

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi Mec. 108 numarada Kayıtlı Mecmû‘a-i Eş‘âr:
İnceleme-Metin-MESTAP’a Göre Tasnif

Leyla Lazimi

2501191254

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Esra EGÜZ O’DONOHOE

İSTANBUL – 2021

ÖZ

Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi Mec. 108 numarada Kayıtlı Mecmû‘a-i Eş‘âr: İnceleme-Metin-MESTAP’a Göre Tasnif

Leyla Lazimi

Bu çalışma, Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi’nde Mec. 108 numarada *Mecmû‘a-i Eş‘âr* ismiyle kayıtlı şiir mecmuasının transkripsiyonlu metni, şekil ve muhteva yönünden incelenmesi ve MESTAP’a göre tasnifinden oluşmaktadır.

Mecmua, XIV-XVII. yüzyıllar arasında yaşamış çeşitli şairlerin özellikle dinî-tasavvufî içerikli şiirlerinden oluşmaktadır. Bunların büyük bir kısmı aruz vezni ile yazılmış şiirlerdir. Bunun yanı sıra, az da olsa hece vezniyle kaleme alınan şiirler de bulunmaktadır. Bu çalışmayla Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi’ne (MESTAP) katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk edebiyatı, Divan şiiri, Tekke edebiyatı, Şiir mecmuaları, MESTAP.

ABSTRACT

A Poetry Collection in Fatih Mehmet Koksall Library Number 108: Analysis-Text-Classification According to the MESTAP

Leyla Lazimi

In this study, Mecmu'a-i Eş'ar, which is registered in Fatih Mehmet Koksall Library under the number Mec. 108, has been transcribed and analysed in terms of form and content, then classified based on MESTAP.

Journal, XIV-XVII. It consists of the religious-mystical poems of various poets who lived between the centuries. Most of them are poems written in aruz meter. In addition to this, there are also poems written in syllabic meter, albeit a little. With this study, it is aimed to contribute to the Systematic Classification of Journals Project (MESTAP).

Key Words: Classical Turkish literature, Diwan poetry, sufi literature, poetry collections, MESTAP.

ÖNSÖZ

Şiir mecmuaları, dîvânları olmayan ya da henüz ele geçmeyen şairlerin şiirlerini ortaya çıkarmaları açısından önem arz eden eserlerdir. Bu eserler, içerdikleri şiirler sebebiyle edebiyat tarihlerinin yazımına katkıda bulundukları gibi, yazılmış oldukları dönemin sosyal, siyasi ve tarihî özelliklerini yansıtır ve dönemlerinin edebî zevki hakkında bilgi verirler. Biz bu tezde, Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi'nde Mec. 108 numarada kayıtlı bulunan bir mecmuayı inceledik. 56 varaktan oluşan bu mecmua, XIV-XVII. yüzyıllar arasında yaşamış çeşitli şairlerin özellikle dinî-tasavvufî içerikli şiirlerinden oluşmaktadır.

Çalışma, giriş bölümü hariç dört ana bölüme ayrılmıştır. Giriş bölümünde mecmualar hakkında genel bilgi verilip, tezin amacı ve kapsamından bahsedilmiştir. İncelemenin birinci bölümünde, mecmua genel olarak tanıtıldıktan sonra, nüshanın özelliklerine değinilmiş, ardından mecmuada şiirleri bulunan şairlerin hayatları hakkında kısaca bilgi verilerek metnin kurulumunda izlenen yol anlatılmıştır. İncelemenin ikinci kısmı, şekil incelemesine ayrılmıştır. Bu bölümde mecmuada yer alan şiirlerin nazım şekilleri, vezin ve kafiye yapıları konu edinilmiştir. Üçüncü bölümde, muhteva incelemesi yer alır. Bu kısımda mecmuadaki şiirlerin temalarına değinilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise, mecmuanın transkripsiyonlu metni bulunmaktadır. Bu bölümde, metnin transkripsiyonlu yazımının yanı sıra, yayımlanmış divanlar ve diğer çalışmalar üzerinden edisyon kritik de yapılmıştır. Ayrıca çalışmanın sonuna, Mecmuaların Sistematiği Tasnifi Projesi (MESTAP) doğrultusunda hazırlanan bir tablo ve az bilinen kelimelerden oluşan bir seçme sözlük eklenmiştir.

Bu çalışmanın her aşamasında yardımlarını, desteğini ve ilgisini esirgemeyen kıymetli hocam ve tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Esra Egüz O'Donohoe'ya, bu mecmuayı çalışıp, klasik Türk edebiyatına katkı sağlamam amacıyla şahsî kütüphanesinde bulunan mecmuayı bana verip, beni onurlandıran değerli hocam Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal'a, yüksek lisansa başladığım ilk günden beri bana hep destek olan ve tezimle ilgili sorularımda yardımını esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Mücahit Kaçar'a, Dr. Öğr. Üyesi Fatih Tıgılı'ya, tezimin yazımı döneminde yardımlarını esirgemeyen Adem Kebapçı ve Rabia Kara'ya, her zaman yanımda olup desteklerini ve dualarını duyduğum annem Mehparə Lazimi'ye, babam Mehti Lazimi'ye, abim Məmmədağı Lazimi'ye, anneannem Şərqiyyə Ağagülova'ya, teyzem Ayna Ağaquliyeva'ya, halam Səkinə Lazimi'ye, dayım Abbas Abdallah'a ve tüm yakınlarım ve arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Leyla Lazimi

İstanbul, 2021

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
ÇEVİRİYAZI ALFABESİ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MECMUANIN TANITIMI

1.1. NÜSHA TAVSİFİ.....	17
1.2. MECMUANIN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	18
1.3. MECMUADA ŞİİRLERİ YER ALAN ŞAİRLERİN KISA BİYOGRAFİLERİ.....	21
1.4. MECMUADA ŞİİRLERİ YER ALAN ŞAİRLERİN YAŞADIKLARI YÜZYILLAR.....	40
1.5. NÜSHANIN BAZI İMLA HUSUSİYETLERİ VE METNİN KURULUMUNDA İZLENEN YOL.....	41

İKİNCİ BÖLÜM

MECMUADAKİ ŞİİRLERİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

2.1. NAZİM ŞEKİLLERİ	43
2.2. VEZİNLER.....	47
2.2.1. Aruz Vezni	47
2.2.2. Hece Vezni	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MECMUADAKİ ŞİİRLERİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

3.1. DİN.....	53
3.1.1. Allah.....	53
3.1.2. Peygamberler.....	54
3.1.2.1. Hz. Adem	54
3.1.2.2. Hz. Yakup.....	55
3.1.2.3. Hz. Musa	55
3.1.2.4. Hz. Süleyman	55
3.1.2.5. Hz. İsa.....	56
3.1.2.6. Hz. Muhammed.....	56

3.1.3. Dört Halife.....	57
3.1.4. Melekler	57
3.1.5. Kutsal Kitaplar	60
3.1.6. Ayet ve Hadisler.....	61
3.1.7. Ahiret ve İlgili Kavramlar	66
3.1.8. İtikadî Unsurlar	69
3.1.9. Din ile İlgili Mefhumlar	71
3.1.10. İbadet ile İlgili Mefhumlar	76
3.2. TASAVVUF	78
3.2.1. Pîr, Kutb	78
3.2.2. Mutasavvıflar	79
3.2.3. Ârif, Zahid, Âbid.....	79
3.2.4. Âlemler.....	80
3.2.5. Nefs	81
3.2.6. Can	82
3.2.7. Tasavvufî Terimler.....	82
3.2.7.1. Himmet.....	82
3.2.7.2. Şükür, Hamd.....	82
3.2.8. Mezhepler.....	84
3.3. AŞK.....	85
3.3.1. İlâhî Aşk	85
3.3.2. Beşerî Aşk	87
3.4. KAHRAMANLIK	88
3.5. NASİHAT	89

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

METİN

4.1. METİN	92

BEŞİNCİ BÖLÜM

SEÇME SÖZLÜK

5.1. SEÇME SÖZLÜK.....	290

ALTINCI BÖLÜM

MECMUANIN MESTAP'A GÖRE TASNİFİ

6.1. MECMUANIN MESTAP'A GÖRE TASNİFİ.....	309
SONUÇ	339
KAYNAKÇA.....	341
EKLER.....	356

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Mecmuada şiirleri yer alan şairler ve şiirlerin başlıkları.....	18
Tablo 2: Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıllar	40
Tablo 3: Beyit Sayıları.....	43
Tablo 4: Şiirler ve nazım şekilleri	45
Tablo 5: Şiirlerde Kullanılan Aruz Vezinleri	47
Tablo 6: Hece Ölçüsündeki Şiirlerin Dağılımı	52

KISALTMALAR LİSTESİ

age.	: adı geçen eser
agm.	: adı geçen makale/madde
agt.	: adı geçen tez
bk.	: bakınız
C.	: cilt
CR.	: Câmi-i Rûmî'nin Saâdet-Nâme Adlı Eseri
D.	: Dîvân
DrT.	: Doktora tezi
ed.	: Editör
ET.	: Erişim Tarihi
g.	: gazel
HAV.	: Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî – Vefeyât-ı Ayvansarâyî
haz.	: hazırlayan
HSE.	: Hoca Saadeddin Efendi'nin Elif-Namesi
LEE.	: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
M.	: Mecmua
MBZHE.	: Mutasavvıf, Bestekar Bir Şair: Zâkirî Hasan Efendi ve Yayımlanmamış Şiirleri
mes.	: mesnevi
MESTAP	: Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi
s.	: sayfa

SBE.	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
SKEMK.	:Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü 3424 Numaradaki Mecmu'a-i Kasa'id
SN.	: Seyyid Nesîmî'nin Yayınlanmamış Şiirleri
Ş.	: Şehzade Mustafa'nın Hayatı (1515 – 1553) ve Türbesi
RTM.	: Ravzatü't-Tevhîd Adlı Mesnevinin İncelenmesi ve Tenkidli Metni
t.	: tezkire
TAE.	: Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü
TKMFE.	:Türk Dil Kurumu Kütüphanesi A 358/1 Numaralı Mecmû'a-i Fevâ'id İlâhiyât ve Eş'âr
YALN.	: Bir Hüdâyî Şârihi Olarak Yâkûb Afvî Efendi ve Lem'a-i Nûrâniyye'si
yay.	: Yayınları/ Yayınevi
YIT.	: Yüksek lisans tezi

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

ا, آ	a, e, ā	ش	ş
ء	’	ص	ş
ب	b/p	ض	ž, đ
پ	p	ط	ṭ
ت	t	ظ	ẓ
ث	ṯ	ع	‘
ج	c, ċ	غ	ġ
چ	c	ف	f
ح	ḥ	ق	ḳ
خ	ḫ	ك	k, g, ñ
د	d	ل	l
ذ	ẓ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, o, ö, u, ü, ū
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	ي	y, ı, i, ī

GİRİŞ

Mecmuanın tanımı, tasnifi, önemi ve mecmua çalışmaları literatürü

Bu tezin konusu Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi'nde Mec. 108 numarada kayıtlı “Mecmû'a-i Eş'âr” isimli şiir mecmuasının transkribe edilerek incelenmesidir. Bu çalışmayla, 17. yüzyıla ait bu mecmuanın Latin harflerine çevrilip incelenmesi ve böylelikle Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Arapça cem‘ kökeninden türeyen mecmua kelimesinin sözlük anlamı “toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi; seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap; dergi”dir.¹ Mecmualar aynı veya farklı türdeki eserlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan derleme eserlerdir.² Şiir mecmuaları ise, şiirlerin derlenip bir araya getirilmesiyle meydana gelir.

Türk edebiyatında şiir mecmualarının ne zaman yazılmaya başlandığı ile ilgili kesin bir tarih belirtmek mümkün değildir. Bununla birlikte, 1437 yılında Ömer bin Mezîd tarafından derlendiği bilinen *Mecmatü'n-Nezâir* adlı nazire mecmuasının, Türk edebiyatında türünün ilk örneği olduğu düşünülmektedir. XV. yüzyılda nazire mecmuaları şeklinde karşımıza çıkan bu gelenek, XVI. yüzyılda farklı şairlere ait eserlerin derlendiği defterler şeklinde devam etmiş ve dönemin edebî muhitinin tesiriyle bu dönemde mecmuaların sayısında bir artış yaşanmıştır.³

Mecmuaların, divanlar gibi belli bir düzen ve tertip esasında şekillendiği söylenemez. Onlar da cönkler gibi âyet, hadis, şiir, ilahi, lugaz ve muammaların, çeşitli faydalı bilgilerin ve önemli kayıtların derlenmesi sonucu ortaya çıkmış, zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak kitap veya telif özelliği kazanmışlardır.⁴

Her mecmuanın düzenlenme amacı aynı değildir. Mecmualar, kimi zaman derleyenin, edebî zevkine uygun bir şekilde toplanırken, kimi zaman da istek üzerine hazırlanırlar. Mecmuaların tasnifinde de farklılıklar göze çarpar. Bazı mecmualar, muhtevalarına yönelik olarak şiir mecmuaları, mektup mecmuaları, fetva mecmuaları şeklinde tasnif edildiği gibi, bazı mecmualar da derleyicinin zevkine uygun olarak tasnif edilmiştir.

¹ Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat (Eski ve Yeni Harflerle)*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2006.

² Uzun, Mustafa İsmet, “Mecmua”, *İslam Ansiklopedisi*, C. 28, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2003, s. 265-268.

³ Şenödeyici, Özer-Ahmet Akdağ, “Mecmualar ve Cönkler”, *Osmanlı Edebi Metinlerini Anlama Kılavuzu*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2015.

⁴ Uzun, Mustafa İsmet, *agm.*, s. 265-268.

Günümüzde de çeşitli araştırmacıların mecmuaları çeşitli şekillerde tasnif ettiklerini görürüz. Mecmualar hakkında yapılan ilk tasniflerden biri, Âgâh Sırrı Levend'e aittir. Levend'in tasnifi şu şekildedir:⁵

1. Nazîre mecmûaları;
2. Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiirler mecmûaları:
 - a. Murad-name;
 - b. Hikmet-name;
 - c. Netâyicü'l-Fünun;
 - d. Ma'rifet-name;
 - e. Tertibü'l-Ulûm;
 - f. Mukaddime-i İbni Haldun;
3. Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar;
4. Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar;
5. Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar.

Günay Kut'un mecmua tasnifi ise aşağıdaki gibidir:⁶

1. Nazire mecmûaları
2. Seçme şiir mecmûaları: (mecnûa-i eş'ar, mecnûa-i devâvin)
3. Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya gelmesi ile oluşan mecmualar: (Mecnûa-i edviye, mecnûa-i ed'iye, mecnûa-i tevârih, mecnûa-i muammeyat, mecnûa-i münşeât, mecnûatü'r-resâil gibi)

⁵ Levend, Agah Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu: Türk Tarih Kurumu Yayınları, C. 1, 1988, s. 166-167.

⁶ Kut, Günay, "Mecmualar", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler, İsimler, Eserler, Terimler)*, İstanbul: Dergah Yayınları, C. 6, 1986.

4. Karışık mecmûalar. Bu tür mecmualar nazım nesir karışık olabileceği gibi Arapça, Türkçe ve Farsça gibi değişik dillerde de yazılmış olabilir.

5. Tanınmış kişilerce veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmualar.

Mehmet Gürbüz ise şiir mecmûaları üzerine yapmış olduğu mecmûa tasnifinde şiir mecmualarının şekil özelliklerini, konusunu, mecmuada yer alan şairlerin aidiyeti, milliyetini ve mensubiyet ilişkisini göz önünde bulundururarak şu şekilde bir sınıflandırma yoluna gitmiştir:⁷

1. Şiirlerin şekil özelliklerine göre oluşturulan şiir mecmûaları:

- a. Gazel mecmûaları (Mecmû‘a-i gazeliyyât);
- b. Kaside mecmûaları (Mecmû‘a-i kasâid);
- c. Müstezad mecmûaları;
- d. Matla mecmûaları (Mecmû‘a-i metâli‘);
- e. Beyit mecmûaları (Mecmû‘a-i ebyât);
- f. Mısra mecmûaları (Mecmû‘a-i mesari‘);
- g. Farklı nazım şekilleriyle yazılmış şiirlerden oluşan mecmûalar.

2. Şiirlerin konularına göre oluşturulan (tematik) şiir mecmûaları:

- a. Tarih mecmûaları (Mecmû‘a-i tevârih);
- b. Na‘t mecmûaları (Mecmû‘a-i nu‘ût);
- c. Mu‘ammâ mecmûaları (Mecmû‘a-i mu‘ammeyât);
- d. Lügaz mecmûaları (Mecmû‘a-i elgâz);
- e. Medhiye mecmûaları (Mecmû‘a-i medâiyih);
- f. Şehrengiz mecmûaları;
- g. Farklı konularda yazılmış şiirleri içeren mecmûalar.

3. Nazire mecmûaları.

4. Şairlerin aidiyeti/ mensubiyeti esasına göre hazırlanan mecmûalar:

- a. Aynı zümreye (tasavvufi oluşum, meslek grubu vb.) mensup şairlerin

⁷ Gürbüz, Mehmet, “Şiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yayınları, İstanbul, 2012, s. 107-112.

şairlerini toplayan mecmûalar:

- Mevlevî şairlerin şairlerini toplayan mecmûalar;
- Hurûfî-Bektaşî şairlerin şairlerini toplayan mecmûalar;
- Enderun şairlerinin şairlerini toplayan mecmûalar;
- Kâtip zümresinden şairlerinin şairlerini toplayan mecmûalar.

b. Aynı coğrafyada ya da aynı şehirde yetişmiş veya aynı milliyete mensup şairlerin şairlerini toplayan mecmûalar:

- Azeri şairlerin şairlerini toplayan mecmûalar;
- Kastamonu, Edirne, Bursa vb. şehirlerde yetişmiş şairlerin şairlerini toplayan mecmûalar.

5. Bir mensubiyet ilişkisi gözetmeksizin belirli şairlerin dîvânlarını/ şairlerini bir araya getirmeyi amaçlayan mecmûalar: Bu tür mecmûaların

seçki faaliyetinin merkezine şairden çok şairin alınması söz konusudur.

Görüldüğü gibi araştırmacılar, mecmuaları farklı şekillerde sınıflandırarak incelemişlerdir. Bu tasniflerde genellikle mecmuanın şekil ve muhteva özellikleri göz önüne alınmıştır. Günay Kut'un tasnifi, Âgah Sırrı Levend'e ait tasnif ile benzerlikler taşımaktadır. Mehmet Gürbüz'ün yapmış olduğu tasnifte ise sadece şair mecmuaları üzerinde durulmuştur.

Burada mecmuaların Türk edebiyatı alanında yapılan çalışmalar için öneminden de bahsetmek yerinde olacaktır. Mehmet Fatih Köksal bir yazısında mecmuaların faydalarını şu şekilde sıralar:⁸

1. Mecmualarda, kaynaklarda adı geçmeyen veya unutulmuş şairlerin şairlerine rastlamak mümkündür.
2. Mecmualarda, bilinen şairlerin bilinmeyen veya divanlarında bulunmayan şairlerine de rastlamak mümkündür.
3. Mecmualarda, şairlerin divanlarındaki şairlerinin farklı şekillerine de tesadüf edilebilir.

⁸ Köksal, M. Fatih, "Şair Mecmualarının Önemi ve "Mecmuaların Sistematiği Tasnifi Projesi (MESTAP)", *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2017.

4. Mezmualar arasında bilinmeyen, varlığı bilindiği halde nüshası tespit edilemeyen eserlerle de karşılaşılr. Özellikle kırk hadis, mi'raciye, yüz hadis, mevlid, şehrengiz, biladiye, hasb-i hâl, kimi mektup ve münşeâta dair risaleler vb. fazla uzun olmayan türlerin çoğu bu mezmuaların arasında gizlidir.

5. Mezmualarda, henüz bilinmeyen veya kullanılmayan nazım şekilleri, bilinen nazım şekillerinin örneği görülmeyen kafiye tipleri, yeni türler, edebiyatımızda kullanımına rastlamadığımız aruz kalıpları vb. örneklerle de karşılaşılabiriz.

6. Mezmualarda, zaman zaman şairlerin hayatıyla ilgili önemli bilgileri yakalama imkanı da vardır. Bu bilgi, araştırmacılar için çok önemli olabilecek derkenara düşülmüş bir bilgi notu veya şiir başlığı şeklinde olabilir.

7. Bazı şiir mezmualarında, başka şairlerin de şiirleri bulunmakla beraber, özellikle bir şairin şiirlerinin yoğun olduğu görülür. Derleyeninin şair olduğu bir şiir mezmuası edebiyat tarihi araştırmalarına katkısı bakımından kuşkusuz daha kıymetli sayılır.

8. Mezmuaları toplayan veya derleyen kişilerin, şairin zevkleri, dönemin genel beğenisiyle ilgili önemli ipuçları da bulunabilir.

9. Mezmualarda dönemin zevkleri, edebi tercihleriyle beraber ferdi temayüllerinde izini sürmek mümkündür. Bazı mezmualarda nazire şiirler bulunduğundan şairler arasındaki etkileşimi, teselsül bağlarını takip etmek de mümkün olur.

10. Mezmualarda çok sık rastladığımız edebiyat dışı kimi konular da ayrıca ele alınması gereken önemli noktalardır. Örneğin, çeşitli dualar, otlarla ilaç yapım tarifleri, tılsım, reml, tefe''ül gibi gizli ilimler denilen itikatlara dair notlar, müstakil matla' ve müfredler, resmî kayıtların örnekleri asıl mezmua konusuyla ilgisi olmayan kayıtlardır.

11. Aynı döneme ait mezmuaların birlikte taranması, o dönemin anlayış, zevk ve temayülünü ortaya çıkarmaya yetecektir.

Buradan da anlaşılacağı üzere, mezmualar hem edebiyat tarihi hem de kültür tarihimiz açısından zengin kaynaklardır. Fakat bunları tek tek ve birbirinden bağımsız şekilde incelediğimizde, dönemin edebî zevkiyle alakalı yeteri kadar bilgiye ulaşmak mümkün olmamaktadır. Herhangi bir dönemin edebî zevki, düşünceleriyle ilgili bilgi edinebilmek maksadıyla aynı dönemde yazılan mezmuaların aynı anda taranması gerekmektedir. Bu sebeple

Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal, başta şiir mecmuaları olmak üzere, tüm mecmuaların taranması ve bir bilgi bankası oluşturulması gerektiğini söylemiştir. Ardından bu konu 30 Haziran 2012 tarihinde düzenlenen *Osmanlı Şiirinin Hazinelei: Mecmualar ve Cönkler* başlıklı bir çalıştayda ele alınarak tartışılmıştır. *Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)* adını alan bu projenin asıl hedefi, başta şiir mecmuaları olmak üzere, cönkler de dâhil olmakla edebiyat sahasına giren bütün mecmuaların ayrıntılı bir şekilde tasnifinin ve dökümünün yapılmasıdır.⁹

Bu projeyle birlikte, mecmualarla ilgili yapılan yayınların sayısı artmıştır. Kamil Ali Gıynaş “Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası” adlı makalesinde 2011’e, yani MESTAP öncesine kadar mecmualarla ilgili yapılan çalışmalar hakkında ayrıntılı bilgi vermiştir.¹⁰ Buna göre, 2011 yılına kadar mecmualarla ilgili 69 makale ve bildiri, 56 tez, 20 kitap yazıldığını görürüz.

Zeynep Süngü ise “Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Yeni Çalışmalar Bibliyografyası ve MESTAP” adlı makalesi ile MESTAP sonrasında yapılan çalışmaları ele almıştır.¹¹ 2011 yılından 2019 yılına kadar yapılan çalışmaları toplayan bu makaleye göre, bu süre zarfında mecmualarla ilgili 366 yüksek lisans tezi, 12 doktora tezi, 248 makale, 70 bildiri ve kitap bölümü ile 14 kitap yazılmıştır; ayrıca 90 tez de hazırlanma aşamasındadır.¹² Bütün bu verilerden anlaşılacağı üzere, 2011 sonrasında mecmualarla ilgili çalışmalar hız kazanmıştır.

Biz, yaptığımız literatür taraması ile söz konusu iki makalede bulunmayan yeni çalışmaları da bu tezde sıralamak istedik. Buna göre, 2020 yılından 2021 Kasım ayına kadar mecmualarla ilgili yapılan çalışmalardan eski Türk edebiyatı sahasını ilgilendirenler şunlardır:

Tamamlanmış Tezler:

Acar, Burcu, *Konya Büyükşehir Belediyesi Koyunoğlu Müzesi ve Kütüphanesi'ndeki 13215 numaralı Güfte mecmuası ve 14717 numaralı Şiir mecmuasının 'Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) göre tasnifi*, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi SBE., 2020.

Akman, Fahrettin, *Diyarbakır İhtisas Kütüphanesi 101 Numaralı Şiir Mecmuası*, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi SBE., 2021.

⁹ Köksal, M. Fatih, *age.*, s. 141-145.

¹⁰ Gıynaş, Kamil Ali, “Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası”, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, sayı: 25, 2011, s. 245-260.

¹¹ Süngü, Zeynep, “Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Yeni Çalışmalar Bibliyografyası ve MESTAP”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, sayı: 25, İstanbul, s. 917-1056.

¹² Süngü, Zeynep, *agm.*, s. 921-1042.

Aptoula, Enes, *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY1058 Numaralı Şiir Mecmuası (inceleme, metin ve mestap'a göre tasnif)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE., 2021.

Aslan, Esmâ, *Milli Kütüphanede 06 Hk 3639 Numarada Kayıtlı Mecmu'a-i Eş'âr (İnceleme-metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi SBE., 2020.

Aslan, Nurseli, *Michigan Üniversitesi'ndeki 1682 (851) Numaralı Mecmua ve MESTAP'a Göre Tasnifi*, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi SBE., 2020.

Bağcivan, Merve, *Kütahya Tavşanlı Zeytinoğlu Halk Kütüphanesi'ndeki 320 Numaralı Şiir Mecmuası (İnceleme-metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi SBE., 2020.

Canavar, M. Sümeyra Tuzcu, *Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi 3845 ve Yazma Bağışlar 2617 Numaralı Şiir Mecmu'aları (İnceleme, Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE., 2020.

Eski, Ahmet, *Millet Kütüphanesi, Ali Emîri Manzum Nr. 698'e Kayıtlı İlahiler Mecmuasının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE., 2020.

Karakurt, Emine, *Millet Kütüphanesi Ali Emîri Manzum Koleksiyonu 632 No'lu Şiir Mecmuası (İnceleme-metin) ve Mestap'a göre Tasnifi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi TAE., 2020.

Karasakal, Yasemin, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi Kütüphanesi 437 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (İnceleme-metin-MESTAP'a göre tasnif)*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi LEE., 2021.

Kardaş, Hatice Sena, *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi 'EY_1492' Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının İncelenmesi ve MESTAP'a göre Tasnifi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE., 2021.

Kayış, Neslihan, *Berlin Milli Kütüphanesi MS. OR. OCT 2216 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (2a-35b) (İnceleme-metin-nesre çeviri ve MESTAP'a göre tasnifi)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi TAE., 2020.

Özdemir, Nebi, *Prof. Dr. Halil İbrahim Yakar Kütüphanesinde Bulunan 18. yüzyıla Ait Bir Mecmuanın MESTAP Kapsamında İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi SBE., 2020.

Özdemir, Zeynep, *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı BEL_YZ_K0355 Nolu Şiir Mecmuasının (1A-40B varak) Transkripsiyonlu Metni ve MESTAP'a göre Tasnifi*, Yüksek Lisans Tezi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi LEE., 2020.

Sağlam, Melike, *Millet Kütüphanesi Ali Emirî Manzum 577 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası: Çeviri Yazılı Metin-İnceleme ve MESTAP'a göre Tasnifi*, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi SBE., 2021.

Sevim, Münevver, *Fâiz Efendi ve Şâkir Bey Mecmuasında Fihrist, Terci-i bend, Terki-i bend, Gazel ve Gazel-i Müzeyyeller*, Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi SBE., 2020.

Taştekin, Feyza, *Cambridge Üniversitesi Kütüphanesi OR. 1913 Numarada Bulunan Lugaz Mecmuası (Çeviriyazım - İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE., 2020.

Yapıcı, Merve, *Süleymaniye Kütüphanesi 1457 Numarada Kayıtlı Mensur Mecmua (İnceleme-metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi SBE., 2020.

Yıldız, Gülhan, *Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum 717 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-yı Eş'âr (1b-25a) (İnceleme-metin-çeviri)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi TAE., 2020.

Devam eden Tezler:¹³

Akçakaya, Zekeriya, (2020), *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi 'TY 712' Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi*, YL., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi SBE.

Akhan, Kerem Kaan, (2021), *Ebubekir Ağa Güfte Mecmuası: Türkçe Güfteler (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin)*, YL., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi SBE.

Akyol, Büşra, (2020), *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T743 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının (1b-90b) Transkripsiyonlu Metni ve 'Şiir Mecmuaları Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*, YL., Bartın Üniversitesi SBE.

Aqaç, Mawloda, (2020), *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonunda 05684 Numarada Kayıtlı İlahi Mecmuası*, YL., Necmettin Erbakan Üniversitesi SBE.

¹³ Devam eden tezler, 1 Kasım 2021 tarihinde yaptığımız taramaya göre belirlenmiştir.

Alaman, Suna, (2020), *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi 'H. 1072' (vr. 1b-65a) Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi*, YL., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi SBE.

Alpar, Mihriban, (2021), *Milli Kütüphanede Kayıtlı 06 Mil Yz A 3479 Numaralı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin ve MESTAP'a Göre Tasnif)*, YL., Fırat Üniversitesi SBE.

Anar, Muhammet Yusuf, (2021), *Konya, Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi'ndeki 13669 numaralı Mecmua-i Miraciye'nin Transkripsiyonlu Metni*, YL., Düzce Üniversitesi SBE.

Arslan, Mehmet Resul, (2021), *Milli Kütüphane 06 MİL YZ A 1808/1-6 Numaralı Şiir Mecmuası (İnceleme – Metin ve MESTAP'a Göre Tasnif)*, YL., Fırat Üniversitesi SBE.

Arslan, Süleyman, (2021), *Koç Üniversitesi El Yazmaları Koleksiyonu MS 208 Numaralı Şiir Mecmuası*, YL., Harran Üniversitesi SBE.

Aşar, Esranur, (2021), *Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum 738 Numaralı Kadın Şairlere Ait Bir Mecmua (İnceleme-Metin)*, YL., Yıldız Teknik Üniversitesi SBE.

Atman, Nubar, (2020), *Süleymaniye Kütüphanesi 'Hacı Mahmud Efendi 5300' Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi*, YL., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi SBE.

Babacan, Latif Can, (2020), *Hekimoğlu Ali Paşa ile ilgili NEKTY02962 Numaralı Şiir Mecmuası [1B-73B]*, YL., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi SBE.

Bayraktar, Emine Kevser, (2020), *Atatürk Üniversitesi'ne 'Karahanoğlu Kitapları' Bağış Olan Bel_Yz_K0 Numaralı Şiir Mecmuasının 'Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi ve Transkripsiyonlu Metni*, YL., Erciyes Üniversitesi SBE.

Bayram, Kenan, (2021), *Fâ'iz Efendi ve Şâkir Bey Mecmuası'nın Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi*, YL., Amasya Üniversitesi SBE.

Beydilli, Mahmut, (2021), *Bosna Hersek Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi 1069 Numaralı Mecmuada Yer Alan Manzum Dini Hikâyeler (Metin-İnceleme)*, YL., Atatürk Üniversitesi TAE.

Çağlayan, Ömer, (2020), *Alevî-Bektaşî Kültür Enstitüsü Arşivi 24 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*, YL., İzmir Katip Çelebi Üniversitesi SBE.

Çamkömürü, Yasin, (2021), *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T1951 Numaralı Mecmû'a-i Gazeliyât-ı Müntahabe'nin Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*, YL., Bartın Üniversitesi LEE.

Çelepkolu, Ömer, (2021), *Milli Kütüphane'de Kayıtlı 06 Hk 3656 Numaralı Şiir Mecmuası (1-70) Metin - İnceleme - MESTAP'a Göre Tasnif*, YL., Siirt Üniversitesi SBE.

Demir, Fatmanur, (2021), *Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi BY 6676/9 Numaralı Şiir Mecmuası (262b-319b, İnceleme- Metin) ve MESTAP'a Göre Muhteva Tablosu*, YL., Selçuk Üniversitesi SBE.

Demir, Mehriban, (2021), *Millet Kütüphanesi Ali Emiri manzum 717 numarada kayıtlı Mecmû'a-yı Eş'âr (25b-50a) (inceleme-metin-çeviri)*, YL., Marmara Üniversitesi TAE.

Dertligarip, Ayşe, (2021), *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı BEL-YZ-K 0355 Nolu Şiir Mecmuası (40b-88b Varak) Transkripsiyonlu Metni ve Mestap'a Göre Tasnifi*, YL., Kilis 7 Aralık Üniversitesi LEE.

Dilek, Mustafa Said, (2021), *Dinî Mûsikî Açısından İlâhî Mecmuaları ve İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi T.Y. 742 Numaralı İlâhî Mecmuası*, Dr., İstanbul Üniversitesi SBE.

Direkli, Fatma, (2020), *Milli Kütüphane 26 HK 1060/1 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Metni ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*, YL., İstanbul Kültür Üniversitesi LEE.

Erbaş, Cansu, (2021), *Tavşanlı Zeytinoglu Kütüphanesi'nde 43 Ze 1080 numarada kayıtlı ilahi mecmuasının şiir mecmualarının sistematik tasnifi projesine (MESTAP) göre tasnifi*, YL., Bartın Üniversitesi LEE.

Erdem, Döndü, (2021), *İran Meclis Kütüphanesi 17805 Numaralı Türkçe Şiir Mecmuası (43a-78b vr.) (İnceleme-Metin-Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesine (MESTAP) göre Tasnifi*, YL., Bartın Üniversitesi LEE.

Erdoğan, Davut, (2020), *Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar 5794 Numaralı Şiir Mecmuası (Metin-İnceleme-Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnif*, YL., İzmir Katip Çelebi Üniversitesi SBE.

Erdoğan, Nurdan, (2020), *Berlin Milli Kütüphanesi MS.OR.OCT 2216 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (71a-102b) İnceleme-Metin-Nesre Çeviri ve MESTAP'a Göre Tasnifi*, YL., Marmara Üniversitesi TAE.

Erdoğdu, Sema, (2021), *Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Y-619 Numarada Kayıtlı Mecmuadaki Türkçe Şiirler*, YL., Necmettin Erbakan Üniversitesi SBE.

Gücür, Ayşe Damla, (2020), *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonunda 11122 Numarada Kayıtlı Mecmua-i İlahiyât*, YL., Necmettin Erbakan Üniversitesi SBE.

Karaca, Mehmet, (2021), *Mecmû'a, MS 58, Metin İnceleme*, YL., Harran Üniversitesi SBE.

Kaşıkcı, İbrahim Burak, (2021), *Kastamonu Yazma Eserler Kütüphanesi 37 HK 100 Numaralı Şiir Mecmuasının Mecmualarının SistematiK Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi*, YL., Karabük Üniversitesi LEE.

Kol, Ayşen, (2020), *Fransa Ulusal Kütüphanesi (BNF) Supplément Turc 390 Numaralı Şiir Mecmuası [İnceleme Metin–Mecmuaların SistematiK Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) göre tasnifi]*, YL., Ordu Üniversitesi SBE.

Kurt, Aygöl, (2020), *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T743 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının (91a-186b) Mecmuaların SistematiK Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi: İnceleme-Metin*, YL., Bartın Üniversitesi SBE.

Kütük, Aybala Sena, (2020), *Hâfiz Hüseyin Ayvansarâyî'nin Naat Mecmuası (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin)*, YL., Atatürk Üniversitesi TAE.

Nacak, Abdullah, (2020), *Mecmua-i Gazeliyat (İÜ-TY03802)'ın Transkripsiyonlu Metni ve MESTAP Ölçütlerine Göre SistematiK Tasnifi*, YL., Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE.

Odabaşı, Hüseyin, (2021), *Atatürk Kitaplığı 'Bel_Yz_K_0340' ve Milli Kütüphane '06Hk 3661' Numaralı Mecmuaların Transkripsiyonlu Metni ve MESTAP'a Göre Tasnifi*, YL., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi SBE.

Özata, Kadriye Demirkol, (2021), *Sivas Ziyabey Yazma Eser Kütüphanesi 15495 Numaralı Şiir Mecmuası (inceleme-metin-dizin)*, YL., Kocaeli Üniversitesi SBE.

Özer, Nurdan, (2021), *Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Seyfettin Özege ASL 603 M61 numarada kayıtlı mecmuanın, MESTAP'a göre tasnifi (inceleme- metin)*, YL., Erzurum Teknik Üniversitesi SBE.

Özsoy, Bilal, (2020), *İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Nadir Eserler Bölümü TY03772 Numaralı ‘Mecmua-i Eş’âr’ın Transkripsiyonu ve İncelenmesi*, YL., Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE.

Saruk, Abdulkadir, (2021), *Milli Kütüphane’de Kayıtlı 06 Hk 3656 Numaralı Şiir Mecmuası (71-130) Metin - İnceleme - MESTAP’a Göre Tasnif*, YL., Siirt Üniversitesi SBE.

Şahindaş, Asude, (2021), *Süleymaniye Kütüphanesi 6918 no.lu Şiir Mecmuası (vr. 1a-67b) (İnceleme-Metin ve MESTAP’a göre tasnifi)*, YL., Marmara Üniversitesi TAE.

Şahintürk, Mert Hasan, (2021), *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı OE_YZ_0909_01-10 Numaralı Şiir Mecmuasının Çeviri Yazılı Metni, İncelenmesi ve MESTAP (Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi)’a Göre Tasnifi*, YL., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi SBE.

Şen, Burcu, (2021), *Türk Dil Kurumu Kütüphanesi Yazma A/503 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin-MESTAP’a Göre Tasnif)*, YL., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi LEE.

Tuna, Derya, (2021), *Milli Kütüphane’de Kayıtlı 06 Hk 252 Numaralı Mecmua-i Eş’ar ve Fevaid (51a-99a) Metin-İnceleme-MESTAP’a Göre Tasnif*, YL., Siirt Üniversitesi SBE.

Tural, Sena (2019), *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY00818 Numarada Kayıtlı Mecmûa’-ı Gazeliyyât ve Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi*, YL., İstanbul Üniversitesi SBE.

Uysal, Betül, (2021), *Hâfız Mustafâ Dûrbînî-zâde’nin Güfte Mecmuası (İAEK Şevket Rado Yazmaları, SR 078)*, YL., Düzce Üniversitesi SBE.

Üstüner, Sündüs, (2020), *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi’ H.1072’ (vr.65b_123b) Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesine (MESTAP) Göre Tasnifi*, YL., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi SBE.

Vural, İlknur, (2020), *Vahit Paşa Kütüphanesi 2220 numarada kayıtlı mecmua-i ebyat (inceleme- metin)*, YL., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi LEE.

Yavuz, Havvanur, (2020), *Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi 5239 (5259) Numaralı Şiir Mecmuası [İnceleme Metin-Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi’ne (MESTAP) göre Tasnifi]*, YL., Ordu Üniversitesi SBE.

Yıldırım, Büşra, (2020), *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonunda 10715 Numarada Kayıtlı Mecmua-i İlahiyât*, YL., Necmettin Erbakan Üniversitesi SBE.

Yılmaz, Emine Duranay, (2021), *Milli Kütüphane’de Kayıtlı 06 Hk 252 Numaralı Mecmua-i Eş’ar ve Fevâid (1a-50b) Metin-İnceleme- MESTAP’a Göre Tasnif*, YL., Siirt Üniversitesi SBE.

Yılmaz, Nurullah Doğan, (2021), *Milli Kütüphane’de Kayıtlı 06 Hk 3656 Numaralı Şiir Mecmuası (131-200) Metin-İnceleme-MESTAP’a göre Tasnif*, YL., Siirt Üniversitesi SBE.

Makale ve Bildiriler:

Akpınar, İsa, “Ahdî-i Bağdâdî’nin Derlediği Şiir Mecmuası”, *HİKMET-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]*, 2021, sayı: 14, s. 148-192.

Aksoy, Halil, “ “Topkapı Sarayı’nda Gül Kokulu Şiirler” Üzerine Bazı Tespit ve Teklifler”, *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi-Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 2020, sayı: 3, s. 235-249.

Bayram, Kenan-Metin Hakverdioğlu, “Fâ’iz Efendi ve Şâkir Bey Mecmuası’nın Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi’ne (MESTAP) Göre Tasnifi ve Nahîfi’nin Bilinmeyen Bir Kıt’ası”, *Kesit Akademi Dergisi*, C. 6, 2020, sayı: 25, s. 307-327.

Bulur, Elif Nur, “Süleymaniye Kütüphanesi Çelebi Abdullah 315 Numarada Kayıtlı “Mecmuatü’l-Eş’ar ve’l-Gazeliyyat” Adlı Mecmuanın İncelenmesi”, *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi-Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 2020, sayı: 2, 198-209.

Büyükkada, Merve, “ “Kaptan-ı Deryâ” Mâcid ve Şiirleri (13 Gazel, 2 Şarkı)”, *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, C. 7, 2021, sayı: 1, s. 47-66.

Çınarcı, Mehmet Nuri, “Mecmû’atü’t-terâcim Tezkiresinde Bulunan Tarih Manzumeleri”, *Mîzânü’l-Hak: İslami İlimler Dergisi*, sayı: 11, 2020, s. 81-107.

Çorak, Reyhan, “Sincârî’ye Ait Mensur Bir Fezâilnâme: Medîne-i Tayyibe’nin Fazîleti”, *İSTEM*, 2021, sayı: 37, s. 29-50.

Çukurlu, Talip-Çiğdem Arıtürk, “Milli Kütüphane’de Bulunan 06 Mil Yz A 2713 Numaralı Şiir Mecmuası ve Bu Mecmua Hakkında Yayımlanmış Bir Makale Üzerine”,

HİKMET-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature], 2020, sayı: 13, s. 291-314.

Demir, Murat, “Milli Kütüphane’de “06 MİL YZ 4573-1” Numarası ile Kayıtlı Mecmua ve Muhtevası”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 2021, s. 151-170.

Doğan, Ahmet-Hilal Gül İlhan, “İBB Atatürk Kitaplığı Bel Yz K 0007 Numaralı Şiir Mecmuasının Nazireler Kısımı”, *Aydın Türklük Bilgisi Dergisi*, C. 7, 2021, sayı: 1, s. 59-110.

Efe, Pınar, “Leylâ Hanım’ın Yayınlanmamış İki Şiiri”, *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, C. 3, 2020, sayı: 2, s. 618-626.

Efe, Zahide, “Sultan II. Mustafa için yazılan şiirler mecmuası”, *RumeliDE Journal of Language and Literature Studies*, 2020, sayı: 19, s. 460-493.

Eren, Abdullah, “Deli Birâder Gazâlî’nin Bir Mecmuada Yer Alan Şiirleri”, *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, C. 6, 2020, sayı: 3, s. 390-483.

Fidan, Tarık, “Köprülü Abdullah Paşa’nın Üç Gazeli”, *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, C. 4, 2020, sayı: 2, s. 355-366.

İçli, Ahmet, “Bağdatlı Hürremî ve Yayınlanmamış Türkçe Şiirleri”, *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi-Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 2020, sayı: 2, s. 1-22.

İçli, Ahmet, “Sadreddin’in “Mucize-i Muhammed Mustafa” Adlı Mesnevisi”, *Diyanet İlmî Dergi*, C. 56, 2020, sayı: 2, s. 371-389.

Kara, Ahmet, “Bâkî Efendi’ye Ait Olduğu Tespit Edilen Dînî-Tasavvûfî Muhtevalı Bir Şiir Mecmuası”, *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (DÜSBED)*, 2020, sayı: 24, s. 173-186.

Kara, Ahmet, “Kâtibî’ye Ait Yayınlanmamış Şiirler”, *International Journal of Filologia*, 2020, sayı: 4, s. 164-203.

Karakoç, Karden, “Divan Mahzeninde Uyandırılmayı Bekleyen Dört Şair”, *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, C. 7, 2021, sayı: 1, s. 120-132.

Karakoç, Karden, “16. Yüzyıl Şairi Hayretî’nin Yayınlanmamış İki Gazeli ve Bu İki Gazel Üzerine Değerlendirmeler”, *The Journal of Turkic Language and Literature Surveys (TULLIS)*, C. 5, 2020, sayı:1, s. 15-38.

Kılıçarslan, Orhan, “18. Yüzyıl Divan Şairi Zârî ve Şiirleri”, *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2021, sayı: 26, s. 186-212.

Kolunsag, İbrahim, “Mecmuanın Gölgesinde Divan Okumak Mecmua-i Burhân”, *ÇÜTAD Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 2021, s. 184-221.

Koştan, Mikail, “Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi Y-0723 Numarada Kayıtlı Mecmû’â-i Kasâid’in Tanıtılması”, *International Journal of Filologia*, 2020, sayı: 4, s. 418-450.

Köksal, Mehmet Fatih, “Berlin Devlet Kütüphanesi’nde XVI. Yüzyılda Derlenmiş Kıymetli Bir Mecmua: “Mecmû’a-i Nezâyir”, *Kültürk Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 2020, sayı: 1, s. 49-71.

Kurt, Zehra, “Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi “Hazine 1064” Numaralı Şiir Mecmuası Hakkında”, *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi-Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 2021, sayı: 4, s. 63-81.

Limon, Sevgi, “Mecmûa-i İlâhiyât’ın MESTAP’a Göre Muhteva Tablosu”, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2020, s. 213-250.

Nizam, Betül Sinan, “Bir Mecmûanın Serencâmı: Süleymaniye Kütüphanesi Süleymaniye No. 876’da Kayıtlı Şâhidî (Manzum Sözlük) Mecmûası Üzerine”, *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, C. 5, 2021, sayı: 1, s. 408-449.

Nuredini, Melek, “Tematik Şiir Mecmûalarına Bir Ek: Mecmûa-i Sultan Ahmed”, *Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 2020, s. 465-478.

Saygın, Tuğba, “Gümüşhânevi’nin Mecmû’atü’l Ahzâb’ının ‘Nedensellik Fikrine Karşı Dua Eylemi’ Bağlamında İncelenmesi”, *Abdülhamid Dönemi Osmanlı Coğrafyasında İslâmî İlimler*, 2019, 357-370.

Selçuk, Bahir, “Nergisi’nin Bir Mecmuadaki “Gönlümüz” Redifli Gazeli Üzerine”, *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, C. 6, 2020, sayı: 4, s. 988-998.

Şahintürk, Mert Hasan, “İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı’nda Bulunan OE_YZ_0909_01-10 Demirbaş Numaralı Mecmua Üzerine”, *Külliyat Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, 2020, s. 43-57.

Şeker, Hasan, “Bir Gazel-i Musanna’ Örneği: Senâî’nin Gazel-i Musanna’ı”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 30, 2020, sayı: 2, s. 83-91.

Taner, Melis, “Resimli Bir Onyedinci Yüzyıl Osmanlı Mecmuası”, *Sanat Tarihi Yıllığı-Journal of Art History* 30, 2021, s. 169-185.

Tekeli, İmran, “Nâzikî Mecmuasında Yer Alan Duaların İncelenmesi”, *Turkish Studies - Language and Literature*, 2020, s. 405-423.

Yavuz, Orhan-Fatih Numan Küçükballı, “Âşık Ömer Divanı’na Katkılar VII”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2020, sayı: 44, s. 286-302.

Yazar, Sadık, “Şahsi Bir Arşiv Kaynağı Olarak Balıkesirli Râsih’in Mecmuası: İçerik Analizi ve Derkenar Notları”, *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]*, 2020, sayı: 13, s. 27-62.

Yilter, Sait, “Koca Râgıb Paşa’nın Bilinmeyen Bir Eseri: Mecmûa-i Râgıb Mehmed Paşa (Âtıf Efendi, 1746)”, *KÜLLİYAT Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, 2020, sayı: 12, s. 77-90.

Yıldız, Enes, “Sultan III. Mustafa’ya Sunulan Cülûsiyyeleri İçeren Bir Mecmua”, *HİKMET-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]*, 2020, sayı: 12, s. 130-153.

Yıldız, Hakan, “Göynüklü Ahmed Efendi’nin Mecmuası”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 2020, s. 243-272.

Görüldüğü gibi, 2020 yılından 2021 Ağustos ayına kadar yapılan çalışmaların 51’i devam etmekte olan tezler, 40’ı makale ve bildiriler, 19’u ise tamamlanmış tezlerdir. Bu da mecmualar sahasında yapılan çalışmaların sayısının gün geçtikçe arttığını ve bu çalışmaların özellikle yüksek lisans tezi olarak karşımıza çıktığını göstermektedir.

Biz de bu çalışmada XIV-XVII. yüzyıllar arasında yazılmış 104 şiirden oluşan bir şiir mecmuasını inceleyeceğiz. Çalışmamızın amacı, bugüne kadar bilinmeyen şiirleri ve bunların şairlerini gün yüzüne çıkarmak, dîvânlardan veya diğer eserlerden yola çıkarak mecmua metninin edisyon kritiğini yapmak ve çalışmamızda yer alan şiir mecmuasını Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi’ne göre tasnif etmek suretiyle MESTAP’a katkı sağlamaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MECMUANIN TANITIMI

1.1. Nüsha Tavsifi

Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesinde “Mecmû‘a-i Eş‘âr” ismiyle kayıtlı olan 108 numaralı mecmuanın dış boyut ölçüsü 195x140mm olup, iç ölçüleri muhteliftir. Mecmua cilttsizdir. Söz başları ve duraklar kırmızı, esas metin ise, siyah mürekkeple kaleme alınmıştır. Nüsha, nesih ve talik ile yazılmış 56 varaktan ibarettir. Satır sayısı muhteliftir. Eser taç filigranlı, aharlı, krem renkli kağıt üzerinde kaleme alınmıştır.¹⁴ Yazmada müstensih veya istinsah tarihi hakkında hiçbir bilgi bulunmamaktadır.

Mecmuada 104 Türkçe ve 21 Arapça şiir bulunmaktadır. 45b sayfası ve 46a sayfasının bir kısmında Arapça mensur bir bölüm bulunur. Reddadedelerden anlaşıldığı üzere, yazmanın baş ve son kısımlarında eksiklik bulunmaktadır. 29a sayfasında ise Harfû‘l-Kur‘ân başlığı ile Arapça harfler listelenmiştir. Yazmanın 21b-22a sayfaları kopmuştur. Ayrıca mecmuanın bazı sayfalarında mürekkep dağılmıştır. 2a, 6b ve 23a sayfaları su almış, 1b, 47a ve bazı sayfaların kenarları kopmuştur.

Mecmuanın ilk beyti,

İlāhī entezū-fazlu ve menni

Ve innī zū-ḥaṭāya fā‘ fu ‘ annī

ve son beyti,

Ḳullara iḥsānı bī-ḥadd lā-‘aded

Aña maḥşūş lem-yelid ve lem-yüled

Ve lem-yekün lehū küfüven eḥad

şeklindedir.

¹⁴ Köksal, M. Fatih-Mücahit Kaçar-Mevlüt İlhan, *Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2018.

1.2. Mecmuanın Genel Özellikleri

Elimizde bulunan mecmuada tespit edilen şair sayısı 37, şiir sayısı ise 104'tür. Mecmuada en çok şiiri bulunan şair, Aziz Mahmud Hüdâyî olarak karşımıza çıkar. Onu Nesimî ve Abdülehad Nûrî takip eder. Mecmuadaki şiirlerin bazılarında başlık yerine, şairin mahlası yer alır; bazı şiirlerde ise şiir, ilahi, vaaz, nasihat gibi başlıklar bulunur. Mecmuada şiirleri yer alan şairler ve bu şiirlerin başlıkları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.¹⁵

Tablo 1: Mecmuada şiirleri yer alan şairler ve şiirlerin başlıkları

Şiir Nu.	Şairlerin Mahlasları	Başlık
1	Nûrî	İlāhî
2	-	-
3	Nûrî	Şi' r
4	‘Ubeydî	İlāhî
5	Vişālî	İlāhî
6	Hüdâyî	İlāhî
7	Hüdâyî	İlāhî
8	‘Ulvi	-
9	Nûrî	İlāhî
10	Hüdâyî	-
11	Hüdâyî	-
12	Hüdâyî	-
13	‘Afvî	-
14	Hüdâyî	-
15	Hüdâyî	-
16	Hüdâyî	-
17	Hüdâyî	-
18	Medhî	-
19	Ḳudsî [Zeynî]	-
20	[Bâķî]	-
21	Bâķî	-
22	Bâķî	-

¹⁵ Tabloda parantez içerisinde vermiş olduğumuz mahlaslar, yazmada şiir başlarına yazılmış yanlış mahlasların kaynaklara göre düzeltilmiş halidir.

23	Bākī	Taḥmīs
24	‘Aşık Yūnus	İlāhī
25	-	-
26	Nūrī	-
27	Rūḥī	-
28	Hüdāyī	-
29	Es‘ad	İlāhī
30	Hüdāyī	-
31	Nūrī	-
32	‘Āşık Yūnus	-
33	[Mehmed Efendi]	-
34	[Mehmed Efendi]	İlāhī
35	[Mehmed Efendi]	İlāhī
36	Yūnus	-
37	Nūrī	-
38	Rūmī	-
39	Yūnus	-
40	Hüdāyī	-
41	Hüdāyī	-
42	Hüdāyī	-
43	Hüdāyī	-
44	Hüdāyī	-
45	[Sa‘dī]	İlāhī
46	Sa‘dī [Nesīmī]	İlāhī
47	Lāmi‘	-
48	Kemāl Ümmī	İlāhī
49	Kemāl Ümmī	İlāhī
50	Aḥmed Beg	Müseddes İlāhī
51	[Mehmed Efendī]	İlāhī
52	Nesīmī	Tevekkül
53	Nesīmī	-
54	Nesīmī	Tevḥīd
55	Nesīmī	-
56	Nesīmī	-

57	Nesīmī	-
58	‘Ubeydī	-
59	Nesīmī	-
60	Usūlī	-
61	Nesīmī	Va‘z-ı Nesīmī
62	Vecdī[Şehzāde Muştafa]	-
63	Zākirī	-
64	Hüdāyī	-
65	Zākirī	-
66	-	-
67	[‘Ubeydī]	-
68	-	-
69	[Kemāl Ümmī]	-
70	Şemsī	Naşihat-ı Va‘z-ı Şemsī Efendi
71	Zākirī	-
72	Hüdāyī	-
73	Zākirī	-
74	Şadāyī	-
75	Fevri	Va‘z-ı Naşihat-ı Fevrī İlahī
76	Nihānī	-
77	Nesīmī	Va‘z-ı Nesīmī
78	Nev‘ī	Naşihat-ı Tenbīh-i Nev‘ī
79	Cinānī	‘İlm-i Hikmet-i Cinānī
80	Yahyā	-
81	Müderriş	-
82	-	-
83	Nihānī	-
84	Hayretī	-
85	‘Ālī	-
86	Yahyā Efendi	İlahī
87	Usūlī	İlahī
88	Ahmed Beg	-
89	‘Ulvī	-
90	Sā‘ī	-

91	Dervîş ‘Osmân	İlâhî
92	Hüdâyî	İlâhî
93	Ĥamdî	-
94	[Aĥmed Beg]	-
95	Ġafûrî	-
96	Hüdâyî	-
97	Hüdâyî	-
98	Hüdâyî	-
99	-	-
100	Hüdâyî	-
101	Nesîmî	-
103	Dervîş Aĥmed	İlâhî
104	-	-

Göröldüğü gibi mecmuada Aziz Mahmud Hüdâyî’nin 23, Nesimî’nin 11, Abdulahad Nûrî’nin altı; Yunus’un, Bâkî’nin, Mehmed Efendi’nin, Zâkirî’nin, Kemal Ümmî’nin, Ahmed Beg’in ve Ubeydî’nin dört; Taşlıcalı Yahya’nın, Ulvî’nin, Usûlî’nin ve Nihânî’nin iki; Visâlî’nin, Afvî’nin, Medhî’nin, Zeynî’nin, Rûhî’nin, Esad’ın, Rûmî’nin, Sadî’nin, Lâmî’nin, Şehzade Mustafa’nın, Şemsî’nin, Sadâyî’nin, Fevrî’nin, Nevî’nin, Cinânî’nin, Müderris’in, Hayretî’nin, Alî’nin, Sâî’nin, Dervîş Osman’ın, Hamdî’nin, Gafûrî’nin ve Dervîş Ahmed’in birer şiiri vardır. Ayrıca mecmuada içerisinde mahlas bulunmayan yedi şiir de yer almaktadır.

Şiirlerin başlıklarına bakıldığında ise, en çok ilahi, ardından vaaz, nasihat, şiir, tahmis, tevekkül, tevhid, hikmet başlıklarının kullanıldığı görölr.

1.3. Mecmuada Şiirleri Yer Alan Şairlerin Kısa Biyografileri

Afvî (1678-1736). İstanbul’da doğan ve şiirlerinde Afvî mahlasını kullanan şairin asıl adı Yakub b. Mustafa’dır. Kaynaklarda Yakub Gafurî Efendi, Şeyh Yakub b. Şeyh Mustafa Fenâî İskenderi er-Rûmî el-Hanefî el-Celvetî, Yakub b. Mustafa Fenâî-i Amâsî er-Rûmî el-Celvetî, Uzvî, Gafûrî lakaplarıyla da anılmaktadır. Yakup Afvî, Celvetiyye tarikatının Selamiyye kolunun şeyhi olarak bilinir. Medrese tahsili yapan şeyhler arasındadır. Bilecikli Osman Efendi’nin yardımlarıyla seyr ü sülûkunu tamamlamış ve Osman Efendi’nin

halifesi ve damadı olmuştur. Farklı camilerde vaiz olarak çalıştıktan sonra, 1736 yılında İstanbul'da hayatını kaybetmiştir.¹⁶

Eserleri şunlardır: “Hediyyetü’s-Sâlikîn”, “Hulâsatü’l-Beyân fî Mezhebi’n-Nu‘mân”, “Tuhfetü’l-Vü‘âz fî Nehci’l-İttiâz”, “Lem‘a-i Nurânîyye fî-Şerh-i Kelimât-ı Hüdâiyye”, “Hediyyetü’l-Vü‘âz”, “El-Vesîletü’l-‘Uzmâ ilâ Hazerti’l-Müctebâ”, “El-Mefâtîh ale’l-Mesâbîh”, “İlhâkât ale’t-Tecelliyât”, “Kenzü’l-Vâizîn”, “Netîcetü’t-Tefâsîr fî Sûreti Yûsuf”.

Bu mecmuadaki şiirleri, şairin *Lem‘a-i Nurânîyye fî-Şerh-i Kelimât-ı Hüdâiyye* isimli eserinde mevcuttur.

Ahmed Beg (?-XVI.yy.). Hayatı ve eğitimi hakkında kaynaklarda çok fazla bilgi bulunmayan Ahmed Beg’in, Arnavutluk’un çok saygın, nüfuzlu bir ailesinin soyundan olduğu ve çok iyi bir eğitim aldığı düşünülmektedir. 1503 yılında II. Bayezid’in torunu Mihrimah Hanım Sultan ile, 1511 yılında ise Yavuz Sultan Selim’in kızı Hafsa Sultan ile evlenmiştir. Şairin Mihrimah Hanım Sultan’dan Mehmed Paşa isimli bir oğlu olduğu bilinmektedir. Şiirlerinde Ahmed ve Ahmedî mahlaslarını kullanan şairin şiirleri, çoğu zaman Kaygusuz ve Ahmedî mahlaslarını kullanan Ahmed Sarban’ın şiirleriyle karıştırılmıştır. Şairin doğum tarihi gibi ölüm tarihi de belli değildir.¹⁷ Şiirlerinden anlaşıldığı üzere, dili sade ve akıcıdır.

Ahmed Beg’in *Dîvân*’ı vardır. Bu mecmuada sehven *Sultân Ahmed hân* ve *Sultân Süleymân* başlıkları altında verilen şiirler, aslında Dükakinzâde Ahmed Beg Dîvân’ında mevcuttur.

Ârif Mehmed Efendi (?-1563?). Kaynaklarda adı nadiren geçen, hakkında çok az bilgi bulunan bir şairdir. *Ravzatü’t-Tevhîd* isimli eserinden anlaşıldığı üzere, ismi Mehmed Efendi’dir. Denizli’de doğmuş ve eğitimini İstanbul’da tamamladıktan sonra İzmit’e geçmiştir. Zeyniyye tarikatının öncülerindendir. Şairin XV. yüzyılın ikinci yarısı ile XVI. yüzyılın ikinci yarısı aralığında yaşamış olduğu bilinmektedir. 1563’de İzmit’te vefat etmiştir.¹⁸

¹⁶ Ünal, Mehmet, “Afvi Yâkub”, 2013, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/afvi-yakub> (E.T. 16.04.2021).

Çakır, Adalet, “Bir Hüdâyî Şârihi Olarak Yâkûb ‘Afvi Efendi ve Lem‘a-i Nûrânîyye’si”, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2016, sayı: 34, s. 45-114.

Yavuz, A. Fikri-İsmail Özen, *Bursalı Mehmed Tahir Efendi: Osmanlı Müellifleri C.1*, Meral Yayınevi.

¹⁷ Benli, Şeyma, “Dukagin-zâde Ahmed Bey”, 2013, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/dukakinzade-ahmed-bey> (E.T. 17.04.2021).

Süzen, Hüseyin, *Dükakinzade Ahmed Beg Divanı (İnceleme-Tenkidli Metin)*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE., 1994.

¹⁸ Tulum, Mertol, *Sergüzeşt 16. Yüzyılda Bir Otobiyoğrafı ve Ravzatü’t-Tevhid, Zeynilik Tarihine Işık Tutan Sembolik Bir Eser (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)*, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2014.

Gündüz, Kezban, *Ravzatü’t-Tevhid Adlı Mesnevinin İncelenmesi ve Tenkidli Metni*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi SBE., 2006.

Eserleri *Ravzatü't-Tevhîd* ve *Nüzhetü'l-Muvâhiddîn*'dir.

Çalışmamızda onun şiirleri sehven Fazlî başlığı altında verilmiştir. Bu şiirler, aslında Ârif Mehmed Efendi'nin *Ravzatü't-Tevhîd* isimli eserinde mevcuttur.

Bâkî (1526-1600): İstanbul doğumlu şairin gerçek adı Mahmûd Abdalbaki'dir. Fatih Camii müezzini olan babası Mehmed Efendi, maddi durumunun getirmiş olduğu zorluklardan dolayı Bâkî'yi saraç çıraklığına göndermiştir. Şair daha sonra dönemin tanınmış müderrislerinden ders görmüştür. Ardından farklı medreselerde müderrislik yapmış ve Mekke, Medine ve İstanbul kadılıklarında bulunmuştur. Şairin bundan sonraki tek isteği şeyhülislam olmaktır, fakat isteğine ulaşmadan 1600 senesinde İstanbul'da vefat eder.¹⁹

Eserleri, “Dîvân”, “Me’âlimü'l-Yakîn fî Sîreti Seyyidi'l-Mürselîn”, “Fezâ'ilü'l-Cihad”, “Fezâ'il-i Mekke”, “Hadîs-i Erbaîn Tercümesi”dir. Bu mecmuadaki şiirleri, şairin *Dîvân*'ında mevcuttur.

Cinânî (?-1595). Asıl adı Mustafa'dır. Bursa doğumludur. Gençlik yıllarını Bursa'da geçiren şair, Arapça, Farsça ve Türkçe şiir söyleyecek kadar iyi bir tahsil almıştır. 1558 senesinde mülazım olur. *Dîvân*'ının mensur dibacesinde, aynı yılın sonunda Bursa'daki İvaz Paşa Medresesi'nde müderris olduğu bildirilir. Şair, farklı medreselerde müderrislik ve Ula'da kadılık yapmıştır. 1595 yılında Bursa'da vefat etmiş ve Hamza Bey Camii mezarlığında defnedilmiştir.²⁰

Dîvân, *Riyâzü'l-Cinân*, *Bedâiyü'l-Âsâr*, *Cilâu'l-Kulûb* adlı eserleri vardır. Bu mecmuadaki şiirleri, şairin *Dîvân*'ında mevcuttur.

Özay, Yeliz, “Ârif Mehmed Efendi”, 2015, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/arif-mehmed-efendi> (E.T. 15.04.2021).

¹⁹ Küçük, Sabahattin, “Bâkî Dîvânı”, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10596,bakidivanisabahattinkucukpdf.pdf?0> (E.T. 11.04.2021).

Kaplan, Hasan ve Muhsin Macit, “Bâkî”, 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/baki> (E.T. 11.04.2021).

Detaylı bilgi için bk.: Köksal, M. Fatih, “Bâkî'nin Bilinmeyen Veda Gazeli ve Dîvânı'nda Bulunmayan Bazı Şiirleri”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, sayı: 10, 2013, s. 319-330.

Akçaat, Bilal, *Bâkî Dîvânı'nın Dil ve Üslup Bakımından Tahlili*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi SBE., 2000.

²⁰ Ünlü, Osman, “Cinânî, Mustafa”, 2013, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cinani-mustafa> (E.T. 15.04.2021).

Artukoğlu, Merve, *Cinânî Dîvânı'nda Sosyal Hayat*, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi SBE., 2012.

Özkan, Mustafa, “Cinânî, Cilâu'l-Kulûb (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)”, İstanbul: *Üniversite Basımevi ve Film Merkezi Yayınevi*, 1990, s. 463-472.

Akbayar, Nuri, *Mehmed Süreyya-Sicill-i Osmânî 2*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.

Derviş Ahmed (?).²¹ Türk edebiyatında farklı yüzyıllarda yaşayan ve Derviş Ahmed mahlasını kullanan birden fazla şair vardır. Bu şairlerin bilinen eserleri incelenmiş, fakat çalışmamızda bulunan şiirin hangi şaire ait olduğu tespit edilememiştir.

Derviş Osmân (?-1648). Doğum tarihi bilinmeyen şair, Kayserilidir. *Sicill-i Osmânî*’de “Nefes Anbarı Osman Efendi” olarak anılan şair, Gülşenî tarikatına bağlıdır. 1634/35 senesinde İstanbul’a gelerek Bayramî Şeyhi Abdürrahim Efendi’nin zakir başı olur. Ardından seyr ü sülûkunu tamamlamak için Halveti şeyhi Abdulahad Nûrî Efendi’ye intisap eder.²² Şeyhinin isteği ile önce Yahya Efendi’ye mülazım olan şair, daha sonra Kayseri’deki Sahibiye Medresesi’nde müderrislik vazifesinde bulunur. Bir süre sonra İstanbul’a geri döner. Farklı camilerde vaizlik ve zaviyelerde şeyhlik yapar. 1684 yılında İstanbul’da vefat eder.

Şairin *Dîvânçe*’si bazı kaynaklarda *İlahi Mecmua*’sı olarak da bilinmektedir. Bunun yanı sıra, şairin mahlassız şiir ve ilahileri de bulunmaktadır.²³

Bu mecmuadaki şiirler, şairin *Dîvânçe*’sinde mevcuttur.

Esad (?).²⁴ Esad mahlasını kullanan şairlerin eserlerini incelememize rağmen, şiirin hangi Esad’a ait olduğu tespit edilemedi.

²¹ Köksal, Mehmet Fatih, “Bilinmeyen Bir Bektaşî Şairi: Dervîşi (Devrişi) Ahmed ve Şiir Mecmuası”, 2. *Uluslararası Türk Kültür Evreninde Alevilik ve Bektaşilik Bilgi Söleni Bildiri Kitabı*, Ankara: Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi TÜRK HAMER, 2007, s. 1260-1287.

Ergun, Sadeddin Nüzhet, “Türk Şairleri”, C. 4, 1945, s. 1150-1443.

Yüksel, Mustafa Ramazan, *Derviş Ahmed Gurbi’nin Risâle-i Münâcât (İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi SBE., 2020.

Özkul, Yavuz, *Lübbü’l-Lübab Manzum Mesnevi Tercümesi*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi SBE., 2009.

Genç, İlhan, *Tezkire-i Şu’ara-yı Mevlevîyye (İnceleme-Metin)*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2018.

Kara, Zeynep, *Sefîne-i Nefîse-i Mevlevîyan ve Mevleviler*, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi SBE., 2018.

Çifçi, Ömer, *Hâtîmetü’l-Eş’âr (Fatin Tezkiresi)*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017.

Yüksel, Mustafa Ramazan, “Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/ İsimler/ Eserler/ Terimler”, C.1, İstanbul: *Dergah Yayınları*, 1977.

Bilgin, A. Azmi, *Ümmi Sinan Divanı (İnceleme-Metin)*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017, s.194.

Ekinci, Ramazan, *Vekayi’u’l-Fuzala Şeyhi’nin Şaka’ik Zeyli (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, C. 1, İstanbul, 2018.

²² Ekinci, Ramazan, *Hafız Hüseyin Ayvansarayî- Vefeyât-ı Ayvansarayî (İnceleme-Tenkitli Metin)*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017.

²³ Köksal, Mehmet Fatih, “Derviş Osman”, 2013, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/dervis-osman> (E.T.13.04.2021).

Düşünmez, Aynur, *Derviş Osman’ın Edebi Kişiliği ve Şiirleri Üzerine Bir Tahlil Denemesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi SBE., 2004.

Akbayar, Nuri, *Mehmed Süreyya-Sicill-i Osmânî 4*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.

²⁴ Oğraş, Rıza, *Esad Mehmed Efendi-Bağçe-i Safâ-Enduz*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2018.

Akbayar, Nuri, *Mehmed Süreyya-Sicill-i Osmânî 2*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.

Eşrefoğlu Rûmî (1353-1469). Abdullah-ı İznîkî, Abdullah-ı Rûmî, Rûmî, İznîkî, Eşrefoğlu Abdullah-ı Rûmî mahlasları ile tanınan ve İznîk doğumlu şairin gerçek adı Abdullah'tır. İlk tahsilini İznîk'te tamamladıktan sonra Bursa'ya giderek Sultan Mehmed Medresesi'nde derslerine devam eder ve zahîrî ilimlerle birlikte, tasavvuf kültürünü ve bilgisini genişletmeye başlar. Daha sonra oradan ayrılarak Emir Sultan dergahında öğrenci olmak ister. Emir Sultan ise onu Ankara'ya, Hacı Bayram-ı Veli'nin yanına gönderir. Hacı Bayram-ı Veli, Eşrefoğlu Rûmî'yi önce dergahın temizlik işlerinden sorumlu tutar, daha sonra ise ona imamlık vazifesi verir ve kızı Hayrunnisâ ile evlendirerek onu İznîk'e halife tayin eder. İznîk'e dönen şair, erbaîne girer ve başından geçen hadiseleri ve rüyalarını kaleme alır. Kadiriyye tarikatının Eşrefiyye kolunun kurucusu olarak bilinen Eşrefoğlu Rûmî, 1469 yılında İznîk'te vefat etmiştir.²⁵

Şairin eserleri, *Dîvân*, *Müzekki'n-Nüfûs*, *Tarîkat-nâme*, *Tac-nâme*, *Delâ'ilü'n-Nübüvve*, *Şerh-i Kasâid-i Seyyid Şafî*, *Fütüvvet-nâme*, *Mâzeret-nâme* veya *Hediyyetü'l-fukarâ*, *Elest-nâme*, *Nasîhat-nâme*, *Hayret-nâme*, *Münâcât-nâme*, *Esrârü't-Tâlibîn*, *Muhabbet-nâme*, *Cinânü'l-canân*'dır.²⁶

Bu mecmuadaki şiirleri, şairin *Dîvân*'ında mevcuttur.

Fevrî (?-1571). XVI. yüzyıl Osmanlı âlimi ve şairi Ahmed Fevri Efendi, Arnavutluk'un Draç şehrinde doğmuştur. Hırvat asıllı bir aileye mensuptur. Küçük yaşlarında İstanbul'a getirilen şair, rüyasında Muhyiddin İbnü'l-Arâbî'yi görmüş ve gördüğü rüya sonucunda Müslüman olarak Ahmed ismini almıştır. Şair Dursun Efendi, Taşköprizade Ahmed Efendi ve Arabzade Abdülbaki Efendi gibi dönemin bilinen âlimlerinden eğitim alır. 1569'da Şam kadısı ve Sultan Süleyman Medresesi'nde müderris olur. 1571'de ise Şam'da vefat eder.²⁷

Nazik, Sıtkı, *Şemseddin Sami'nin Kamusu'l-A'lâm Adlı Eserinin V. ve VI. Cildinde Geçen Osmanlı Şairlerinin Biyografileri*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi SBE., 2008.

Aslan, Mustafa, "18. Yüzyıl Olaylarına Düşülmüş Tarihler", *Hikmet-Akademik Dergisi*, 2018, sayı: 8, s. 144-187.
Özdemir, Mehmet, "Mütercim ve Müellif Bir Şeyhülislam: Hocazade Es'ad Efendi ve Eserleri", *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 2011, s. 713-724.

Çifçi, Ömer, *Hâtimetü'l-Eş'âr (Fatin Tezkiresi)*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017.

²⁵ Yılmaz, Adile, *Eşrefoğlu Rumi Divanı (İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE., 1993.

Güneş, Mustafa, "Eşrefoğlu Abdullah", 2015, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/esrefoglu-abdullah> (E.T. 13.04.2021).

Detaylı bilgi için bk.: Özkan, Ahmet, *Eşrefoğlu Rumi Hayatı, Tasavvufî görüşleri ve Eşrefiyye Tarikatı*, Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi SBE., 2013.

²⁶ Güneş, Mustafa, *Eşrefoğlu Rumi ve Dîvânı (İnceleme-Metin)*, Doktora Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi SBE., 1994.

²⁷ Kalpaklı, Mehmet, "Fevri Ahmed", 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/fevri-ahmed> (E.T. 16.04.2021).

Karagöz, Duygu, *Mecmua-i Gazeliyat (Milli Kütüphane 06 Hk 319/1) Metin-İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE., 2013.

Eserleri, *Dîvân, Risâle fî İlmi'l-Hutût, Kühl-i Dîde-i A'yân, Ahlâk-ı Süleymânî, Ahlâk-ı Mehmed Paşa, Hac Seyahatnâmesi*'dir. Fevrî Dîvânı'na ulaşamadığı için edisyon kritikte Behiştî'nin Fevrî'nin bu gazeline yazdığı tahmisten yararlanılmıştır. *Dîvân*'ında mevcuttur.

Gelibolulu Âli (1541-1600). XVI. yüzyılda Gelibolu'da doğar ve ilk eğitimini orada alır. İlk eseri *Mihr ü Mâh*'ı Sultan Selim'e sunan şair, Sultan Selim döneminde divan katipliği de yapar. Bir süre sonra Şam'a giderek burada Şam Beylerbeyi olan Lala Mustafa Paşa'nın divan katibi olarak görev yapar. Mustafa Paşa'nın görevi sonlandırıldıktan sonra, III. Murad'a sığınarak İstanbul'a döner. Şair, divan katipliği dışında, serdarlık, tımar defterdarlığı gibi vazifelerde de bulunmuş, son olarak Cidde'de sancak beyliğine atanmış ve 1600 yılında burada vefat etmiştir.²⁸

Gelibolulu Âli'nin dört *Dîvân*'ı bulunmaktadır. Bunların dışında kalan eserleri şunlardır:

Edebî Eserleri: *Bediü'r-Rukûm, Câmiü'l-Buhûr Der-Mecâlis-i Sûr, Dakâiku't-Tevhîd, Gül-i Sad-Berg, Hulâsatü'l-Ahvâl, Maâlimü't-Tevhîd, Manzum Kırk Hadis Tercümesi, Mecmau'l-Bahreyn, Mihr ü Mâh, Mihr ü Vefâ, Nikâtü'l-Hâl, Subhatü'l-Abdâl, Subhatü'l-Înâbe, Tuhfetü'l-Uşşâk.*

Tarihî eserleri: *Câmiü'l-Kemâlât, Fursatnâme, Fusûlü'l-Halli Ve'l-Akd ve Usûli'l-Harci Ve'n-Nakd, Hâlâtü'l-Kâhire Mine'l-âdâtî'z-Zâhire, Heft Meclis, İstidanâme, Kühnü'l-Ahbâr, Menâkıb-ı Hünerverân, Menşeu'l-Înşâ, Mirâtü'l-Avâlim, Mirkâdû'l-Cihâd, Münşeat, Nâdirü'l-Mehârib, Nusret-nâme, Zübdetü't-Tevârih.*

Diğer Konulardaki Eserleri: *Ensü'l-Kulûb, Eyyühe'l-Veled Tercümesi, Ferâidü'l-Vilâde, Hakâiku'l-Ekâlim, Hilyetü'r-Ricâl, İzzetü'l-Asr fî Tefsîri Sûretü'n-Nasr, Kavâidü'l-Mecâlis, Mehâsinü'l-âdâb, Menâkıb-ı Şeyh Mehemedü'd-Dagî, Mevâidü'n-Nefâis Fî Kavâidi'l-Mecâlis, Nasîhatü's-Selâtîn, Nevâdirü'l-Hikem, Rahatü'n-Nüfûs, Risâle, Risâle-i Zâtü'l-Kürsî, Risâle-i Zırgamîyye, Tuhfetü's-Sulehâ, Vakıfnâme, Zübdetü'l-Evrâd.*

Ele Geçmeyen Eserleri: *Bedâyiü'l-Metâli, Dürr-i Mensûre, Hac ve Işk Risâlesi, Kenzü'l-Ahbâr, Maâyibü'l-Erzâl, Mişkât, Nüzhet veya Nüzhetü'l-Mecâlis, Râbiü'l-Manzûm, Ravza-i İrfân, Ravzatü'l-Letâif, Riyâzü'r-Rahmet, Tarih-i Üngurus ve Selimnâme.*

Aydemir, Yaşar, *Behiştî Dîvânı*, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2018.

²⁸ Aksoyak, İsmail Hakkı-Mustafa İsen, "Ali/Çeşmi, Gelibolulu Mustafa", 2013, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ali-cesmi-gelibolulu-mustafa> (E.T. 16.04.2021).

Aksoyak, İsmail Hakkı, *Gelibolulu Mustafa Ali-Dîvanlar: I. Dîvân, II. Vâridâtü'l-Enika, III. Layihatü'l-Hakika, IV. Divan*, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2018.

Detaylı bilgi için bk.: Emiroğlu, Merve Nur, *Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Nolu Şiir Mecmuası (Vr. 93a-123b) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE., 2018.

Bu mecmuadaki şiirleri, şairin *Dîvân*'larında mevcuttur.

Gafûrî (?).²⁹ Müstensihin mecmuada bir şiirine yer verdiği şairin hangi Gafûrî olduğu bulunamadı.

Hamdî (?-1688). Doğum tarihi ve yeri bilinmeyen Şeyh Hamdî Efendi hakkında kaynaklardaki bilgi kifayyetli değildir. Elde edilen bilgiler, şairin Üsküdar'da Rum Mehmed Paşa Camii'nde hatip olduğu ve 1688 tarihinde vefat ettiğidir. Şiirlerinde Hamdi mahlasını kullanan şairin çalışmamızda yalnızca bir şiiri bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar Hamdî Efendi'nin şiirlerine başlanmadan evvel "Hâzâ Dîvânü's-Şeyh Hamdî Efendi Rahmeti'llâhi 'Aleyh" şeklinde bir başlık koymasından hareketle onun bir *Dîvân*'ının olduğunu söylerler.³⁰

Bu mecmuadaki şiirleri, İlknur Bacak'ın *Türk Dil Kurumu Kütüphanesi A358/1 Numaralı Mecmû'a-i Fevâ'id İlâhiyât ve Eş'âr (İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans tezinde mevcuttur.

Hayretî (?-1534/35). Vardar Yenicesi'nde doğan şairin asıl adı Mehmed'dir. Kaynaklarda Mehmed Çelebi, Baba Hayretî, A'mâ Hayreti, Mehmed Hayretî Çelebi ve Mehmed Şah olarak anılmaktadır. Yûsuf-ı Sîneçak'ın kardeşidir. Hayretî'nin eğitime dair kesin bir bilgi bulunmamaktadır, fakat kullandığı Çelebi namından iyi bir eğitim aldığı düşünülmektedir. Hayretî'nin sipahi olduğu bilinmektedir. İstanbul dışında, Yenice, Belgrad ve Üsküp'te de bulunmuştur. Gülşenî dedelerindendir.³¹ 1534/35'te gözleri kör olarak vefat etmiş ve Sütölçe'de defnedilmiştir.³² Gelibolulu Âli, "Dîvânı dahi ol diyâr halkının tecrübeleri üzre Dîvân-ı Hâfız gibi kâşif-râz ve herkesün hasb-i hâlimden haber virmekle hâtır-sâz ve hîn-i İstihârelerinde dil-

²⁹ Solmaz, Süleyman, *Ahdi ve Gülşen-i Şuarâ'sı (İnceleme-Metin)*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2018.

Coşkun, Ali Osman, *Seyrek-zade Mehmet Asım-Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'ar*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2019.

Ekinci, Ramazan, *Vekayi'u'l-Fuzala Şeyhi'nin Şaka'ik Zeyli (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, C. 1, İstanbul, 2018.

³⁰ Bacak, İlknur, *Türk Dil Kurumu Kütüphanesi A358/1 Numaralı Mecmû'a-i Fevâ'id İlâhiyât ve Eş'âr (İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi SBE., 2018.

Aydın, Abdullah, "Hamdî, Şeyh Hamdi Efendi", 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hamdi-seyh-hamdi-efendi> (E.T.13.04.2021).

³¹ Akbayar, Nuri, *Mehmed Süreyya-Sicill-i Osmânî 2*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.

³² Durmuş, Tuba, "Hayreti", 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hayreti> (E.T.13.04.2021).

Gök, Selim, *Hayretî Divanı Sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük)*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi SBE., 2017.

Detaylı bilgi için bk.: Karakoç, Karden, "16. Yüzyıl Şairi Hayreti'nin Yayımlanmamış İki Gazeli ve Bu İki Gazel Üzerine Değerlendirmeler", *The Journal of Turkic Language and Literature Surveys (TULLIS)*, 2020, s. 15-39.

Bellibaş, Ahmet, *Milli Kütüphane 06 Hk 319 No'lu Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin-dizin)*, Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi SBE., 2014.

nevâz ü beşâret-perdâz idügi müttefakun ‘aleyh-i hullândur.” diyerek Hayretî Dîvân’ının, Hafız Divan’ı gibi fal bakmak için de kullanıldığını söyler.³³

Dîvân, Belgrad Şehrengizi, Yenice Şehrengizi adlı eserleri vardır. Bu mecmuadaki şiirler, şairin *Dîvân*’ında mevcuttur.

Hüdâyî (1541-1628): Asıl adı Mahmûd’dur. Şereflikoçhisar’da doğan şair, Celvetîlik tarikatının kurucusu olarak bilinmektedir. Çok çalışkan ve zeki bir öğrenci olduğu için hocalarından biri olan Nazırzade Ramazan Efendi onu yanından hiç ayırmamış, Mısır ve Şam’a da onunla birlikte gitmiştir. Bir süre sonra Bursa’ya dönen Hüdâyî, burada Bursa Ferhâdiye Medreselerine müderris, Cami-i Atik Mahkeme’sine ise naib olarak tayin edilmiştir. Daha sonra “Gam ve belâ” olarak adlandırdığı müderrislik ve naiblik vazifesini bırakıp, üç yıl içerisinde seyr ü sülukunu tamamlayıp, Sivrihisar’a irşad görevi ile gönderilmiştir. Fakat şeyhi Üftade’nin hastalanması nedeniyle kısa bir süre sonra Bursa’ya geri dönmüştür. Şeyhinin vefatı sebebiyle onun görevini ele alarak önce Rumeli, Trakya ve oradan Balkanlara gitmiş, sonra İstanbul’a dönmüştür. Şeyhlik vazifesinde olduğu zaman farklı camilerde vaizlik de yapmıştır. Ekim 1628’de vefat eden Hüdâyî, Üsküdar’da defnedilmiştir. Türkçe ve Arapça birçok eseri vardır.³⁴

Arapça eserleri, *Vâkıât (et-Tirü’l-mesbuk el-müştemilü ma-cera mine’t-taifi fi-esnai’s-süluk)*, *Nefâisü’l-mecâlis*, *Câmi’u’l-fezâ’il ve kâmi’u’r-rezâ’il*, *Miftâhu’s-salât ve mirkâtü’n-necât*, *Hülâsatü’l-ahbâr fî ahvâli’n-nebiyyi’l-muhtâr*, *Habbetü’l-mahabbe*, *Keşfü’l-kınâ’ ‘an vechi’s-semâ*, *Hayâtü’l-ervâh ve necâtü’l-eşbâh*, *El-Fethu’l-ilâhî*, *El-Mecâlisü’l-va’ziyye*, *Fethü’l-bâb ve ref’u’l-hicâb*, *Mecmûa-i Hutâb*, *Merâtibu’s-sülûk*, *Hâşiye Kuhistânî fî şerh-i fikh-ı Keydânî*, *Tecelliyât*’dır.

Türkçe eserleri ise, *Dîvân (Dîvân-ı İlâhiyât)*, *Necâtü’l-garîk fî’l-cem’i ve’t-tefrîk*, *Tarîkat-nâme*, *Mektûbât*, *Nesâih ve Mevâiz*, *Mi’râciye*’dir.

En ünlü eseri, 90’a yakın nüshasının bulunduğu belirtilen *Dîvân*’ıdır. Bu mecmuada da onun *Dîvân*’ında yer alan şiirler bulunmaktadır.³⁵

³³ İsen, Mustafa, *Künhü’l-Ahbar’ın Tezkire Kısım*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017.

³⁴ Eren, Hulusi, “Hüdâyî, Aziz Mahmûd”, 2015, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hudayi-aziz-mahmud> (E.T. 11.04.2021).

Detaylı bilgi için bk.: Tavukçu, Orhan Kemal (ed.), *Aziz Mahmud Hüdâyî’nin Edebi Kişiliği*, Üsküdar Sempozyumu-I, C 2, 2004, s. 276-284.

Balta, Sabri, *Aziz Mahmud Hüdâyî’nin Dîvân-ı İlâhiyât’ı ile Johann Wolfgang Von Goethe’nin doğu-batı dîvânı’nda tasavvuf*, Doktora Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi SBE., 2019.

³⁵ Tatcı, Mustafa-Musa Yıldız, *Aziz Mahmud Hüdâyî Dîvân-ı İlâhiyât Tıpkıbasım ve Çeviriyazı*, Üsküdar Araştırmalar Merkezi, Yayın No: 17, I Basım-2005.

Kemâl Ümmî (1375/78?-1475). Asıl adı İsmail olan şairin hayatı hakkında detaylı bilgiye rastlanmamaktadır. Latîfî, Gelibolulu Mustafa Âli ve Hâfız Hüseyin Ayvansarayî onun Karaman Larende’de, bazı araştırmacılar ise türbesi Niğde’de bulunduğu için Niğde’de doğduğunu söylerler. Kemâl Ümmî’nin dervişi Âşık Ahmet, Ubeydî’nin üç oğlu olduğunu haber verir. Şair, eğitimini Şirvan’da tamamladıktan sonra burada asker bölüğünün kadısı olmuştur. 1475’te vefat eden Kemâl Ümmî’nin ölüm yeri hakkında da muhtelif görüşler vardır.³⁶

Eserleri, *Dîvân, Risâle-i İmân, Ahlâk Risâlesi, Kırk Armağan, Hikâye-i Hazîre-i Kuds, Risâle-i Vefât*’tır. Bu mecmuadaki şiirleri, şairin *Dîvân*’ında mevcuttur. Ayrıca, çalışmamızdaki *Ebyât-ı Behîştî* başlıklı şiirin araştırmalar sonucunda Kemâl Ümmî’ye ait olduğu ortaya çıkmıştır.³⁷

Lâmi’î (1472-1532). Asıl adı Mahmud bin Osman bin Nakkaş Ali İlyas olan şair, Bursa doğumludur. Muradiye Medresesi’nde eğitim aldıktan sonra, Nakşibendi tarikatına girmiştir. Şairin, Ali Şir Nevâyî ve Abdurrahman Câmî’nin etkisiyle Nakşibendi tarikatına yöneldiği düşünülmektedir. Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman zamanında yaşayan Lâmi’î Çelebi, tercüme ettiği eserleri bu hükümdarlara sunmuştur. Abdurrahman Câmî’nin çoğu eserini tercüme ettiği için *Câmî-i Rûm* olarak tanınan şair, 1532 yılında Bursa’da vefat etmiştir.³⁸ Lâmi’î’nin eserleri şunlardır:

Manzum Eserleri: *Absâl u Salâmân, Câbir-nâme, Dîvân, Ferhâd-nâme, Fırak-nâme, Heft-Peyker, Hired-nâme, Kıssa-i Edhem ü Hüma, Kıssa-i Evlâd-ı Câbir, Gûy u Çevgân, Lûgat-ı Fârisîyye, Maktel-i Hüseyin, Mesnevi, Mevlîd, Risâle-i Hall-i Fâl, Şem‘ ü Pervâne, Şehr-engîz, Tuhfe-i Lâmi’î, Vâmık u Azrâ, Vîs ü Râmîn.*

Mensur Eserleri: *Fetih-nâme-i Kal‘a-i Moton, Fezâ’il-i Şi‘r ü Şa’irân, Fütûhu’l-Mücâhidîn li-Tervîh Kulûbü’l-Müşâhidîn, Gıda’ür-Rûh, Hall-i Muammâ-yı Mîr Hüseyin, Hüsn ü Dil, İbret-nümâ, Letâ’if-nâme, Menkıbe-i Üveys-i Karanî, Meslekü’s-Sâlikîn, Menâkıb-ı Cenâb-ı*

³⁶ Kesik, Beyhan-Ramazan Sarıççek, “Kemâl Ümmî, İsmâil”, 2013, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kemal-ummi-ismail> (E.T. 11.04.2021).

Yavuzer, Hayati, *Kemal Ümmî Dîvân’ı*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi SBE., 1997.

Detaylı bilgi için bk.: Sarıççek, Ramazan, “Menâkıb-ı Kemâl Ümmî ve Bolu”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 17, İstanbul, 2016, s. 283-348.

Karasu, Büşra, *15. Yüzyıl Tekke Şiirinde Tasavvuf Terimleri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE., 2018.

³⁷ Balbaba, Sefa, *Kemal Ümmî Divanı Tenkitli Metin-İndeks*, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi SBE., 2009.

³⁸ Kut, Günay, “Lami’î Çelebi Mahmud b. Osman”, 2015, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/lamii-celebi-mahmud-osman> (E.T.17.04.2021).

Gülerer, Salih, *Bursalı Lami’î Çelebi ‘İbret-Nüma (İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi SBE., 1988.

Ayan, Gönül, “Lami’î Çelebi’nin Hayatı, Edebi Kişiliği ve Eserleri”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1994, s. 43-65.

Âlî, Miftâhu'n-necât fî havassî's-süveri ve'l-âyât, Münâzara-i Bahâr u Şitâ, Münâzara-i Nefs ü Rûh, Münşe'ât, Nefsü'l-emr Risâlesi, Nisâbü'l-belâga, Ricâlü'l-Gayb, Risâle-i fî Şerhi Kelimâti's-Şehâde, Risâle-i Fâl, Risâle-i Arûz, Risâle-i Usûl Mine'l-Fünûz, Risâle-i Tasavvûf, Resâ'il, Şerefü'l-İnsân, Şerh-i Dîbâce-i Gülistân, Şevâhidü'n-Nübüvve Tercümesi.

Bu mecmuadaki şiirleri, şairin *Dîvân*'ında mevcuttur.

Medhî (?-1546). Amasya'ya yakın Ladik isimli kasabadan olan şair hakkında, Latîfî tezkiresinde ve *Tuhfe-i Nâilî*'de bilgi bulunmaktadır. Latîfî tezkiresinde Hacı Musa olarak anılan Medhî'nin II. Bayezid zamanında yaşadığı bilinmektedir. Medhî, 1546 yılında hayatını kaybetmiştir.³⁹

Şairin *Dîvân*'ı vardır. Çalışmamızdaki şiiri ise, *Latîfî tezkiresi*'nde mevcuttur.

Müderriş (?).⁴⁰ Müderriş mahlaslı şairlerin eserleri ve onlar hakkında yapılan çalışmalar incelenmiş, fakat mecmuada bulunan şiirin müellifi tespit edilememiştir.

Nesîmî (?-1404/17). Birçok kaynakta doğum tarihi verilmeyen, Azerbaycan kaynaklarında ise 1369 yılında Azerbaycan'ın Şamahı şehrinde doğduğu söylenen şairin doğum yeri hakkında farklı görüşler vardır.⁴¹ İran kaynakları Şirvan veya Şiraz'da, Âşık Çelebi Diyarbakır'da, Latîfî ise Bağdat'da doğduğunu söylemektedir. Şair, kaynaklarda Nesîmüddin, Abdülmenaf Seyyid İmadüddin, İmadüddin, Ömer İmadüddin olarak da geçmektedir. İyi bir eğitim almıştır. Hurûfiliği ile bilinen Fazlullah'ın halifesi olmuştur. Hurûfiliği yayarak Anadolu'ya, oradan da Halep'e gitmiştir. Nesîmî'nin şiirlerinde daha çok Azeri Türkçesi özelliklerine rastlanır. Şair, derisi soyularak Halep'te idam edilmiştir.⁴² Gelibolulu Âli, onun için

³⁹ Bayram, Yavuz, "Medhi, Ladikli Hacı Musa", 2013, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/medhi-ladikli-haci-musa> (E.T. 20.04.2021).

Canım, Rıdvan, *Latîfî-Tezkiretü's-Şu'ara ve Tabsıratü'n-Nuzama (Tenkitli Metin)*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2018.

Erdemir, Avni, "Taşralı Bir Dîvân Şâiri: Mûsâ Medhî", *Uluslararası Amasya Alimleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı -II*, Amasya, 2017, s. 148-156.

⁴⁰ Açıkgöz, Namık, *Riyazi Muhammed Efendi-Tezkiretü's-Şu'ara*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017.

Kayabaşı, Bekir-Hasan Kavruk, "Antolojik Bir Tezkire Olarak Zübdetü'l-Eş'ar", *Turkish Studies-Language and Literature*, 2020, s. 1319-1338.

Kayabaşı, Bekir, *Kaf-zade Faiz'in Zübtedü'l-Eş'ar'ı*, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi SBE., 1997.

Solmaz, Süleyman, *Ahdi ve Gülşen-i Şuarâ'sı (İnceleme-Metin)*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2018.

Tombul, Enis, *Beşiktaşlı Yahya Efendi Divanı: Metin ve İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi SBE., 2014.

Otyakmaz, Hilal, *Beşiktaşlı Yahya Efendi ve Divanı'nda Muhabbet Kavramı*, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi SBE., 2019.

⁴¹ Öhmədova, L., *İmadəddin Nəsimi – 650 (metodik vəsait)*, Azərbaycan Milli Kitabxanası, Bakı, 2019.

⁴² Usluer, Fatih, "Nesimi, Şeyh İmadüddin Seyyid Nesimi", 2013, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nesimi-seyh-imaduddin-seyyid-nesimi> (E.T. 17.04.2021).

“...Evvela Türkî şi‘re şöhret viren Seyyid-i mezbûrdur. ‘Arabî ve Fârisî eş‘ârı dahi mevfûrdur.” diyerek, şairin Türk edebiyatındaki önemine değinmiştir.⁴³

Türkçe Dîvân, Farsça Dîvân, Mukaddimetü’l-Hakâyık adlı eserleri vardır.

Bu mecmuadaki şiirleri, şairin *Türkçe Dîvân*’ında mevcuttur.

Nev‘î (1533-1599). Malkara doğumlu şairin asıl adı Yahya’dır. İlk tasavvufî eğitimini babası Pîr Ali’den alan Nev‘î, 1550’de babasını kaybeder. Eğitimine İstanbul’da devam ederek 1563’te mülazım olur. Ardından çeşitli medreselerde müderrislik yapar. 1590’da kendisine Bağdat kadılığı görevi teklif edilmişse de, şair bunu kabul etmez. Sultan III. Murad, şairi Şehzade Mustafa’nın eğitimi ile vazifelendirir. Nev‘î 1599 yılında, İstanbul’da vefat eder.⁴⁴

Arapça eserleri, *Muhassısü’l-keîâm, Şerh-i Risâle-i Kudsiyye, Şerh-i Hakâyikü’n-Nûr, Risâle-i Mantık, Risâletü’l-Kelâmiyye*’dir.

Türkçe eserleri ise şunlardır: *Dîvân, Tercüme-i Hadîs-i Erba’în, Hasb-i Hâl, Gül-i Sadberg, Leylâ ve Mecnûn, Tercüme-i Kıssa-i Mûsâ ve Hızır, Münâzara-i Tûtî Ba-Zâg, Keşfü’l-Hicâb Min Vechi’l-Kitâb, Netâyicü’l-Fünûn ve Mehâsinü’l-Mütûn, Nevâ-yı Uşşâk, Fasılun fî Fazîleti’l-Aşk, Fezâilü’l-Vüzerâ ve Hasâilü’l-Ümerâ, Risâle-i Şikâyet-i Rûzigâr, Sinan Paşa’ya Mektup, Tercüme-i Münşeât-ı Hâce Cihân, Tefsîr-i Sûretü’l-Mülk, Hâşiye-i Tehâfüt-i Hâcezâde, Hâşiye-i Evâilü’l-Mevâkıf, Telvîh’e Talîkât, Hidâye’ye Talîkât, Miftah’a Talîkât, Risâle-i Kelâm-ı Nefsî, Risâle-i Ca’l-i Mâhiyye, Risâle-i İlmiyye, Tercüme-i Akâid, Şerh-i Dü-Beyt-i Mesnevî, Dîvân-ı Münşeât, Tahkîk-i Mes’ele-i İcâb ve İhtiyâr, El-Fark Beyne Mezhebeyi’l-Eş’ariyye ve’l-Mâturîdiyye, Kenzü’l-Hakâik ve Şerhi, Risâle fî İlmi’l-Cedel ve’l-Münâzara, Fâl-i Kur’ân-i Azîm, İsâgocî Şerhi, Pendnâme-i Nev‘î Efendî, Şerh-i Cevâb-ı İbn Sînâ Be-Su‘âl-i Ebû Sa‘îd.*

Mecmuadaki şiiri, şairin *Dîvân*’ında mevcuttur.

Ayan, Hüseyin, “Kul Nesimi’ye Ait Olduğu Sanılan Şiirler”, *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını Araştırma Dergisi*, sayı: 6, 1974, s. 20-33.

Ayan, Hüseyin, *Nesimi-Hayati, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2014.

Detaylı bilgi için bk.: Köksal, Mehmet Fatih, “Seyyid Nesimi’nin Yayınlanmamış Şiirleri”, *Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, sayı: 50, 2009, s. 77-135.

⁴³ İsen, Mustafa, *Kühü’l-Ahbar’ın Tezkire Kısım*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017.

⁴⁴ Sefercioğlu, Mustafa Nejat, “Nev’î, Yahya”, 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nevi-yahya> (E.T. 16.04.2021).

Tulum, Mertol-Ali Tanyeri, *Nev‘î-Divan-Tenkidli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1977.

Telek, Serap, *Malkaralı Nev‘î Yahya’nın “Keşfü’l-Hicab Min Vechi’l-Kitab” Adlı Eserinin Metin ve İncelemesi 1a-219 Yaprakları Arası*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE., 2010.

Nihânî (?-1592). Edirne doğumlu şairin doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Riyâzî tezkiresinde, asıl adı İbrahim Çelebi olarak verilir. Bir süre sipahilik yapan şair, daha sonra derviş olmuştur. Ubeydî'nin en iyi öğrencisidir.⁴⁵ Ahdî tezkiresinde, Ubeydî'nin yardımıyla muntazam, parlak ve akıcı bir üslupla yazmış olduğu şiirlerinden bahsetmiştir.⁴⁶

Dîvânçe'si olduğu bilinmektedir. Bu mecmuadaki şiirleri, şairin *Dîvânçe*'sinde mevcuttur.

Nûrî (1594/5-1651). Künyesi Evhadü'ddîn Ebu'l-Mekârim 'Abdulahad en-Nûrî b. Muslihu'd-dîn-i Safâyî b. İsmâil b. Ebi'l-berekât⁴⁷ olan şair, Sivas doğumludur. Babasını kaybettikten sonra, dayısı Abdülmecid-i Sivâsî, kendi ailesiyle birlikte kız kardeşini ve evlatlarını da alıp İstanbul'a gelir. Şair, burada hem ilim tahsili yapar, hem de dayısından tasavvufî terbiye alır. Seyr ü sülûkunu tamamladıktan sonra çileye girer. Ardından halife olarak Midilli'ye giden şairin ünü, kısa bir sürede yayılır. Daha sonra İstanbul'a dönerek şeyhlik ve vaizlik vazifelerinde bulunur. 1651 senesinde ise İstanbul'da hayatını kaybeder. Şairin Türkçe şiir ve ilahilerinde kullandığı sade, akıcı ve anlaşılır bir üslubu vardır. Ele aldığı konular, Yunus Emre izinden gittiğini göstermektedir.⁴⁸ Nûrî'nin otuzdan fazla eseri vardır.⁴⁹

Arapça eserleri, *Mir'âtü'l-Vücûd ve Mirkâtü's-Şühûd*, *Riyâzü'l-Ezkâr ve Hiyâzü'l-Esrâr*, *Hikmetü't-Te'âruz fî Sûreti't-Tenâkuz*, *Risâletün fî Tayyî'l-Mekân*, *Kasmü'l-Mübtedî'in bi-Sinâni's-Sünne*, *Te'dîbü'l-Mütemerridîn*, *El-'Adlû ve'l-İksât beyne't-Tefrîti ve'l-İfrât*, *İsbâtü'l-'Âlim ve's-Şu'ûr li-men-Kâne min-Ehli'l-Kubûr*, *Risâletün Müte'allikatün bi-Kavlihî Te'âlâ*, *İnkâzü't-Tâlibîn an-Mehâvi'l-Gâfilîn* dir.

Türkçe eserleri ise, *Dîvân*, *Risâletün fî Deverâni's-Sûfiyye*, *Terceme-i Te'dîbü'l-Mütemerridîn*, *Er-Risâletü's-Semâ'iyyetü'l-Mülzimetü li'l-Münkirîn* dir.

Bu mecmuadaki şiirleri, şairin *Dîvân*'ında mevcuttur.

⁴⁵ Kaplan, Yunus, "Nihani (İbrahim Çelebi) ve Gazelleri", *Turkish Studies/ International Periodical For The Languages, Literature And History of Turkish or Turkic*, 2010, s. 1271-1303.

Açıkgöz, Namık, *Riyazi Muhammed Efendi-Tezkiretü's-Şu'ara*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2017.

⁴⁶ Solmaz, Süleyman, *Ahdî ve Gülşen-i Şuarâ'sı (İnceleme-Metin)*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2018.

⁴⁷ Çınar, Fatih, *Abdulahad Nûrî-i Sivâsî ve "Risâle Fî Deverâni's-Sûfiyye" Adlı Eseri*, 2017, s. 38.

⁴⁸ Üçer, Müjgan, "Yunus İzinde Bir Şair Nûrî-i Sivâsî (Abdulahad Nûrî)", *Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, sayı: 69, Kongre ve Sempozyum Bildirileri Dizisi: 2*, Uluslararası Yunus Emre Sempozyumu Bildirileri, Ankara, 7-10 Ekim, 1995, s. 312-328.

⁴⁹ Akkaya, Hüseyin, "Nûrî, Abdulahad", 2015, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nuri-abdulahad> (E.T.11.04.2021).

Bk, İbrahim, *Abdulahad Nûrî-i Sivâsî'nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi SBE., 2004.

Detaylı bilgi için bk.: Baz, İbrahim, *Abdulahad Nuri-i Sivasi Hayatı, Eserleri, Tasavvuf Felsefesi*, İnsan Yayınları, 2017.

Rûhî-i Bağdadî (1534-1605). Bağdat'ta doğup büyüyen şairin asıl adı Osman, mahlası Rûhî'dir. Doğum yerinden dolayı Rûhî-i Bağdadî veya Bağdatlı Rûhî olarak tanınmıştır. Babası, Şam Beylerbeyi Ayas Mehmet Paşa'nın askerlerindendir. Şairin Bağdat etrafında eğitim aldığı ve bir süre babası gibi asker olduğu bilinmektedir. *Esrar Dede Tezkiresi*'nde, Türkiye'deki Mevlevihaneleri gezdiğinden bahsedilmesi, şairin Mevlevî olduğunu düşündürmektedir. Rûhî, bunun ardından Hicaz'a, oradan da Şam'a gider ve 1605 yılında orada vefat eder. Türkçe *Dîvân*'ı vardır.⁵⁰

Bu mecmuadaki şiirleri, şairin *Dîvân*'ında mevcuttur.

Sadâyî (?). Sadâyî (XVI. yy.) ve Derviş Sadâyî (XVII. yy.) mahlasını taşıyan şairlerle ilgili kaynaklarda pek bilgiye rastlanmadığı gibi, bu şairler hakkında çalışma da yapılmamıştır. Bizim mecmuamızda yer alan Sadâyî'nin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.

Sa'dî (1536-1599). İstanbul doğumlu şairin asıl adı Sadeddin Mehmed Efendi'dir. Osmanlı sarayı etrafında çocukluğu geçen şair, ilk tahsilini, Sultan Selim'in nedimi olan babası Hasan Can'dan almıştır. Ardından, Karamanî Mehmed Efendi'den ve dönemin en iyi âlimlerinden eğitim görmüştür. 1556'da İstanbul Murad Paşa'da, 1564'te Bursa Yıldırım Bayezid'de, 1565'te Haric Medresesi'nde, 1570'te Bursa Sultanî'de, 1572'de Sahn-ı Seman Medresesi'nde müderris olarak çalışmıştır. 1573 yılında Şehzade Murad'ın hocası olması ise hayatının önemli noktası olmuştur. Bu zamanda şair, Hoca Sadeddin Efendi olarak ün salmıştır. 1597-98 yılında Şeyhülislam olan Hoca Sadeddin, 1599 yılında İstanbul'da hayatını kaybetmiştir.⁵¹

Eserleri *Tâcü't-Tevârih*, *Selim-nâme*, *Elif-nâme*, *Münşeât-ı Hoca Sadeddin Efendi* (*Reisü'l-Küttâb nr.921/4'de kayıtlı*), *Münşeât-ı Hoca Sadeddin Efendi* (*Esad Efendi nr.3335/2'de kayıtlı*), *Mekâtib-i Sultâniye*, *Münşeât ve Mükâtabât-ı Sultâniye*, *Kasîde-i Sadî fî'l-Akâid*, *Hâşiye a'lâ'l-Beyzâvî*, *Risâle fî'l-hilyeti'l-Muhammediye* (*Şemâliyye*)'dir. Tercümeleri ise, *Mir'atü'l-Edvâr ve Mirkatü'l-Ahbâr*, *Behçetü'l-Esrâr ve Ma'denü'l-Envâr*, *El-Emâlî*, *Risâle-i Kuşeyrî* ve *Cihân-nümâ*'dır.

⁵⁰ Olcay, Meryem, *Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 No'lu Şiir Mecmuası (Varak 170a-184b)*, (*Metin-İnceleme-Nesre Çeviri*), Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi SBE., 2018.

Ertan, Saniye Rukiye, *Kayseri Raşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesi'ndeki Bağdatlı Rûhî Dîvânı Nüshası (Metin-İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, Yozgat: Yozgat Bozok Üniversitesi SBE., 2018.

Öztoprak, Nihat, "Rûhî, Bağdatlı", 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ruhi-bagdatli> (E.T. 12.04.2021).

Detaylı bilgi için bk.: Buyruk, İbrahim Etem, *Bağdatlı Rûhî Dîvânı'nda Sosyal Hayat*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi SBE., 2015.

⁵¹ Kaplan, Yunus, "Sa'dî Şeyhülislam Hoca Sadeddin Efendi", 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sadi-seyhulislam-hoca-sadeddin> (E.T. 25.04.2021).

Eflatun, Muvaffak, "Hoca Saadeddin Efendi'nin Elif-Namesi", *Turkish Studies-İnternational Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Ankara, 2017, s. 125-136.

Bu mecmuadaki şiirleri, şairin *Elif-nâme* isimli eserinde mevcuttur.

Sâ'î (?-1534). Şair ve hattat olarak bilinen Sâ'î'nin hayatı, doğum tarihi ve doğum yeri hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. *Sicill-i Osmânî*'de Sâ'î Mehmed Çelebi olarak anılmaktadır. Divan-ı hümayun hademelerinden olup, II. Mehmed (Fatih) döneminden itibaren sarayda çalışmış, yaşlanınca emekli edilmiştir.⁵² Sâ'î, 1534 yılında hayatını kaybetmiştir.⁵³

Bu mecmuadaki şiirleri, Songül Özel'in *Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü 3424 Numaradaki Mecmu'a-i Kasa'id (261b-299a Varakları Arası) İnceleme-Metin*, Yüksek Lisans tezinde mevcuttur.

Şehzade Mustafa (1515-1553). Kanuni Sultan Süleyman'ın oğludur. Çocukluk yılları Manisa'da geçen şehzade şair, babası hükümdar olduktan sonra ailesiyle beraber İstanbul'a gelir. Çok iyi bir tahsil almıştır. Manisa'daki sekiz yıllık idareciliği zamanında yeteneği, kişiliği, cömertliğiyle sevilen şehzade, aynı zamanda şiirle, edebiyatla da ilgilenir. Tahta çıkmak için Erzurum Beylerbeyi Ayas Paşa'dan yardım istemesi, babası Sultan Süleyman'ın kulağına gitmiş ve babası, Rüstem Paşa'nın da telkiniyle oğlu Şehzade Mustafa'nın öldürülmesine karar vermiştir. 1553 yılında öldürülmüştür. Şiirlerini Muhlisî mahlasıyla yazmıştır. Çalışmamızda bulunan şiiri, sehven Vecdi mahlasıyla verilmiştir.⁵⁴

Mecmuadaki şiirleri, *Şehzade Mustafa'nın Hayatı (1515 – 1553) ve Türbesi* adlı Yüksek Lisans tezinde mevcuttur.

Şemsî Efendi (?-1580). Şiirlerini Şemsî mahlasıyla yazan, Bolu doğumlu şairin asıl adı Ahmed'dir. Enderun'da yetişmiştir. Çalışkanlığı ve çok iyi bir avcı olması nedeniyle Kanuni Sultan Süleyman'ın sevgisini kazanmış ve saraya dâhil olmuştur. Avcıbaşılığı vazifesine getirilen Şemsî Efendi, daha sonra Rumeli ve Anadolu Beylerbeyliği görevine yükselmiş ve bir süre bölük ağalığı ve sipahiler ağalığı ile Sivas ve Anadolu'da emirü'l-ümeralık görevlerinde bulunmuştur. Şemsi Ahmed Paşa 1580 yılında hayatını kaybetmiştir.⁵⁵ Ahdî, onun şiirleri için

⁵² Akbayar, Nuri, *Mehmed Süreyya-Sicill-i Osmânî 5*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.

⁵³ Kılıç, Filiz, "Sâ'î, Mehmed Sâ'î Efendi", 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sai-mehmed-sai-efendi> (E.T. 18.04.2021).

Özel, Songül, *Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü 3424 Numaradaki Mecmu'a-i Kasa'id (261b-299a Varakları Arası) İnceleme-Metin*, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi SBE., 2016.

⁵⁴ Ördek, Şerife, "Muhlisi, Şehzade Mustafa b. Kânuni Sultan Süleyman", 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/muhlisi-sehzade-mustafa-kanuni> (E.T. 17.04.2021).

Güler, Semra, *Şehzade Mustafa'nın Hayatı (1515-1553) ve Türbesi*, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi SBE., 2011.

Mete, Nevin, "Kanuni Sultan Süleyman'ın Şehzade Mustafa'ya Yazdığı Vasiyet-name", *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)*, Erzurum, 2014, s. 141-152.

⁵⁵ Ördek, Şerife, "Şemsi, İsfendiyar-zade Şemsi Ahmed Paşa", 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/semsi-ısfendiyarzade-semsi-ahmed> (E.T. 22.04.2021).

“Ebyât-ı ‘âşıkânesi gün gibi meşhûr-ı ‘âlem ve kelimât-ı rindânesi pesendîde-i benî-‘âdem ve şu‘arâ içre sâhib-dîvândur.” der.⁵⁶

Eserleri, *Dîvân, Şehnâme-i Sultân Murâd, İ’tikâdnâme-i Şemsî Paşa, Vikâye Tercümesi, Tercüme-i Şûrût-ı Salât, Cevâhirü’l-Kelimât (Arapça-Türkçe lûgat), Tuhfe (Farsça-Türkçe lûgat)*’dir.

Bu mecmuadaki şiirleri, şairin *Dîvân*’ında mevcuttur.

Ubeydî (?-1573). Edirne’de doğan ve doğum tarihi kesin olarak bilinmeyen şairin gerçek adı Abdurrahman Çelebi’dir. Babası Nebi Halife, vaizdir. Ubeydî muamma ve musiki ilimleri ile yakından ilgilenmiştir. Şair, Kadızade Şemseddin Efendi’den mülazım olduktan sonra Lofça ve Zağra’da kadı olarak çalışmaya başlamış, Hac ziyareti zamanı 1573 yılında Mekke’de vefat etmiştir. Şairin bilinen tek eseri *Dîvân*’ıdır.⁵⁷ Ahdî, tezkiresinde “Aksâm-ı şi‘re kâdir ve her bir fende misli nâdirdür. ‘Ale’l-husûs tarz-ı gazelde edâ-yı nâzûk ile Hasan-ı Pehlevî ve sûz ü güdâz ile Rûm’un Hüsrev’i ve ‘ilm-i edvârda nâgâmât-ı dil-küşâ ile şevk-bahş-ı ‘uşşâk-ı bâ-nevâ ve terennümât-ı hôş-nevâ ile tûtî-i şeker-hâ gibi nagme-serâ ve savt u nakş bağlamada makâmât-ı bülend ile pişrev-i ehl-i rûzgâr ve her bir terkîbi hevâ-yı dil-pesend ile hasb-i hâl-i ‘âşıkân-ı dil-efkâr olmanın bir mertebede şuyû‘ u iştihâr bulmuşdur ki vasf u medhe ihtiyâc yok.” sözleriyle, onun şiirlerinin inceliğini, şiir kabiliyetini ve kazanmış olduğu şöreti belirtmek için övgüye gerek olmadığını belirtmiştir.⁵⁸

Dîvân’ı vardır. Bu mecmuadaki şiirleri, şairin *Dîvân*’ında mevcuttur.

Ulvî (?-1585). Doğum tarihi bilinmeyen şairin asıl adı Mehmed, lakabı Derzi-zâde’dir. Babası Arap ve Rum diyarlarında kadılık ve hâkimlik yapan şairin, annesi aslen Rus bir cariyedir.⁵⁹ Ulvî, *Dîvân*’ının mukaddimesinde Semaniye Medreselerinde ilim tahsil ettiğinden bahseder. Turak Çelebi vasıtasıyla Şehzade Selim’le tanışan şair, kendini geliştirerek beğenilen

Akkaya, Mehmet, *Şemsî Paşa Dîvânı (İnceleme-Edisyon Kritikli Metin)*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE., 1992.

Bayraktar, Nimet, “Şemsî Ahmed Paşa Hayatı ve Eserleri”, *Tarih Dergisi*, 1981, s. 99-114.

⁵⁶ Solmaz, Süleyman, *Ahdî ve Gülşen-i Şu‘arâ’sı (İnceleme-Metin)*, T.C. Turizm ve Kültür Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2018.

⁵⁷ Şanlı, İsmet, “Ubeydî, Abdurrahman Çelebi”, 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ubeydi-abdurrahman-celebi> (E.T. 11.04.2021).

Arslan, Ömer, *Ubeydî Dîvânı (Metin ve İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE., 2013, s. 788.

Ünlü, Şahabettin, *Ubeydî: Hayatı-Edebi Kişiliği ve Divan’ının Tenkitli Metni*, Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi SBE., 1991.

Mengi, Mine, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi (Edebiyat Tarihi-Metinler)*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2019.

⁵⁸ Solmaz, Süleyman, *Ahdî ve Gülşen-i Şu‘arâ’sı (İnceleme-Metin)*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2018.

⁵⁹ Sungurhan, Aysun, “Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiretü’ş-Şu‘arâ”, Ankara: TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55834,kinalizade-hasan-celebipdf.pdf?0> (E.T.12.04.2021).

şairlerden biri olur. Sultan Süleyman'ın Turak Çelebi'yi idam etmesi sebebiyle derin hüznü duyan şairin Sultan Süleyman'a hitaben söylediği matladan rahatsızlık duyan padişah, şairin idamı hakkında ferman çıkarır, bunun üzerine Ulvî, vatanını terk edip gurbete kaçar. II. Selim'in hükümdar olmasıyla İstanbul'a dönerek Molla Çelebi'ye mülahız olur. Gurbette yakalandığı kuruntu hastalığı nedeniyle şaraba müptela olur ve 1585'te İstanbul'da vefat eder.⁶⁰

Dîvân'ı ve *Manisa Şehrengizi* vardır. Bu mecmuadaki şiirleri, şairin *Dîvân'*ında mevcuttur.

Usulî (?-1538). Vardar Yenicesi doğumlu şairin asıl adı Abdullah'tır. Doğum tarihi belli değildir. Usulî'nin medrese eğitimi aldıktan sonra tasavvufa yöneldiği ve İbrahim-i Gülşenî'ye bağlanarak Mısır'a gittiği bilinmektedir. Şeyhî'nin vefatından sonra Vardar'a dönen Usulî, burada Gülşenî tarikatını yaymaya başlar. Sonrasında Evrenosoğlu akıncı beylerinden Abdî Bey'in musahibi olur. Usulî, 1538'te doğduğu Vardar Yenicesi'nde vefat eder.⁶¹

Dîvân, *Kırk Hadis Tercümesi*, *Mirâciyye* ve *Şehrengiz* adlı eserleri vardır. Bu mecmuadaki şiirleri, şairin *Dîvân'*ında mevcuttur.

Visâlî (?).⁶² Türk edebiyatında Visâlî mahlasını kullanan birçok şair vardır. Müstensihin mecmuada bir şiirine yer verdiği bu şairin hangi Visâlî olduğu bulunamadı.

⁶⁰ Çetin, İsmail, *Derzî-zâde Ulvî (Hayatı Edebi Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)*, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi SBE., 1993.

Şahin, Esmâ, "Ulvî, Derzî-zâde Mehmed Ulvî Çelebi", 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ulvi-terzizade-mehmed-ulvi-celebi> (E.T. 12.04.2021).

Detaylı bilgi için bk.: Özmen, Vildan, *Derzî-zâde Ulvî Dîvân'ının Tahlili*, Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi SBE., 2017.

⁶¹ İsen, Mustafa, "Usulî", 2013, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/usuli> (E.T.16.04.2021).

İsen, Mustafa, *Usulî Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Tıpkıbasım)*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2020.

Saygın, Muhterem, *Usulî Dîvânı'nda Din Tasavvuf ve Cemiyet*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi SBE., 2016.

⁶² Solmaz, Süleyman, *Ahdi ve Gülşen-i Şu'arâ'sı (İnceleme-Metin)*, T.C. Turizm ve Kültür Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2018.

Eliaçık, Muhittin, "Edebiyat Tarihimize Işık Tutan Bir Eser: Atâ Tarihinin 4-5. Ciltleri", *İlmi Araştırmalar Dergisi*, 2005, sayı: 20, s. 67-87.

Sungurhan, Aysun, *Kınalızade Hasan Çelebi Tezkiretî'si-Şu'ara*, T.C. Turizm ve Kültür Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017.

Çınar, Bekir, "Niğdeli Visalî ve Hamdullah Hamdi'nin Kıyafetnameleri Üzerine Bir İnceleme", *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 2012, s. 299-308.

Öztoprak, Nihat, "Klasik Türk Edebiyatında Yüz Hadesleri Hazırlayan Sebepler ve Manzum Yüz Hadisler", *Sakarya Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Sakarya Kitaplığı*, Sakarya, 2018, s. 283-341.

Öztoprak, Nihat, *Klasik Türk Edebiyatı'nda Manzum Yüz Hadisler*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 1993.

Ekinci, Ramazan, *Vekayi'u'l-Fuzala Şeyhi'nin Şaka'ik Zeyli (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2018.

Yahyâ (?-1582). Taşlıcalı Yahya, Arnavut asıllı olan Dukagin ailesine mensuptur. Geldiği bölgenin taşlı olmasından dolayı Taşlıcalı; mensup olduğu aileye göre ise Dukagin-zade olarak anılan Yahyâ, İstanbul'a gelerek Acemi Oğlanlar Ocağı'nda eğitim almıştır. Kanuni Sultan Süleyman'ın hakimiyeti zamanında âlim ve şairlerin meclislerine iştirak ederek, tanınan kişilere kasideler sunmuştur. 1557 yılından sonra Gülşenî tarikatı şeyhi Uryânî Mehmed Dede'ye mürid olmuş ve hayatını tasavvufa adanmıştır. Kaynaklar, 1582 yılında vefat ettiğini ve mezarının Loznice'de olduğunu belirtmektedir.⁶³

Eserleri, *Dîvân, İstanbul Şehrengizi, Edirne Şehrengizi* ve *Hamse*'dir. *Hamse*'sindeki mesneviler, *Şâh u Gedâ, Gencîne- i Râz, Yûsuf ve Zelihâ, Kitâb-ı Usûl, Gülşen-i Envâr* dır.

Bu mecmuadaki şiirler, şairin *Dîvân*'ında mevcuttur.

Yûnus Emre (1240/41-1320/21). Yunus, Yunus Emre, Kul Yunus, Koca Yunus, Yunus Dedem, Miskin Yunus, Bî-çare Yunus, Yunus Emrem, Derviş Yunus ve Âşık Yunus olarak zikredilen şairin hayatı ile ilgili çok farklı rivayetler bulunmaktadır. Şairin hayatına dair geniş bilgiye Uzun Firdevsî'nin *Hacı Bektaş-ı Veli Vîlayetnamesi*'nde rastlanmaktadır. Yunus Emre'nin tam olarak nerede doğduğu bilinmese de, Sarıköy'de yaşayan ve çiftçilikle geçimini sağlayan yoksul bir kişi olduğu düşünülmektedir. Ali Nihânî de Âşık Yunus'un Sivrihisar'ın kuzeyinde bir köyde yaşadığını, rençberlik yaparak, kıt kanaat geçindiğini ve fakirliğiyle tanındığını söylemektedir.⁶⁴ Şairin vefat ettiği ve mezarının bulunduğu yerle ilgili de farklı görüşler vardır. Eskişehir, Bursa, Sivas, Afyon, Karaman,

Açıkgöz, Namık, *Riyazi Muhammed Efendi Tezkiretü's-Şu'ara*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017.

Gıynaş, Kamil Ali, *Pervane Bey Mecmuası*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017.

Köksal, M. Fatih, *Edirneli Nazmî- Mecma'u'n-Neza'ir (İnceleme-Metin)*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2017.

Mermer, Ahmet, "Türki-i Basit'e Yeni Bir Bakış", *Turkish Studies-İnternational Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 2009, s. 262-278.

Canım, Rıdvan, *Latîfî-Tezkiretü's-Şu'ara ve Tabsıratü'n-Nuzama (Tenkitli Metin)*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2018.

İslamoğlu, Abdülmecit, "Visâli Ali Çelebi ve Mevlid'i", *Turkish Studies-İnternational Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Ankara, 2013, s. 1619-1739.

Türer, Osman, "Visâli Ali Çelebi ve Tasavvufî Mevlidi", *Türk Kültürü Araştırmaları (Prof. Dr. Şerif Başta'v'a Armağan)*, Ankara, 1987, s. 168-183.

Kayabaşı, Bekir-Hasan Kavruk, "Antolojik Bir Tezkire Olarak Zübdetü'l-Eş'ar", *Turkish Studies-Language and Literature*, 2020, s. 1319-1338.

Kayabaşı, Bekir, *Kaf-zade Faiz'in Zübtedü'l-Eş'ar'ı*, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi SBE., 1997.

⁶³ Kaya, Bayram Ali, "Yahya Bey, Taşlıcalı, Dukagin-zâde", 2013, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/yahya-bey-dukaginzade> (E.T. 16.04.2021).

Sartepe, Musa, *Taşlıcalı Yahya'nın 30 Gazeli'nin (1-30) Şerhi*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE., 2019.

Çavuşoğlu, Mehmet, *Yahya Bey Divânı Tenkitli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1977.

⁶⁴ Kardaş, Sedat, *Ali Nihânî'nin Manzum Hacı Bektaş-ı Veli Velayetnamesi (İnceleme-Metin-Sadeleştirme-Dizin)*, Ankara: Grafik Yayınları, 2018.

Aksaray gibi yerlerde bulunan mezarlardan hangisinin Yunus'a ait olduğu tartışılırken, son araştırmalarda türbesinin Aksaray'daki Sivrihisar ve onun kuzeyinde bulunan Sarıköy köyünde olduğu bildirilmektedir.⁶⁵

Dîvân ve Risâletü'n Nushîyye adlı eserleri vardır. Bu mecmuadaki şiirler, şairin *Dîvân*'ında mevcuttur.

Zâkirî (?-1622/23). Şair, musikişinas, din adamı ve hatip olan Zâkirî'nin asıl adı Hasan, doğduğu yer ise Foça'dır. Doğum tarihi ile ilgili farklı görüşler vardır. 1545'te doğduğu düşünülür. Zâkirî, İstanbul'da Nureddinzade dergahına gelerek, burada kendini farklı alanlarda geliştirmiştir. Ayrıca, tekkenin zakirbaşılığını yapmış ve bazı camilerde hatip olarak çalışmıştır. Zâkirî Hasan Efendi, 1622-23 yılında İstanbul'da hayatını kaybetmiştir.⁶⁶ Şair, daha çok şarkılarıyla bilinir.

Eserleri, *Dilkeşhâveran Sabah Salâtı, Hüseyinî Cenâze Salâtı, Bayatî Cuma ve Bayram Salâtı, Irak Temcîd ve Münâcât, Nühüft İmam Hüseyin Mersiyesi, Na't-ı Peygamberî* dir.⁶⁷

Bu mecmuadaki şiirleri, Süleyman Eroğlu'nun yayımladığı, "Mutasavvıf, bestekâr bir şair: Zâkirî Hasan Efendi ve yayımlanmamış şiirleri" adlı çalışmada mevcuttur.⁶⁸

Zeynî (1491/92-1569/70). Şeyh Akşemseddin Efendi'nin torunu ve Mehmed Hamdullah Efendi'nin oğludur. Hayatı ve eserleri hakkında kaynaklarda pek fazla bilgi bulunmamaktadır. Şair hakkında bilgiyi ve bir manzumesinin bulunduğunu Hafız Hüseyin Ayvansarâyî, "Vefeyât-ı Ayvansarâyî" isimli tezkiresinde haber verir.⁶⁹ Zeynî, 1569-70 yılında hayatını kaybetmiş ve babasının yanında defnedilmiştir.

⁶⁵ Kotan, Hüsnâ Kavaklıçesme, *Yunus Emre Divanı'nın Söz Dizimi*, Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi SBE., 2015.

Tatçı, Mutafta, *Yunus Emre Divanı (İnceleme-Metin)*, Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE., 1990.

Oğuz, Mehmet Öcal, "Yunus Emre, Yunus, Kul Yunus, Aşık Yunus, Yunus Emrem", 2015, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/yunus-emre-yunus-kul-yunus-asik> (E.T. 12.04.2021).

Detaylı bilgi için bk.: Köprülü, Orhan Fuad, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1976.

⁶⁶ Baki, Zeynep Safiye, "Zakiri Hasan", 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zakiri-hasan> (E.T. 16.04.2021).

Ateş, Erdoğan, *Türk Din Musikisinde Hatip Zakiri Hasan Efendi'nin Hayatı ve Eserleri*, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi SBE., 1999.

Eroğlu, Süleyman, "Mutasavvıf, Bestekar Bir Şair Zakiri Hasan Efendi ve Yayımlanmamış Şiirleri", *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Ankara, 2014, s. 235-254.

⁶⁷ Kaçar, Gülçin Y., "Hatip Zâkirî Hasan Efendi'nin Nühüft Makamındaki İmam Hüseyin Mersiyesi", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 2013, sayı: 66, s. 239-254.

⁶⁸ Eroğlu, Süleyman, "Mutasavvıf, Bestekar Bir Şair: Zakiri Hasan Efendi ve Yayımlanmamış Şiirleri", *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Ankara, 2014, s. 235-254.

⁶⁹ "Şeyh Mehemmed Zeynî Efendi Kıddise sirruhü-eş-şeyh Mehemmed Zeynî Efendi, eş-şeyh Akşemsü'd-din Efendi merhûmuñ yedi evlâdı olup anlarıñ biri Mehemmed Hamdu'llâh'dur ki mezbûr Zeynî'niñ pederidür. Seksen

Bu mecmuadaki şiirleri, Hüseyin Ayvansarâyî'nin “Vefeyât-ı Ayvansarâyî” isimli tezkiresinde mevcuttur. Nüshada Zeynî'ye ait olan bu şiir, sehven Kudsi'ye ait olarak gösterilmiştir.⁷⁰

yaşında iken vefâtına Enîsî bu mışra‘ı târîh bulmuşdur: Qabrini Allâh anuñ pür-nûr ide 977. Pederi dâ’iresinde medfûndur.” (R.Ekinci, 2017:136).

⁷⁰ Ekinci, Ramazan, *Hafız Hüseyin Ayvansarayî- Vefeyâ-ı Ayvansarâyî (İnceleme-Tenkitli Metin)*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017.

Kesik, Beyhan, “Zeyni, Şeyh Mehmed Zeyni b. Mehmed Hamdullah Efendi”, 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zeyni-seyh-mehmed-zeyni-mehmed> (E.T. 18.04.2021).

1.4. Mecmuada Şiirleri Yer Alan Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıllar

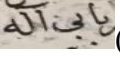
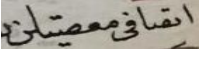
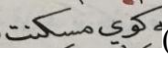
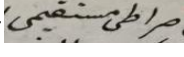
Mecmuada şiirleri yer alan şairler XIV-XVII. yüzyıl arasında yaşamış şairlerdir. Bu da mecmuanın XVII. yüzyılda derlendiğini düşündürmektedir.

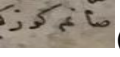
Tablo 2: Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıllar

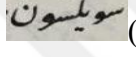
Şair Adı	Yaşadığı Yüzyıl	Şair Adı	Yaşadığı Yüzyıl
‘ Afvî	XVII	Nesîmî	XV
Ahmed Beg	XVI	Nev‘î	XVI
‘ Âlî	XVI	Nihânî	XVI
Âşık Yûnus	XIV	Nûrî	XVII
Bâkî	XVI	Rûhî-i Bağdâdî	XVI
Cinânî	XVI	Rûmî	XV
Dervîş Ahmed	?	Şadâyî	?
Dervîş ‘ Oşmân	XVII	Sa‘ dî	XVI
Es‘ ad	?	Sâ‘î	XVI
Fevrî	XVI	Şehzâde Mustafâ	XVI
Ġafûrî	?	Şemsi Efendî	XVI
Ĥamdî	XVII	‘ Ubeydî	XVI
Ĥayretî	XVI	Ulvî	XVI
Hüdâyî	XVII	Uşûlî	XVI
Kemâl Ümmî	XV	Vişâlî	?
Lâmi‘	XVI	Yaḥyâ	XVI
Medḥî	XVI	Zâkirî	XVII
Meḥmed Efendi	XVI	Zeynî	XVI
Müderriş	?		

Görüldüğü üzere, mecmuada şiirleri bulunan şairlerden, yirmi biri XVI. yüzyılda, altı şair XVII. yüzyılda, üç şair XV. yüzyılda ve bir şair ise XIV. yüzyılda yaşamıştır. Mecmuada şiirleri bulunan diğer altı şairin ise, hangi yüzyılda yaşadığı bilinmemektedir.

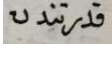
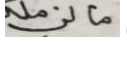
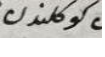
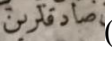
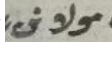
1.5. Nüshanın Bazı İmla Hususiyetleri ve Metnin Kurulumunda İzlenen Yol

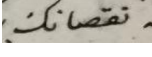
“Mecmû’a-i Eş’âr”da sıklıkla rastlanan bir imla hususiyeti, tamlama ye’lerinin ünsüz ile biten kelimelerden sonra da gösterilmesidir. *nûr-ı Mevlâ* (1/2), *bâb-ı İlâh’a* (33/2), *ittisâf-ı ma’siyyetlen* (34/8), *kûy-ı meskenet* (75/4), *sırât-ı müstakîmi* (93/2) gibi ibareler buna örnek olarak verilebilir.

Nüşhada zaman zaman imla açısından tutarsızlıklar ve ikili kullanımlara da rastlanır. Mesela *şan-* fiili, bazı şiirlerde elifle, bazı şiirlerde ise elifsiz olarak imla edilmiştir: “*şanmañuz*” (54/5) elifle, “*şanma*” (50/3) elifsiz.

Bazı kelimelerde ise şahıs eklerinin yazımında ikilik görülmektedir. Örneğin, hem “*egmezüz*” (52/3) hem “*egmeziz*” (60/4), hem “*getürsin*” (12/3) hem “*söylesün*” (12/3) şeklinde farklı kullanımlar göze çarpmaktadır.

Bunların yanı sıra, nüshada zaman zaman yanlış yazımlarla da karşılaşılmalıdır. Müstensih özellikle *nun* ve *nazal n* harflerini birbirinin yerine kullanmıştır.

nazal n yerine *nun* harfinin yazıldığı bazı örnekler şunlardır: *havzuñ* (5/4), *pâküñde* (34/13), *yirün* (36/3), *ğudretünnden* (46/6), *derdün* (56/7), *mâluñ* (65/4), *milkün* (65/4), *dilün* (65/4), *göñlünden* (98/3), *şâdıqlaruñ* (101/3), *Mevlâ’nuñ* (103/1), *Haqq’uñ* (103/4).

nun yerine *nazal n* harfinin yazıldığı bazı örnekler: *sen* (31/5), *noksânın* (43/5), *meskenün* (62/2), *hâlin* (103/2), *güllerin* (103/4).

Biz bu çalışmada aşağıdaki hususlara riayet ederek metni hazırladık:

-Şiirler, Arap harflerinden Latin harflerine aktarılırken, mecmuadaki imlaya mümkün olduğunca riayet edilmiştir. Bununla birlikte, derleyenden kaynaklanan bazı imla hataları metinde düzeltilmiştir.

-Derleyici bazı şiirleri mecmuada eksik şekilde vermiştir. Bu şiirler ilgili kaynaklardan yararlanılarak tamamlanmış ve eklenen kısımlar italik olarak dipnotta gösterilmiştir.

-Mecmuada yer alan şiirler, eğer varsa, şairlerin divanlarından da kontrol edilmiştir. Dîvân'ı olmayan şairlerin şiirleri, hem tezkirelerden hem de o şairlerle ilgili yapılmış diğer çalışmalardan bulunmaya çalışılmıştır. Böylelikle, şiirlerin edisyon kritiği yapılmış ve farklar dipnotlarda belirtilmiştir. Bununla birlikte, edisyon kritik yapılırken, mecmuanın orijinalliğini bozmamak için, mecmuadaki okunuşlar esas alınmıştır.

-Araştırma sonucu, yazmada yer alan bazı mahlaslarda hata olduğu tespit edilmiştir. Bu şiirlerin asıl şairleri bulunarak düzeltilmiş ve ilgili kısımların dipnotlarında bu husus belirtilmiştir.

-Çalışmamız esnasında, mecmuadaki şiirlerin bazısının bir veya iki beytinin çıkarılıp, farklı sayfalarda müfred beyit olarak gösterildiği ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada ilgili şiirler birleştirilmiş ve bu durum dipnotlarla açıklanmıştır.

-Mecmuada Türkçe şiirlerin yanı sıra, Arapça şiirlere de yer verilmiştir. Bu çalışmada Arapça şiirlerin bulunduğu sayfalar dipnotta belirtilmiş ve bu şiirler tezin ek kısmına eklenmiştir. MESTAP tablosunun açıklama kısmında da bunların mevcudiyetinden bahsedilmiştir.

-Derleyen, bazı şiirlerin başlığında nazım biçimini ya da türünü vermiş; bazı şiirleri, şairinin adı ile, bazılarını ise başlık vermeden yazmıştır. Metnimizde müstensih'in bu yazımı muhafaza edilmiştir.

-*Nun* ve *nazal* *n* harflerinin birbirinin yerine kullanıldığı kelimelerdeki hatalar düzeltilmiştir.

-Şahıs eklerinin yazımında ikilik görülen kelimelerin yazımında hiçbir değişiklik yapılmamış, nüshadaki yazım şekli esas alınmıştır.

- Mecmuayı yayımlarken, salgın dönemi dolayısıyla Türkiye'de bulunamadığımdan ve bu dönemde kütüphanelere erişimde yaşanan zorluklardan dolayı zaman zaman ikincil kaynaklardan faydalanılmak zorunda kalınmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

MECMUADAKİ ŞİİRLERİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

2.1. Nazım Şekilleri

Mecmuadaki şiirlerin 41'i gazel, 28'i şarkı, 14'ü murabba, 3'ü mesnevi, 3'ü müseddes, 2'si tahmis, 2'si muhammes, 2'si kıt'a, 2'si nazım, 2'si müsemmen, 1'i müfred beyit, 1'i tesdis ve 1'i beyittir. Yazmada bulunan bir beyit için ise noksan gazel ifadesi kullanılmıştır.

Çalışmamızda 41 gazel yer almaktadır. Bu gazellerden on dokuzu 5, yedisi 9, dördü 7, üçü 6, ikisi 13, biri 20, biri 17, biri 12, biri 11, biri 10 ve biri de 8 beyitten oluşmaktadır. Aşağıdaki tabloda da görüldüğü gibi, mecmuadaki şiirlerin çoğu 5 beyitlidir:

Tablo 3: Beyit Sayıları

Şiir No.	Beyit Sayı	Şiir No.	Beyit Sayı	Şiir No.	Beyit Sayı	Şiir No.	Beyit sayı	Şiir No.	Beyit Sayı	Şiir No.	Beyit Sayı
1.	5	19.	5	37.	6	55.	6	73.	6	91.	5
2.	3	20.	5	38.	6	56.	9	74.	9	92.	7
3.	10	21.	9	39.	5	57.	9	75.	5	93.	6
4.	7	22.	5	40.	7	58.	5	76.	5	94.	5
5.	5	23.	5	41.	7	59.	9	77.	17	95.	5
6.	5	24.	6	42.	5	60.	5	78.	5	96.	5
7.	7	25.	1	43.	5	61.	5	79.	5	97.	5
8.	5	26.	5	44.	9	62.	5	80.	5	98.	8
9.	5	27.	13	45.	5	63.	5	81.	9	99.	3
10.	5	28.	3	46.	7	64.	5	82.	2	100.	5
11.	6	29.	5	47.	7	65.	5	83.	5	101.	6
12.	6	30.	5	48.	13	66.	4	84.	5	103.	5
13.	5	31.	5	49.	11	67.	9	85.	2	104.	4
14.	7	32.	5	50.	5	68.	3	86.	4		
15.	5	33.	4	51.	9	69.	26	87.	4		
16.	5	34.	20	52.	5	70.	5	88.	12		

17.	5	35.	3	53.	5	71.	7	89.	5		
18.	8	36.	5	54.	6	72.	5	90.	5		

Gazellerde en çok tercih edilen ve 22 gazelde kullanılan vezin *Fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlün* veznidir. 5 gazelde *Fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün*, 4 gazelde *Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün*, 4 gazelde *Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün*, 2 gazelde *Müfte'îlün / fâ'îlün / müfte'îlün / fâ'îlün*, 1 gazelde *Fâ'îlün / fâ'lün / fâ'îlün / fâ'lün*, 1 gazelde *Fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlün* ve 1 gazelde de *Mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ûlün* vezni kullanılmıştır. Aynı zamanda mecmuada bir noksan gazel bulunmaktadır. Yalnızca 3 beytine yer verilen bu gazel de *Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün* vezninde yazılmıştır. Bunun yanı sıra, mecmuada bir tane de hece vezniyle yazılmış gazel bulunmaktadır.

Mecmuada 28 şarkı vardır. Bunlardan on altısı 5, beşi 6, üçü 7, biri 9, biri 8, biri 3 beyitten ibarettir. Şarkılarda en çok kullanılan vezin hece veznidir, 13 şiirde kullanılmıştır. Ayrıca 6 şarkı *Mefâ'îlün / mefâ'îlün*, 4 şarkı *Mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ûlün*, 3 şarkı *Müstef'îlün / müstef'îlün*, 1 şarkı *Fâ'îlün / fâ'lün / fâ'îlün / fâ'lün*, 1 şarkı *Fâ'îlâtün / fâ'îlâtün* ve 1 şarkı da *Mef'ûlü / mefâ'îlün* veznindedir.

Mecmuada 14 murabba vardır. Bunlardan dokuzu 5, ikisi 7, biri 26, biri 9 ve biri de 4 beyit tutarındadır. Murabba nazım şekliyle yazılan şiirlerden 4'ü *Fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlün*, 3'ü *Mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ûlün*, 2'si *Müstef'îlün / müstef'îlün*, 2'si *Mefâ'îlün / mefâ'îlün*, 1'i *Fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlün* ve 2'si de hece veznindedir.

Metinde iki tahmis vardır. Bunlardan biri Muhibbî'ye Bâkî tarafından yapılan tahmis, diğeri ise Nesimî'ye Usulî tarafından yapılan tahmistir. Bâkî'nin tahmisi 5 bentten oluşmaktadır ve *Fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlün* kalıbıyla yazılmıştır. Usulî'nin tahmisi ise 4 bent tutarındadır ve o da *Fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlün* vezninde yazılmıştır.

Mecmuada iki mütekerrir muhammes bulunur. İlki, *Fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlün* vezniyle yazılmış 5 bentten oluşur. Diğer muhammes ise, *Müstef'îlün / müstef'îlün* kalıbıyla yazılmıştır ve bu da 5 bentten ibarettir.

Bunun yanı sıra, mecmuada iki kıt'a bulunmaktadır. Üç beyitten oluşan ilk kıt'a *Fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün* kalıbıyla, beş beyitten oluşan diğer kıt'a ise, *Mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün* kalıbıyla yazılmıştır.

Nüshada bir müfred beyit bulunur. Bu beyit *Müstef' ilün / müstef' ilün / müstef' ilün / müstef' ilün* veznindedir.

Mecmuada üç mütekerrir müseddes vardır. Bu müseddeslerden ikisi 5, biri ise 4 bentten oluşmaktadır. Müseddeslerden biri *Fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilâtün / fe' ilün*, biri *Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün*, diğeri ise *Mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün* vezninde yazılmıştır.

Mecmuada iki müsemmen bulunur. Bunlardan biri 5 beyit tutarında ve *Mef' ülü / mefâ' ilü / mefâ' ilü / fe' ülün* kalıbıyla, diğeri ise 2 bent uzunluğunda ve *Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün* kalıbındadır.

Metinde bir mütekerrir tesdis vardır. Bu da 5 bentten oluşmuş ve *Mef' ülü / mefâ' ilü / mefâ' ilü / fe' ülün* kalıbı ile yazılmıştır.

Mecmuada mesnevi nazım şekliyle yazılmış üç şiir bulunmaktadır. Şiirlerden biri 4, biri 6 ve diğeri ise 3 beyitten ibaretdir. Mesnevilerden ikisi *Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün*, biri ise *Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün* veznindedir. Bununla beraber, mecmuanın sonunda 320 beyitten oluşan ve *Mefâ' ilün / mefâ' ilün / fe' ülün* kalıbı ile yazılan bir başka mesnevi mevcuttur.

Mecmuada iki mısralık bir beyit vardır. Bu beyit *Mefâ' ilün / mefâ' ilün / fe' ülün* veznindedir.

Mecmuada nazım şekliyle yazılmış sadece iki şiir vardır. Bu şiirler 2 ve 3 beyitten oluşmaktadır. Her iki şiir de *Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün* kalıbı ile yazılmıştır.

Tablo 4: Şiirler ve nazım şekilleri

Şair Adı	Şiir Adedi ve Nazım Şekli
‘Afvî	1 gazel
‘Âlî	1 müsemmen
‘Aşık Yûnus	3 şarkı, 1 gazel
Bâkî	3 gazel, 1 tahmis
Cinânî	1 tesdis
Dervîş Aḥmed	1 şarkı
Dervîş ‘Oṣmân	1 şarkı
Es‘ad	1 murabba
Fevrî	1 gazel
Ġafûrî	1 murabba

Ḥamdī	1 gazel
Ḥayretī	1 gazel
Hüdāyī	15 şarkı, 2 gazel, 5 murabba, 1 muhammes
Kemāl Ümmī	2 gazel, 1 murabba
Lāmi‘ī	1 gazel
Medḥī	1 gazel
Mehmed Efendi	1 gazel, 1 noksan gazel, 1 murabba, 1 mesnevi
Müderris	1 gazel
Nesīmī	11 gazel
Nev‘ī	1 müsemmen
Nihānī	2 gazel
Nūrī	4 şarkı, 1 gazel, 1 murabba
Rūhī-i Bāgdādī	1 gazel
Rūmī	1 mesnevi
Şadāyī	1 gazel
Sa‘dī	1 murabba
Sā‘ī	1 muhammes
Aḥmed Beg	2 gazel, 1 müseddes
Şeḥzāde Mustafā	1 gazel
Şemsī Efendi	1 murabba
‘Ubeydī	3 gazel
‘Ulvī	1 gazel, 1 müseddes
Uşūlī	1 gazel, 1 tahmis
Vişālī	1 kıta
Yahyā	1 gazel, 1 müseddes
Zākirī	1 murabba, 3 şarkı
Zeynī	1 şarkı
Mahlası Bilinmeyen	2 nazım
Mahlası Bilinmeyen	1 müfred
Mahlası Bilinmeyen	1 kıt‘a
Mahlası Bilinmeyen	1 murabba
Mahlası Bilinmeyen	1 mesnevi
Mahlası Bilinmeyen	1 beyit [mesneviden alınmıştır]

Eserde ayrıca *Der-Beyân-ı Âdem ü Havvâ* başlığı ile başlayan ve *Getürmüşdür vücûda kâ’inâtı, İrişdi vaḳti maḳşûda şürû‘ it, Vücûd-ı vâcibündür bu maḳâle, Kelâm-ı vaḥdet-i zât-ilâhî, Şifât-ı vâcibün dinle beyânı, Beyân-ı ‘ilm içündür bu maḳâle, Ve hüve ‘alâ külli şey’in kadâr, İşit, gör, vaşf-ı sem‘ ile başardan, Şifâtından kelâmın söyleyelüm, Söz irdi ḥalḳ-ı ef‘âl-i ‘ibâda, Su ‘âl-i müsteṭâb, Cevâb-ı şavâb* gibi konu başlıklarını içeren 320 beyitlik bir manzume bulunmaktadır.

Sonuç olarak, mecmuadaki şiirler nazım şekli bakımından incelendiğinde, gazel, şarkı, murabba, müfred, müseddes, mesnevi, tahmis, muhammes, nazım, kıt'a, müsemmen, tesdis, noksan gazel ve beyit [mesneviden alınmıştır] şeklinde yazılan şiirler görülmektedir. Mecmuada en çok gazel nazım şekliyle şiirler yazılmıştır. Mesnevi nazım şekliyle yazılan şiirlerin arasında iki mısralık beyit bulunmaktadır.

2.2. Vezinler

2.2.1. Aruz Vezni

Metindeki şiirlerde en çok kullanılan aruz kalıbı *Fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlün*'dür. Bunun ardından *Mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ûlün* ve *Mefâ'îlün / mefâ'îlün* vezni gelmektedir. Şiirlerde kullanılan vezinler aşağıdaki tabloda görülebilir:

Tablo 5: Şiirlerde Kullanılan Aruz Kalıpları

Şiir No.	Aruz kalıpları
1.	Mefâ'îlün / mefâ'îlün/ fe'ûlün
2.	Fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün
3.	Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
4.	Fe'îlâtün/ fe'îlâtün/ fe'îlâtün/ fe'îlün
5.	Mefâ'îlün /mefâ'îlün /mefâ'îlün/mefâ'îlün
6.	Fâ'îlün / fâ'lün / fâ'îlün / fâ'lün
7.	Fâ'îlün / fâ'lün / fâ'îlün / fâ'lün
8.	Mefâ'îlün/mefâ'îlün /mefâ'îlün /mefâ'îlün
9.	Mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ûlün
10.	Müstef'îlün / müstef'îlün
11.	Mefâ'îlün / mefâ'îlün
12.	-

13.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
14.	Müstef' ilūn / müstef' ilūn
15.	Mefā' ilūn / mefā' ilūn
16.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
17.	-
18.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
19.	Mefā' ilūn / mefā' ilūn
20.	Fā' ilātūn/ fā' ilātūn/ fā' ilātūn/ fā' ilūn
21.	Fe' ilātūn / fe' ilātūn / fe' ilātūn / fe' ilūn
22.	Mefā' ilūn/mefā' ilūn/mefā' ilūn /mefā' ilūn
23.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
24.	-
25.	Müstef' ilūn/müstef' ilūn/müstef' ilūn/müstef' ilūn
26.	Mefā' ilūn / mefā' ilūn / fe' ülūn
27.	Fe' ilātūn/ fe' ilātūn/ fe' ilātūn/ fe' ilūn
28.	Mefā' ilūn / mefā' ilūn / fe' ülūn
29.	Mefā' ilūn / mefā' ilūn / fe' ülūn
30.	Mefā' ilūn / mefā' ilūn / fe' ülūn
31.	Mefā' ilūn / mefā' ilūñ
32.	-
33.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
34.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
35.	Mefā' ilūn/mefā' ilūñ /mefā' ilūn /mefā' ilūn

36.	-
37.	Mef' ūlū / mefā' ilūn
38.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn / fā' lūn
39.	-
40.	Mefā' ilūn / mefā' ilūñ
41.	-
42.	Mefā' ilūn / mefā' ilūn / fe' ūlūn
43.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
44.	Mefā' ilūn / mefā' ilūn
45.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
46.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
47.	Müfte' ilūn / fā' ilūn / müfte' ilūn / fā' ilūn
48.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
49.	Mefā' ilūn/ mefā' ilūn / fe' ūlūn
50.	Fe' ilātūn / fe' ilātūn / fe' ilātūn / fe' ilūn
51.	Müste' ilūn / müste' ilūn
52.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
53.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
54.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
55.	Mefā' ilūn/mefā' ilūn/mefā' ilūn / mefā' ilūn
56.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
57.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
58.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn

59.	Müfte ^ˈ ilün / fā ^ˈ ilün / müfte ^ˈ ilün / fā ^ˈ ilün
60.	Mef ^ˈ ülü / mefā ^ˈ ilü / mefā ^ˈ ilü / fe ^ˈ ülün
61.	Fā ^ˈ ilātün / fā ^ˈ ilātün / fā ^ˈ ilātün / fā ^ˈ ilün
62.	Fā ^ˈ ilātün / fā ^ˈ ilātün / fā ^ˈ ilātün / fā ^ˈ ilün
63.	-
64.	-
65.	-
66.	Fā ^ˈ ilātün / fā ^ˈ ilātün / fā ^ˈ ilün
67.	Fe ^ˈ ilātün / fe ^ˈ ilātün / fe ^ˈ ilātün / fe ^ˈ ilün
68.	Fā ^ˈ ilātün / fā ^ˈ ilātün / fā ^ˈ ilātün / fā ^ˈ ilün
69.	Mefā ^ˈ ilün / mefā ^ˈ ilün
70.	Fā ^ˈ ilātün / fā ^ˈ ilātün / fā ^ˈ ilātün / fā ^ˈ ilün
71.	-
72.	-
73.	-
74.	Mefā ^ˈ ilün / mefā ^ˈ ilün / mefā ^ˈ ilün / mefā ^ˈ ilün
75.	Fā ^ˈ ilātün / fā ^ˈ ilātün / fā ^ˈ ilātün / fā ^ˈ ilün
76.	Mef ^ˈ ülü / mefā ^ˈ ilü / mefā ^ˈ ilü / fe ^ˈ ülün
77.	Fā ^ˈ ilātün / fā ^ˈ ilātün / fā ^ˈ ilātün / fā ^ˈ ilün
78.	Mef ^ˈ ülü / mefā ^ˈ ilü / mefā ^ˈ ilü / fe ^ˈ ülün
79.	Mef ^ˈ ülü / mefā ^ˈ ilü / mefā ^ˈ ilü / fe ^ˈ ülün
80.	Fe ^ˈ ilātün / fe ^ˈ ilātün / fe ^ˈ ilātün / fe ^ˈ ilün
81.	Fā ^ˈ ilātün / fā ^ˈ ilātün / fā ^ˈ ilātün / fā ^ˈ ilün

82.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
83.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
84.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
85.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
86.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
87.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
88.	Mef' ūlū / mefā' ilū / mefā' ilū / fe' ūlūn
89.	Mefā' ilūn/mefā' ilūn/mefā' ilūn / mefā' ilūn
90.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
91.	Mefā' ilūn / mefā' ilūn
92.	-
93.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
94.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
95.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
96.	Müstef' ilūn / müstef' ilūn
97.	Müstef' ilūn / müstef' ilūn
98.	-
99.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
100.	Müstef' ilūn / müstef' ilūn
101.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn
102.	Mefā' ilūn / mefā' ilūn / fe' ūlūn
103.	-
104.	Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn

Sonuç olarak, mecmuadaki şiirlerin çoğunda aruz vezni kullanılmıştır. Mecmuada en çok kullanılan vezin *Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün* veznidir. Özellikle 8 ve 11 heceden oluşan aruz kalıplarıyla yazılmış şiirlerde halk edebiyatı etkisi görülür. Bu şiirlerin bir kısmında nakaratlar da bulunmaktadır. Bu da yine halk edebiyatının etkisini göstermektedir.

2.2.2. Hece Vezni

Mecmuadaki şiirlerden bir kısmı hece vezninde yazılmıştır. Hece vezninde şiirleri bulunan şairler, Hüdâyî, Zâkirî, Yunus ve Derviş Ahmed'dir. Hüdâyî'nin dört 8'li, iki 7'li ve bir 11'li, Zâkirî'nin dört 8'li, Derviş Ahmed'in bir 8'li, Yunus'un bir 14'lü, bir 11'li ve iki de 8'li hece ölçüsünde şiirleri bulunmaktadır.

Tablo 6: Hece Ölçüsündeki Şiirlerin Dağılımı

Sıra	Hece	Adet	Hece Bölgesi
1	7'li hece	2	4+3
2	8'li hece	11	4+4
3	11'li hece	2	6+5
4	14'li hece	1	7+7

Görüldüğü gibi, mecmuada bulunan şiirlerin çoğunluğu, aruz vezninde kaleme alınmasına rağmen, bir kısmı da hece vezniyle yazılmıştır. Mecmuada Hüdâyî'nin, Zâkirî'nin, Yunus'un ve Derviş Ahmed'in hece vezninde şiirleri bulunmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MECMUADAKİ ŞİİRLERİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde, mecmuada yer alan şiirlerin muhtevaları hakkında bilgi verilecektir. Mecmuada şiirleri bulunan şairlerin büyük çoğunluğu ilahi nazım şekliyle şiirler yazmıştır. Şiirlerin ana teması, din ve tasavvuttur.

3.1. DİN

3.1.1. Allah

Allah, kün (ol) diyerek on sekiz bin alemleri yaratmıştır:

Kāf-ile nūn'dan yaratduñ on sekiz biñ 'ālemi

Ḳudretüñden erba'în günde tamām oldu cesed (46/6)

Allah'ı zikretmek dünyadaki her şeyden önemlidir:

Gerekmez bu cihān milki yaraşur dilde Ḥaḳ zikri

Budur 'āşıqlaruñ fikri içür āb-ı zülāluñdan (5/3)

Allah'ın birliğine inanmak, tevhid fikrini benimsemek, insanların gönüllerindeki pası siler:

Göñülden pasuñı silmek dilerseñ

Bilmedüklerüñi bilmek dilerseñ

Eger Ḥaḳḳ'ı sende bulmaḳ dilerseñ

Ḥaḳḳ'a tevḥīd ile irmiş erenler (72/2)

Allah'ın birliğine inanmayanlar, dertten ve sıkıntıdan kurtulamazlar:

Her yerde Ḥaḳ'ı birlemeyen egri nazarlar

Ḳurtarımadı gerdānını tığ u teberden (88/10)

Allah, kulların hatalarını bağışlar ve onlara doğru yolu gösterir:

Efendi kıl yanılma yolu buldur

Anuñ eksikligini aña bildür

Ne var suçlu ise yine kuluñdur

A sulṭānum hemān ihsān senüñdür (1/3)

Günahların affedilmesi için Allah’a yalvarmak gerekir:

Kapuña geldüm kabül it Hakk bizi redd eyleme

Azmış-idüm yola döndüm saña Hakk redd eyleme (93/1)

Buna rağmen, hâlâ Allah korkusu olmadan günah işleyen, günahlarından dolayı utanıp tövbe etmeyen insanlar vardır:

Niçe bir bu cürm-i küstâh kanı Allâh korkusu

Bî-hayâlük pişen oldu kimseden utanmaduñ (48/2)

Halbuki Allah âşığı her yerde, her şeyde Allah’ı görür, onu hiç aklından çıkarmaz:

Her şeyde bizüm gördüğümüz nûr-ı Hudâ’dur

Ger pîr ü cüvân olsa vü ger gonca püserden (88/8)

3.1.2. Peygamberler

3.1.2.1. Hz. Adem

Kur’ân’da “Dedik ki: “Ey Adem! Sen ve eşin cennete yerleşin. Orada dilediğiniz gibi bol bol yiyin, ama şu ağaca yaklaşmayın, yoksa zalimlerden olursunuz.” Derken, şeytan ayaklarını oradan kaydırdı. Onları içinde bulundukları konumdan çıkardı. Bunun üzerine biz de, “Birbirinize düşman olarak inin. Sizin için yeryüzünde belli bir süre barınak ve yararlanma vardır” dedik.” (Bakara 2/36) buyrulmuştur. Şair de aşağıdaki beyitte Hz. Adem ve Havva’nın yasak meyveden yiyerek yeryüzüne inmesinden bahseder:

Çü çıkdı Ādem ü Havvā vü şeytān

Gelüp yir yüzine tıtdılar evṭān

3.1.2.2. Hz. Yakup

Kur'ân'da "Müjdeci gelip gömleği Yakub'un yüzüne koyunca gözleri açılıverdi. Yakup, "Ben size, Allah tarafından, sizin bilemeyeceğiniz şeyleri bilirim demedim mi?" dedi." (Yûsuf 12/96) buyrulmaktadır. Şair, Yusuf gibi birinden ayrıldığı için Yakub gibi ağladığını ve bu yüzden gözlerinin kapandığını söyler:

N'ola Ya'kûbveş ağarsa çeşm[üm] giryeden her dem

Beni pîr eyledi ol Yûsuf-ı Ken'an'dan ayrılmağ (8/4)

3.1.2.3. Hz. Musa

Kur'ân'da "Mûsâ, belirlediğimiz yere (Tur'a) gelip Rabbi de ona konuşunca, "Rabbim! Bana (kendini) göster, sana bakayım" dedi. Allah da, "Beni (dünyada) katiyen göremezsin. Fakat (şu) dağa bak, eğer o yerinde durursa sen de beni görebilirsin." dedi. Rabbi dağa tecelli edince onu darmadağın ediverdi. Musa da baygın düştü. Ayılınca, "Seni eksikliklerden uzak tutarım Allah'ım! Sana tövbe ettim. Ben inananların ilkiyim" dedi." (A'râf 7/143) buyrulmuştur. Hz. Musa'nın Allah'ı görmek isteyine karşı, Cenâb-ı Hak ona "beni asla göremezsin" der:

Su 'al-i hâzret-i Mûsâ muhakkak

Cevâb-ı len-terânî didügi Hağ (102/278)

3.1.2.4. Hz. Süleyman

Kur'ân'da "Süleyman'ın emrine de, sabah esişi bir ay, akşam esişi de bir ay(lık yol) olan rüzgarı verdik. Erimiş bakır ocağını da ona sel gibi akıttık. Cinlerden de Rabbinin izniyle onun önünde çalışanlar vardı. İçlerinden kim bizim emrimizden çıkarsa ona alevli ateş azabını tattırırız." (Sebe' 34/12) şeklinde geçmektedir. Şair, aşağıdaki beyitte insanlar ve cinlerin Hz. Süleyman'a itaat ettiklerini söyler:

İns ü cinn emrüne rām olsa Süleymān mānend

Dükeli dūrri bahş itse saña kulzüm-i heft (2/1)

3.1.2.5. Hz. İsa

Kur'an'da Hz. İsa'nın mucizeleriyle ilgili "O gün Allah şöyle diyecek: Ey Meryem oğlu İsa! Senin üzerindeki ve annen üzerindeki nimetimi düşün. Hani, seni Ruh'u'l-Kudüs (Cebrail) ile desteklemiştim. Beşikte iken de, yetişkin iken de insanlara konuşuyordun. Hani, sana kitabı, hikmeti, Tevrat'ı, İncil'i de öğretmiştim. Hani iznimle çamurdan kuş şekline benzer bir şey yapıyordun da içine üflüyordun, benim iznimle hemen bir kuş oluyordu. Yine benim iznimle doğuştan körü ve alacalıyı iyileştiriyordun. Hani benim iznimle ölüleri de (hayata) çıkarıyordun. Hani sen, İsrailoğullarına açık mucizeler getirdiğin zaman ben seni onlardan kurtarmıştım da onlardan inkar edenler. "Bu ancak açık bir büyüdür" demişlerdi." (Mâide 5/110) buyrulmuştur. Aşağıdaki beyitte de Hz. İsa'nın ölüleri diriltten nefeslerine değinilmiştir:

Ehl-i vahdet kâ' inātuñ 'âkil ü dānāsıdur

Merd-i fâriğ 'âlemüñ mümtâz u müsteşnāsıdur

Gör ne dir ol kim sözi gūyâ Mesîh enfāsıdur

Salânat didükleri ancağ cihân gāvğāsıdur

Olmaya baht u sa'âdet dünyâda vahdet gibi (23/2)

Şair, burada da Hz. İsa'nın babasının olmadığından bahseder:

Peder yog-ısa 'İsâ'da birâder

Ne eb var idi Âdem'de ne mâder (102/133)

3.1.2.6. Hz. Muhammed

Kur'an'da "Biz seni ancak bütün insanlara müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Fakat insanların çoğu bilmezler." (Sebe' 34/28) denmektedir. Hz. Muhammed, peygamberlerin sonuncusu ve Allah'ın resûl'üdür. Cenâb-ı Hak Hz. Muhammed'i alemlere rahmet olarak göndermiştir. Şair, aşağıdaki şiirde Müslümanların peygamberinin Hz. Muhammed olduğunu söyler:

Biziim ma'ûbûdumuz ancağ Hüdâ'dur

Nebîmüz hod Muḥammed Muştafâ'dur

Bize iman u Qur 'ân pişvâdur

Bizi imân-ıla hatm it İlâhî (29/3)

Allah, Hz. Muhammed'i halka rehber kılmıştır:

O ba's itdi Resûl-i müctebâyı

O rehber kıldı halka Muştafâ'yı (102/165)

Aşağıda Hz. Muhammed nutku denilerek “Nefsini bilen, Rabbini bilir” hadisine telmih yapılmıştır:

Cân kulağıyla işit Ahmed Muhammed nuṭkıdur

Kendü nefsin bilmeyen Raḥmân'ı bilmez kâdadur (94/5)

3.1.3. Dört Halife

Şair, aşağıdaki şiirinde Hz. Muhammed'in en yakın arkadaşı Hz. Ebu Bekir başta olmak üzere, dört halifeden bahsetmektedir:

Ebū Bekir Şiddîk Velî

Oldı Peygamberün yâri

Ḳanı 'Ömer 'Osmân 'Alî

Gülme gülme ağla gönül (24/3)

Burada ise büyük halifenin dördüncüsü olan ve Allah'ın aslanı olarak bilinen Hz. Ali'den bahsedilmektedir:

Feth olup bâb-ı tarîḳ-ı Muştafâ

Keşf olur sırr-ı Resûl-i Murtaẓâ (33/3)

3.1.4. Melekler

Mecmuada melekler hem genel olarak ele alınmış hem de Cebrail, Azrail, Mikail, Rıdvan ve Mâlik gibi melekler isimleriyle zikredilmiştir.

Melekler Allah'ın hizmetinde olan kullardır:

Hayr u şer Hakk'ıñ işidür anı taḥkîk eylegil

Hem melekler ḥidmetinde ḳullarıdur eyle bil (99/2)

Bazı şiirlerde azap meleklerinden de bahsedilmiştir. Bu melekler kabirde ölünün yanına gelecek ve onlara namaz kılıp kılmadıklarını soracaklardır:

‘Azāb melekleri ḳabre gelicek

Namāz ile nedür ḥālūñ diyeler

Ḳurtılam mı şanduñ hemān ölicek

Bize de emr olan budur diyeler (36/1)

Bilindiği gibi, Allah'ın emirlerini Peygamberlere vahiy olarak getiren melek, Cebrâil'dir. Kur'an'da "İman edenlere sebat kazandırısın, Müslümanlara rehber ve müjde olsun diye Rabbin tarafından bir gerçek olmak üzere Kur'an'ı Rûhu'l-kuds'ün indirdiğini söyle." (Nahl 16/102) şeklinde geçer. Şiirlerde de vahiy getirmesi yönü ile yer alır:

Resûlullāh diyiser Cebra 'il'e

Ki niçün ḳaldı bunlar Cebra 'il'e (102/92)

Dört büyük melekten bir diğeri Mikâil'dir. Doğa hadiselerini düzenlemekle görevlidir. Kur'an'da "Her kim Allah'a, meleklerine, peygamberlerine, Cebrâil'e ve Mikâil'e düşman ise bilsin ki Allah da inkârcıların düşmanıdır." (Bakara 2/98) denir.

Mecmuada Mikâil'in ismi sadece bir kere geçmektedir. Bu beyitte Adem, Havvâ ve şeytanın yeryüzüne geldiğini gördükleri zaman, Cebrâil ve Mikâil'in korkularından ağlamalarından bahsedilir:

Göricek anı Mikā 'il ü Cibrī 'l

Şu deñlü ağladılar k'eydemez dil (102/4)

Didiler ḳorḳaruz mekrüñden ey Hakk

Kim idevüz ḥilāf emrüñden ey Hakk (102/6)

Dört büyük melekten bir diğeri de Azrâil'dir. Can alma ile görevlendirilmiştir. Kur'ân'da "De ki: Sizin için görevlendirilen ölüm meleği canınızı alacak, sonra Rabbinize döndürüleceksiniz." (Secde 32/11) olarak geçmektedir. Mecmuada da can alması ile yer bulur:

‘Ömrüm âhire iricek

‘Azrâ ’il’e cān viricek

Yaluñuz kabre giricek

‘Aşkuñdan ayırma bizi (63/4)

‘Azrâ ’il cānuñı alur

Māluñ milküñ bunda qalur

Bir gün dilüñ dönmez olur

Gel zıkr idelüm Allāh’ı (65/4)

Cennetin bekçisi olarak bilinen meleğin ismi Rıdvan'dır. Kur'ân'da "Rablerine karşı gelmekten sakınanlar da grup grup cennete sevk edilirler. Cennete vardıklarında oranın kapıları açılır ve cennet bekçileri onlara şöyle der: Size selam olsun! Tertemiz oldunuz. Haydi ebedi kalmak üzere buraya girin." (Zümer 39/73) şeklinde geçmektedir. Mecmuada da cennette hurilerin ve Rıdvan'ın bulunacağından, ama ârifin asıl amacının onlar olmadığından bahsedilir:

Sırrına bağ-ı cinānuñ eylemez ‘ārif naẓar

‘Āşıka gelmez tesellî ħūri vü Rıdvān-ıla (13/4)

Ne ẓamudan korqaram ne cennete meyl eylerem

Şanmañuz kim hūr-ile Rıdvān’ı gözler gözlerüm (54/5)

Cehennem bekçisi olarak bilinen meleğin ismi ise Mâlik'tir. Kur'ân'da "İnkâr edenler grup grup cehenneme sevk edilirler. Cehenneme vardıklarında oranın kapıları açılır ve cehennem bekçileri onlara şöyle derler: "Size içinizden, Rabbinizin ayetlerini size okuyan ve bu gününüze kavuşacağınıza dair sizi uyaran peygamberler gelmedi mi?" Onlar da "Evet geldi" derler. Fakat inkarcılar hakkında azap sözü gerçekleşmiştir. " (Zümer 39/71) Onlara şöyle denir: "İçinde ebedi

kalmak üzere cehennemin kapılarından girin. Büyüklük taslayanların kalacağı yer ne kötüdür!” (Zümer 39/72) olarak geçmektedir.

Mecmuadaki bir şiirde Mâlik, Allah’a isyan edenlere Kur’ân’a neden uymadıklarını sorar ve Allah’ın emriyle onları ateşe atar:

Bu kez Mâlik diye yâ ehl-i ‘işyân

Niçün men‘ itmemişdi sizi Kur’ân

Bu sözdeyken nidâ ide münâdî

Buyura Mâlik’e Allâh u Hâdî

Ki yâ Mâlik buları odlara şal

Yuğaru çapusından eyle işâl

Diye Mâlik işitdünüz mi kâli

Ne didi añladuñuz mı maķâlî

(102/100-103)

Bir diğer beyitte ise, cehennem bekçisinden ağlamak için zaman dileyenlere Mâlik, “hiç elimden yarım lahza zaman gelmez” diyerek, baki dünyanın fani dünyadan farklı olduğundan, orada sadece emredilenlerin yapıldığından bahseder:

Diye Mâlik amân gelmez elümden

Yarım lahza zamân gelmez elümden

(102/107)

3.1.5. Kutsal Kitaplar

Mecmuada, dört kutsal kitap olarak bilinen, Kur’ân-ı Kerim, Tevrât, İncil ve Zebûr’dan sadece Kur’ân-ı Kerim’in ismi geçmektedir.

İnsanlara mahşerde “siz kimin maşerisiz?” diye sorduklarında, “biz Kur’ân okuyan ümmetteniz” diyerek, Peygamber ümmetinden olduklarını söyleyeceklerdir:

Diyeler biz ki şol milletden idük

Ki Kur’ân okıyan ümmetden idük (102/96)

Kur’ân-ı Kerim bir beyitte Furkân ismiyle de geçmektedir:

Geliser ahsen-i şûretde Kur’ân

Ŧoğısar enver-i ƣal’atda Furkân (102/58)

3.1.6. Ayet ve Hadisler

Mecmuadaki şiirlerde yer alan âyetler aşağıdakilerdir:

-Allâhü yef’al mâ-yeşâ: “Allah dilediğini yapar.” (Al-i İmran 3/40) ve ‘Belâ’(Ve iz ehâze rabbuke min beni ademe min zuhurihim zurriyyetehum ve eşhedeum ala enfusihim, e lestu birabbikum, kalu bela, şehidna, en tekulu yevmel kıyameti inna kunna an haza gafilin): “Hani Rabbin (ezelde) Ademoğullarının sulplerinden zürriyetlerini almış, onları kendilerine karşı şahit tutarak, “Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” demişti. Onlar da, “Evet, şahit olduk (ki Rabbimizsin)” demişlerdi. Böyle yapmamız kıyamet günü, “Biz bundan habersizdik” dememeniz içindir.” (A’raf 7/172).

Kim ki ezel didi belâ

Andan ırağ oldı belâ’

Allâhü yef’al mâ-yeşâ

Ŧul n’eylesün yâ Rabbenâ (14/4)

-‘Ammâ yekûlûn (Subhânehu ve Te’âlâ ‘ammâ yekûlûne uluvven kebirâ): “Allah, her türlü eksiklikten uzaktır, onların söylediklerinin ötesindedir, yücedir.” (İsra 17/43).

Şu dâ’imdür ki olmadı diğger-gün

Te’âlâ zâtühü ‘ammâ yeğûlûn (102/188)

-Ev-ednā (Fe kâne kâbe kavseyini ev-ednâ): “(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.” (Necm 53/9).

Hüdāyî eydür yâ Mevlâ

Ente'l-Kerîm Mevlâ

Gencîne-i ev-ednâ

Olsun re's-i mâlumuz

-İhlas Suresi: “De ki: O, Allah’tır, bir tektir. Allah Samed’dır. (Her şey O’na muhtaçtır, o, hiçbir şeye muhtaç değildir.) Ondan çocuk olmamıştır (kimsenin babası değildir). Kendisi de doğmamıştır (kimsenin çocuğu değildir). Hiçbir şey O’na denk ve benzer değildir.” (112/4 ayet).

Oğuram ismünde bismi'llāhi'r rahmāni'r rahîm

Hem şifātuñdur şifât-ı Kûlhüva'llāhü ehad

Evvel ü âhir hüve'l-hayyü'llezîsin lâ-yemût

Zâhir ü bâtın hüve'l-bâķîsin Allāhü's-şamed

Lem yelid sensin okurlar ey ve lem yûled seni

Lem yekun zât-ı şifātuñdur lehü küfüven ehad (46/2-3-4)

-İrci'î (İrci'î ila rabbîki râdiyyeten mardıyyeh): “Sen O’ndan razı, O da senden razı olarak Rabbine dön!” (Fecr 89/26).

Hiṭāb-ı irci'î irse

Göñül maķşūdını bulsa

Sarāy-ı vaḥdete girse

Olurdu ķadr-ıla a' yād (15/3)

-Ḳalellahu'l-Meliku'l-Mennānu'l-Vehhâb: “Sabredenlere mükafatları elbette hesapsız olarak verilir.” (Zümer, 39/10).

Ḳalellahu'l-Meliku'l-Mennânu'l-Vehhâb: إِنَّمَا يُوفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ (45a)

-Lâ-teknatu: “Ümit kesmeyin” (Zümer 39/53).

Çünkü ta‘mîmi ‘aṭâ idüp didüñ lâ-teknātu

Âb-ı raḥmetden muḳarrer belki ḥaḳ irer belel (34/15)

-Lâ-yezâl ve Lem-yezel: “Varlığının başlangıcı olmayan ve sonu bulunmayan.” (Hadid 57/3)

Vücûdı lâ-yezâl ve lem-yezeldür

Kim añlarsa ḥilâfin mübtezeldür (102/130)

-Leât: “Gelmektedir” (Ankebut 29/5).

Bu misâfirḥânedede olmaz şebât

Ḥaḳ ecel ḥaḳḳına buyurdı leât

Umaruz Ḥaḳ ide maḥv-i seyyî‘ât

Rabbenâ eşliḥlenâ a‘mâlenâ (45/3)

-Len-terânî: “Beni asla göremezsın.” (A’raf 7/143).

Su ‘al-i ḥazret-i Mûsâ muḥaḳḳaḳ

Cevâb-ı len-terânî didügi Ḥaḳ (102/278)

-Lev kâne fihimâ âlihetün illallâhü le fesedeta: “Eğer yerde ve gökte Allah’tan başka ilahlar olsaydı kesinlikle ikisinin de düzeni bozulurdu.” (Enbiya 21/22)

Lev kâne fihimâ âlihetün illallâhü le fesedeta (50b)

-Leyse li’l-insâni illâ mâ se‘â: “İnsan için ancak çalıştığı vardır” (Necm 53/39).

Her kişi ger ḥayr [u] ger şer itse rāci‘ nefsine

Leyse li’l-insâni illâ mâ se‘â didüñ ezel (34/14)

--Mâ evhâ: “Vahyetti” (Necm 53/10).

Ey Uşûlî remz-i mâ evḥâyı bilmez her le ‘îm

Kim kelāmu 'llāh sırrın ańlamaz dīv-i racīm

Hōş buyurmuşdur sipeh-sālār-ı rāh-ı müstaķīm

‘İlm-i hikmetden bilürseñ gel berü gel ey ģakīm

Sen Nesīmī mantıķından dinle fażlu'llāhı gör (87/4)

-Mâ-yürîd: “Şüphesiz Allah dilediği herşeyi yapar.” (Hac 22/14).

Muķarrer şāķib-i ‘arş-ı mecîd ol

Daķı fa‘āl-i külle mâ-yürîd ol (102/239)

-Nahnü kasemnâ: “Biz taksim ettik” (Zuhruf 43/32).

Rāzî ol nahnü ķasemnāda yazılan ķısmuńa

Yokluk erķāmını çek ‘ālemde ism ü resmüñe

Tā tecellî eyleye sırr-ı müsem mā ismüñe

Ölmedin nefis öldürürseñ nice tola cismüñe

Nefĥa-i rūķü'l-ķudsden maĥz-ı rūķu'llāhı gör (87/3)

-Nûrun ‘alâ nûr: “Nur üstüne nur” (Nur 24/35).

İki cānib kaçan kim ola ma'mûr

Dinilür lâ-cerem nûrun ‘alā nûr (102/49)

-Rubbemâ yeveddü'llezîne keferû lev kânû müslimîn: “İnkâr edenler, “Keşke müslüman olsaydık” diye çok arzu edeceklerdir.” (Hicr 15/2).

Ķāla'llāhu te‘ālā rubbemâ yeveddü'llezîne keferû lev kânû müslimîn (46b)

-Summ u būkm (Summun būkmün ‘umyun fe-hum lâ-yerciun): “Onlar, sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler. Artık (hakk’a) dönmezler.” (Bakara 2/18).

Şulardur şumm u būkm olan efendî

Görüp a‘mālini ańa tayandı (102/40)

-Te'tüne efvâcen (Yevme yunfehu fis-sûrî fe te'tüne efvâcen): “Bu, sûra üfürüleceği gün gerçekteşir ve siz bölük bölük gelirsiniz.” (Nebe 78/18).

Bu kuluñ şıdķına ey ehl-i ‘iffet

İder te ‘tüne efvācen şehādet (102/28)

-‘Yef‘alüllah mâ-yeşâ’: “Allah dilediğini yapar.” (İbrahim 14/27) ve ‘Ve yahküm mâ-yürîd’: “Allah istediği hükmü verir.” (Mâide 5/1).

Gelüpdür yef‘alüllah mâ-yeşā naşş

Ve yahküm mâ-yüriddür aña muhtaşş (102/241)

-Yevme lâ-yenfa‘u (Yevme lâ-yenfa‘u mâlun ve lâ-benun): “O gün ki ne mal fayda verir ne oğullar” (Şuara 26/88).

Şanma ey hāce ki senden zer ü sîm isterler

Yevme lâ-yenfa‘u‘da kalb-i selîm isterler (27/1)

-Zagal (Mâ zagal basaru ve mâ tega): “Göz (gördüğünden) şaşmadı ve (onu) aşmadı.” (Necm 53/17).

Çün zağal bâzârı dildür girmezem bâzârına

Gerçek olmaz egri dil inanmazam ikrârına (57/1)

Mecmuada bulunan bir şiirde direkt olarak alıntılanan hadis ise “Men ‘arefe nefsehû fekad ‘arefe Rabbhû”dur. “Kendini bilen Rabb’ini bilir.”⁷¹ anlamına gelir:

Enbiyā gitdi izin izleyü dergāha ulaş

Evliyā zümresi ser-çeşme olan şāha ulaş

Men ‘aref sırrını duy ‘ārif-i billāha ulaş

Nefsüñi aña muhaqqak olup Allāh’a ulaş

Gāfil olma gözün aç sen seni insān idegör

⁷¹ Yılmaz, Mehmet, *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)*, Enderun Yayınları: 35, İstanbul, 1992.

Mehmet Yılmaz hadisin kaynağını “... Mâverdi, “Rabb’ini en iyi bilen kimdir?” sorusuna, Hz. Peygamber tarafından: “Kendini en iyi bilendir.” şeklinde cevap verildiğini Hz. Âişe’den naklederek, bu sözün mânâ yönünden doğruluğunu kabul ediyor. ... (Ahmet Serdaroğlu, *Mevzûât-i Aliyyü’l-kârî Tercemesi*, Ankara, 1966, S. 118; Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, 2/262). ” şeklinde veriyor.

3.1.7. Ahiret ve İlgili Kavramlar

İslam dinine göre dünyadaki canlı varlıkların hepsi öldükten sonra kıyamet günü diriltilecek ve hesap vermek üzere mahşerde toplanacaklardır.

Şair bir beyitte, Hz. Muhammed'in vefatı üzerine ayrılık vaktinin birdenbire gelmesindeki şaşkınlığını kıyamete benzetir:

Toğmış-iken başuma sâyende devlet günleri

Gül gibi göñlüm açarken mäh-ı rahmet günleri

Nāgehān irdi kıyāmet gibi hayret günleri

Ayrılık eyyāmı hicrān vaḳti fūrḳat günleri

Yā Resūlallāh bizi yaḳdı bu ḥasret günleri

El-vedā' vü el-vedā' vü el-vedā' vü el-vedā' (86/2)

İnsanoğlu eğer kıyameti, orada olacakları görmüş olsaydı, fani dünyadaki tüm zevklerden el çekerdi:

Bildüñ mi nefis aḥvālını

Duyduñ mı mekrüñ alını

Görüp kıyāmet ḥālını

Her zevḳı unutsañ gerek (100/4)

Kur'ân'da "De ki: Allah katında cezası bundan daha kötü olanları size haber vereyim mi? Onlar, Allah'ın lanetlediği ve gazabına uğrattığı, içlerinden maymunlar ve domuzlar çıkardığı kimseler ile şeytanlara tapan kimselerdir. İşte bunların yeri daha kötüdür ve onlar doğru yoldan daha çok sapmışlardır." (Mâide 5/60) şeklinde bir ifade vardır. Aşağıda da kıyamet günü, haram lokma yiyenlerin domuz suretinde olacakları ve faiz yiyenlerin de yüzü üzere sürülecekleri söylenmiştir:

Şular kim dā'imā seḥt ü ḥarām yir

Olur yarın olar şûretde hınzîr

Ribā mālını yerse bunda bir er

Ḳıyāmetde yüzi üzre sürerler (102/37-38)

Cennet, Allah'ın buyurduğu, Kur'ân'da da gösterildiği şekilde yaşayan, iman eden kimselerin ölümden sonra mükafatlandırılarak gidecekleri yerdir. Orada vahdet şarabından içip, fani dünyanın boş ilişkilerinden geçen kimseler bulunur:

Vahdet şarābından içür

Fānî 'alā 'iḳden geçür

Cennet ḳapusını açur

Dāḥil ola mestānumuz (10/4)

“İman edip salih amel işleyenlere gelince, onlar için, yapmakta olduklarına karşılık bir mükafat olarak Me'vâ cennetleri vardır.” (Secde 32/19) âyetinde de belirtildiği gibi, cennet ehline ilim ve iyi davranışlar gerekir:

Cennet ehline gerek 'ilm ü 'amel

Lā-cerem lāzımdur uçmağa cenāḥ (16/3)

Cennete gitmek için akaide uymak gerekir:

Nice olmak gerek gūş it 'aḳā 'id

Ki cennet cānibine ola ḳā 'id (102/160)

Cennete layık olanlar orada Hakk'ın yüzünü görürler:

Girerler cennete bīdār olanlar

Görürler lāyık-ı dīdār olanlar (102/272)

Ki cennetde görürsüz siz Ḥudā'yı

Nitekim leyle-i bedr olsa ayı (102/274)

Cehennem ise, Allah'ı inkar edenler ve ona iman etmeyenlerin öldükten sonra gidecekleri yerdir. Kur'ân'da cehenneme gidecek olan kimseler için "Eğer dileseydik herkese hidayetini verirdik. Fakat benim, "Andolsun, cehennemi hem cinlerden hem de insanlardan dolduracağım" sözüm gerçekleşecektir." (Secde 32/13) buyrulmuştur.

Allah, iyi ve kötü insanları ayırdığı zaman, cehennemin kapısı kötülere açılacaktır:

Emr ideler hayr u şerler seçile

Ya nic'ola hālüm bunca suç-ıla

Çokkaram cehennemden kapu açıla

Gel yan senün yirün budur diyeler (36/3)

Cennet her ne kadar güzel olsa da, asıl istenen orada Hakk'ın cemalini görmektir:

Gerçi cennet de güzeldür

Lik hüsnün bî-bedeldür

Kısmet-i rûz-ı ezeldür

Gönlüm seni özler seni (64/4)

Cennette hizmet eden delikanlılar Gılmân olarak bilinirler. Bunlar hakkında Kur'ân'da "Hizmetlerine verilmiş, kabuğunda saklı inci gibi gençler etraflarında dönüp dolaşırlar." (Tûr 52/24) buyrulmuştur.

Gılmânlardan sadece iki dörtlükte bahsedilmiştir:

Eger hür [u] eger gılmân

Eger cennet eger Rıdvân

Sekiz cennet yedi nîrân

Saňa 'âşık seni özler (44/5)

N'ider ol bâğ u büstânı

N'ider ol hürî gılmânı

Firākuñla yanar cānı

Göñül sensiz qarār itmez

(31/3)

3.1.8. İtikadî Unsurlar

Kur'ân'da yeryüzünde yaşayan tüm canlılarla ilgili “Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır.” (Rahman 55/26), “Her canlı ölümü tadacaktır. Ancak kıyamet günü yaptıklarınızın karşılığı size tastamam verilecektir. Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete sokulursa gerçekten kurtuluşa ermiştir. Dünya hayatı, aldatıcı metadan başka bir şey değildir.” (Al-i İmran 3/185) buyrulmuştur.

İncelediğimiz mecmuada da ölümle ilgili pek çok beyit bulunmaktadır. Aşağıdaki beyitte şair, gönlüne sitem ederek gönlünün fani dünyadan vazgeçip ölümü düşünmediğinden yakınır:

Ey göñül sen bu cihāndan vāy ki hîç uşanmaduñ

Dirliğüñ gâfletde geçdi ölümüñi şanmaduñ

(48/1)

Gâflet içinde ölmek de çok korkulan şeylerdendir:

Ġāfîlen bir gün ölürsem

‘Aceb n’ola hālüm benüm

İtdüklerümi bulursam

‘Aceb n’ola hālüm benüm

(71/1)

Felek ayurdı ilümden

Şaşurdı külli bilümden

Ġāyet korķardum ölümden

Geldi elümden ne gelür

(73/3)

Bir diğer itikadî unsur cinlerdir. Kur'ân'da Allah'ın yaratmış olduğu gözle görünmeyen varlıkları olan cinlerle ilgili “Cin'i de yalın bir ateşten yarattı.” (Rahman 55/15) buyrulmuştur.

Aşağıda insanların ve cinlerin, Allah'ın bir olduğunu ve onun ortağı bulunmadığını zikrettikleri söylenir:

Lā-şerîksin lā-mekānsın hayy ebed

Zikr-i ins cin Kulhüve'llāhü ehad

Dilde ikrārumuz Allāhü's-şamed (106/3)

Cinlerin dışısına peri denir. Şairler periyi, sevgilinin güzelliğini anlatmak için kullanırlar:

Kılmağa şahn-ı çemende cüyveş geşt ü güzār

Eyledi ben bendesiyle ol perî kavlı ü qarār

Yollar üzre kıldı nergis gibi çeşmüm intizār

Gelmedi beñzer ki hāb-ı nāza varmış ol nigār

Baht uyanmaz çeşm bîdār olduğıçun n'eylesün (90/4)

Huriler, cennette müminlere vad edilen iri gözlü güzel eşlerdir. Kur'ân'da “Onlar için saklı inciler gibi, iri gözlü huriler de vardır.” (Vâkıa 56/22) ve “Onlara, “Dünya'da yapmakta olduklarınızın karşılığında, sıra sıra dizilmiş koltuklara dayanarak afiyetle yiyin için” denir. Biz, onlara, iri gözlü güzel hurileri eş olarak vermişizdir.” (Tur 52/19-20) şeklinde geçer.

Şair aşağıdaki dörtlükte günah işlemesine rağmen, cennet ve huri beklentisi olduğu için kendini eleştirir:

Nefse uyup kıldum huzūr

Buldum günāh-ıla zuhūr

Umam yine cennāt [u] hūr

Bilmem n'ola hālüm benüm (51/5)

Cennette pek çok kasır olacak ve bu kasırlarda da pek çok huri yaşayacaktır. Müminler cennette bu hurilerle evlenebileceklerdir:

Dağı her şehriñ ola biñ kuşūrı

Ola her kaşr içinde niçe hūrî (102/85)

Ne dirse sözini tervîc ide Hakk

Aña biñ hūrîyi tezvîc ide Hakk (102/75)

Şeytan ise, Kur'ân'da "Hani meleklerle, "Adem için saygı ile eğilin" demiştik de İblis hariç bütün melekler hemen saygı ile eğilmişler, İblis (bundan) kaçınmış, büyüklük taslamış ve kâfirlerden olmuştu." (Bakara 2/34) buyrulduğu gibi, Âdem'e itaat etmekten kaçındığı için cennetten kovulan melek, iblistir. Aşağıdaki beyitte, şeytana uyup nefsine hakim olamayan, ama sonra hatasını anlayan şair Allah'tan af diler:

Ağlaram biñ derd ile kan ağlaram

Nefs ile şeytân elinden inlerem

Fahr-ı 'âlemden şefâ'at umaram

Kıl meded derdüme Allâh 'um meded (66/3)

3.1.9. Din ile İlgili Mefhumlar

İman, din ile ilgili mefhumlardandır. Kur'ân'da "Ey iman edenler! Allah'a, Peygamber'ine, Peygamber'ine indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba iman edin. Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve ahiret gününü inkar ederse derin bir sapıklığa düşmüş olur." (Nisa 4/136) denir. Şair de aşağıdaki şiirinde Cenâb-ı Hak'tan iman ile can vermeyi ister:

Habîbinden umar Es'ad şefâ'at

Eğerçi eylemiş bunca şenâ'at

Yoluñda cân virüp öldüğü sâ'at

Bizi imân-ıla hatm it İlâhî (29/5)

Nesimî de imanın, Allah'a inanmanın en doğru yol olduğunu söyler:

Ey Nesimî çün yakîn imânmış imân yakîn

Her şehâdet kim yakînden taşradur imân degül (77/17)

Kur'ân'da imanın şartlarıyla ilgili “İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı taraflarına çevirmeniz(den ibaret) değildir. Asıl iyilik, Allah’a, ahiret gününe, meleklerle, kitap ve peygamberlere iman edenlerin; mala olan sevgilerine rağmen, onu yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, (ihtiyacından dolayı) isteyene ve (özgürlükleri için) kölelere verenlerin; namazı dosdoğru kılan, zekatı veren, antlaşma yaptıklarında sözlerini yerine getirenlerin ve zorda, hastalıkta ve savaşın kızıştığı zamanlarda (direnip) sabredenlerin tutum ve davranışlarıdır. İşte bunlar, doğru olanlardır. İşte bunlar, Allah’a karşı gelmekten sakınanların ta kendileridir.” (Bakara 2/177) buyrulmuştur. Şair, imanın altı şartının olmasını ise şöyle anlatır:

Bil ki îmān altıdur evvel Hudā’ya i’ tîkād

Hem kitāba hem Resūl’e haşr u neşre i’ timād

Hayr u şer Haqq’uñ işidür anı tahkîk eylegil

Hem melekler hidmetinde kullarıdur eyle bil

Pes Hudā beş nesney’i İslāma kılmışdur binā

Hacc u tevḥîd ü zekāt u şavm beş vakti kıla (99/1-2-3)

Müminler, Allah’a itaat eden kullardır. Şair, Resulullah’ı seven mümin kimseler için bağışlanma ve rahmet diler:

Ol seni sevenlere kıl şefâ’ at anlara

Mü ’min olan tenlere cānsun yā Resūlallāh (32/3)

Mü ’minler düşe rahmete

Münāfiḳ düşe miḥnete

Şirāṭı geçüp cennete

Girenlerden eyle bizi (39/4)

Sevgiñi kalbümde muhkem eyle her dem yâ habîb

Kamu mü 'min kullaruñ maşşüdını redd eyleme (93/5)

Allah'a ve Peygamber'e inanan, itaat eden cemaat, İslam inancında ümmet olarak bilinmektedir. Aşağıdaki şiirde, Resulallah'a "te'tüne efvâcen"-(bu sûra üfürüleceği gün gerçekleşir ve siz bölük bölük gelirsiniz. Nebe 78/18) ayeti sorulur ve Peygamber, ümmetinin nasıl dirileceğini aşağıdaki gibi anlatır:

Bu kuluñ şıdkına ey ehl-i 'iffet

İder te 'tüne efvâcen şehâdet

Resûlullâh'a sorıldı bu âyet

O sulţân itdi tafşîli be-gâyet

Ki ba'zı ümmetümden rûz-ı maşşer

Bakın on dürlü şüretde geliser

Birinüñ şekli maymûn biri hınzîr

Biri başı aşağı sürinür dir

Biri gözsüz biri dilsiz kulaqsız

Dilin çiyner biridür hem ayaqsız

Biri maşlûb biri mintandur ey cân

Birinüñ olısar kaftânı kaţrân (102/28-33)

Şair de kıyamette Hz. Muhammed'in kendisini ümmetinden saymamasından korkmaktadır:

Yā ilāhī senden meded

İhsānuña yoğdur ‘aded

Ümmetüm dimezse Ağmed

‘Aceb n’ola hālüm benüm (71/5)

Allah’a inanmayan, Peygamber’i tanımayan kişiler, kafirlerdir. Bu beyitte Yahudi ve Nasranilerin kafir oldukları söylenir:

Çü ifrāt-ıla tefrīt itdi zāhir

Yehūdīyle Naşārī oldı kāfir (102/136)

Aşağıdaki şiirde ise, hem müminlerin hem de kafirlerin Cenâb-ı Hakk’a âşık oldukları ve onu özledikleri belirtilir:

Eger gā’ib eger hāzır

Eger bātın eger zāhir

Eger mü’min eger kāfir

Saňa ‘âşık seni özler (44/8)

İman etmiş gibi gözükmesine rağmen küfür içinde olanlara münafık denir. Kur’ân’da onlardan “Yeminlerini kalkan yaptılar da insanları Allah’ın yolundan çevirdiler. Gerçekten onların yaptıkları şey ne kötüdür! Bu, onların önce iman edip sonra inkar etmeleri, bu yüzden de kalplerine mühür vurulması sebebiyledir. Artık onlar anlamazlar.” (Münâfikûn 63/2-3) şeklinde bahsedilir. Aşağıdaki dörtlükte, münafıklara rahmet edilmeyeceği söylenir:

Mü’minlere rahmet ola

Münâfıklar maħrûm kıala

Yûnus eydür toğru yola

Gidenlerden eyle bizi (39/5)

Günah, Allah'ın emirlerine karşı yapılan aykırı hareketlerdir. Kur'ân'da "Eğer size yasaklanan(günah)ların büyüklerinden kaçınırsanız, sizin küçük günahlarınızı örteriz ve sizi güzel bir yere koyarız." (Nisa 4/31) buyrulur. Aşağıdaki beyitte, bir kula merhamet eden kişinin günahlarının bağışlanacağı söylenir:

Bir kula kim rahm eylese cümle günāhı 'afv olur

Bir kulı kim redd eylese aşşı eylemez çok 'amel (25/1)

Kur'ân'da "De ki: Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir." (Zümer 39/53) denir. İşlenen günahlar karşılığında tövbe edilip Allah'tan af dilenmelidir:

Bencileyin çok günāh itmiş cihāna gelmedi

İmdi istiğfāra geldüm tevbemi redd eyleme (93/3)

İlāhî cürmümi bildüm

Kapuña yalvarı geldüm

Muķırram her ne kim kıldum

Ki cürme ehl-i ikrāram (69/25)

Helal, yapılmasında dinen hiç bir sakınca olmayan işlerdir. Haram ise, yapılmaması gereken şeylerin yapılmasıdır. Mecmuadaki şiirlerde bu kavramlar çokça yer alır. Şairler, insanların haramı helal gibi yediklerini (49/1), haram yiyen Müslümanın namaz ve orucunun kabul olmayacağını (49/8), haram yiyenlerin kıyamet günü domuz suretinde olacağını (102/37) söylerler. Aşağıda da kıyamet günü haram para ile hacca gidenlerin, haram lokma yiyenlerin, haram ile zekat verenlerin kıyamette bir tarafa ayrılacağı belirtilir:

Seçile bir tarafda hacc idenler

Harām mālī döküp hacca gidenler

Seçile bir taraf oruç tutanlar

Harām aşı boğazına itenler

Seçile bir taraf viren zekâtı

Kim isterdi harām ile necâtı (102/110-111-112)

Şairler bazen de Allah’a helal yemeyi nasip etmesi için dua ederler:

Kerem kıl bize ey Fettāh [u] Rezzāk

Helālinden naşīb it her ta‘āmı (49/11)

Günah işlemiş kimselerin, yaptığı hatadan dolayı pişman olması ve aynı hataları bir daha yapmamak için verdikleri söz, İslam inancında tövbe olarak bilinir. Şair, ecel yeli esmeden önce tövbe etmek ve tövbe suyu ile yıkanmak gerektiğini belirtir:

Mevt yeli esmezden öñdin tevbe şuyından yunup

Meskenet toprağı içre ‘aşk odına yanmaduñ (48/12)

Hz. Muhammed’in söylemiş olduğu sözler, sünnet olarak bilinmektedir. Cennete kitap, sünnet ve icma ile girilir:

Dağı naql-ile vācib oldı muhkem

Kitāb u sünnet ü icmā‘-ıla hem (102/271)

İslam inancında, Müslümanların yapması emredilen ibadetler, farz olarak bilinir. Şariat kararlarına uyulursa, farz ve sünnet yerine getirilmiş olur:

Şerī‘at hükmini eyle ri‘āyet

Yirine vara tā farz ile sünnet (102/50)

3.1.10. İbadet ile İlgili Mefhumlar

Namaz, İslam dininin müslümanlar için farz kıldığı ibadetlerden biridir. Öldükten sonra kabre melekler gelir ve namaz ile ilgili sorular sorarlar (36/1). Kıyamet gününde de namaz kılanlar diğerlerinden ayrılır:

Seçile bir taraf kılan namāzı

Riyāydı yāhū yañlışdı niyāzı (102/114)

Müslümanlar için farz olarak buyurulan ibadetlerden biri de oruçtur. Kur'ân'da "Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakınmanız için oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi, size de farz kılındı." (Bakara 2/183) buyrulmuştur. Oruç tutarken haram lokma yenmemelidir (102/111).

Müslümanlar için buyurulan bir diğer ibadet, zekat vermektir. Cenâb-ı Hakk, İslam dininde beş şeyi esas kılmıştır:

Pes Hudā beş nesneyi İslāma kılmışdur binā

Hacc u tevḥīd ü zekāt u şavm beş vakti kıla (99/3)

Haram mal ile zekat verenler kurtuluşa eremezler (102/112). Zekatı men etmemek gerekir:

Uyup şehvāta men' ide zekātı

Cifeden qoqısı bed ola qatı (102/44)

Müslümanların hayatlarında bir kere hacca gitmeleri farzdır. Kur'ân'da "İnsanlar arasında hacı ilan et ki, gerek yaya olarak, gerek uzak yollardan gelen yorgun develer üzerinde sana gelsinler." (Hac 22/26) denilir. Fakat, haram para ile hacca gitmek yanlıştır:

Seçile bir tarafda hacc idenler

Harām mālı döküp hacca gidenler (102/110)

Ka'be, Allah'ın evidir. Bu sebeple Müslümanlar orayı ziyaret etmek isterler:

Yā Rab ol dem qanı kim 'azm-i reh-i Batha idem

Tā şafā ile tavāf-ı Ka'be'-i 'ulyā idem (18/1)

Kūyuñ eṭrāfına 'uşşāq dizilmiş gūyā

Harem-i Ka'be'de her cānibe erkān şaf şaf (21/6)

Dua, Allah’la kul arasında irtibat kurar. Kul, Allah’a yalvarıp dua ederek ondan bağışlanmasını, günahlarının affedilmesini ve dileklerinin kabul edilmesini ister. Cenâb-ı Hak, “Rabbimize alçak gönüllüce ve için için dua edin. Çünkü O, haddi aşanları sevmez. Düzene sokulduktan sonra yeryüzünde bozgunculuk yapmayın. Allah’a (azabından) korkarak ve (rahmetini) umarak dua edin. Şüphesiz, Allah’ın rahmeti iyilik edenlere çok yakındır.” (A’râf 7/55-56) buyurmaktadır.

Aşağıdaki beyitte ise şair, dua ettiği halde isteklerinin gerçekleşemediğinden yakınmaktadır:

Çok du‘âlar kılmışam ben hâliküñ dergâhına

Çün murâdum hâşıl olmaz ben du‘ayı n’eylerem (53/4)

Sonuç olarak, mecmuanın ana teması din olduğu için, çalışmada dinî mefhumlara sıklıkla rastlanmaktadır. Mecmuadaki şiirlerin çoğunluğu münacat ve tevhid nazım şekliyle yazılmıştır. Bu tip şiirlerde Allah’a yakarılıp, af dilenir ve Allah’ın birliğinden, kudretinden, vasıflarından bahsedilir. Ayrıca şiirlerde ibadetlerden, ahiretten, meleklerden, Kur’ân-ı Kerim’den de bahsedilmektedir. Ahiret ve kıyametle ilgili şiirlerde daha çok dinî öğütler verildiği görülür. Cennet ve cehennem anlatıldığı şiirlerde ise, kıyamet zamanında müminleri ve kafirleri nelerin beklediğinden söz edilir. İbadet ile ilgili şiirlerde de Allah’ın Müslümanlara farz olarak buyurduğu ibadetlerin yerine getirilmesi gerektiği anlatılır.

3.2. TASAVVUF

3.2.1. Pîr, Kutb

Tarikat kurucularına verilen isimlerden biri “pîr”dir. Pîr-i mugan da, mecazen şeyh için kullanılır:

Biz sâkin-i meyhâne-i peymâne-keşânuz

Biz ser-zede-i hâk-i reh-i pîr-i mugânuz (76/1)

Kutb, insan-ı kâmil olarak bilinmektedir. Âlemde Cenâb-ı Hakk’ın halifesidir. Fakat o da Allah’a muhtaçtır:

Şifât-ı heşt-ile halk itdi zâtı

Havās-ı hams-ile bu şeş cihâtı

Velikin şeş cihetden ol münezzeh

Anuñ muhtâcîdur her kûtb [u] her şeh (102/127-128)

3.2.2. Mutasavvıflar

Mutasavvıflar, Allah’a ulaşma yolunda gayret gösteren ve bunu tebliğ eden kişiler, sufilerdir. Mecmuada, mutasavvıflardan daha çok Hallac-ı Mansur’un ismi geçmektedir. Şair, Cenâb-ı Hakk’ı görmek için onu sevenlere Mansur’u örnek gösterir:

Ehl-i tahkîka iriş Hakk’ı muhakkağ görmege

Hâlet-i Manşûr’a bak rāz-ı ene’l-Hak görmege

Şaykal it mir ’ât-ı cānı sırr-ı muğlağ görmege

Münkir-i rü ’yet degülseñ şûret-i Hak görmege

Bakduğınca her nazarda ‘ayn-ı zātu’llāhı gör (87/1)

Tahta çıkmak istemez Manşûr olan ya minbere

Kim ki Manşûr oldu Hak’dan çıktı ‘aşkuñ dārına (57/5)

3.2.3. Ârif, Zahid, Âbid

Ârif, bilgili, irfan sahibi olan kişilere denir. Ârifler, gönül adamları, irfan sahipleri gösterişe, tantanaya meyil etmezler (82/2). İnsanlar ârif kimseleri kendilerine yoldaş etmelidirler (61/5). Ârif olan kimse, dilenciye, fakiri dahi Dârâ’yımış gibi görür gözetir:

Merd iseñ merdâne bak mūrı Süleymān aňlayup

‘Ârif iseñ her gedāyı bî-kesi Dārā gözet (75/3)

Allah, irfan sahiplerine cenneti nasip eder:

Zıkr-ı hūdan fāriğ olma bir dem ey hū ‘ārifi

Menzil ider ‘ārife çün cennetü’l-me‘vā-yı hū (81/5)

İrfanı olmayan kaba, sofu kimselere zahid denir. Aşka münkir olup âşıkları ayıplar (35/3) ve gerçek âşıklara inanmazlar:

Zāhid eger ‘āşıka münkir olur ol bilür

Hağ bize oldı ‘ayān kalmadı inkārumuz (59/6)

Bu kişilerin cahilliği bırakıp, Allah’ı tanımaları gerekir:

Cehlüñi ref’ eyle ey zāhid ilāhı tanı kim

Cehl imiş cehl ol marāzdur kābil-i dermān degül (77/3)

Allah’ın buyurduğu ibadetleri titizlikle yapan kimseler ise âbid olarak bilinir. Aşağıda şair, kendini surette âbid olarak görür:

Be-şoḡbet şālīhem zākır

Be-ḡalvet ṭālīhem fācir

Be-şūret ‘ābidem şākır

Be-sīret dīv ü mekkārem (69/5)

3.2.4. Âlemler

Âlem fânî ve bâkî olmak üzere iki şekilde işlenir. Fânî âlem, kimseye bâkî kalmaz (67/9). Fânî âlemi kendine mekan edinen kişi, kendine insan dememelidir:

Ey ‘ālem-i süflīde mekân eyleyen insān

İnsān dime kendüñe bil özüñi sen ḡayvān (3/1)

Fânî dünya malına itibar eden kimseler cehenneme gider:

Şular kim lezzet-i dünyāya cāndan i‘tibār eyler

Muḡarrer bil olar yarın yirini cümle nār eyler (35/1)

Bâkî alemde halin kıymetini bilmek isteyen, geçmiş ve geleceği bırakır (84/5). Temiz olan kalp, beşerî âlemin pisliğine dokunmaz (57/7). Şair de, aşağıdaki beyitte gönlüne, bu dünyaya meyletmemesi gerektiğini söyler:

Cîfe-i dünyāya meyl itme gönül kerkes mişāl

Meskenüñ Kāf-ı kanā‘at eyle gel ‘anķā gibi (62/2)

Bu fânî dünyanın malına meyleden ise hayatını boşa geçirir (48/8). Ama gönül yine de dünya fikrine daha meyillidir:

Fikr-i dünyā eylesem gāyet kavīdür bu gönül

Tā‘at itmek kaçd kılsam yok-durur benden kehel (34/3)

3.2.5. Nefs

Tasavvufta kulun kötü, beğenilmeyen huyları ve aynı zamanda vasıfları anlamında kullanılan nefis, insanların cennete giden yoldaki en başlıca engeli ve kötülüğün kaynağıdır. Nefsini bilen kimse, Rabbini bilir:

‘Aşk-ıla tolan arayup bulan

Nefsini bilen bildi Ğaffār’ın (7/5)

Kur’ân’da nefis-i emmâre ile ilgili “Ben nefsimi temize çıkarmam, çünkü Rabbimin merhamet ettiği hariç, nefis aşırı derecede kötülüğü emreder. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayandır, çok merhamet edendir, dedi.” (Yûsuf 12/53) buyrulmuştur. Nefs-i emmâre insanı cehenneme yakınlaştırır:

Karīn-i nefis-i emmāre

Karīb olur begüm nāra

Çeker ol şāhibin dāra

İşi dā’im olur ifsād (15/2)

Aşağıda ise şair, Tanrı’dan imdat dileyerek, sahip çıkamadığı nefsinden kurtulmayı diler:

Yā İlāhī sen ħalāş it bu siyāh-rū bendeñi

3.2.6. Can

Can, Cenâb-ı Hakk'ın yaratmış olduğu kullara kendi nefesinden üfleyerek onları canlandırmasıdır. Yani, insanoğluna hayat veren nefes, ruhtur.

Şair, kalbinin her an Allah aşkıyla dolarak, canının ve gönlünün en yüce arzuyu bulmasını ister (42/1). Allah'ı seven kişi, onun aşkına can vermelidir:

Kim ki seni sevmedi 'aşkuña cân virmedi

Yoğdur anuñ haqqına zerrece ikrârumuz (59/5)

Gerçek âşık, canını terk edeceği, öleceği için üzülmez:

Şanma terk-i cân için dünyâda 'âşık ğam yiye

Cân virür cân virmege her kandasâ mestâneler (83/4)

3.2.7. Tasavvufî Terimler

3.2.7.1. Himmet

Himmet kelimesi gayret, emek anlamına gelir. Yeri ve gökleri yaratan yüce Allah'ın himmetini anlamak için Hu kelimesinin sırrını bilmek gerekir:

Ber-ğarâr idüp yiri eflâkı iden bî-ğarâr

Sırr-ı hûdur añladuñsa himmet-i 'ulyâ-yı hû (81/4)

3.2.7.2. Şükür, Hamd

Yapılan iyilik ve yardımlara karşılık duyulan minnete şükür denir. Kur'ân'da bu kavramla ilgili “Andolsun, biz Lokmân'a “Allah'a şükret” diye hikmet verdik. Kim şükrederse ancak kendisi için şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse, bilsin ki Allah her bakımdan sınırsız zengindir, övülmeye lâyıktır.” (Lokmân 31/12) buyrulmuştur. Şair, Allah'a dünyayı ve insanları var ettiği için şükreder:

Cihānı eyleyüp peydā

Bize itdüñ vüçüd ‘aṭā

Hem itdüñ ‘aşk-ıla ihyā

Şükür yā Rabbi yā Rabbi (11/2)

Mecmuadaki şiirlerde, şairlerin çeşitli vesilelerle sık sık Allah’a şükrettiğini görmek mümkündür:

Hüdāyī luṭf-ı Hakk’ı fıkır idegör

Kemāl-i fażlına hem şükr idegör

Ḥudā’yı cān u dilden zıkr idegör

Ki zıkr-i Hakk hayāt-ı cāvidāndur (28/3)

Zākiri eyleme zārı

Şükür kıl Hakk’a yalvarı

Açılmış ‘ömrüm bahārı

Soldı elümden ne gelür (73/6)

Sözlük anlamı itibariyle şükür kelimesiyle aynı manayı taşıyan hamd kavramı, Kur’ân’da “Melekleri de, Rablerini hamd ile tesbih edip yücelterek Arş’ın etrafını kuşatmış halde görürsün. Artık kulların arasında adaletle hüküm verilmiş ve “Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur” denilmiştir.” (Zümer 39/75) geçmektedir. Allah’ın vermiş olduğu nimetlere, göstermiş olduğu büyüklüğe şükredilmesi gerekir:

Hamd ü şükr eyle Ḥudā’ya virilen ni‘mete bak

Seni tekrîm idüben eyledügi ‘izzete bak

Ol Hakkîmüñ kerem ü luṭfunu gör hikmete bak

‘Ākıl-iseñ berü gel saña gelen devlete baķ

Ġāfil olma gözün aç sen seni insān idegör

Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān idegör (50/5)

3.2.8. Mezhepler

Mecmuadaki şiirlerde bazı mezheplerden de bahsedilir. Bunlardan biri Muteziledir. Mutezile, akılcı mezhep olarak bilinen ve ehl-i sünnetten ayrılarak kendi inançlarına yönelik hareket eden bir gruptur. Şair, aşağıda itizal ehlinin bazı konularda farklı düşündüğünü, fakat onların söylediği sözlerin aslının olmadığını söyler:

Ĥilāfi vardur ehl-i i‘tizālün

Velikin aşlı yok ol kıl u kālün (102/275)

Ĥilāfi vardur ehl-i i‘tizālün

Güzel fehmi eyle var ise kemālün (102/287)

Aşağıdaki beyitte ise her şeyin kaderle ilgisi olduğuna inanan Cebriyye mezhebine yer verilmiştir. Her işin Allah’ın izni ile olduğuna inanan bu mezhep taraftarları, hiçbir şeyin kulla ilgisi olmadığına inanırlar:

Didi Cebriyye mezheb bu maḥalda

Ki ‘abduñ daḥli yok aṣlā ‘amelde (102/302)

Fakat şair, her şeyi kadere bağlamamak gerektiğini, bazı şeylerin insanın kendi hür iradesine bırakıldığını söyler:

Bu daḥı bi’z-zarūret oldı rüşen

Ki fi‘l-i iḥtiyārī var mu‘ayyen (102/317)

Sonuç olarak, mecmuadaki şiirlerde tasavvufî kavramlara da sıklıkla yer verildiği görülmektedir. Şiirlerde mutasavvıflardan Hallac-ı Mansur'un adına rastlanmaktadır. Bâkî ve fânî âlemlerden bahsedilirken, her iki âlemin de mahiyeti anlatılmış, onların insanlara bahşedeceği şeyler vurgulanmıştır. Nefs ve can kavramları, tasavvufta iki önemli kavramdır. Şairler, nefse uymamanın, akılla hareket etmenin öneminden bahsederler. Himmet, şükür, hamd ile ilgili beyitlerde de Allah'ın himmetini anlamak ve onun vermiş olduğu her şey için şükredilmesi gerektiği vurgulanır. Mecmuadaki şiirlerde ayrıca Mutezile ve Cebriyye mezheplerine de değinilmiştir.

3.3. AŞK

3.3.1. İlâhî Aşk

Mecmuada aşk konulu şiirler de yer almaktadır. Aşağıdaki beyitte aşk bir deryaya benzetilir. Aşk denizinden geçen âşık, ölüme razıdır:

‘Aşk deryâsı cûşa geldi kan ağlar hey vây

Ağlar ise ço ağlasun n’olısar hey vây

Bu deñizden geçen ölür didiler hey vây

‘Āşık-ı bîçāre ölsün n’olısar hey vây (38/3-4)

Âşıklar, çaresiz dertler arar, sıkıntı isterler:

‘Āşık ol şerbet-i vaşl ister iseñ kim ‘uşşāk

Çāresiz derd arayup renc-i elīm isterler (27/10)

Gönlü yaralı olan âşık, sevgilinin güzel yüzünü görmek ister:

‘Āşık-ı dil-ḥastaya rûy-ı dil-ārā gerek

Dīde-i Mecnūn içün tal‘at-ı Leylā gerek (47/1)

Âşığın sevgilisinden ayrılması çok zordur:

Şu deñlü müşkil işdür ‘āşıkā cānāndan ayrılmak

Aña nisbet hayāt-ı sermedidür cāndan ayrılmak (8/1)

Sevgili, âşığı güzelliğine pervane etmiştir:

Pādişāhā sen bilürsin şādıkı

Sen bilürsin bezm-i vaşla lāyıkı

Ḥüsnüñe pervāne itdün ‘āşıkı

Ger murāduñ yanmak ise yanayım (43/2)

Sevgiliye olan aşk ve özleminden âşığın gözü bir başkasını görmez (64/5). Hak âşığı Allah’tan başkasını sevmek istemez:

İstemez gönüm fānī dünyāyı

Sensin ey Mevlā maṭlab-ı a‘lā

N’eylesün ‘āşık gayrı sevdāyı

Sensin ey Mevlā maṭlab-ı a‘lā (6/1)

Mecnūn’am Leylā’dan geçdüm

Ben Mevlā’nuñ ‘āşıkıyam

‘Aşkuñ şerbetini içdüm

Ben Mevlā’nuñ ‘āşıkıyam (105/1)

Allah aşkıyla divane olanların cüppe ve sarığa ihtiyacı yoktur:

Cübbe vü destārı n’eyler ‘āşık-ı dīvāneler

Tekyegāhıdur bularuñ gūşe-i vīrāneler (83/1)

Yaratılmış bütün varlıklar, çiçekler, hayvanlar Allah aşkı ile doludur, onu özlerler:

Seherde açılan güller

Öten şūrīde bülbüller

Benefşelerle sünbüller

Saňa ‘āşık seni özler (44/4)

Sufilerin dilinde lâ-ilâh zikri olduğu gibi, âşıkların kalbinde de illallâh zikri vardır:

Şūfinüñ ger var ise dilinde zıkr-i lâ-ilâh

‘Āşık-ı şādıklarunñ kalbinde illa ‘llâh var (101/3)

Bazı şiirlerde de Hz. Muhammed’e duyulan aşktan da bahsedilir:

‘Aşkuñ ile ‘āşıklar yansun yâ Resûlallâh

İçüp ‘aşkuñ şarâbın kıansun yâ Resûlallâh

‘Āşıkam ol dildâra bülbülem ol gülzâra

Seni sevmeyen nâra yansun yâ Resûlallâh (32/1,4)

3.3.2. Beşerî Aşk

Mecmuada ilâhî aşkla birlikte, beşerî aşkı içeren şiirler de yer almıştır. Aşağıdaki şiirde aşık takatinin kalmadığını, sevgilinin onu bırakıp gittiğinden bahseder:

Beni nâcâr idüben gitdi rakıble nigâr

Hey meded kûyını seyr eylemege cānum yok

Baňa bayram yirini aňma şaķın ey Yahyâ

Baňa şalınmağa bir serv-i hırāmānum yok (80/2,5)

Aşağıdaki şiirde ise şair, hiç kimsenin genç birisini sevmeye meyl etmemesini nasihat eder:

Benden artık o baňa ‘arz-ı muhabbetler ider

Hilelerle dil ü cān milkini gâretler ider

Gönlümi almada görseñ ne zarāfetler ider
Gerçi halk içre baña ‘arz-ı muḥabbetler ider
Gayra dil virme diyü baña naṣīhatler ider
Dem olur gamzeler-ile ne ihānetler ider
Kimseler tāze cüvān sevmeye meyl eylesün
Ṭıfl-ı nev-reste seven vaşlına irsem dimesün (85/1)

Burada da âşığa merhamet etmeyen vefasız yardan bahsedilir:

Müjeñ ğaddāre sen bir merdüm-i ğaddāra beñzersin
Niçe başlar keser kanlar döker hun-ḥāra beñzersin
Göñüller ḳapmada māhir büt-i ‘ayyāra beñzersin
Dil-i ‘Ulvī’ye raḥm itmez vefāsız yāre beñzersin
Efendim saña kim dirler ne yirdensün nedür aduñ
Cefāyı kimden öğrendün be zālīm kimdür üstāduñ (89/5)

Sonuç olarak, mecmuadaki şiirlerde genellikle ilâhî aşk ele alınıp işlenmiştir. Bununla birlikte, bazı şiirlerde Peygamber’e duyulan aşktan ve beşerî aşktan da bahsedilmiştir.

3.4. KAHRAMANLIK

Mecmuada kahramanlıkla ilgili şiirlere çok fazla yer verilmemiştir. Kahramanlıktan bahsedilen şiirlerde de genellikle çalışmanın ana temasına uygun olarak din, tasavvuf konusuna değinilmiştir. Örneğin aşağıdaki beyitte İran mitolojisinden örnek verilerek, nefsini öldürmeyen kişinin pehlivan, kahraman olmadığı anlatılır:

Nefsini öldürmeyen ger Feridün-ı dehr ise
Ḳoma adın pehlevān ol Rüstēm-i destān degül (77/11)

Ancak nefisini öldüren pehlivanlar yiğitler meclisine girmeye hak kazanır:

Pehlevān ol kişidür kim nefsini қatl eyleye

Hem erenler meclisinde aña eyva'llāh var (101/4)

Sonuç olarak, mecmuada kahramanlıkla ilgili çok fazla şiirin olduğu söylenemez. Mert ve kahraman kimselerden bahsedilen şiirlerde de daha çok kendi nefsiyle savaşılan kimseler kastedilmiştir.

3.5. NASİHAT

Nasihat, birisine doğru yolu göstermek amacıyla söylenen sözdür. Kur'ân-ı Kerim'de nasihatle ilgili “O halde, eğer öğüt fayda verirse, öğüt ver. Allah’a karşı derin saygı duyarak ondan korkan öğüt alacaktır. En büyük ateşe girecek olan en bedbaht kimse (kâfir) ise, öğüt almaktan kaçınır.” (A'lâ 87/9-12) buyrulmuştur.

Aşağıdaki beyitte şair, insanlara şeytanın sözüne uymamaları gerektiğini nasihat eder:

Тutma şeytān-ı racīmüñ қavlini Raḥmān'a uy

Kim olan şeytāna tâbi' şanma kim şeytān degül (77/14)

Dünyanın hilesine de aldanmamak gerekir:

Zāl-i dehrüñ dostum aldanma şaқın sen alına

Ādemi izlāl ider mekkāredür ef' āline

Luṭf idüp tutma kulaқ dehrüñ bu қil ü қāline

Bir 'imāretdür cihān kim resmi var bünyādı yoқ (70/2)

Her daim Allah'ı anmak ve ondan yardım istemek lazımdır:

Be hey bülbul nedür feryād

Var eyle Haқ'dan istimdād

Ḥudā'yı yād it olma yad

Ḳul ol kim olasın āzād (15/1)

Kurtuluş isteyenler, yalnızca Allah'a kul olmalıdır:

Ey Hüdāyī'den naşīḥat isteyen

Ḥaḳḳ'a ḳul ol ister iseñ sen felāḥ (16/5)

Gaflet uykusundan uyanmak ve Allah'tan utanmak gerekir. Zira dönüş Allah'adır:

Fānīden uşanmaz mısın

Ġafletden uyanmaz mısın

Taḥrī'dan utanmaz mısın

Gel Allāh'a gel Allāh'a

Olmaz hevāda uçarsın

Bir gün ḳonaḳdan göçersin

Bāb-ı Ḥaḳḳ'dan ne ḳaçarsın

Gel Allāh'a gel Allāh'a (41/3,5)

Allah'ı zikrederek ona yönelmek lazımdır:

Ḥālümüz ḥōş ḥālde iken

Ẓıkr [ü] tesbīḥ dilde iken

Ḳardaş fırsat elde iken

Gel zıkr idelüm Allāh'ı (65/3)

Bazı şiirlerde kötü huylardan da bahsedilir ve bu huylardan uzak durmak gerektiği öğütlenir. Şair, aşağıdaki beyitte, akıllı kişinin, hiç kimseyi küçük görmemesi gerektiğini söyler:

‘Āḳil iseñ kimseye ḳılma ḥaḳāretle naḳar

Şırçayı gevher bilüben serçeyi ‘anḳā gözet (75/2)

Kin, kıskançlık, kibir de Allah'a ulaşmayı engelleyen huylardır:

Vaşfım benüm hıkt [u] hased

‘Ucbum dağı bir ulu sedd

İrmez ise senden meded

Bilmem n'ola hālüm benüm (51/8)

Görüldüğü gibi, mecmuadaki şiirlerde nasihatler de önemli yer tutar. Şairler, sıklıkla Allah'a yönelmenin tüm dertlere şifa olduğunu, sadece bu günü ve bu dünyayı düşünmenin yanlış olduğunu, Allah'ı zikretmek, kimseyi hor görmemek ve küçümsememek, kibir, kıskançlık, kin gibi huylardan uzak durmak gerektiğini söylerler.

Sonuç olarak, bu mecmuanın derleyicisinin şiir tercihinin daha çok dinî ve tasavvufî yönde olduğunu söylemek mümkündür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

METİN

[1b]⁷²

[Hz. Muhammed'in Şeceresi]

Muhammed bin ‘Abdullāh bin ‘Abdü’l-Muṭṭalib bin Hişām bin ‘Abd-i Menāf bin Kuşayy bin Kılāb bin Mürre bin Ka‘b bin Lü‘ey bin Ġālib bin Fihr bin Mālik bin Naḍir bin Kināne bin Huzeyme bin Müdrike bin İlyās bin Muarr bin Nizār bin Ma‘add bin ‘Adnān bin Edd bin Eded bin Hümeysa‘ bin Yes‘a bin Bābit bin Ḥaml bin Qaydār bin İsmā‘il bin İbrāhīm bin Tāraḥ bin Nāḥor bin Sārūḡ bin Ergū bin Fālig bin Ġābir bin Şālīḡ bin Qaydār bin Sām bin Nūḥ bin Lemek bin Müteveşlaḡ bin Uḡnūḡ bin Yezd bin Mehyāyil bin Qaynān bin Enūş bin Şī‘ bin Ādem şalāvātullāhi ‘aleyhi ve ‘alā zürriyetihi’ş-şālīḡin

⁷² 1a sayfasında Arapça şiirler bulunmaktadır.

[Allāh’ım sen lütuf ve iyilik sahibisin, ben ise hata sahibiyim. Beni affet. Benim senin hakkındaki zannım güzeldir, bu zannımı gerçekleştir. Allāh’ım benden ortaya çıkan günahlardan dolayı bana azap etme. İnsanlar beni hayırlı zannediyor fakat ben onların en kötüsüyüm, beni bağışla.

Şiir

Ey ilim talep eden kişi, uykuyu terk et ve derslerine devamlı çalış. Bir an bile bu işi terk etme. Dersini öğren, yücel!

Şiir

Gece gündüz çalışan kişi, dilediğine çalıştığı miktarda ulaşır. Hadiseler gelip geçer, ondan faydalanmaya bak. Hiçbir hadise daimi değildir.

Ebu Tayyib demiştir ki: Gayret sahibinin gayreti kadar gayret, iyilik sahibinin iyiliği kadar iyilik gelir. Küçük gözlünün gözüne yücelik küçük, büyük gözlünün gözüne de küçüklük büyük gelir.

Şiir

Ey ilme tâlip olan kişi, senin ilmin bir binek, gayretin eşyan ve sen de binicisin. Kıyamette herkes çıplak olarak diriltilirken sen ilim nuruyla giyinik olursun. O gün herkese bir oturak verilir ve âlimler Allāh’ın arşının altında oturur.]

[2a]

1

İlāhī-i Nūrī

(Mefā^ˆ ilün / mefā^ˆ ilün/ fe^ˆ ülün)

. - - - / . - - - / . - -

1. ˆAṭāya lāyık olmak ıul ne műmkin

A sulṭānum ḥemān iḥsān senűñdűr

Neye ḳādir ola bir ˆabd-i miskīn

A sulṭānum ḥemān iḥsān senűñdűr

2. ˆİnāyet āfitābı olsa ṭālīˆ

Göñűlde nűr-ı Mevlā ola lāmiˆ

Ne vardur raḥmet-i Raḥmān'a māniˆ

A sulṭānum ḥemān iḥsān senűñdűr

3. Efendi ıul yanıl-sa yolı buldur

Anuñ eksikligini āña bildűr

Ne var suçlu ise yine ıuluñdur

A sulṭānum ḥemān iḥsān senűñdűr

(1)

Nűrī D.

Coşkun, Ali Osman, *Abdulahad Nűrī Dīvānı*, Milli Eđitim Bakanlığı Yayınları, 2001, s. 71.

3. ne var: ne deñli D.

Divan'da 4. beyit, 3. beyit olarak verilmiştir.

4. Keremler eyle sultānum gedāya
Nesi vardur anı sermāye saya
Meger senden ‘ināyet ola māye
A sultānum hemān ihsān senüñdür

5. Esirge Nūrī’yi ey Rabb-i Ğaffār
Faķırüñdür yoluñda qaldı bī-zār
O miskīnüñ saña lāyık nesi var
A sultānum hemān ihsān senüñdür

2

(Fe‘ ilātün / fe‘ ilātün / fe‘ ilātün / fe‘ ilün)

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

1. İns ü cinn emrüñe rām olsa Süleymān-mānend
Dükeli dürri[ni] baħş itse saña kulzüm-i heft
2. Girse her laħzada gencīneñe māl-ı Ğārūn
Mevriküñ kevkebi dürr olsa libāsıñ zerbeft
3. Şakın aldanma ğurūr itme beķası yokdur

4. vardur: var kim D.

5. faķırüñdür: faķır gider D. // bī-zār: nā-ķār D.

Bu fenā milki-durur her ne ki var āmed ü reft

[2b]

3

Şi‘ r-i Nūrī

(Me‘ ūlū / mefā‘ ilū / mefā‘ ilū / fe‘ ūlūn)

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Ey ‘ālem-i süflīde mekān eyleyen insān
İnsān dime kendüñe bil özüñi sen ḥayvān
2. Bilmezlik ile ‘ālem-i süflīde ḳalupsun
Feḥm eylemeyüp ḳadrüñi ey cāhil [ü] nādān
3. Sen eşref-i maḥlūk iken ālemde ser-ā-pā
Lāyık mı saña menzil ola sifle-i imkān
4. Maḥfūz ola ḳalbünde ḳamu sırr-ı nihānī
Maḥzūn ola her gūşede gencīne-i pinhān
5. Vīrāne iseñ kenz-i Ḥudā kān-ı keremdür
Ol menzili sen şanma ki olmuş ola vīrān

(3)

Coşkun, Ali Osman, *Abdulahad Nūrī Dīvānı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2001.
Gazel age.’de bulunmamaktadır.

6. Dünyāya mişāl ister-iseñ kendüñe gel gör
Bil ‘ālem-i kübrāyı derūnuñda kıl iz‘ān
7. Māhiyyetüñi ‘ārif iseñ eyle temāşā
Ālūde-i derd olmadın it derdüñe dermān
8. Ğaflet hevesin terk idegör bezm-i fenāda
Mest eylesesün cān u dili sākī-i devrān
9. Ref‘ eyler-iseñ perde-i pindārı gözüñden
Bil nāzır-ı dīdār özün vāşıl-ı cānān
10. Ef‘ āl-i qabāyiğden eger olur iseñ zūr
Olduñ dü cihān içre Nūrī ‘abd-i cihān-bān

[3a]

4

İlāhī-i ‘Ubeydī

(Fe‘ ilātün/ fe‘ ilātün/ fe‘ ilātün/ fe‘ ilün)

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

1. Şafha-yı ‘ālemi zeyn itdi cemāl-i luṭfuñ
Dāstān oldu kamu ḥalka kemāl-i luṭfuñ

(4)

‘Ubeydī D.

Arslan, Ömer, *Ubeydī Divānı (Metin ve İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE., 2013, s. 425.

1. ‘ālemi zeyn itdi: dehri tūp vāşf-ı D. / luṭfuñ: luṭfuñ D. // dāstān: dilsitān D.

2. Nüh felek şofra-ı cūduñda toköz çini tabağ
Çekilür ‘āleme her lahza nevāl-i luṭfuñ
3. Açılursa yaraşur verd-i sefīdūñ bedri
Ġonca-i māh-ı neve irdi şimāl-i luṭfuñ
4. Tās-ı zer çeşme-i ihsānuña ħurşīd-i münīr
Tāk-ı mu‘ allā kemer-i āb-ı zülāl-i luṭfuñ
5. Niçe biñ tālībi bir demde ider ber-ħūrdār
Bezī idüp mīve-i maḳsūdı nihāl-i luṭfuñ
6. Şaymağa aḳçe dökerse ḳaṭarāt-ı emṭār
Şaḥn-ı ‘ālemde şayılmaya le’āl-i luṭfuñ
7. Niçe bir şā’im ‘āciz olsa ‘Ubeydī umarın
İrgüre ‘īd-i murādına hilāl-i luṭfuñ

3. açılursa yaraşur: olsa merġūb n’ola D. / sefīdūñ bedri: sefidi bedrūñ D. // neve irdi: nevi açdı D.
4. çeşme-i ihsānuña ħurşīd-i münīr: mihr-i felek çeşme-i ihsānuñda D. // mu‘ allā: neyli D.
6. şaḥn-ı ‘ālemde: kef-i devrānda D.
7. ‘īd-i murādına: ‘ıyd-ı ümīdine D.

İlāhī-i Vişālī

(Mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün)

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Nebiler şāhı sulţānı çün ayuñ vaşl-ı sübhānī
İrişdür derde dermānı içür āb-ı zülāluñdan
2. Fenā-yı vaḥdete vardum taḥayyür baḥrine ṭaldum
Tecelliden ḥaber duydum içür āb-ı zülāluñdan
3. Gerekmez bu cihān milki yaraşur dilde Ḥaḳ zikri
Budur 'āşıklarun fikri içür āb-ı zülāluñdan
4. Tecellī zātuñı göster gönül vaşl-ı cemāl ister
Şarāb-ı ḥavzuñı ister içür āb-ı zülāluñdan
5. Vişālī 'āleme vardum cemālün cevherin aldum
Fenā dünyādan el yudum içüp āb-ı zülāluñdan

[3b]

6

Îlāhî-i Hüdâyî

(Fā' ilün / fā' lün / fā' ilün / fā' lün)

- . - / - - / - . - / - -

1. İstemez gönlüm fânî dünyâyı
Sensin ey Mevlâ maṭlab-ı a' lā
N'eylesün 'āşık ğayrı sevdâyı
Sensin ey Mevlâ maṭlab-ı a' lā
2. 'Aşık-ı Şîrîn'e cân virdi Ferhād
Leylâ yādına Kays ider feryād
Seni ârzûlar 'āşık-ı nā-şād
Sensin ey Mevlâ maṭlab-ı a' lā
3. Verd için bülbül derd-ile nālân
Oldı pervâne şem' -ile sūzân
'Āşıkun sensin derdine dermân
Sensin ey Mevlâ maṭlab-ı a' lā

(6)

Hüdâyî D.

Tatçı, Mustafa-Musa Yıldız, *Azîz Mahmud Hüdâyî Dîvân-ı İlâhîyât (Tıpkıbasım ve Çevrimyazı)*, Üsküdar Belediye Başkanlığı Yay., 2005, s.107.

1. gönlüm: âkil D.

2. 'āşık-ı: bu dil-i D.

4. ‘Āşīķuñ ‘aşķı ķudretüñledür
 Şādīķuñ şıdķı rahmetüñledür
 Cennetüñ zevķı vuşlatuñladur
 Sensin ey Mevlā maṭlab-ı a‘lā

5. Bu Hüdāyī’de şabra ṭāķat yok
 Ṭapuña lāyık bir ‘ibādet yok
 Sen bilürsin ḥōd ‘arza ḥācet yok
 Sensin ey Mevlā maṭlab-ı a‘lā

[4a]

7

İlāhī-i Hüdāyī

(Fā‘ ilün / fā‘ lün / fā‘ ilün / fā‘ lün)

- . - / - - / - . - / - -

1. İsteyen yarın ḥāk ider varın
 Bulsa dīdārın şaķlar esrārın
2. Baķmayan cāna irdi cānāna
 Girdi meydāna terk idüp ‘ārın

5. sen bilürsin ḥōd ‘arza ḥācet: sana kullukdan özge izzet D.
(7)

Hüdāyī D., age.
Tatçı, Mustafa-Musa Yıldız, *Azîz Mahmud Hüdāyî Dîvân-ı İlâhîyât (Tıpkıbasım ve Çevrimyazı)*, Üsküdar Belediye Başkanlığı Yay., 2005, s.109.
1. dīdārın: dildārın D.

3. Yār elin tutdı birlige yitdi
Dost ile itdi gizli bāzārın
4. ‘Ārif ol ey dil olagör kāmīl
Kim dīnde ġāfīl utanur yarın
5. ‘Aşk-ıla tolan arayup bulan
Nefsini bilen bildi Ġaffār’ın
6. Nāşī dinleme dostdan iñleme
Gülden añlama bülbülñ zārın
7. Gel Hüdāyī’den al haber erken
Haqq’ı isteyen qosun inkārın

8

‘Ulvī

(Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün)

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Şu deñlü müşkil işdür ‘āşığa cānandan ayrılmak

4. kim dinde: ben diyen D.

5. ‘aşk-ıla: ‘aşk ile D.

(8)

‘Ulvī D.

Çetin, İsmail, *Derzi-zāde Ulvī (Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi SBE., 1993, s.388.

Aña nisbet Һayāt-ı sermedidür cāndan ayrılmak

2. Kilāb-i kūyuñ añdum cānuma kār eyledi ğurbet
Vaṭandan ğam yimezdüm olmasa yārāndan ayrılmak
3. Ğamuñdan istemez bir laḫza ayru düşmegi göñlüm
Kişi mu‘ tād olunca güç olur miḫmāndan ayrılmak
4. N’ola Ya‘ kûbveş aġarsa çeşm[üm] giryeden her dem
Beni pîr eyledi ol Yūsuf-ı Ken‘an’dan ayrılmak
5. Ḥalāş it ‘Ulvîyā dāmānuñı dest-i ‘alā’iķden
Bilürsin ḫaylî müşkildir bu ḫāristāndan ayrılmak

[4b]

9

İlāhî-i Nūrî

(Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / fe‘ ülün)

. - - - / . - - - / . - -

1. İdüp ‘āşıklara in‘ am-ı külli
Tecellî eyle sulṭānum tecellî

2. yārenden: yārāndan D.

(9)

Nūrî D., age.

Coşkun, Ali Osman, *Abdulahad Nūrî Dîvânı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2001, s.159.

1. ‘āşkuñda: ‘ışkuñla D.

Bula her biri ‘aşkuñda tesellî

Tecellî eyle sulţānum tecellî

2. İçür ‘aşıklara şahbā-yı zātı
Ki fark itmez olalar kâ’inâtı
Müyesser eyle ol āb-ı hayâtı
Tecellî eyle sulţānum tecellî

3. Vişālũñ cāmını cānlar idüp nūş
Firāk encāmın itsünler ferāmūş
Olalar bāde-i ‘aşkuñla bî-hūş
Tecellî eyle sulţānum tecellî

4. Açup vahdet ile keşret hicābın
Cemālũñ vechinũñ keşf it niķābın
Görüp cān cism-i hūsnũñ āfitābın
Tecellî eyle sulţānum tecellî

5. Neķā’izden münezzeh zātuñ için
Cenābuñdan gelen āyātuñ için
Kerem kıl Nūrî’ye ey ferd-i bî-çün
Tecellî eyle sulţānum tecellî

3. bî-hūş: serhoş D.

4. ile: ili D. / cism-i: çeşmi D.

5. neķā’izden: neķāyısdan D. / kıl: et D.

[5a]⁷³

10

Hüdâyî

(Müstef' ilün / müstef' ilün)

- - . - / - - . -

1. Luṭf eyleyüp bir kez nazar

Eylerse ger sultānumuz

Kürsî degül 'arşdan daḥı

'Ālî ola 'unvānumuz

2. Benlik irāde dūr ola

ẖulmet gidüp pür nūr ola

Maḥzūn gönül mesrūr ola

Ma'mūr ola vîrānumuz

3. Şevḳ ile bülbüller öte

Āvāzı āfākı tuta

⁷³ Sayfanın sol tarafında Arapça bir şiir vardır.

[Allâh'ım, sen günahları bağışlayan, ayıpları örten, bolca rızık veren, iyilik sahibi, her şeyi bilen, ihsanda bulunan, sevmeye layıksın. Sen kalplere her şeyi öğreten, gönülleri fetheden, gaybı bilensin. Kainatı yoktan yaratan, güzellikle muamele eden, insanları doğru yoluna ulaştırıp dertleri giderensin.

Ey kullarına iyilik eden Allâh'ım. hâlimi sana arz ediyorum. Senin huzuruna döndüm ve sana tövbe ediyorum.]

(10)

Hüdâyî D., age.

Tatçı, Mustafa-Musa Yıldız, *Azîz Mahmud Hüdâyî Dîvân-ı İlâhîyât (Tıpkıbasım ve Çevrimyazı)*, Üsküdar Belediye Başkanlığı Yay., 2005, s.19.

1. ola: olur D.

2. ola: olur D.

Her laḥẓa tāze gül bite

Hîç solmaya bûstānumuz

4. Vaḥdet şarābından içür

Fānî ‘alā ’iḳden geçür

Cennet apusını açur

Dāḥil ola mestānumuz

5. Ola Hüdāyî’ye ‘aṭā

Cān sem‘ine ire nidā

Derdin veren ādir Hüdā

Bir gün vire dermānumuz

[5b]

11

Hüdāyî

(Mefā‘ilün / mefā‘ilün)

. - - - / . - - -

1. Bizi insān iden sensin

Şükür yā Rabbi yā Rabbi

Kemāl iḥsān iden sensin

4. şarābından içür: şarābın kim içe D. / geçür: geçe D. / cennet apusını açur: ger haşr ola niçe niçe D. / dāḥil ola: ayrılmaya D.

(11)

Hüdāyî D.

Tatçı, Mustafa-Musa Yıldız, *Azîz Mahmud Hüdāyî Dîvân-ı İlâhîyât (Tıpkıbasım ve Çevrimyazı)*, Üsküdar Belediye Başkanlığı Yay., 2005, s. 95.

Şükür yā Rabbi yā Rabbi

2. Cihānı eyleyüp peydā

Bize itdūñ vüçüd ‘ aṭā

Hem itdūñ ‘ aşq-ıla iḥyā

Şükür yā Rabbi yā Rabbi

3. Bu zātı ḳanda bulurduḳ

Şıfātı ḳanda bulurduḳ

Ḥayātı ḳanda bulurduḳ

Şükür yā Rabbi yā Rabbi

4. ‘ İbādı eyleyüp icād

Ḳulūbı eyleyüp ābād

İdersin kendüñe irşād

Şükür yā Rabbi yā Rabbi

5. Senüñdür ḳuvvet u ḳudret

Arada ğayrılar ālet

Bulunmaz luṭfuña ğāyet

Şükür yā Rabbi yā Rabbi

2. itdūñ: ḳıldın D. / ‘ aṭā: i‘ ṭā D.

5. ḳuvvet u ḳudret: ḳudret ü ḳuvvet D.

6. Hüdâyî'ye hüdâ geldi
Cenâbuñdan 'aṭâ geldi
Muḥabbetden şafâ geldi
Şükür yâ Rabbi yâ Rabbi

[6a]

12

Hüdâyî

Hece vezni: 4+3

1. Allâhümme yâ Hādî
Âsân eyle yolumuz
Sehhil 'ubûre'l-vādî
Tîz geçür tut elümüz
2. Yâ Rabb faẓl-ı cûd ile
Kemâl-i şühûd ile
Ḥaḳḳânî vücûd ile
İşlâḥ eyle ḥâlümüz
3. Esüp muḥabbet yeli
Vecde getürsin dili

(12)

Hüdâyî D.

Tatçı, Mustafa-Musa Yıldız, *Azîz Mahmud Hüdâyî Dîvân-ı İlâhîyât (Tıpkıbasım ve Çevrimyazı)*, Üsküdar Belediye Başkanlığı Yay., 2005, s. 123.

2. faẓl-ı: faẓl u D. / ile: eyle D.

Söylesün cān bülbüli

Ḥandān olsun gülümüz

4. Dergāhuña sürüp yüz

Kelāmuñ işitsevüz

Cemālūñi görsevüz

Vaşla irse elümüz

5. Varlık defterini dür

Benligi aradan sür

Vaḥdet-i zāta irgür

Gider kı̇l ü kı̇lümüz

6. Hüdāyī eydür yā Mevlā

Ente'l-Kerīmü'l-Mevlā

Gencīne-i *ev-ednā*⁷⁴

Olsun re's-i mālumuz

6. eydür: dir D. / ente'l-Kerīmü'l-Mevlā: ente'l-alıyyu'l-a' lā D. / re's-i: re's ü D.

⁷⁴ “veya daha yakın.” Necm, 9.

‘Afvī

(Fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Açılaldan ravza-ı dil ol gül-i ḥandān-ıla
Şevke geldi bülbül-i cān nağme-i sūzān-ıla
2. Her taraf mir’āt-ı Hāk oldu sivā yokdur bize
Nūr-ı Hāk’ı seyr idelden dīde-i ‘irfān-ıla
3. Zerreves şems-i ḥaḳīḳāt cezḳ ider cān u dili
Bī-ḳarār oldum anunçün dem-be-dem devrān-ıla
4. Sırrına baḡ-ı cinānuñ eylemez ‘ārif nazar
‘Āşıḳa gelmez tesellī ḥūrī vü Rıdvān-ıla
5. Bu vücūdı zenb-ile bīḡāne şanma ‘Afvīyā
‘Āşinādur tā ezelden ḥazret-i Raḥmān-ıla

(13)

‘Afvī L.N.

Çakır, Adalet, “Bir Hüdāyī Şārihi Olarak Yākūp Afvī Efendi ve Lem’a-i Nūrāniyye’si”, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi dergisi*, 2016, sayı: 34, s. 45-114.

1. -ıla: ile L.N.

5. vücūdı: vücūdum L.N.

[6b]

14

Hüdâyî

(Müstef^ʿ ilün / müstef^ʿ ilün)

- - . - / - - . -

1. Olmayıcağ senden ʿ aṭā

Ḳul nʿeylesün yā Rabbenā

Dāʾim işi sehv ü ḥaṭā

Ḳul nʿeylesün yā Rabbenā

2. İster seni cān bülbüli

Lākin erişmez ʿ aḳl eli

Ger açıvermezseñ yolu

Ḳul nʿeylesün yā Rabbenā

3. Kim ğamda kim rāḥatdadur

ʿ Ālem buña ḥayrettedür

Hep ḳabẓa-i ḳudrettedür

Ḳul nʿeylesün yā Rabbenā

(14)

Hüdâyî D.

Tatçı, Mustafa-Musa Yıldız, *Azîz Mahmud Hüdâyî Dîvân-ı İlâhîyât (Tıpkıbasım ve Çevrimyazı)*, Üsküdar Belediye Başkanlığı Yay., 2005, s.179.

4. Kim ki ezel didi *belā*⁷⁵
Andan ırak oldu *belā*⁷⁵
*Allāhü yefʿal mā-yeşā*⁷⁶
Kul n'eylesün yā Rabbenā

5. Haq anlamaq merd işidür
‘Aqla şıgmaz nerd işidür
Çün şāni‘-i ferd işidür
Kul n'eylesün yā Rabbenā

6. *Ente'l-Kerīmü'l-müsteʿān*⁷⁷
*Ente'r-Raūfū küllü ān*⁷⁸
İhsānuña kalduq hemān
Kul n'eylesün yā Rabbenā

7. Uçsa kafesden ‘andelib
Koma Hüdāyī'yi ğarīb
İt gülşen-i vaşluñ naşīb
Kul n'eylesün yā Rabbenā

4. ırak: ırag D.

⁷⁵ “Evet, Rabb’imizsin.” A’râf, 172.

⁷⁶ “Allah dilediğini yapar.” Al-i İmran, 40.

5. ‘aqla şıgmaz: sıgmaz akıl D.

⁷⁷ “Sen kendisinden yardım istenen sonsuz cömertlik sahibisin.”

⁷⁸ “Sen her an merhamet edensin.”

Hüdâyî

(Mefâ' ilün / mefâ' ilün)

. - - - / . - - -

1. Be hey bülbül nedür feryād

Var eyle Hâk' dan istimdād

Hudā'yı yād it olma yad

Qul ol kim olasın āzād

2. Qarīn-i nefis-i emmāre

Qarīb olur begüm nāra

Çeker ol şāhibin dāra

İşi dā'im olur ifsād

3. Hiṭāb-ı *irci'î*⁷⁹ irse

Göñül maqşūdını bulsa

Sarāy-ı vaḥdete girse

Olurdi qadr-ıla a' yād

(15)

Hüdâyî D.

Tatçı, Mustafa-Musa Yıldız, *Azîz Mahmud Hüdâyî Dîvân-ı İlâhîyât (Tıpkıbasım ve Çevrimyazı)*, Üsküdar Belediye Başkanlığı Yay., 2005, s.339.

2. nāra: märe D. / dāra: nāre D.

⁷⁹ “bana dönün” Fecr, 28.

3. maqşūdını: matlūbunu D. / qadr-ıla a' yād: qadrile iyād D.

4. ‘ Acebdür hikmet-i Mevlā

Kimi Mecnūn kimi Leylā

Kimi a‘ lā kimi ednā

Kimi Şirīn kimi Ferhād

5. Hüdāyī yalvar Allāh’a

Yüz ur ol ‘ālī dergāha

İren bu qalb-i āgāha

Bulur maṭlūba istiḳrār

[7b]

16

Hüdāyī

(Fā‘ ilātūn / fā‘ ilātūn / fā‘ ilūn)

- . - - / - . - - / - . -

1. *Cāhidū fī’l-lāhi yā ehle’s-ṣalāḥ*⁸⁰

*İnne ‘umre’l-mer’i yemdī ke’r-riyāḥ*⁸¹

2. *Yā ‘ibāda’l-lāhi ḳūmū va‘budū*⁸²

5. bu: bir D.

(16)

Hüdāyī D.

Tatçı, Mustafa-Musa Yıldız, *Azîz Mahmud Hüdâyî Dîvân-ı İlâhîyât (Tıpkıbasım ve Çevrimyazı)*, Üsküdar Belediye Başkanlığı Yay., 2005, s. 395.

⁸⁰ “Ey sâlih kimseler, Allah yolunda cihad ediniz.”

⁸¹ “Zirâ, ömür rüzgar gibi geçmektedir.”

⁸² “Ey Allah’ın kulları kalkın ve ibadet edin.”

3. Cennet ehline gerek 'ilm ü 'amel
Lā-cerem lāzımdur uçmağa cenāḥ
4. 'Aqla bakma ir tecellī nūrına
Şem'e ḥācet qalmaz olduḡda şabāḥ
5. Ey Hüdāyī'den naṣīḥat isteyen
Ḥaḡḡ'a ḡul ol ister iseñ sen felāḥ

17

Hüdāyī

Hece vezni: 4+4

1. Çünki maḡsūdumuz sensin
Ġayruñ sevdāsını ḡaldur
Pāk eyle göñül ḡānesin
Kendi 'aşḡuñ ile ṭoldur
2. Nice bir derd ile miḡnet
Nice bir ḡasret ü firḡat
Vaşluña ver ḡābiliyyet

⁸³ "O'nu sabah akşam zikredin."

3. lāzımdur uçmağa: uçmağa lāzımdır D.

5. ister iseñ sen: bulmak istersen D.

Çok ağladuğ bizi güldür

3. İster seni cānum velī
N'eylesün irişmez eli
El şanur 'āşıkı deli
Kimse bilmez bu ne hāldür

4. Eger elinden geleydi
Çokdan maḳşūdın bulaydı
Bolay ki luṭfuñ olaydı
Çünkü bir bī-çāre ḳuldur

5. Gör Hüdāyī-i derd-mendi
Senüñ faẓluña ṭayandı
Luṭf it esirge efendi
Raḥmet ü ğufrānuñ boldur

(17)

Hüdāyī D.

Tatçı, Mustafa-Musa Yıldız, *Azîz Mahmud Hüdāyî Dîvân-ı İlâhîyât (Tıpkıbasım ve Çevrimyazı)*, Üsküdar Belediye Başkanlığı Yay., 2005, s. 207.

4. bolay ki: n'olaydı D.

5. senüñ faẓluña ṭayandı: ḳande baksa seni sandı D.

Medhî

(Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Yâ Rab ol dem anı kim 'azm-i reh-i Batha idem
Tâ şafâ ile avâf-ı Ka'be'-i 'ulyâ idem
2. Gâh arîm-i Mekke'de sâkin olam geh aybe'de
Gâh varup uds'e avâf-ı Mescid-i Akşâ idem
3. Gâh Medîne çevresinde ehrem üzre evzinüp
Ol mübârek mescidünde idmet-i Mevlâ idem
4. Yâ Resûlallâh ayağın oprağına varmağa
Baña yol göster ki ol yolda başımı pây idem
5. Cennetü'l-me'vâ sarâyın iden itsin ârzü

(18)

Medhî T.

Canım, Rıdvan, *Lâtîfî Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (Tenkitli Metin)*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 2018, s. 480.

1. şafâ ile: şafâyile T.

2. Mekke'de sâkin olam: Ka'be'de zâyir olup T.

3. evzinüp: ızgınüp T. // ol: geh T.

4. oprağına varmağa: âkine yüz sürmege T. // ki: yüzüm T. // başımı pây: tâ ki pâ T.

Baħa cennet ol yeter kim işig n me’v  idem

6. Y z m  zre s r n p m z n-ı raħmet altına

Aķıdup g zyaşın istiġf r [u] ist f  idem

7. G h ken r-ı zemzeme varup urup y z zemzeme

 b-ı  eşm mle rev n ol  eşmey’-i dery  idem

8. Yanmışam ‘aşku la ma’z ram eger Medħ  gibi

‘ leme her demde ‘aşku  n mesin iş  idem

[8b]

19

 uds ⁸⁴

(Mef  l n / mef  l n)

. - - - / . - - -

1. S z mi di le  ardaşum

Unutma ĥ let-i nez’i

Gidersen yola yoldaşum

5. kim: mi T.

6.  zre s r n p m z n-ı:  stine varup m z b-ı T. // aķıdup: aķıdam T.

7. g h ken r-ı: dem-be-dem T. / varup urup y z: ken rında k luben T.

8. Yanmışam ‘aşku la ma’z ram eger Medħ  gibi: Medħ  n itmek  aşdına c ndan eger i Medħ iyem T. // ‘ leme her demde ‘aşku  n mesin iş  idem: Sa a l y k medħ  amma ki  a an inş  idem T.

⁸⁴ Başlıkta ‘‘ uds ’’ yazmasına raġmen, araştırmalar sonucu şiirin ‘‘Zeyn ’ye’’ ait olduğu ortaya  ıkmıştır.

(19)

Zeyn  V.

Ekinci, Ramazan, *H fiz H seyin Ayvansar y  – Vefey t-ı Ayvansar y  ( nceleme-Tenkitli Metin)*, K lt r Bakanlığı Yay., Ankara, 2017, s. 136.

1. s z mi: s z m V. /  ardaşum: ben m  ardaş V. / yola yoldaşum: bu yola yoldaş V.

Unutma hālet-i nez' i

2. Kanı ebā vü ecdāduñ
 Kanı aşhāb [u] evlāduñ
 Sengde qalısar aduñ
 Unutma hālet-i nez' i

3. Bu fānī dāra aldanma
 Vefāsız yāra aldanma
 Şaķın mekkāra aldanma
 Unutma hālet-i nez' i

4. Vedā' idüp ehibbāya
 Gidersin dār-ı 'uķbāya
 Şaķın meyl itme dünyāya
 Unutma hālet-i nez' i

5. Gider Kudsī hevā fikrin
 Düşür kalbe Hūdā fikrin
 Budur derde devā fikrin
 Unutma hālet-i nez' i

2. sengde: senüñ de V.

3. şaķın: qatı V.

5. Kudsī: Zeynī V. / Hūdā fikrin: zikrin V. / budur derde: bu derde kıl V.

[Bakî]

(Fā' ilātün/ fā' ilātün/ fā' ilātün/ fā' ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Bu cihān iç[inde]⁸⁵ hiç kırtarmadı bir cān⁸⁶ ecel
Ğāfil olma hay diyince irişür el-ān ecel
2. Varup el-ān şarka ğarba hüküm iden mālîkleri
Kahr-ile yakup sarâyın eyledi vîrân ecel
3. Mālına mağrûr olup göğsin geren meydân erin
Eylemişdür başını top kıddini çevgân ecel
4. Ol tabîbüm diyüben derde ' ilâc idenleri
' Āciz itdi derdine hiç bulmadı dermân ecel
5. Bākî oldur Hāk' dan artuk kimse kıalmaz tâ ebed
Cümle cānı kıabz ider insân eger hayvân ecel

(20)

Küçük, Sabahattin, *Bākî Dîvânı*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.

Gazel, age.'de bulunmamaktadır.

⁸⁵ Nüshada "içre" yazmasına rağmen vezin gereği "içinde" şeklinde yazdık.⁸⁶ Nüshada "cān cān" yazmasına rağmen, hece fazlası olduğu için "cān" kelimelerinden birini kaldırdık.

(Fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün)

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Müje haylin dizer ol ğamze-i fettān şaf şaf
Güiyā cenge tırur nīze-güzārān şaf şaf
2. Seni seyr itmek için reh-güzer-i gülşende
İki cānibde tırur serv-i hırāmān şaf şaf
3. Leşker eşk-i firāvān ile ceng itmek-içün
Gönderür mevclerin lücce-i 'ummān şaf şaf
4. Cāmi' içre göre tā kimlere hem-zānūsun
Şekl-i sakķāda gezer dīde-i giryān şaf şaf
5. Gökde efgān iderek şanma geçer hayl çelenk
Çekilür kūyuña murgān-ı dil ü cān şaf şaf
6. Kūyuñ etrāfına 'uşşāk dizilmiş güyā
Harem-i Ka'be'de her cānibe erkān şaf şaf

(21)

Bākī D.

Küçük, Sabahattin, *Bākī Dīvānı*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, s. 177.

5. hayl çelenk: hayl-i küleng D.

7. Ehl-i dil derd ü ğamuñ ni‘ metine müstağrak

Düzilürler keremüñ ğonına mihmân şaf şaf

8. Vaşf-ı kıaddüñle ğırām itse ‘alem gibi kalem

Leşker-i satrı çeker defter ü dīvān şaf şaf

9. Kıadrüñi seng-i muşallāda bilüp ey Bākī

Durup el bağlayalar karşıña yārān şaf şaf

22

[Bākī]

(Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün)

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Açılsa ğonca mānend-i leb-i lā‘ l-i nigār olsa

Saçılsa ğurde-i pīrūze şahrā sebzezār olsa

2. Getürsem pendini bir bir yerine vā‘ iz-i şehrüñ

Bahār olsa nigār olsa şarāb-ı ğoş-ğüvār olsa

3. Elinden sākī-i bezmüñ ne kıanlar yutduğum görseñ

Açılsa lāleveş dāğ-ı nihānum āşikār olsa

(22)

Bākī D.

Küçük, Sabahattin, *Bākī Dīvānı*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, s. 273.

3. bezmüñ: dehrüñ D.

4. N'olur bî-raḥm u sengîn-dil cefâ-ḥû [tünd ü]⁸⁷ serkeşden

Gönüller inlese şûḥ olsa dilber şivekâr olsa

5. Piyâle dönse ey Bâkî yine gül devrini görsek

Kenâr-ı cûda ‘ayş itdükçe dilber der-kenâr olsa

[9b]

23

[Bâkî]

Taḥmîs-i Sulṭân Süleymân

(Fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Câme-i şîḥḥat Ḥudâ’dan ḥalka bir ḥil‘ at gibi

Bir libâs-ı fâḥîr olmaz cisme bir ḥil‘ at gibi

Var iken baḥt u sa‘ âdet kuvvet ü kudret gibi

Ḥalk içinde mu‘teber bir nesne yok devlet gibi

Olmaya devlet cihânda bir nefes şîḥḥat gibi

2. Eḥl-i vaḥdet kâ‘ inâtuñ ‘âkîl ü dâñasıdur

Merd-i fâriğ ‘âlemüñ mümtâz u müsteşnâsıdur

⁸⁷ Nûshada “cefâ-ḥûnun” yazmasına rağmen anlam gereği [cefâ-ḥû tünd ü] şeklinde yazıldı.
(23)

Bâkî D.

Küçük, Sabahattin, *Bâkî Dîvânı*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, s. 65.

1. cisme bir ḥil‘ at: cisme ol kisvet D.

Gör ne dir ol kim sözi gūyā Mesīh enfāsıdur
Saltanat didükleri ancak cihān ğavġāsıdur
Olmaya baht u sa‘ ādet dūnyāda vaḥdet gibi

3. Tā‘at-i Hāk mūnis-i ehl-i beḳādur ‘ākıbet
Şıḥḥat-i cān u cihān senden cūdādur ‘ākıbet
Bād-ı şarşardur fenā ‘ālem fenādur ‘ākıbet
Kı bu ‘ayş ü ‘işreti çünkim fenādur ‘ākıbet
Yār-ı bâkî ister-iseñ olmaya tā‘at gibi

4. ‘Ālemi gözden geçürseñ eyleseñ bin yıl raşad
Devr içinde tırmasañ görseñ hezārān nîk ü bed
Her taraftan gelse dūnyā mālî aḳşa lâ-yu‘ad
Olsa kumlar saġışınca ‘ömrüne ḥadd u ‘aded
Gelmeye bu şîşe-i çarḥ içre bir sâ‘at gibi

5. Menzil-i āsāyış-i ‘uḳbāya isterseñ vuşul
Hep bu dūnyādan ferāġat gibi olmaz toġru yol
Şādmān erbāb-ı uzletdür hemān Bākî melul
Ger ḥuzūr itmek dilerseñ ey Muhibbî fāriġ ol
Olmaya vaḥdet maḳāmı gūşe-i uzlet gibi

3. ehl-i: bezm-i D. / cihān: beden D. / ‘ālem fenādur: ‘ālem hebādur D.
4. gelse dūnyā mālî aḳşa: aḳşa dūnyā mālî gelse D.
5. hep bu: hubb-i D.

İlāhī-i Yūnus

Hece vezni: 4+4

1. Bir ġarībsin bu fenāda
Gülme gülme ağla göñül
Derdüñ dağı çokdur senüñ
Gülme gülme ağla göñül
2. Bu fenāda yokdur vefā
Hep gelenler çekdi cefā
Qanı Muḥammed Muṣṭafā
Gülme gülme ağla göñül
3. Ebū Bekir Şiddik Velī
Oldı Peyğamberüñ yāri
Qanı ‘ Ömer ‘ Oşmān ‘ Alī
Gülme gülme ağla göñül
4. Anlar cihāna geldiler

(24)

Yūnus T.K.

Bacak, İlknur, *Türk Dil Kurumu Kütüphanesi A 358/1 Numaralı Mecmū’a-i Fevā’id İlāhiyāt ve Eş’ār (İnceleme-Metin)*, Kırıkkale Üniversitesi SBE., YL. Tezi, Kırıkkale, 2018, s. 237.

1. bu fenāda: şu dünyāda T.K.

2. Bu fenāda yokdur vefā: İşi dā’ im cevri ü cefā T.K. / Hep gelenler çekdi cefā: Dünyā kime kıldı vefā T.K.

3. oldı: oldur T.K.

Hep gitdiler kalmadılar

Gülmediler ağladılar

Gülme gülme ağla gönül

5. Ne gülersin şād olduñ mı

Ġuşşadan āzād olduñ mı

Cennetde yirin gördüñ mı

Gülme gülme ağla gönül

6. ‘Āşık Yūnus söyler sözün

Hemān toprak bilür özin

Eger yazın eger güzin

Gülme gülme ağla gönül

[10b]⁸⁸

4. hep gitdiler kalmadılar: cümlesi dağı gitdiler T.K.

*Bir gün ola ecel gele
Yūnus kulluğunda kıla
Yorğan döşek toprak ola*

Gülme gülme ağla gönül (YL. tezindeki bu beyit, mecmuamızdaki 5. beytin yerine kullanılmıştır, ayrıca belirtilen çalışmada şiir 5 beyit olarak verilmiştir).

⁸⁸ Eserin bu sayfasında Arapça şiirler bulunmaktadır.

[Saltanatı ezeli olan, Bir ve tek olan, bağışlaması alçaklığı gideren, samimi bir amelle rızası kazanılan yüce rabbimin ihsânı dertleri giderir. Hidayet güneşi ve kainatın nuru olan yani Allâh’ın sevgilisi olup hayra davet eden Hazret-i Muhammed’e salat ve selam olsun.

Çok merhametli padişah olan Mevlâm, sen her kusurdan münezzehsin.

Çok cömert ve yüce olan Mevlâm, sen her kusurdan münezzehsin.

Çok adaletli sultan olan Mevlâm, sen her kusurdan münezzehsin.

Mabudum ve maksudum ola Mevlâm, sen her kusurdan münezzehsin.

Sonsuz hayat sahibi, uyumayan, ölmeyen, fena bulmayan Mevlâm, sen her kusurdan münezzehsin.

Meleklerin ve ruhların rabbi olan Allâh’ım, sen her kusurdan münezzeh ve temiz olan rabbimizsin.

İyilik sahibi, merhametli, yüce olan rabbim! Sen her şeye yakın, şerefli ve şanı yüce olansın.

*

(Müstef' ilün / müstef' ilün/ müstef' ilün/ müstef' ilün)

- - . - / - - . - / - - . - / - - . -

1. Bir kula kim rahm eylese cümle günâhı 'afv olur

Bir kulu kim redd eylese aşşı eylemez çok 'amel⁸⁹[11a]⁹⁰

Nūrî

(Mefā' ilün / mefā' ilün / fe' ülün)

. - - - / . - - - / . - - -

1. Tarikat sırrını 'aynı beyân it

Kerem it kullara yâ Hayy u Kayyûm

Haqikat hâlini keşf ü beyân it

Kerem kıl kullara yâ Hayy u Kayyûm

Sevgilisi Muhammed Mustafa'yı, rahmetiyle yüce gayeler için gönderen Allâh, her kusurdan münezzehtir. Sonra, ona vahyettiğini vahyetti, onu seçti ve ondan razı oldu. Onu kainata hidayetle gönderdi. Allâh'ın selam ve rahmeti ona olsun.

*

Çok merhametli, cömert ve bağışlayıcı olan Allâh, her kusurdan münezzehtir. İyilik ve bağışlama ayı olarak bilinen Ramazan ayı, merhaba, hoş geldin.

*

En yüce mertebelere sahip olan, iyiliği öğreten, şanı dünyada ve ahirette yüce olan, Arapların seçkini ve en şerefli olan peygambere salat ve selam olsun.]

(25)

⁸⁹ Nüshada “çok çok” yazmasına rağmen, vezin gereği “çok” kelimesinin birini kaldırdık.

⁹⁰ Sayfanın sol tarafında Arapça bir şiir vardır.

[Uzun zamandır insanları denedim, nihayetinde hain ve hasetçiden başkasını göremedim. Başa gelen felaketlerde insanların düşmanlığından daha çetin ve ağır bir şey göremedim. Her şeyin acısını tattım ama başkalarına el açmaktan daha acı şey yoktu aralarında.]

(26)

Nūrî D.

Coşkun, Ali Osman, *Abdulahad Nûrî Dîvânı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2001, s. 121.

1. beyân: 'ayân D.

2. Göñüllerden götür ref² it hicābı
Oķınsun dā 'imā vuşlat kitābı
İşitsin gūş-ı cān senden hıtābı
Kerem it kullara yā Hayy u Kayyūm

3. Saña lāyık efendi kıl ne itsün
Koyup kulluğını ya kanda gitsün
‘İnāyet eyle ağıārı unutsun
Kerem it kullara yā Hayy u Kayyūm

4. Yed-i luţfuñla şun anlara cāmı
Ki fārķ itmez olur şubḥ-ıla şāmı
Koyalar baş u cānı ‘ār u nāmı
Kerem it kullara yā Hayy u Kayyūm

5. Esirge Nūrī miskīni İlāh’ā
Anuñ göñlünü yap luţfuñla şāhā
Faķirüñdür kapuñda pādişāhā
Kerem it kullara yā Hayy u Kayyūm

2. götür: kāmı D.

4. olur şubḥ-ıla: olalar şubḥ u D.

Rūhī-i Bağdādī

(Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilün)

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Şanma ey hāce ki senden zer ü sīm isterler
Yevme lā-yenfā' u' da⁹¹ kalb-i selīm isterler
2. Berzen-i havf u recādan geçegör nā-kām ol
Dem-i āhırde ne ümmīd ü ne bīm isterler
3. Unudup bildüğüñi 'ārif iseñ nādān ol
Bezm-i vaḥdetde ne 'ilm ü ne 'alīm isterler
4. 'Ālem-i bī-meh ü ḥurşīd ü felekde hergiz
Ne müneccim ne mühendis ne ḥakīm isterler
5. Ḥarem-i ma' nāda bīgāneye yol virmezler
Āşinā-yı ezelī yār-ı ḳadīm isterler

(27)

Rūhī-i Bāğdādī, D.Ak, Coşkun, *Bağdathî Rûhî Dîvânı-Karşılaştırmalı Metin*, C 1, Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları, 2001, s.102.

1. ki: - D.

⁹¹ "O gün fayda vermez." Şuara, 88.

2. berzen-i: berzāh-ı D.

4. ne müneccim ne mühendis: ne mühendis ne müneccim D.

5. ma' nāda: ma' nāya D.

6. Sālik ol emrine teslīm-i rızā ol dā'im
Ber-murād olmağa hıdmetde muķīm isterler

7. 'Ālem-i keşf-i me' ānīde çok esrār açılır
Varamaz anda ğazūb anda ḥalīm isterler

8. Dergeh-i fakīre varup dirlügüñi 'arz itme
Anda hergiz ne sipāhī ne za'im isterler

[12a]

9. Cürmüñe mu'terif ol tātā mağrūr olma
Ki şifā-hāne-i hikmetde saķīm isterler

10. 'Āşık ol şerbet-i vaşl ister iseñ kim 'uşşāk
Çāresüz derd arayup renc-i elīm isterler

11. Ni'met-i zāhire dil-beste olan gürisneler
Müjd nān-pāreye cennāt-ı na'im isterler

12. Kıble-i ma'nāyı fehmi eylemeyen keşrevler
Sehv-ile secde idüp ecr-i 'azīm isterler

6. sālīk ol emrine: sākin-i dergeh-i D. // olmağa: itmege D.

7. 'ālem: maḥbes D. / anda: nefis-i D. (Dīvan'da 5. sırada verilmiştir).

8. fakīre: fakre D.

11. gürisneler: gürsineler D. // müjd: müzd-i D.

13. Ezber it kıışsa-i erbāb-ı dili ey Rūhī

Hāzır ol bezm-i ilāhīde nedīm isterler

28

Hüdāyī

(Mefā' ilün / mefā' ilün / fe' ulün)

. - - - / . - - - / . - -

1. Bahār oldı yine açıldı güller

Murāda bülbul irdügi zamāndur

Şafā buldı ferahnāk oldı diller

Şanasun tağlar u bāğlar cināndur

2. Şaçıldı āb-ı rahmet kā'ināta

Hayāt irişdi eşcār u nebāta

Yitişdi her biri taze hayāta

Başiret ehline günden 'ayāndur

3. Hüdāyī luṭf-ı Hāḳḳ'ı fikr idegör

Kemāl-i fazlına hem şükr idegör

13. erbāb-ı: esrār-ı D.

(28)

Hüdāyī D.

Tatçı, Mustafa-Musa Yıldız, *Aziz Mahmud Hüdāyī Dīvān-ı İlāhîyât (Tıpkıbasım ve Çevrimyazı)*, Üsküdar Belediye Başkanlığı Yay., 2005, s. 479.

Ademden geldi her biri vücūda

Müsebbih hem kıyam eyler sücūda

Nihāyet yok atā vü faẓl-ı cūda

Hudā'nın zāt-ı pākından nişāndır (Beyit mecmuada yoktur, Dīvān'da 3.sırada bulunmaktadır).

Ḥudā'yı cān u dilden zıkr idegör
Ki zıkr-i Ḥaḳḳ ḥayāt-ı cāvidāndur

[12b]⁹²

29

İlāhī-i Es'ad

(Mefā' ilün / mefā' ilün / fe' ulün)

. - - - / . - - - / . - -

1. İlāhī kullaruñ sensin penāhı
Ne deñlü itseler cürm ü günāhı
Ağardur raḥmetüñ rüy-ı siyāhı
Bizi imān-ıla ḥatm it İlāhī
2. Kişinüñ rûhı cismi yuvasında
Hemān bir bülbüle beñzer ḳafesde
Ḳaçan uçmaḳ diler āḥir nefesde
Bizi imān-ıla ḥatm it İlāhī
3. Bizim ma' bûdumuz ancaḳ Ḥudā'dur
Nebîmüz ḥod Muḥammed Muştafā'dur
Bize imān u Ḳur'ân pîşvâdur

⁹² Sayfanın sol tarafında Arapça şiir bulunmaktadır.

[Her kusurdan münezzeh olan yüce padişah olan Allâh'ım, sen iyilik ve merhamet sahibisin. Şeref ve yücelik sıfatları sana aittir; iyilik ve ihsan sana aittir. Bize ihsan ve lütufta bulun ve bizi mahşerde Hz. Muahmmmed'in bayrağının altında dirilt.]

(29)

Gazel, **Es'ad** mahlaslı çalışmalarda bulunamamıştır.

Bizi imān-ıla ḥatm it İlāhī

4. Müyesser kıl bize def -i ḥavātır

Şafāyı bāṭınım ašlaḥ-ı zāhir

Zamān-ı ihtizār olduḡda hāzır

Bizi imān-ıla ḥatm it İlāhī

5. Ḥabībinden umar Es‘ ad şefā‘ at

Egerçi eylemiş bunca şenā‘ at

Yoluḡda cān virüp öldüḡi sā‘ at

Bizi imān-ıla ḥatm it İlāhī

[13a]⁹³

30

Hüdāyī

(Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / fe‘ ülün)

. - - - / . - - - / . - -

1. Bizi varlık ḥicābından ḥalāş it

Meded ey pādişāhlar pādişāhı

Kerem kıl bāde-nüş-ı bezmini ḥāşş it

⁹³ Sayfanın sol tarafında Arapça dörtlük bir şiir vardır.

[Güzel bir elbise giy ve gerisini önemseme; çünkü göz iradedden önce gelir. Bir eşeḡe kıyafet giydirilse insanlar “bu nasıl bir eşek” der.]

(30)

Hüdāyī D.

Tatçı, Mustafa-Musa Yıldız, *Azîz Mahmud Hüdāyî Dîvân-ı İlâhîyât (Tıpkıbasım ve Çevrimyazı)*, Üsküdar Belediye Başkanlığı Yay., 2005, s. 47.

1. bezmini: bezm-i D.

Meded ey pādişāhlar pādişāhı

2. Münevver eyleyüp nūr-ı şerī^c at

Şırāt-ı müstaķīm olsun tarīkat

İhāta eylesün baħr-ı haķīkat

Meded ey pādişāhlar pādişāhı

3. Tarīkat pūtesinden nefsi ķāl it

Bu ķāl içinde ķoma ehl-i hāl it

Esirge lāyık-ı bezm-i vişāl it

Meded ey pādişāhlar pādişāhı

4. Geçür ‘āşık-ları şıyt⁹⁴ u şadādan

Götür kılsın cemī^c -i māsivādan

Hayāt irsün aña bu hūy [u] hādan

Meded ey pādişāhlar pādişāhı

5. Ki maħz⁹⁵ -ı fażluña senüñ tayandı

Sarāy-ı vaħdete irgür efendi

Esirge bu Hüdāyī derdmendi

Meded ey pādişāhlar pādişāhı

3. pūtesinden: potasında D.

⁹⁴ Nūshada “sıyd” yazmasına rağmen “sıyt” olarak değıştirdik.

4. geçür ‘āşık-ları şıyt u: geçir ‘āşık-ların savt-u D. / götür: güzer D. / bu hūy [u] hādan: būy-ı beķādan D.

⁹⁵ Nūshada “maħv” yazılmasına rağmen anlam gereği “maħz” olarak değıştirildi.

5. ki maħz-ı fażluña senüñ tayandı: ki zirā maħz-ı fażluña dayandı D.

1. İlāhî n'eylesün n'itsün

Göñül sensiz qarār itmez

Eger tursun eger gitsün

Göñül sensiz qarār itmez

2. Cihān bāğında bir sâ'at

Ne mümkindür ola rāḥat

Olursa ravza-i cennet

Göñül sensiz qarār itmez

3. N'ider ol bāğ u büstānı

N'ider ol ḥūrî ḡılmānı

Firāḡuñla yanar cānı

Göñül sensiz qarār itmez

⁹⁶ Sayfanın sağ tarafında Arapça şiir vardır.

[Düşmanına üstün gelmek ve kedere boğmak istersen ilmini artır. Çünkü kim ilmini artırırsa düşmanının kederini de artırır.]

(31)

Nūrî D.

Coşkun, Ali Osman, *Abdulahad Nûrî Dîvânı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2001, s. 85.

3. ol ḥūrî: ḥūrîyi D.

4. Murādı sensin ey Mevlā

Dilinde ğayrı yok aşla

Olursa meskeni Tūbā

Göñül sensiz karar itmez

5. Çü sensin Nūrī'nün yāri

N'ider ol ğayrı efkārı

Sevindür sen o nāçārı

Göñül sensiz karar itmez

32

Yūnus

Hece vezni: 7+7

1. 'Aşkuñ ile 'aşıklar yansun yā Resūlallāh

İçüp 'aşkuñ şarābın kansun yā Resūlallāh

2. Ol seni seven kişi virür yoluña başı

İki cihān güneşi sensin yā Resūlallāh

3. Ol seni sevenlere kıl şefā' at anlara

(32)

Yūnus D.

Tatçı, Mustafa, *Yunus Emre Divanı (İnceleme-Metin)*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi SBE., 1990, s. 847.

2. ol: şol D. / virür yoluna: kemiş yolına D.

3. ol: şol D.

Mü'min olan tenlere cānsun yā Resūlallāh

4. 'Āşıkam ol dildāra bülbülem ol gülzāra
Seni sevmeyen nāra yansun yā Resūlallāh
5. 'Āşık Yūnus'un cānı 'ilm ü şefā' at kânı
İki cihān sulţānı sensin yā Resūlallāh

[14a]

33

[Mehmed Efendî]⁹⁷

(Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün)

- . - - / - . - - / - . -

1. Ġāfil olma hāzır ol ey t̄alibūn
Cāhil olma 'āqıl ol ey sālīkūn
2. Rehber olsa saña ger 'avn-ı Hudā
Sevķ ider bāb-ı İlāh'a bī-cüdā
3. Fetħ olup bāb-ı t̄arīķ-ı Muştāfā

4. ol dildāra bülbülem ol: şol dīdāra bülbülem şol D.

5. 'Āşık: Dervīş D. / 'ilm ü: 'ālem D.

⁹⁷ Mecmuada, 20 beyitlik mesnevinin 4 beytine yer verilmiştir.

(33)

Mehmed Efendî R.

Gündüz, Kezban, *Ravzatü't-Tevhīd Adlı Mesnevinin İncelenmesi ve Tenkidli Metni*, Selçuk Üniversitesi SBE. Dr. Tezi, Konya, 2006, s. 494.

2. olsa: ola R.

4. ‘Ākıl oldur hışşe aldı kışşadan
Cāhil oldur hālī olmaz guşşadan

34

İlāhī [Mehmed Efendī]

(Fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Kılmadum ben ‘ömrüm içre Hakk’a lāyık bir ‘amel
Gice gündüz vird [ü] zikrüm fikret-i tül-ı emel
2. Halvetümde muştehā-yı nefis[i] fikr itmek işüm
Celvetümde hōd müsāvī gaybet [ü] mekr ü hiyel
3. Fikr-i dünyā eylesem gāyet kavīdür bu gönül
Tā‘ at itmek kaşd kılsam yok-durur benden kehel
4. Ger şalāt [u] ger şıyām itsem riyā vü süm‘ adur
Qavl ü fi‘lüm her ne kim var pür garaždur pür ‘alel

(34)

Mehmed Efendī R.

Gündüz, Kezban, *Ravzatü’t-Tevhīd Adlı Mesnevinin İncelenmesi ve Tenkidli Metni*, Selçuk Üniversitesi SBE. Dr. Tezi, Konya, 2006, s. 512.

4. ‘alel: ‘ilel R.

5. Nefsüme tâbi⁶ olup ol resme ⁶ işyān itmişem
Rûz-ı maḥşerde gelmeye ⁶ amelde benden eḳall
6. Naḳd-i ⁶ ömri ma⁶ şiyet yolında hep kıldum hebā
Olmışamdur her ⁶ azāb-ı şiddete yā Rabb maḥal
7. Ārzü-yı nefsüme şol deñlü sa⁶ y itmege uş
Geldi ⁶ ömrüm aḥîr oldu yoḳdur elde mā-ḥaşal
8. İttişāf-ı ma⁶ şiyetlen bulmışam bir ḥaddi kim
Bunca maḥlûḳ içre yā Rabb yoḳ-durur baña meşel
9. ⁶ Adlûñ ilen ger ⁶ azāb itsen baña yevmü'l-cezā
Ger göre ḥālüm firār ider yanumdan hep milel
10. Qalmışam yā Rabb ḍalālet içre hādî ol baña
Her kime senden hidāyet irdi aña yoḳ vecel
- [14b]
11. Ger ziyā-yı şems-i cūduñ irmeye ben qalmışam
Zulmet-i ⁶ işyānda mānend-i üstür der-veḥal
12. Olmazam nevmîd yā Rabb feyz-i faẓluñdan senüñ

6. hebā: telef R.

7. itmege: itdüm ki R.

9. ider: ide R.

Nefs-i bed-ḥūya me‘ āṣī ger vire bī-ḥadd zeled

13. Halk-ı ‘ālem fācir olsa ya muṭī‘ olsa kamu
Zāt-ı pākūnde senūñ gelmez ne zāyid ya ḥalel

14. Her kiṣi ger ḥayr [u] ger şer itse rāci‘ nefsine
*Leyse li’l-insāni illā mā se‘ā*⁹⁸ didūñ ezel

15. Çünkü ta‘ mīmi ‘aṭā idüp didūñ *lā-teknaṭu*⁹⁹
Āb-ı rahmetden muḥarrer belki ḥaḳ irer beled

16. Reşḥa-i rahmet ‘usāt-ı mü‘mināne bes-durur
Zümre-i mağfurdan olmaḳdur recā ey bī-bedel

17. Mücrim ü ‘āṣīlerūñ cürmin kamu ‘afv eyleyüp
Cennet [ü] dīdārı virseñ saña kimse itmez cedel

18. Baḥr-i rahmet ḳaṭresi ḳurbında cümle maḥv ider
Bu me‘ āṣīniñ ger ola her birisi bir cebel

19. Yā İlāhī sen ḥalāş it bu siyāh-rū bendeñi

13. pākūnde: pākūne R. // ne zāyid: tezāyüd R.

⁹⁸ “İnsan için ancak çalıştığı vardır.” Necm, 39

⁹⁹ “Ümit kesmeyin.” Zümer, 53.

15 belki ḥaḳ: bildi ḥaḳ R. // beled: bedel R.

16. mağfurdan: ma‘ fūvden R.

18. ider: olur R.

20. Luṭf [u] faẓluñdan Ḥudâyâ 'ârif it esrâruña
Feth ola tâ sırr-ı 'âlem kalmaya gözde sebel

35

Îlâhî-i [Mehmed Efendî] ¹⁰⁰

(Mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün)

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Şular kim lezzet-i dünyâya cāndan i' tibār eyler
Muḳarrer bil olar yarın yirini cümle nār eyler
2. Şular kim ṭālib-i Ḥaḳ'dur bu yolda varı terk idüp
Geçüp cümle lezâ'izden şedâ'id ihtiyār eyler
3. Şular kim 'aşḳa münkirdür ider 'uşṣāḳa ṭa'n eyler
Eger zāhid eger şūfî riyāsın āşikār eyler

(35)

Mehmed Efendî R.

Gündüz, Kezban, *Ravzatü't-Tevhîd Adlı Mesnevinin İncelenmesi ve Tenkidli Metni*, Selçuk Üniversitesi SBE. Dr. Tezi, Konya, 2006, s. 581.

¹⁰⁰ Mecmuada, 13 beyitlik gazelin 3 beytine yer verilmiştir.

1. lezzet-i dünyâyı: 'izzet-i dünyâya R.

3. ṭa'n eyler: ṭa'n anlar R.

1. ‘Azāb melekleri abre gelicek
Namāz ile nedür ālūñ diyeler
urtılam mı anduñ hemān ölicecek
Bize de emr olan budur diyeler
2. Eydeler kim saña dīnūñ ne dīndür
Dünyāda gezersin tā bunca gündür
Cevāb vermeyenler ġāyet zebūndur
Tañrıñ peygamberūñ kimdür diyeler
3. Emr ideler ayr u erler seile
Ya nic’ola ālüm bunca suç-ıla
oraram cehennemden apu açıla
Gel yan senūñ yirūñ budur diyeler
4. a te‘ālā saña ten virmedi mi
īmān u ur’ān saña a virmedi mi

(36)

Yūnus D.

Ed., Tavuku, Orhan Kemal, *Yūnus Emre Kitabı*, Aksaray Valiliġi İl Kūltür ve Turizm Mūdūrlūġü Kūltür Yay., 2017, s. 193.

2. dīnūñ ne dīndür: dūnyā nedendür D.

3. oraram: orum D.

Ten içinde gökçek cān virmedi mi

Ḳur'ān'la 'amel itdūñ mi diyeler

5. Yūnus saña günāḥ işlemek 'ayıb
Yanup nāra yanmayacağūñ ğayıb
Allāh'ūñ bir adı Settārü'l-'uyūb
Gine 'afv itmege ḳādir diyeler

37

[Nūrī]

(Mef' ūlū / mefā' ilün)

- - . / . - - -

1. 'Aşḳuñla yaḳup cānı

Gülāneye döndürdūñ

Sevdāñ ile sen anı

Dīvāneye döndürdūñ

2. 'Aşḳuñ ile bu dīdem

Yaş yirine dökdi dem

Çeşmüm ḳadeḥin ol dem

Peymāneye döndürdūñ

4. imān u Ḳur'ān: imān Ḳūr'ān D.

(37)

Nūrī, D.

Coşkun, Ali Osman, *Abdulahad Nūrī Dīvânı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2001, s. 112.

1. gülāneye: pervāneye D.

2. 'aşḳuñ: derdūñ.D. (Divan'da 4. beyitte verilmiştir.)

3. ‘Aşkuñ bıçağı ol dem
Şerh itdi benüm sînem
Yüz yirde yâ Rabb yaram
Bir şāneye döndürdün

4. Öldürdi beni ıasret
Arturdi ğam u ıayret
Dil-ıāneyi bir müddet
Gür-ıāneye döndürdün

5. Ğam tutdı çün āfākı
Aldı dil-i ‘uşşākı
Ol ğam ile nüh tākı
Ğam-ıāneye döndürdün

6. Nūrî’yi Hudāvendā
‘Aşkuñla idüp yağma
Zāhid sözini aña
Efsāneye döndürdün

Mecmua’da 3. ve 4. bendde bulunan şiirler, Divan’da bulunmamaktadır. Ayrıca Divan’da 2. beyitte bulunan şiir mecmua’da yoktur:

*Bağrımda olan başım kapladı içim dışım
Aynımdan akan yaşım dürdāneye döndürdün*

5. ol ğaym ile: gamıyla bu D.

(Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. N'olısar-ısa tã ki olsun n'olısar hey vãy
Tek gönül Allâh'ı bulsun n'olısar hey vãy
2. 'Aşk bāğında tãze güller açılur hey vãy
Şolar-ısa kı ki şolsun n'olısar hey vãy
3. 'Aşk deryâsı cûşa geldi kıan ağlar hey vãy
Ağlar ise kıo ağlasun n'olısar hey vãy
4. Bu deñizden gečen ölür didiler hey vãy
'Āşık-ı bî-çâre ölsün n'olısar hey vãy
5. 'Ākıbet şol göze toprak tolısar hey vãy
Tolar-ısa kıo kı tolsun n'olısar hey vãy

(38)

Rûmî D.

Güneş, Mustafa, *Eşrefoğlu Rûmî ve Dîvânı (İnceleme-Metin)*, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi SBE., 1994, s. 249.

1. tã ki: kıo kı D. / hey vãy: - D. // Allâh'ı: Mevlâ'yı D.

2. açılur: açılmış D. // şolar-ısa: 'ömr bāğı D.

3. geldi kıan ağlar: gelmiş kıan aklar D. // ağlar ise kıo ağlasun: 'āşık-ı bî-çâre tolsun D.

4. deñizden gečen ölür didiler: deryâya düşen 'āşık öliser D. // 'āşık-ı bî-çâre ölsün: ölür ise 'āşık ölsün D.

5. tolar-ısa: bir gün evvel D.

6. Dünyenüñ manşıblarını cāhını hey vāy
Rūmī ḳodı alan alsun n'olısar hey vāy

39

Yūnus

Hece vezni: 4+4

1. Yā Rabb cennet evine
Gidenlerden eyle bizi
Yarın anda dīdāruñı
Görenlerden eyle bizi
2. Maḥşerde ḥalk ola ḥayrān
Niçe ciger ola biryān
‘Arşuñ eṭrāfında seyrān
İdenlerden eyle bizi
3. Baḳamam dünyā ḥāline
Çalışalum Ḥaḳ yolına
Kitābını saḡ eline

6. Dünyenüñ manşıblarını cāhını: Dünyānuñ manşıblarınıñ ‘izzeti D. // Rūmī ḳodı: Eşrefoğlu D. (39)

Yūnus, D.

Başgöz, İlhan, *Yunus Emre (İnceleme)*, Çağdaş Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti., 1999, s. 193.

1. Yā Rabb: İlāhī D. / gidenlerden: girenlerden D. / dīdāruñı: cemāliñi D.

2. Niçe ciger ola biryān: çok yürekler ola büryān D. / ‘arşuñ eṭrāfında: ‘arşın gölgesinde D.

3. Baḳamam dünyā ḥāline: baḳma dünyānın varına D. / çalışalum: düşüp dā’im D. / kitābını: berātını D.

Alanlardan eyle bizi

4. Mü'minler düşe rahmete

Münāfık düşe mihnete

Şırâtı geçüp cennete

Girenlerden eyle bizi

5. Mü'minlere rahmet ola

Münāfıklar mahrûm kıla

Yûnus eydür toğru yola

Gidenlerden eyle bizi

[16a]

40

Hüdāyī

(Mefā^c ilün / mefā^c ilüñ)

. - - - / . - - -

1. Tecellī-i cemāl ister

Göñül eglenmez eglenmez

Tesellī-i vişāl ister

Göñül eglenmez eglenmez

4. – D.

5. eydür: gider.

age'da 3. bendde şu dörtlük bulunmaktadır:

a) *Bu dünyânın cefâsı çok
Kimi aç gezer kimi tok
Şol mizânda sevâbı çok
Gelenlerden eyle bizi*

2. Sivā şavmını kim tıtdı
Vişālũñ kaydına gitdi
Cemālũñ vaşfin işitdi
Göñül eglenmez eglenmez
3. Ne ħalvetde ne celvetde
Ne vaĥdetde ne keşretde
Ne tũbāda ne cennetde
Göñül eglenmez eglenmez
4. Ne dünyāda ne ‘uĥbāda
Göñül bir özge sevdāda
Dem-ā-dem fikrũm Mevlā’da
Göñül eglenmez eglenmez
5. Cemālũñ nũrını özler
Aña kār eylemez sözler
Meger Mevlā’sını özler
Göñül eglenmez eglenmez

(40)

Hüdâyî D.

Tatçı, Mustafa-Musa Yıldız, *Azîz Mahmud Hüdâyî Dîvân-ı İlâhîyât (Tıpkıbasım ve Çevrimyazı)*, Üsküdar Belediye Başkanlığı Yay., 2005, s. 243.

2. kaydına gitdi: ıydına yetdi D.

3. ne vaĥdetde ne keşretde: ne keşretde ne vaĥdetde D.

4. fikrũm: fikr-i D.

5. nũrını özler: nũrunu gözler D. / Mevlā’sını: Mevlā seni D.

6. Bu gönül hānesin yā Rabb
Kemāl-i faẓluñ ile yap
Ezelden zātuñı maṭlab
Gönül eglenmez eglenmez

7. Eger dünyā eger ‘uḳbā
Vişāluñsız ḳuru sevdā
Hüdāyī n’itsün ey Mevlā
Gönül eglenmez eglenmez

[16b]¹⁰¹

41

Hüdāyī

Hece vezni: 4+4

1. Yeter ṭapduñ māl u cāha
Gel Allāh’a gel Allāh’a
İriş bir ulu dergāha

6. bu gönül hānesin: gönül vīranesin D. / zātuñı: zātını D.
Ayrıca basılı divanda şu dörtlükler bulunmaktadır:

a) <i>Cihānı gezse ser-tā-ser</i>	b) <i>Şu cān kim buldu cānānı</i>
<i>Görünmez aña baḫr ü ber</i>	<i>N’ider mülk-i Süleymān’ı</i>
<i>Meğer yā Rabb seni ister</i>	<i>Ḳodu ḫayretde ‘aşḳ anı</i>
<i>Gönül eglenmez eglenmez</i>	<i>Gönül eglenmez eglenmez</i>

¹⁰¹ Sayfanın sağ tarafında bir beyitlik Arapça şiir vardır.

[Ey sabā, Medīne’ye gidersen o mübarek ravzaya selamlarımı ilet.]

(41)

Hüdāyī D.

Tatçı, Mustafa-Musa Yıldız, *Azîz Mahmud Hüdāyî Dîvân-ı İlâhîyât (Tıpkıbasım ve Çevrimyazı)*, Üsküdar Belediye Başkanlığı Yay., 2005, s. 237.

Gel Allāh'a gel Allāh'a

2. Bulsañ dünyāyı yuṭarsın

Biñ yıllıķ tedbīr idersin

Āḥir ḥōd koyup gidersin

Gel Allāh'a gel Allāh'a

3. Fāniden uşanmaz mısın

Ġafletden uyanmaz mısın

Tańrı'dan utanmaz mısın

Gel Allāh'a gel Allāh'a

4. Şirküñi tevḥīde irgür

‘Āczüñi te'yīde irgür

Zerreñi ḥūrşīde irgür

Gel Allāh'a gel Allāh'a

5. Olmaz hevāda uçarsın

Bir gün konaķdan göçersin

Bāb-ı Ḥaķķ'dan ne kaçarsın

Gel Allāh'a gel Allāh'a

3. Tańrı: Mevlā D.

4. ‘Āczüñi te'yīde irgür: zerreñi ḥūrşīde irgür D. / Zerreñi ḥūrşīde irgür: za‘fıñı te'yīde irgür D.

6. Gerçi her hâle a' lemdür
‘Afv ider ehl-i keremdür
Bize bizden hûd erhamdur
Gel Allâh’a gel Allâh’a

7. Mâsivâ hubbından kesil
Ḵo her ne dirse disün il
Hüdâyî’nün sözün haqq bil
Gel Allâh’a gel Allâh’a

[17a]¹⁰²

42

Hüdâyî

(Mefâ‘ ilün / mefâ‘ ilün / fe‘ ülün)

. - - - / . - - - / . - -

1. Derûnuñ ‘aşk-ıla her lahza tolsun
Dil ü cān maṭlab-ı a‘ lāyı bulsun
Vücûduñ milki ḵo Allâh’uñ olsun
Serîr-i şadruña mihmān ola H̱aqq

¹⁰² Sayfanın sol tarafında Arapça dördlük bir şiir vardır.

[Selâm, varlığın en hayırlısı ve efendisi, âlemlerin rabbi olan Allâh’ın sevgilisi Muhammed’e olsun. Müjdeci, korkutucu, Haşimoğullarından ve iyiliksever olan o peygamber merhametli ve cömert olup Ahmed ismiyle isimlendirilmiştir.]

(42)

Hüdâyî D.

Tatçı, Mustafa-Musa Yıldız, *Azîz Mahmud Hüdâyî Dîvân-ı İlâhîyât (Tıpkıbasım ve Çevrimyazı)*, Üsküdar Belediye Başkanlığı Yay., 2005, s. 191.

1. ‘aşk-ıla: ser-te-ser D. / serîr-i şadruña mihmān: sarây-ı sırrına sultân D.

2. Ƙo kibr ü ‘ucbı nefsün ħāk idegör

Enāniyyet ħicābın çāk idegör

Derūnuñ māsivādan pāk idegör

Sarāy-ı ƙalbüne mihmān ola Ħaƙƙ

3. İdegör rüz u şeb ƙat‘-ı menāzil

Olnca Ka‘be-i me’āle vāşıl

İmānda olıcaƙ bir kişi kāmıl

Aña hem dīn ü hem imān ola Ħaƙƙ

4. Tārīƙ olup saña rāh-ı hidāyet

Olursa rehberün Faħr-ı risālet

Tecellī idegör nūr-ı hüviyyet

Senün her derdüñe dermān ola Ħaƙƙ

5. Hüdāyī mazħar-ı envār-ı Ħaƙƙ ol

Ƙo ğayrı tālīb-i dīdār-ı Ħaƙƙ ol

Yüri var maħzen-i esrār-ı Ħaƙƙ ol

Senün her derdine dermān ola Ħaƙƙ

2. ƙo: ki D.

3. me’āle: a‘ māle D. / imānda olıcaƙ bir kişi: şuhūdunda olıcaƙ kişi D.

4. idegör: ede ger D.

5. senün her derdine dermān: ki her bir ƙatrede ‘ummān D.

Hüdâyî

(Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün)

- . - - / - . - - / - . -

1. Hâb-ı ğafletden uyar uyanayım
Māsivādan cümleten uşanayım
Fūrkatüñle niçe bir dīvāneyem
Şerbet-i vaşluñ içür uşlanayım
2. Pādişāhā sen bilürsin şādıkı
Sen bilürsin bezm-i vaşla lāyıkı
Hüsnüñe pervāne itdün 'āşıkı
Ger murāduñ yanmak ise yanayım
3. Māsivādan el çek ey 'āşık kesil
Fikrūñ ü zikrūñ ol olsun muttaşıl
Ol kadar hayretde olsun cān u dil
Kanda bakarsam efendim şanayım
4. İsteyicek bir faķiri ol Ğanî

(43)

Hüdâyî D.

Tatçı, Mustafa-Musa Yıldız, *Azîz Mahmud Hüdâyî Dîvân-ı İlâhîyât (Tıpkıbasım ve Çevrimyazı)*, Üsküdar Belediye Başkanlığı Yay., 2005, s. 195.

1. uyanayım: uyanayın D. / uşanayım: uşanayın D. / dīvāneyem: dīvāneyin D. / uşlanayım: uşlanayın D.

2. yanmak: yakmak D. / yanayım: yanayın D.

Eyler esrâr-ı me‘ârif mahzeni

Bâṭınım itdi ḥaḳā’ıḳ ḥırmıni

Zâhiren gerçi bir ednâ dāneyim

5. Koma yâ Rabb Hüdāyî’yi yirine

Baḳma noḳṣânın biñinden birine

Ger irâdet vârid ise birine

Kevşer-i vaḥdetden içür ḳanayım

[18a]

44

Hüdāyî¹⁰³

(Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün)

. - - - / . - - -

1. Hüdāyâ cümle ‘ âlemler

Saña ‘ âşık seni özler

Melek cinn ü benî Âdem

Saña ‘ âşık seni özler

2. Zemîn olmış yoluñda ḥāk

5. Hüdāyî’yi: Hüdāyî D. / biñinden: biñinde D. / birine: pîrine D. / ḳanayım: ḳanayım D.

(44)

Hüdāyî D.

Tatçı, Mustafa-Musa Yıldız, *Azîz Mahmud Hüdâyî Dîvân-ı İlâhîyât (Tıpkıbasım ve Çevrimyazı)*, Üsküdar Belediye Başkanlığı Yay., 2005, s. 113.

¹⁰³ Dîvân’da bulunan 4 beyit mecmuuda yoktur.

1. cümle ‘ âlemler: cümle-i ‘ âlem D.

İder deryā yağalar çāk

Dün ü gün devr ider eflāk

Saňa ‘ aşık seni özler

3. Eger mihr ü eger zerre

Eger baħr u eger kaçre

Eger tūbā eger sidre

Saňa ‘ aşık seni özler

4. Seħerde açılan güller

Öten şūrīde bülbüller

Benefşelerle sünbüller

Saňa ‘ aşık seni özler

5. Eger ħūr [u] eger ğılmān

Eger cennet eger Rıdvān

Sekiz cennet yedi nīrān

Saňa ‘ aşık seni özler

6. Eger tağlar eger yirler

Ayāğa yüz sürer yollar

Aқан şular esen yeller

2. devr: rağs D.

5. cennet: Mālik D.

6. yirler: beller D. / sürer: süren D.

Saňa ‘ aşık seni özler

7. Eger bāğ [u] eger būstān

Eger sūnbül eger reyḥān

Efendi hep bahāristān

Saňa ‘ aşık seni özler

8. Eger ġā’ib eger ḥāzır

Eger bāṭın eger zāhir

Eger mü’min eger kāfir

Saňa ‘ aşık seni özler

9. Hüdāyī’ye irüp ḥālāt

Vişālūne ider lezzāt

Efendi cümle mevcūdāt

Saňa ‘ aşık seni özler

9. vişālūne ider: vişālūnden bula D.

İlāhī [Sa' dī]¹⁰⁵

(Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün)

- . - - / - . - - / - . -

1. Dar olupdur bize bu dār-ı fenā

İnhidām içün yapılmış bu binā

‘ Ākıl olan itmez aña i’ tinā

Rabbenā eşlihlenā a’ mālēnā¹⁰⁶

2. Geçdi eyyām-ı şebāb irdi meşib

Hep kuvāmuz eyledi meyl-i neşib

Āh o günde kim ire vildāna şeyb

Rabbenā eşlihlenā a’ mālēnā

3. Bu misāfirhānede olmaz şebāt

Hağ ecel hağğına buyurdı leāt¹⁰⁷

Umaruz Hağ ide mağv-i seyyī’āt

Rabbenā eşlihlenā a’ mālēnā

¹⁰⁴ Sayfanın sağ tarafında Arapça dörtlük bir şiir vardır.

[Ben sabrederim, zira yüce Allāh sabrı övmüştür. İster zor ister kolay olsun, Allāh aramızda hüküm verene kadar sabredeceğim.]

¹⁰⁵ Toplam 29 beyit olan şiirin 5 beytine yer verilmiştir.

(45)

Sa’ dī, HSE.

Muvaffak Eflatun, “Hoca Saadeddin Efendi’nin Elif-Namesi”, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literatures and History of Turkish or Turkic*, Ankara, 2017, Volume 12/30, s. 125-136.

¹⁰⁶ “Rabbimiz, amellerimizi bize kolaylaştır.”

2. kuvāmuz: kıma HSE. / günde: günden HSE. / ire vildāna: ola vildān HSE.

3. hağğına: hağğında HSE.

¹⁰⁷ “gelmektedir.” Ankebut, 5.

4. Saña yitmez mi [ki] Ƙur'ān u ḥadīs

Kim ki anlardan geçer olur ḥabīs

Bizi īmān ile ḥatm it yā Muḡis

Rabbenā eşlihlenā a' mālēnā

5. Eyleme maḥlūḳa ' arz-ı ihtiyāç

Ƙalmadı ehl-i tevekkül hergiz aç

Eylemez maḥşerde assı taḥt u tāc

Rabbenā eşlihlenā a' mālēnā

[19a]

46

İlāhī [Nesīmī]

(Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Faḫluḅa bil baḡladum yā vāḥid ü ferd ü eḥad

Cümlenüñ ma' būdı sensin dā'imā ḥayy u ebed

2. Oḡuram ismüñde bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm

4. saña: sālike HSE.

5. assı: ıssı HSE.

(46)

Nesīmī D.

Ayan, Hüseyin, *Nesīmī Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara, 2014, s. 227.

2. hem: çün D. / şıfāt-ı: şıfātuñ D.

Hem şıfātuñdur şıfât-ı *Ḳulhüva'llāhü eḫad*¹⁰⁸

3. Evvel ü āḫir *hüve'l-hayyü'llezīsın lā-yemūt*

*Zāhir ü bāṭın hüve'l-bāḳīsın Allāhü'ş-şamed*¹⁰⁹

4. *Lem yelid* sensin oḳurlar ey *ve lem yūled*¹¹⁰ seni

Lem yekun zāt-ı şıfātuñdur *lehü küfüven eḫad*¹¹¹

5. Ol zamān kim luṭf-ıla bir cevhere ḳılduñ naẓar

Ol naẓardan çüñkim oldı cümle eşyā lā-‘aded

6. Kāf-ile nūn’dan yaratduñ on sekiz biñ ‘ālemi

Ḳudretüñden erba‘ın günde tamām oldı cesed

7. Sa‘di’nüñ¹¹² gönlinde dā’im senden özge kimse yoḳ

Ol ḫaḳīrūñ hem dilinde dā’ima Ḥayy u ebed

¹⁰⁸ "O, Allah'tır, bir tektir." İhlas, 1.

3. -sin: sen D.

¹⁰⁹ "Allah Samed'dir. (Her şey O'na muhtaçtır, o, hiçbir şeye muhtaç değildir.)" İhlas, 2.

¹¹⁰ "Ondan çocuk olmamıştır (Kimsenin babası değildir). Kendisi de doğmamıştır (kimsenin çocuğu değildir)." İhlas, 3.

4. oḳurlar: oḳıram D.

¹¹¹ "Hiçbir şey O'na denk ve benzer değildir." İhlas, 4.

5. luṭf-ıla: luṭf ile D. / cevhere: gevhere D. // ol naẓardan çüñkim: zāhir ol gevherden D. // lā: bī D.

¹¹² Araştırmalar sonucu Sa‘dī mahlasının yanlış yazıldığı, şiirin Nesīmī'ye ait olduğu ortaya çıkmıştır.

7. Sa‘dī’nüñ gönlinde dā’im: Bu Nesīmī ḫāṭırında D. / kimse yoḳ: nesne yoḳ D. // Ol ḫaḳīrūñ hem dilinde dā’ima Ḥayy u ebed: Hem dilinde ol faḳīrūñ her dem aydur yā eḫad D.

Lāmi'î

(Müfte' ilün / fā' ilün / müfte' ilün / fā' ilün)

- . . - / - . - / - . . - / - . -

1. 'Āşık-ı dil-ḥastaya rūy-ı dilārā gerek
Dīde-i Mecnūn içün ṭal' at-ı Leylā gerek
2. 'Aşkuña gencīneyem ḥüsnüñe āyīneyem
Bende seni görmege dīde-i bīnā gerek
3. Varumı virdüm bütün 'aşkuñı aldum şatun
Yār ile bāzār iden raḥtını yağmā gerek
4. 'Aşkuñ ile yanmışam derdüñe boyanmışam
Kim ne bilür ḥālūmi ḥalkā temāşā gerek
5. Kim diler ise gözin kim göre cānān yüzün
Yavu kılup kendüzün bī-ser ü bī-pā¹¹³ gerek
6. 'Āşık-ı zār olanuñ ṭalib-i yār olanuñ

(47)

Lāmi'î D.

Burmaoğlu, Hamit Bilen, *Lāmi'î Çelebi Dīvānı (Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Dīvānı'nın Tenkidli Metni)*, Atatürk Üniversitesi, Dr. T., Erzurum, 1983, s. 178.

3. 'aşkuñı: yokluğu D.

5. kim göre: görmege D.

¹¹³ Nüshada "bī-pāyān" yazmasına rağmen, vezin ve kafiye gereği "bī-pā" olarak yazıldı.

Nefsi müzekkâ olup albi mücellâ gerek

7. Lâmi‘î’ye itme lâf ünkü söz  nd  r g  zâf
‘Aşa niş  n isten  r da‘v  ya ma‘n   gerek

[19b]

48

  l  h  

(F  ‘ il  t  n / f  ‘ il  t  n / f  ‘ il  t  n / f  ‘ il  n)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ey g  n  l sen bu cih  ndan v  y ki h  ‘ uş  nmadu  n
Dirlig  n afletde gedi   l  m  n   ş  nmadu  n
2. Nie bir bu c  rm-i k  st  h anı All  h ork  s  
B  -ay  l  k p  ş  n oldu kimseden utanmadu  n
3. Her gice sar  ş u   fil her seer mam  rsun
Ey dir  g   sen bu aflet s  cisine   nmadu  n
4.   n sa  na oldu ş  n  ‘ at yimek    imek ar  m

(48)

Kem  l   mm   D.

Balbaba, Sefa, *Kemal   mm   Divanı Tenkitli Metin-  ndeks*, Y  ksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş S  t  c   İmam   niversitesi SBE., 2009, s. 268.

1. cih  ndan v  y ki h  ‘: vef  sız d  ny  dan D. //   l  m  n   ş  nmadu  n:   l  m  n   nmad  n D.
2. Nie bir bu c  rm-i k  st  h: Ey nie bir c  rm    ‘iş  y  n D. // p  ş  n: b  -şek D.
3. mam  rsun: mam  rıs  n D.

Hîç kanâ' at şerbetine parmağın banmaduñ

5. Başuñ uş baht u devlet tacı kaçan urıla
Belki çün sen zühde hıdmet kuşağın kuşanmaduñ
6. Çün kılavuzsuz uçarsın yoldan azsañ tañ mıdur
İşledüñ işi niçün bir uluya tanmaduñ
7. Bunca mäh u sāl içinde hāşılun cürm ü günāh
Ne çaredür geçdi 'ömrün bir 'amel kazanmaduñ
8. Dün [ü] gün hîçe şatarsın bu 'ömr sermāyesin
Hey seni aldadı dünyā şanma kim aldanmaduñ
9. 'Aqla uysañ tuta-y-ıduñ Hāḫḫ'a Hāḫ'dur dir iken
Sen meger kim nefse uyduñ ḫāḫ söze inanmaduñ
10. Her zamān fışḫ [u] şekāvet ehlinün hem-rengisin
Bir nefes ehl-i sa' ādet rengine boyanmaduñ
11. Niçe kez urdı tapanca saña bu çarḫ-ı felek

4. saña oldı şınā' at: şanā' at oldı saña D.

5. başuñ uş: başıña ol D. // belki: bilüne D. // sen zühde: zühd ü D.

6. uçarsın: yürürsin D. / tañ mıdur: ne 'aceb D. // tanmaduñ: danmadıñ D.

7. mäh u sāl: sāl ü mäh D. // ne çaredür: ey ḫayf kim D.

9. uysañ tuta-y-ıduñ: uysayduñ tutaydıñ D. / Hāḫ'dur dir: ḫāḫ dir D.

Ey gönül sen key delisin kim henüz uşlanmaduñ

[20a]

12. Mevt yeli esmezden öñdin tevbe şuyından yunup

Meskenet toprağı içre ‘ aşk odına yanmaduñ

13. Qo Kemāl Ümmī bārī kārbandan qalmasun

Çünkü sen gāfil yatarsın uyqudan uyanmaduñ

49

İlāhī

(Mefā‘ ilün/ mefā‘ ilün / fe‘ ülün)

. - - - / . - - - / . - -

1. Dirīğa nefsumüz oldu Һarāmī

Helālden Һatlurax yirüz Һarāmı

2. Şu kuş gibi düşerüz dāne üzre

Gözetmezüz yöresindeki dāmı

3. Kişi bir şübhesiz muṭlaq helāli

Bulımaz geşt iderse Rūm [u] Şām’ı

12. şuyından: şuyında D.

13. Qo: koy D. // uyqudan: uyğudan D.

(49)

Kemāl Ümmī D.

Balbaba, Sefa, *Kemal Ümmî Divanı Tenkitli Metin-İndeks*, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi SBE., 2009, s. 227.

2. düşerüz: üşeriz D.

3. Rūm [u] Şāmı: Rūmı Şāmı D.

4. Çü seçmez ‘âkil ü ‘âlim kişiler

Nice fark eylesün cāhil ya ‘āmı

5. Nice azmasın o miskīn cemā‘ at

Çü taşra göreler yoldan imāmı

6. Kılavuz yoldan azıcağ kıyās it

Yolına kārban toğru vara mı

7. Nebī dir dünyeden kaçın nitekim

Kaçuban yügrinürler her cüzāmı

8. Harām-ıla ‘aceb maqbūl ola mı

Müselmānuñ şalāt-ıla şıyāmı

9. Helāl olsa gerekdi loğma hırka

Ki bunlaruñladur dīnūñ kıyāmı

10. Özine dir dimez gayrıya nükte

4. cāhil ya: nā-ehl ü D.

5. taşra göreler yoldan: yoldan taşra görürler D.

6. yolına kārban toğru: ki yolın kārībān doğru D.

7. dünyeden: dünyādan D. // yügrinürler: yigrenürler D. // cüzāmı: cüdā mı D.

8. harām-ıla: harāmīler D. / ola: olur D.

9. gerekdi: gerekdür D.

10. gayrıya: gayrına D.

11. Kerem kıl bize ey Fettāh [u] Rezzāk
Helālinden naşīb it her ʔa‘āmı

[20b]

50

Müseddes-i Sultān Aḥmed Ḥān

İlāhī¹¹⁴

(Fe‘ ilātün / fe‘ ilātün / fe‘ ilātün / fe‘ ilün)

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . -

1. ‘Ārif ol mürşide ir zātuñı ‘irfān idegör
Baş koyup eşigüñe cānuñı kurbān idegör
Kaṭresin baḥre iriş kendüñi ‘ummān idegör
Kul iken var özüñi ‘āleme sultān idegör
Gāfil olma gözüñ aç sen seni insān idegör
Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān idegör
2. Enbiyā gitdi izin uzlayu dergāha ulaş
Evliyā zümresi ser-çeşme olan şāha ulaş

(50)

Aḥmed Beg D.

¹¹⁴ Dükakinzade Ahmed Beg’e ait olan bu şiirin başlığına yanlışlıkla Sultān Ahmed ḥān yazılmıştır.

Toplam 9 bent olan şiirin mecmuada 5 bendi vardır.

Süzen, Hüseyin, *Dükakinzade Ahmed Beg Dîvanı (İnceleme-Tenkidli Metin)*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE., 1994, s. 474

1. ir: var D.

2. uzlayu: izleyü D. / zümresi: ḥaylına D. / olup: daḥı D.

*Men ‘aref*¹¹⁵ *sırrını duy ‘ārif-i billāha ulaş*

Nefsüñi añla muḥakkaḳ olup Allāh’a ulaş

Ġāfil olma gözüñ aç sen seni insān idegör

Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān idegör

3. *Sen seni şanma tehī ‘ālem-i kübrāsın sen*

Dünyede eşref olan maẓhar-ı esmāsın sen

Mā‘nada ādem iseñ ‘arş-ı mu‘allāsın sen

Yirde gökde ne ki var cümleden a‘lāsın sen

Ġāfil olma gözüñ aç sen seni insān idegör

Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān idegör

4. *Şekl-i insān görinüp mā‘nada ḥayvān yürüyen*

Şüretā canlı gibi sīreti bī-cān yürüyen

Baş açık yalın ayak çıplak u‘uryān yürüyen

Bilmeyüp kendüzini vālih ü ḥayrān yürüyen

Ġāfil olma gözüñ aç sen seni insān idegör

Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān idegör

5. *Ḥamd u şükr eyle Ḥudā’ya virilen ni‘mete bak*

Seni tekrīm idüp eyledügi ‘izzete bak

Ol Ḥakīmüñ kerem ü luṭfını gör ḥikmete bak

¹¹⁵ “Men ‘arefe nefsehū fekād ‘arefe Rabbhū – Kendini bilen,tanıyan Rabbini bilir.” Hādis-i Şerif.

4. görinüp: görünür D. / şüretā canlı: şüreti cānlu D.

5. idüp: idüben D.

‘ Āķil-iseñ berü gel saña gelen devlete bak
Ġāfil olma gözün aç sen seni insān idegör
Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān idegör

[21a]

51

İlāhī [Mehmed Efendī]¹¹⁶

(Müstef^ı ilün / müstef^ı ilün)

- - . - / - - . -

1. ‘ Āşī baña cān u tenüm
Bilmem n’ola hālüm benüm
Nefsüm hevāsıdur şanum
Bilmem n’ola hālüm benüm
2. Ġarķ eyledi baħr-ı günāħ
Ġazretünde yüzüm siyāh
Luţfuñ irişmezse i şāh
Bilmem n’ola hālüm benüm
3. ‘ İşyān-ıla buldum kemāl
Kesb itmedüm bir zerre hāl

(51)

Mehmed Efendi RTM.

Gündüz, Kezban, *Ravzatü’t-Tevhīd Adlı Mesnevinin İncelenmesi ve Tenkidli Metni*, Selçuk Üniversitesi SBE. Dr. Tezi, Konya, 2006, s. 309.

¹¹⁶ Toplam 16 beyitlik şiirin mecmuada 9 beyti vardır.

2. Ġazretünde yüzüm: Ġazrette yüzümdür RTM.

İrmezse fazl-ı lâ-yezāl

Bilmem n'ola hālüm benüm

4. Oldum bu nefsüme esir

Acır görüp oğlan [u] pır

Ey cümle gizlüye habir

Bilmem n'ola hālüm benüm

5. Nefse uyup kıldum huzur

Buldum günāh-ıla zuhūr

Umam yine cennāt [u] hūr

Bilmem n'ola hālüm benüm

6. Ğıybet [ü] mesāvīdür işüm

Yarın için yok teşvışüm

Yad oldu cümle bilüşüm

Bilmem n'ola hālüm benüm

7. Çok nesne gönlümden geçer

Mağv ola söylersem hācer

Gönlüm pür olmuşdur keder

Bilmem n'ola hālüm benüm

8. Vaşfum benüm hıkt [u] hased

‘Ucbum dağı bir ulu sedd

İrmez ise senden meded

Bilmem n’ola hālüm benüm

9. Qatlı itmedüm ol kelbümü

Pāk itmedüm hīç qalbümü

Fehm itmedüm ben Rabbümü

Bilmem n’ola hālüm benüm

[21b-22a]¹¹⁷

[22b]¹¹⁸

¹¹⁷ Yazmada bu sayfalar yoktur.

¹¹⁸ Sayfada Arapça şiirler bulunmaktadır.

[Hammād b. İbrāhīm, Kadı Halil b. Ahmed için şöyle nasihat etti: İnsanlar servete hizmet etmek istediklerinde bilime hizmet edin ve bilimi övgüye değer şekillerde öğrenmeye devam edin. Ve bir bilgiyi ezberlediğinde onu tekrarla, sonra ezberini mümkün olduğu kadar sağlamlaştır. Sonra tekrar kontrol edebilmen için bir yere yaz ve sonsuza kadar çalış. Kendinizi güvende hissettiyseniz, bunu unutmayacaksınız, ondan sonra hemen yeni bir bilim öğrenirsiniz. Kendinden önceki ilmi tekrar etmek ve bundan fazlasını elde etmeye çalışmaktan başka, ebedi yaşamanız için ilim öğreterek insanlara hatırlatın, akıl ehlinen uzak olmayın. İlmi gizlerseniz, o zaman sonuç olarak unutacaksınız, ta ki bir aptal ve bir budaladan başkasına değer verilmeyinceye kadar. Sonra kıyamet günü cehennem ateşiyle zincirlenirsiniz ve bütün bedeniniz çok acıklı bir azapla kavrulur.

Ta’lîmu’l-Müteallim Kitabından: İlim mertebesi rütbelerin en yücesidir, diğer makamlar hep ondan aşağıdır. İlim sahibinin şerefi ebedi kalır, cahil olanın ise ölümden sonra ismi unutulur. Yazık ki, ordu ve asker sahibi olan makam sahiplerinin hiç bir şeyi onlara beraber kalmaz. Size ilmin sahip olduğu yüce mertebenin az bir kısmını anlatayım: İlim, sahibini sapkınlık karanlığından kurtaran bir nurdur, cahil ise ebedi karanlıkta kalır. İlim yüce bir dağdır ki kendisine sığınan bütün dertlerinden korur. İnsanlar gafletleri sebebiyle sıkıntıda kaldıkları zamanda, ilim sahibi kendisiyle amel ettiği ilimle kurtuluşa erer. Âlimler, cehenneme girmeyi hak eden asilere bu ilimle şefaet eder. İlmi talep eden kişi diğer bütün ihtiyaçlarını elde etmiş olur. İlim, akılla elde edilen bir makamdır ki kişinin elinden hiç çıkmaz. Dünya senin eline girmezse, üzülmeye, ondan gözünü yum. Zira ilim en hayırlı nimettir.]

Nesîmî¹¹⁹

Tevekkül

(Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Bülbülem gülşende ben gülzâra yoğdur minnetüm
Dostlar minnet Hüdâ'ya hâra yoğdur minnetüm
2. Cân u diller virmişem dilber hayâlün hattına
Çün müyesser kıldı çok dildâra yoğdur minnetüm
3. Tañrı haqqıyçün begüm baş egmezüz nâmerde kim
Ben baña yâr olmuşam ağıyâra yoğdur minnetüm
4. Bende-i bend olmuşam zencîr-i zülfün bendine
Manşûr'am meydâna geldüm dâra yoğdur minnetüm
5. Vâhîd oldum yâr ile yârum bugün minnet-i Hâk
Ey Nesîmî zerrece ağıyâra yoğdur minnetüm

(52)

Ayan, Hüseyin, *Nesîmî Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara, 2014.

¹¹⁹ Ayan Hüseyin, age.'de bulunmamaktadır.

(Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Dilberā ben senden ayru 'ömr ü cānı n'eylerem

Tāc u taht milk ü mālı hānümānı n'eylerem

2. İsterem vaşl-ı cemālūñ tā kılam derde devā

Çün senūñ bīmāruñam özge tīmārı n'eylerem

3. Ey müselmānlar yakın bir yār ile hoşdur cihān

Ben ki yārdan ayru düşdüm bu cihānı n'eylerem

4. Çok du'ālar kılmışam ben hālīkūñ dergāhına

Çün murādum hāşıl olmaz ben du'ayı n'eylerem

5. Dilber eydür ey Nesîmî şabr kıl itme figān

Şimdi figān itmeyüp yārdan figānı n'eylerem

(53)

Nesîmî D.

Ayan, Hüseyin, *Nesîmî Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara, 2014, s. 541.

1. ben: men D. / 'ömr ü: tende D. // tāc u taht milk ü mālı: māl ü milki taht u tācı D.

2. vaşl-ı: vaşluñ D. // çün: men D. // tīmārı: devānı D.

3. yakın bir yār: bilūñ yār D. / hoşdur cihān: hoşdur bu cihān D. // ben: men D.

4. çok: çoğ D. / ben: men D. // olmaz ben du'ayı: oldı men dü'anı D.

5. dilber eydür ey: iy D. / şabr kıl itme: neyiçün eylersen efğān ü D. // şimdi figān itmeyüp yārdan: men bu gün şabr eylesem tañla D.

1. Hîdmete bel bağladum sulţânı gözler gözlerüm
Derdine duş olmışam dermânı gözler gözlerüm
2. Gözlerüm gözler gözedür hażretini şāhumuñ
Nicesi görölmesün Sübhān'ı gözler gözlerüm
3. Baķduğum ol gördüğüm ol söyledüğüm ol-durur
Evvel oldur āhîr oldur anı gözler gözlerüm
4. Hû direm ya hû direm her dem temennā eylerem
Raĥmetinden umaram Raĥmān'ı gözler gözlerüm
5. Ne ŧamudan ķorķaram ne cennete meyl eylerem
Şanmañuz kim hûr-ile Rıdṽān'ı gözler gözlerüm
6. Bu Nesîmî ĥastanuñ derdine dermān olmağā

(54)

Ayan, Hüseyin, *Nesîmî Hayatı, Edebi Kişiliğİ, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara, 2014.

¹²⁰ Hüseyin Ayan, age.'de bulunmamaktadır.

(Mefāʿ ilün / mefāʿ ilün / mefāʿ ilün / mefāʿ ilün)

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Yine dil şehrini virdi ħarāba şol kemān-ebrū
Vücūdum milkini bīmār çü kıldı şol kemān-ebrū
2. Nigārā rūĥların rengi çü dutdı milket-i cānı
Dutısar cümle āfākı kemendi ol kemān-ebrū
3. Namāzuñ ola mı maĥbūl senüñ ey zāhid-i ĥōd-bīn
Eger yanuñda olmasa kemendi ol kemān-ebrū
4. Nedendür bilmezem yā Rabb ki baña ol meh-i tābān
Kılur cevır ü sitem dāʿ im firāķı ol kemān-ebrū
5. Ne ħatı vālih ü mestem şehā ol çeşm¹²² [ü] ebrūya
Muĥayyer cümle itmişdür cihānı ol kemān-ebrū

(55)

Ayan, Hüseyin, *Nesîmî Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara, 2014.

¹²¹ Gazel, age.'de bulunmamaktadır.

¹²² Anlam gereği “cism” kelimesini “çeşm” olarak değiştirdik.

6. Firākuñla bu Nesīmī ki ireydi vişālūñe
Seni şeydāyī kılmışdur hayāli ol kemān-ebrū

[24a]

56

Nesīmī

(Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Fūrkatūñ derdinden ey cān yüregüm ıan oldı gel
Gözlerüm yaşı cihānı dutdı tūfān oldı gel
2. Cānumuñ vaşluñla Hakk'a ittişāli var iken
Devletüm vaşlıñdan ayru düşdi hicrān oldı gel
3. Çekdi müşg'in zülfüñi alup elümden rüzigār
Şol sebebdan göñlümün hāli perişān oldı gel
4. Senden ayru düşdügüm ağular içürdü baña
Devletün tiryākı katı vakte ihsān oldı gel

(56)

Nesīmī D.

Ayan, Hüseyin, *Nesīmī Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara, 2014, s. 472.

1. dutdı: tıtdı D.

2. vaşluñla Hakk'a: vaşlında Hakk'dan D. // devletüm vaşlıñdan: devlet-i vaşlıñdan D.

3. alup: aldı D.

4. baña: maña D. // devletün: vaşlınuñ D. // katı vakte: hānı vakt-ı D.

5. Hızr eger zülmetde ister çeşme-i hayvānuñı
Şuşamış müştāka lā' lūñ āb-ı hayvān oldu gel
6. Gerçi handāndur feraḥdan ağızı açılmış gülūñ
‘Andelībūñ gözlerin gör kim ne giryān oldu gel
7. Fūrkatūñ şol derd imiş cānumda hergiz kime kim
Düşdi fikrine bu derdūñ ‘aqlı hayrān oldu gel
8. Gerçi benden şūretūñ gā’ibdür ey ḥūr-ı cinān
Şanma kim gözden ḥayālūñ naqşı pinhān oldu gel
9. Yār cevri itmiş Nesīmī’ye revādur ger aña
Ol nigārından cūdā zencir ü zindān oldu gel

6. gözlerin: gözleri D.

7. hergiz kime kim: kim her kimse kim D. // düşdi fikrine: fikrine düşdi D.

8. benden: menden D. / cinān: cemāl D. // ḥayālūñ: cemālūñ D.

9. yār: yarı D. / ger: gör D. // ol: öz D.

(Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Çün *zağal*¹²³ bāzārı dildür girmezem bāzārına

Gerçek olmaz egri dil inanmazam ikrārına

2. Şādık oldur göñlini kim dil-ile zeyn eylemiş

Egri dilden nesne gelmez durmuşam inkārına

3. Varı miḥnetdür cihānuñ ne umarsın ey göñül

La' net olsun bu cihāna hem cihānuñ varına

4. Sevdügi oldı kimüñ kim fānī dünyā 'ākıbet

Geçdi 'ömri doymadı irişmedi dildārına

5. Taḥta çıkmak istemez Mañşūr olan ya minbere

Kim ki Mañşūr oldı Ḥaḫ'dan çıkdı 'aşkuñ dārına

(57)

Nesîmî D.

Ayan, Hüseyin, *Nesîmî Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara, 2014, s. 657.

¹²³ “Mā zağal basaru ve mā teğa – Göz (gördüğünden) şaşmadı ve (onu) aşmadı.” Necm, 17.

1. çün zağal bāzārı dildür girmezem: dil bāzārı ün yalandur varmazam D.

2. göñlini kim dil-ile zeyn eylemiş: dilini göñli ile bir eyleye D. // durmuşam: tırmışam D.

3. umarsın: umarsan D.

4. sevdügi: dil-beri D. // doymadı: toymadı D.

5. kim ki: her ki D. // Ḥaḫ'dan çıkdı 'aşkuñ: çıldı şāh-ı 'ışkuñ D.

6. Hūblaruñ ‘aşkına şabr it fāriğ ol guşşa yime
Vaḳti yitsün bu cihānuñ ḳo ḳatılma kārına
7. Dünyenüñ nāz u na‘îmi cîfedür ya‘nî neces
Ey gönül ṭāhir iseñ el şunma ol murdārına
8. Hiç ola mı dikensiz gül¹²⁴ şād var mı guşşasız
Dirme devşirme sen andan çünki degmez ḥārına
9. Çün Nesīmî’nüñ ğamından Fażl-ı Hāḳ vāḳıf-durur
Ġam degül ger kimse olmaz muṭṭalı‘ esrārına

58

‘Ubeydî

(Fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. ‘Ālemi ṭutdı şadāsı sîne-i şad-pārenüñ
Daḥı raḥm itmez misün ḥāline ben bî-çārenüñ

6. hūblaruñ ‘aşkına: Hāḳ bilür işini D. // ḳo: ḳoy D.

7. ṭāhir iseñ el: ṭāhirsən āḥır D. // ol: el D.

¹²⁴ “dikensiz gül” yazımı, “gül dikensiz” olarak değiştirildiği takdirde vezin kusuru düzelecektir.

8. ola mı gül dikensiz şād var mı: gül olmaz tikensüz hiç şādî D. // devşirme sen andan: dişürme gülınden D. (58)

‘Ubeydî D.

Arslan, Ömer, *Ubeydî Dîvânı (Metin ve İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE., 2013, s. 429.

2. Niçe mecrūḥ oldı yitdi āsitānuḡda ṣehā
İṣi bitmez mi bu oṅmaduḡ dil-i pūr yārenüṅ
3. Āsumān kemter ḥabābıdır siriṣküm baḥrinüṅ
Acımaz mısun gözi yaṣına ben āvārenüṅ
4. Baṅa ʿālem yanmasun mı zerrece meyl itmedüṅ
Yirini od itdi āhum sebʿa-i seyyārenüṅ
5. Tek ʿUbeydī bende ber-dest olsun ayaguṅ senüṅ
Ḥaddi mi var işigüṅde baş açup yalvaranuṅ

[25a]

59

Nesīmī

(Müfteʿ ilün / fāʿ ilün / müfteʿ ilün / fāʿ ilün)

- . . - / - . - / - . . - / - . -

1. ʿAhde vefā eyledi yār-i vefādārumuz
Yār ile gör kim nice düşdi ʿaceb kārumuz

2. oldı yitdi: oṅdı bitdi D. / ṣehā: daḥı D.

4. meyl: mihr D. // yirini: birini D.

5. ber-dest olsun: bir dest öpsün D.

(59)

Nesīmī D.

Ayan, Hüseyin, *Nesīmī Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara, 2014, s. 415.

1. eyledi: kılmadı D.

2. ‘Aşk-ı cemālūñ beni kendüde maḥv eyledi
Oldı tamām uş bugün ‘aşk-ıla bāzārumuz
3. Ğamzelerūñ sırrını cānda didüm şaḳlaram
Taşra çıkardı anı perdeden esrārumuz
4. ‘Aşka ‘ilāç isteme derdine şabr idegör,
Gör ki ne dermān kıılır yār-i vefādārumuz
5. Kim ki seni sevmedi ‘aşkuña cān virmedi
Yoḳdur anuñ ḥaḳḳına zerrece ikrārumuz
6. Zāhid eger ‘āşıka münkir olur ol bilür
Ḥaḳ bize oldı ‘ayān ḳalmadı inkārumuz
7. ‘Ahde vefā eylegil tā dimesin müdde‘ī
Ḳavl [ü] ḳarār üstine durmadı dildārumuz
8. Bāḫına kār eyledi ‘aşk-ı ruḥuñ şöyle kim
Tā‘ ne urur altuna reng-ile ruḥsārumuz

2. beni: meni D.

3. şaḳlaram: şaḳlayam D. // çıkardı anı: bıraḫdı göñül D.

4. isteme: eyleme D. / idegör: eyle tür D. // vefādārumuz: dil-āzārumuz D.

5. yoḳdur: yoḫdur D.

8. altuna reng-ile: altunuñ rengine D.

9. Gerçi Nesîmî sözüñ dâdını virdi velî
Dada getürsün anı lafz-ı şeker-bârumuz

60

Uşûlî

(Meʿ ʿülü / mefāʿ ʿilü / mefāʿ ʿilü / feʿ ʿülün)

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1. ʿĀlemde mey-i ʿaşk-ıla mestānelerüz biz
Taʿn eyleme zāhid bize dīvānelerüz biz
2. Dünyā evini künc-i ḥarābāta deġişmiş
Bir künc-i fenā ṭālîbi vîrānelerüz biz
3. Aldanmamışuz mañşib [u] cāhına cihānuñ
Dervîşlerüz sākin-i meyḥānelerüz biz
4. Biñ zînet iderse özini pîrezen-i dehr
Baş egmezüz ol miḥnete merdānelerüz biz
5. ʿAşk ateşine yanıcı pervāne degülsek

9. getürsün: getürdi D.

(60)

Uşûlî D.

Haz. İsen, Mustafa, *Uşûlî Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Tıpkıbasım)*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yay., 2020, s. 194.

4. miḥnete: қаһбeye D.

5. baña: bize D.

[25b]

61

Va' z-ı Nesîmî¹²⁵

(Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Devleti yokdur anuñ 'ālemde kim bî-yār ola

Cehd idüp bir meh-likāya dîl vire dildār ola

2. Yaraşur dilberleri sevmek be-ğāyet hûb olur

Verd-i cennet gibi anuñ ruhları bî-hār ola

3. Hālî olma dilrübālar hîdmetin kıl ihtiyār

Devleti yokdur anuñ kim dünyede bî-kār ola

4. Bî-vefālardān vefā ummak degül 'ākîl kişi

Key şaķın dil virme şol dildāra kim aġyār ola

5. Zāyi' itme 'ömrüñi 'ārifleri eyle refîķ

Dîvān'da bulunan bu beyitler mecmuada yoktur:

a) *Çün varlığumuz hırmenini āteşe urduk
Bu mezra'a-i dehrde bir dānelerüz biz*

b) *Yer yoġ ise mescidde bize ġam degül ey dil
Çün mu'tekif-i ġüşe-i hūm-hānelerüz biz*

(61)

Ayan, Hüseyin, *Nesîmî Hayatı, Edebi Kişiliġi, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara, 2014.

¹²⁵ Gazel, age.'de bulunmamaktadır.

[Şehzade Muştafā]¹²⁶

(Fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün)

- . . - / - . . - / - . . - / - . . -

1. Rif‘at isterseñ eger mihr-i cihān-ārā gibi
Sür yüzün her gün yire eyle tenezzül mā gibi
2. Cife-i dünyāya meyl itme gönül kerkes mişāl
Meskenün Kāf-ı kanā‘at eyle gel ‘anķā gibi
3. Bir nefes ārāmı yok nālišler eyler dem-be-dem
Bāğ-ı hüsnünde dil [ağlar] bülbül-i şeydā gibi
4. Ey yüzi gül sünbülün çünki perīşān eyledün
Kıldı cān bezmin mu‘aṭṭar ‘anber-i sārā gibi
5. Kaṭreden yegdür vücūduñ Vecdīyā ammā ‘aceb

¹²⁶ Nüşada bu şiirin şairi sehven Vecdī olarak kaydedilmiştir.

(62)

Şehzade Muştafā Ş.

Ördek, Şerife, “Muhlisi, Şehzade Mustafa b. Kânuni Sultan Süleyman”, 2014, s. 29.

1. gün yire: dem yere Ş.
2. Cife-i dünyāya meyl itme gönül kerkes mişāl: Hoş kaba yeldir degil bākī bu naķş-ı rüzgār Ş.
Meskenün Kāf-ı kanā‘at eyle gel ‘anķā gibi: Fi’l-mesel dünyā misāl-i ‘ālem ru‘yā gibi Ş.
3. Bir nefes ārāmı yok nālišler eyler dem-be-dem: Sözüñ müjgānlarından geçmedi dil riştesi Ş.
Bāğ-ı hüsnünde [ağlar] bülbül-i şeydā gibi: Yolda kaldım ey Mesihā ‘İsā gibi Ş.
4. Ey yüzi gül sünbülün çünki perīşān eyledün: Pehlivān-ı ‘ālem olmuş kalb-i istiğna ile Ş.
Kıldı cān bezmin mu‘aṭṭar ‘anber-i sārā gibi: Top-ı çerh dehr elinde oynadır elma gibi Ş.

Nazm idüp dűrler¹²⁷ dűker řab‘ uř senűř deryā gibi

[26a]

63

Zākirī

Hece vezni: 4+4

1. ‘İzzetűř řaķķı ey Ma‘bűd

‘Aşķuřdan ayırma bizi

Evvel āřir budur maķşűd

‘Aşķuřdan ayırma bizi

2. Ehl-i hāle hāldaş eyle

Zākirlerle şoldaş eyle

İmān Şur‘ān yoldaş eyle

‘Aşķuřdan ayırma bizi

3. Baķma yűzűm řarasına

Çāre yűrek yarasına

Şal dervişler arasına

‘Aşķuřdan ayırma bizi

5. řařreden yegdűr: řařırdan kemdir ř. / Vecdīyā: “Muşřafā” ř. / ‘aceb: ‘acib ř.

¹²⁷ Nűshada “derler” řeklinde harekelenmiřtir.

(63)

Zākirī, MBZ.

Eroęlu, Sűleyman, “Mutasavvıf, Bestekar Bir řair: Zākirī Hasan Efendi ve Yayım lanmamıř řiirleri”, *Turkish Studies İnternational Periodical for the Languages, Literatures and History of Turkish or Turkic*, Ankara, 2014, Volume 9/12, s. 235-254.

3. dervişler: ‘āşık lar MBZ.

4. ‘Ömrüm āhire iricek
‘Azrā’îl’e cān viricek
Yaluñuz qabre giricek
‘Aşkuñdan ayırma bizi

5. Zākiri hūy u hā ile
Sür ‘ömri ‘ömre sa’y ile
Şafā ile devrān-ıla
‘Aşkuñdan ayırma bizi

64

[Hüdāyî]

Hece vezni: 4+4

1. Koyup Sidre vü Tübāy
Gönlüm seni özler seni
Gerekmez gayrı sevdāy
Gönlüm seni özler seni
2. Bülbüller ister gülîstān

4. ‘ömrüm: ‘ömr-i MBZ.

5. hūy-u hā ile: hūy [u] hāy-ıla MBZ. / sa’y ile: sa’y-ıla MBZ. / şafā ile devrān-ıla: semā’-ıla şafā-y-ıla MBZ.

(64)

Hüdāyî D.

Tatçı, Mustafa-Musa Yıldız, *Azîz Mahmud Hüdāyî Dîvân-ı İlâhîyât (Tıpkıbasım ve Çevrimyazı)*, Üsküdar Belediye Başkanlığı Yay., 2005, s. 205.

1. gönlüm: cânım D.

Pervāne şem‘ -i şebistān

‘ Āşık seni ister hemān

Gönlüm seni özler seni

3. Hayr u şer bunun meftūnı

Qays ise Leylā Mecnūn’ı

Ne anı ister ne bunı

Gönlüm seni özler seni

4. Gerçi cennet de güzeldür

Lik hüsniñ bî-bedeldür

Qismet-i rûz-ı ezeldür

Gönlüm seni özler seni

5. Ğayra bakmaz ‘ āşık gözi

Saňa toğrulmışdur özi

Budur Hüdāyī’nüñ sözi

Cānum seni özler seni

3. hayr u şer bunun meftūnı: Hüsrev Şirîn’in meftūnu D. / gönlüm: cānım D.

4. lik: lîki D.

Zākirī

Hece vezni: 4+4

1. Gele ey cānumuñ cānı
Gel zıkr idelüm Allāh'ı
Vücūduñ olmadan fānī
Gel zıkr idelüm Allāh'ı
2. Bir maḥşülüñ ḥırmān iken
Derdümüze dermān iken
Dilüñ saña fermān iken
Gel zıkr idelüm Allāh'ı
3. Hālümüz ḥōş hālde iken
Zıkr [ü] tesbīḥ dilde iken
Kardaş fırsat elde iken
Gel zıkr idelüm Allāh'ı
4. ‘Azrā’ıl cānuñı alur

(65)

Zākirī.

Eroğlu, Süleyman, “Mutasavvıf, Bestekar Bir Şair: Zākirī Hasan Efendi ve Yayımlanmamış Şiirleri”, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literatures and History of Turkish or Turkic*, Ankara, 2014, Volume 9/12, s. 235-254.

1. gele: gel MBZ.

2. bir maḥşülüñ ḥırmān: dil maḥşüli ḥırmān MBZ. / derdümüze: kıl derdüñe MBZ.

Māluñ milküñ bunda alur

Bir un dilüñ dönmez olur

Gel ıkr idelüm Allāh'ı

5. ākirī ıkr eyle bunda

Yaluñuz alursın sīnde

ardaş ister iseñ anda

Gel ıkr idelüm Allāh'ı

66

(Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün)

- . - - / - . - - / - . -

1. Yā ilāhī faẓluñ ile ıl meded

Cürm [ü] 'ıyānuma yok add ü 'aded

Ey mürüvvet ma' deni kānı Aad

ıl meded derdüme Allāh'um meded

2. 'Aş şarābın içüben anmışlaruz

Kim tecellī ātını duymışlaruz

Bir niçe 'ıyānı çok dervişlerüz

ıl meded derdüme Allāh'um meded

4. mālūñ milküñ bunda: māl ü mülküñ söyle MBZ.

5. yaluñuz alursın: alursın yalıñuz MBZ. / ardaş: yoldaş MBZ.

3. Ağlaram biñ derd ile ƙan ağlaram
Nefs ile şeytān elinden inlerem
Faħr-ı ‘ālemden şefā‘ at umaram
Ƙıl meded derdüme Allāh’um meded

4. Bir bölük ‘āşilerüz yanmışlaruz
Nefs [ü] hevā elinden ‘ācizlerüz
Cem‘ olup tevħide dā’im ağlaruz
Ƙıl meded derdüme Allāh’um meded

[27a]

67

[‘Ubeydī]

(Fe‘ ilātün / fe‘ ilātün / fe‘ ilātün / fe‘ ilün)

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

1. Ne ‘aceb alçaƙ olur bu felek-i bed-āyīn
Toƙınur ehline dā’im ider ol zār Һazīn

2. Kimini gāh vaşl-ıla bir gün ider şād u Һandān¹²⁸

(67)

‘Ubeydī D.

Arslan, Ömer, *Ubeydī Dîvânı (Metin ve İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE., 2013, s. 237.

1. ehline dā’im: ehl-i dile dāyım D. // ider ol zār: ider zār u D.

¹²⁸ Mısradaki “gāh” ve “u” kaldırıldığı takdirde, vezin düzelecektir.

2. kimini gāh vaşl-ıla bir gün ider şād u Һandān: kimi kim bir gün ide vuşlat ile Һurrem ü şād D. // fūrƙat ile: fūrƙatiyle D.

Fürkat ile niçe yıllar ider anı ğamgîn

3. Bir zamân şöyle güler yüzüne şanursın kim

Artık olmaz ğam-ı dehr ile cebinüñ pür-çîn

4. Bir gün ammā yine bir ot bırağur cānuña kim

Yedi deryâyı ağıtsañ anı itmez teskîn

5. Pertev-i nūrına gündüz geyürür cāme-i zer

Şeb-i ğamda seni qor bir qara şal ile hemîn

6. Sen şanursın ki saña cāh ile eylük eyler

Ħaberüñ yok seni ol çāha şalar ey miskîn

7. Elüñ alup tūtalum şimdi çıkardı ‘arşa

Bir zamân ola ki ide yirüñi zîr-i zemîn

8. İmdi ĥāk eylemeden menzilüñi Ħağ senüñ

Cehd kıl eyleyigör yirüñi firdevs-i berîn

9. Çünkü bu ‘ālem-i fānī saña bākī qalmaz

3. olmaz: itmez D. // dehr: derd D.

4. ot: od D. // ağıtsañ: dökerseñ D.

5. nūrına: mihr ile D.

6. ile: virüp D. / eyler: ider D. // şalar ey: atar iy D.

7. tūtalım: tūta kim D.

8. Ħağ: çarğ D. // kııl: idüp D.

(Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. İki cāhil bir yire gelse hemān ğavġā olur

İki söz söyleseler üçüncisi da' vā olur

2. Biri cāhil biri kāmīl gelse bunlar bir yire

Az olur da' vāları şoñ uci pes ra' nā olur

3. İki kāmīl bir yire gelse olurlar müttefīķ

Sözleri dürr ü cevāhir dilleri deryā olur

[Kemāl Ümmî]¹²⁹

(Mefā' ilün / mefā' ilün)

. - - - / . - - -

1. Ȧudāvendā günahkāram
 Ki nefis elinden evgāram
 Ža' ifem 'ācizem zāram
 Ne kılam çāre nā-çāram
2. Dükeli ma' şiyet bende
 Bırakmışdur beni bende
 Ki nefse olmuşam bende
 Zebūn oldum giriftāram
3. Yüzüm kıara özüm ma' yūb
 Sözüm herze gözüm maħcūb
 Elim tehī dilüm mekzūb
 Hemān bir bāğ-ı tārmāram

(69)

¹²⁹ Dīvān'da 41 beyti bulunan şiirin mecmuada 26 beyti bulunmaktadır.

Kemāl Ümmî'ye ait olan şiirin başlığı yanlışlıkla Ebyāt-ı Behiştî yazılmıştır.

Kemāl Ümmî D.

Balbaba, Sefā, *Kemal Ümmî Divanı Tenkitli Metin-İndeks*, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi SBE., 2009, s. 140.

1. evgāram: efkārem D.

3. elim tehī: elüm boşdur D. / tārmāram: bî-bāram D.

4. Yolum uzak azuğum yok
Yayakim yok yazugum çok¹³⁰
Ki ƣadrümnden yüküm artuğ
‘ Aceb ben nice yol varam

5. Be-şoğbet şālihem zākır
Be-ğalvet tālīhem fācır
Be-şūret ‘ ābidem şākır
Be-sīret dīv ü mekkārem

6. Hemīşe hāşılum ‘ işyān
Elümde zarr-ıla tuğyān
Dilümde ğaybet ü bühtān
Ƙatı nemmām u ğaddāram

7. Egerçi uğrevī işde
Benim keslān dil-ğaste
Ve līkin dūnyevī işde
Ƙatı cüst [ü] hem ‘ ayyāram

8. Hicābum hōd hāb oldı¹³¹

4. yayakim yok yazugum: yayağam hem yazığum D. / ƣadrümnden yüküm artuğ: ƣadrimden yoğum artığ D. / nice: niçe D.

¹³⁰ Nüşada “yok” yazılmasına rağmen, anlam gereği “çok” olarak değiştirdik.

5. dīv ü: diyü D.

6. zarr-ıla: zillet ü D. / ƣatı nemmām u: tamāmet bil ki D.

7. benim keslān dil-ğaste: benimçün öğde vü düşde D. / līkin: lākin D. / ƣatı: be-ğāyet D. / hem: - D.

Ve meftūnum serāb oldu
Beḳā milküm ḫarāb oldu
Fenā milkümde mi‘ māram

9. Ne ‘ilmüm var ne ḫōd zühdüm
Ne ḫilmüm var ne ḫōd cehdüm
Ki her dem şıdurur ‘ahdüm
Baña bu nefsi-i emmārem

[28a]

10. Degül hīçbir işüm ma‘lüm
Ne bellü diriyem mazlüm
Ne bellü ölüyem merḫüm
Ne bellü yok u ne varam

11. Ne bellü ‘ālimem ‘āmil
Ne bellü ‘āmiyem cāhil
Ne bellü ‘ākilem kāmil
Ne bellü faḫr u ne ‘āram

12. Ḳavilde zāhiren ḫōşam
Fi‘ lde bāṭinen boşam

¹³¹ nüshada “cūd-ı” yazmasına rağmen, anlam gereği “ḫōd” olarak değiştirdik.
8. ḫōd: merd-i D. / ve meftūnum serāb: ki maṭlūbım türāb D. / milküm: mülkim D.
9. emmārem: mekkārem D.
10. yok: yoğ D.
11. faḫr u ne ‘āram: faḫr ü bī-‘ārem D.
12. ‘ālemde: zikirde D.

‘Älemde gerçi hāmūşam

Şi‘rde ehl-i güftāram

13. Harāmı bulmasam nā-çār

Oluram merd-i perhīzkār

Kaçan kim buluram ey yār

Şanasın yağı tātāram

14. Dirīgā kim bu ben güm-rāh

Özümden olmadım āgāh

Ki ‘ömrümde beni her gāh

Bir pul narhına şataram

15. Behiştî az bahā ile

Şatun alıamazam ammā

Ťamuya çok bahā ile

‘Aceb niçün harīdāram

16. Dimişdür seyyid-i muhtār

Ki ehlü’s-sūḳ ehlü’n-nār

Meger kim şaklaya Settār

13. oluram: ölürem D. / perhīzkār: pīr hīzi-kār D.

14. ‘ömrümde beni: ‘ömrüm ekserin D. / narhına: nırğına D.

15. ile: birle D. / ammā: illā D. / Ťamuya: ḡamuya D.

16. seyyid-i: seyyid ü D.

Beni kim ehl-i bāzāram

17. Açıp gösterdüğüm altun

Velikin şataram kurşun

Bu kıllāblık ile dün gün

Yürüyüp halkı aldaram

18. ‘ Aceb ben nice dervişem

Ki şerre her yaña işem

Hevādur cümle endişem

Ki her ağıyār ile yāram

[28b]

19. Benem maḥrūm mücrim kıl

Ki ḥayrum az şerüm ḥōd bol

Hemīşe şerr işe meşgūl

Velī ḥayr işde bī-kāram

20. İçüm kalb ü taşum şāfī

İşüm müḥmel adum şūfī

Benem ol ‘ āşī vü cāfī

Ki her dem yoldan azaram

17. açıp gösterdüğüm: becid göstürdüğim D. / şataram: şatduğım D. / kıllāblık ile: kıllāşlığıla D.

18. şerre: halka D. / cümle: kamu D.

19. maḥrūm: ol bir D. / az şerüm ḥōd: azdur ve şerrim D. / işde bī-kāram: işe bey-kārem D.

20. taşum şāfī: daşım şūfī D.

21. Ki bir sālūs-ı pür zerķam
Riyā deryāsına ğarķam
Risālem şūretüm hırķam
Gören şanur ki dīndāram

22. Şerī‘ at bilmeden muḥkem
Ḥaḳīkatden ururam dem
Ḳuru lāf ururam her dem
Ki ben dānā-yı esrāram

23. Beni bu ḥalk eyü şanur
Yalan dā‘ vāma inanur
Ne bilsün zerķa aldanur
Ki bir ‘ayyār u ṭarrāram

24. Niçe ḳılam ḳuru da‘ vī
Ki yoķ da‘ vīmde bir ma‘ nī
Kerāmet söylerem ya‘ nī
Ki ma‘ nīden ḥaberdāram

25. İlāhī cürmümi bildüm

21. ki: çü D.

25. cürmümi: suçumı D. / ḳapuña yalvarı: ḳapuña yalvaru D. / ki cürme: degil kim D. / iḳrāram: inkārem D.

Ƙapuña yalvarı geldüm

Muƙırram her ne kim ƙıldum

Ki cürme ehl-i iƙrāram

26. Eger faẓl eyleye Hālīƙ

Oluram raḥmete lāyīƙ

Eger ‘adl eyleye rāzīƙ

Ʀamuya key sezāvāram

[29a]¹³²

[29b]

70

Naṣīhat-ı Va‘ ẓ-ı Şemsī Efendi

(Fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Zevƙ idenler lezzet-i dünyāyı bildi dadı yok

Kārı ğamdur ğuşşadur bir laḥza anuñ şādı yok

Zāhire baƙsañ anuñ ta‘ mīr ider üstādı yok

Bir ‘imāretdür cihān kim resmi var bünyādı yok

2. Zāl-i dehrün dostum aldanma şaƙın sen alına

26. raḥmete: cennete D. / rāzīƙ: bayıƙ D. / Ʀamuya: Ʀamuya D.

¹³² “Harfū’l-Ƙur’ān başlıĝı altında kaleme alınan eserde Arapça geƙen harfler listelenmiştir.”

(70)

Şemsī Efendi D.

Haz. Akkaya, *Mehmet, Şemsī Paşa Divānı (İnceleme-Edisyon Kritikli Metin)*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE., 1992, s. 747.

1. zāhire baƙsañ anuñ: zāhir yıƙsañ ānı D.

Ādemi izlāl ider mekkāredür ef' āline

Luṭf idüp tütma kulaḳ dehrün bu ḳīl ü ḳāline

Bir 'imāretdür cihān kim resmi var bünyādı yok

3. Meskenün fevka'l-' alā olmaz olur āḫir türāb

Ne umarsın şol binādan kim ola taḥtında āb

Yapma bu fānī cihānı kim olur āḫir ḥarāb

Bir 'imāretdür cihān kim resmi var bünyādı yok

4. Merḳadum ṭaşına yazsunlar bunı baş üstine

Göz yaşından ğayrı hergiz inmesin yaşı üstine

'Āḳil oldur kim ḳomaz bir ṭaşı bir ṭaş üstine

Bir 'imāretdür cihān kim resmi var bünyādı yok

5. Bir iki günlük müsāfirdür ḳamu ḥalḳ-ı cihān

Ya niye ta' mīr iderler ki bular 'ālī mekān

Şemsī'nün ḥaḳdur sözi va'llāhi bi'llāhi inan

Bir 'imāretdür cihān kim resmi var bünyādı yok

2. sen alına: āline D.

4. ṭaşına: üstine D. / inmesin yaşı: itmesün baş D.

1. Ġāfilen bir gün ölürsem
‘ Aceb n’ola ḥālüm benüm
İtdüklerümi bulursam
‘ Aceb n’ola ḥālüm benüm
2. Şon dem tevfiķuñ irmezse
Zikrũ dilüme gelmezse
Senden hidāyet olmazsa
‘ Aceb n’ola ḥālüm benüm
3. Cürm [ü] ‘ işyān işüm bunda
Hiç bir ‘ amel yokdur bende
Varup ol qarañu sinde
‘ Aceb n’ola ḥālüm benüm
4. Yarın ḥalāyık dirile
Maḥşer yirine varıla

(71)

Zākirī.

Eroğlu, Süleyman, “Mutasavvıf, Bestekar Bir Şair: Zākirī Hasan Efendi ve Yayımlanmamış Şiirleri”, *Turkish Studies İnternational Periodical for the Languages, Literatures and History of Turkish or Turkic*, Ankara, 2014, Volume 9/12, s. 235-254.

Bu şiir, age.’de bulunmamaktadır.

‘ Āşīler oda sürile

‘ Aceb n’ola hālüm benüm

5. Yā ilāhī senden meded
İhsānuña yokdur ‘ aded
Ümmetüm dimezse Aḥmed
‘ Aceb n’ola hālüm benüm

6. Hāḳ baña su‘ āl iderse
‘ Aqlum başumdan giderse
Ḳulum niçün itdün dirse
‘ Aceb n’ola hālüm benüm

7. Zākiri sen bu vīrānı
Ebed milküm şanduñ anı
Hiç dimedün maḥşer günü
‘ Aceb n’ola hālüm benüm

72

Hüdāyī

Hece vezni: 6+5

1. Tevhīd ile olur her derde dermān

(72)

Hüdāyī D.

Tatçı, Mustafa-Musa Yıldız, *Azîz Mahmud Hüdāyî Dîvân-ı İlâhîyât (Tıpkıbasım ve Çevrimyazı)*, Üsküdar Belediye Başkanlığı Yay., 2005, s. 15.

Hakk'a tevhid ile irmiş erenler

Tevhid ile olur her müşkil âsân

Hakk'a tevhid ile irmiş erenler

2. Göñülden pasuñı silmek dilerseñ
Bilmedüklerüñi bilmek dilerseñ
Eger Hakk'ı sende bulmak dilerseñ
Hakk'a tevhid ile irmiş erenler

3. 'Äleme 'ibret göziyle başkanlar
Çerâğı nûr-ı Mevlâ'dan yağanlar
Yirden gökden geçüp 'arşa çıkanlar
Hakk'a tevhid ile irmiş erenler

4. Aldanma key şaķın bu kâ' inâta
Geç ağ u қaradan baқ nûr-ı zâta
İrmek ister iseñ bâķi hayâta
Hakk'a tevhid ile irmiş erenler

5. Bulmak ister iseñ eger Hudâ'yı
Ehl-i tevhide hizmet it Hüdâyî
Yola çeken oldur bay u gedâyı

3. çerâğı: çerâğın D.

4. ağ: ak D.

[30b]

73

Zākiri

Hece vezni:4+4

1. Felek bizi şol ğurbete
Şaldı elümden ne gelür
Döne döne çok cefâlar
Kıldı elümden ne gelür
2. Felek ayurdı yârümi
Arturdı âh [ü] zârımı
Dilim dilim cigerümi
Deldi elümden ne gelür
3. Felek ayurdı ilümden
Şaşurdı küllî bilümden
Ġâyet korķardum ölümden
Geldi elümden ne gelür

5. oldur: odur D.

(73)

Zākiri.

Eroĝlu, Süleyman, “Mutasavvıf, Bestekar Bir Şair: Zākiri Hasan Efendi ve Yayımlanmamış Şiirleri”, *Turkish Studies İnternational Periodical for the Languages, Literatures and History of Turkish or Turkic*, Ankara, 2014, Volume 9/12, s. 235-254.

Şarkı, age.'de bulunmamaktadır.

4. Felek an itdi gzmi
Topraa koydum yzmi
Ngehn krpe uzumu
Ald elmden ne gelr

5. Ggsmi dgdm ta-ıla
Eridi barum ba-ıla
Gzlerm anlı ya-ıla
Tld elmden ne gelr

6. Zkir eyleme zr
kr ıl H'a yalvar
Aılm 'mrm bar
ld elmden ne gelr

74

ady

(Mefln / mefln / mefln / mefln)

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Nesm-i lufu y Rabb bu b- dilde pyn it
Murdum gncasn asen-i vech-ile andn it

2. Yitişdür menzile esb-i murādum rāh-ı ‘aşk içre
Refîk idüp baña tevfiķuñı luţfuñ nigāh-bān it
3. Mu‘ aţţar kıl meşāmm-ı cānumı bŷy-ı ma‘ ārifle
Enīs ü hem-dem ü hem-soĥbetüm erbāb-ı ‘irfān it
4. Şunup cām-ı şarāb-ı ‘aşķuñı bezm-i muĥabbetde
Lisānum naġme-i zikrŷnle her demde sŷhendān it
5. Ma‘ ārif gŷlleri olsun kŷşāde bād-ı luţfuñla
Benŷm bu ķalb-i maĥzŷnum kerem ķıl bir gŷlistān it
6. Girīzān eyleyŷp dā’im beni cŷhhāl [ŷ] nā-kesden
Ķarīb-i zŷmre-i ‘irfān ba‘ īd-i şaĥş-ı nādān it
7. Cilā vir ref¹³³ idŷp jeng¹³³-i ġamı āyīne-i dilde
Cemāl-i şāhid-i maķşŷdumı yā Rabb nŷmāyān it
8. Ĥaţāma baķmayup dā’im ‘aţāñı eyle erzāñı
Benŷm āĥir nefesde hem-demŷm luţf eyle īmān it
9. Şadāyī bī-kesŷñ ol dest-giri bend-i miĥnetden

¹³³ Nŷshada “reng” yazmasına raġmen, anlam gereġi “jeng” olarak dŷzelttik.

[31a]

75

Va' z-ı Naşihat-ı Fevrî

İlâhî

(Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Kendü miqdârından ey dil herkesi a' lâ gözet
Zerreyi mihr-i münevver kıtreyi deryâ gözet
2. ' Âkıl iseñ kimseye kıılma haķâretle nazar
Şırçayı gevher bilüben serçeyi ' anķâ gözet
3. Merd iseñ merdâne baķ mûrı Süleymân anlayup
' Ârif iseñ her gedâyı bî-kesi Dârâ gözet
4. Meskenüñ sa' y ile kūy-ı meskenet kııl ey gönül
Mertebeñ eflâkden yeg menzilüñ a' lâ gözet
5. ' Aşķ içinde genc-i lâ-yefnâ dilerseñ Fevrîyâ

(75)

Fevrî D.:-

Yaşar Aydemir, *Behiştî Dîvânı*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 2018, s.97.

2. kıılma: itme D. // bilüben: bil ey dil D.

3. mûrı: mûra D.

4. yeg menzilüñ a' lâ: biñ mertebe bālâ D.

Nihānī

(Me'  l  / mefā'  l  / mefā'  l  / fe'  l n)

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Biz s kin-i mey h ne-i peym ne-ke  nuz
Biz ser-zede-i h k-i reh-i p r-i mu  nuz
2. Biz di lemey z gul g l n  b lb l-i b    
Biz mur -ı ho -evt n -ı g list n-ı cin nuz
3. Geh ma rem-i ' irf n [u] gehi hemdem-i s lt n
Geh h k-i kef-i p y-i ged y n-ı cih nuz
4. Her t r-i hav dis ki atılır avs-ı az dan
Tesl m-i r z da ana c n-ıla ni  nuz
5.   n   n irer z menzil-i ma   da Nih n 
  n r h-ı mu abbetde bug n r h rev nuz

(76)

Nih n , N.

Kaplan, Yunus, "Nih n  ( brahim  elebi) ve Gazelleri", *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literatures and History of Turkish or Turkic*, 2010, Volume 5/4, s. 1271-1303.

1. reh-i: kef-i N.

2. di lemey z: di lemez z N. // evt n-ı: el '  n-ı N.

4. her t r-i hav dis ki atılır: sehm-i  am atılsa ne adar N. // tesl m-i: meyd n-ı N.

Va' z-ı Nesîmî

(Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Gerçi ' aynümden nigārā şüretüñ pinhân degül
Fürkatüñden yandı bağrum vaşluña hemyân degül
2. Ey gönül nādān qatında rāzuñı¹³⁴ fāş eyleme
Ehl-i ' irfāndur bu rāzuñ maḥremi nādān degül
3. Cehlüñi ref' eyle ey zāhid ilāhı ṭanı kim
Cehl imiş cehl ol marāzdur qābil-i dermān degül
4. Ḥaḫ sever ḥūbı ne ma' nādān ben anı sevmeyem
Sevmeyem şol nesneyi kim dimedi insān degül
5. Şüret-i ' aşḫ kimsenüñ kim qılmadı gönlinde kār

(77)

Nesîmî D.

Ayan, Hüseyin, *Nesîmî Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara, 2014, s. 467.

1. yandı bağrum vaşluña hemyân: yanaram kim vaşl ile hem-sân D.

¹³⁴ Nüshada “zārîñı” yazmasına rağmen anlam gereği “rāzıñı” olarak değiştirdik.

3. marāzdur: marāz kim D.

4. ma' nādān ben: ma' niden men D. / sevmeyem: sevmeyen D. // dimedi insān degül: sevdi Ḥaḫ insān degil D.

5. şüret-i ' aşḫ kimsenüñ kim: şüretin ' aşḫı kimin ki D. / gönlinde: cānında D. // gören: gezen D. // ma' nāda cān dermān degül: ma' nide cindir cān degil D.

Şol gören cismindeki ma‘ nāda cān dermān degül

6. Gerçi āsān şanur ey cān ‘ aşkuñı her bī-ḥaber
Kim ki şol deryāya düşdi bildi kim āsān degül
7. Ārzūmend oldı o yārūñ vaşlına gönlüm müdām
Buyruğı taqdīre geçmez ḥükmine fermān degül
8. Hızr-ıla ‘ İsā nigārā buldı vaşluñdan ḥayāt
La‘ lüñi kimdür diyen kim çeşme-i ḥayvān degül
9. Gerçi yeg-durur vefādan senden ey dilber cefā
Sen vefālıysan vefā kıl kim cefā çendān degül
- [32a]
10. Ey göñül dārū’s-selāmda dünyenüñ lezzātını
Şanma kim ol bī-şebātuñ devri cāvidān degül
11. Nefsini öldürmeyen ger Feridūn-ı dehr ise
Ḳoma adın pehlevān ol Rüstem-i destān degül
12. ‘ Aşk ile meydāna muḥkem er gerekdür kim gire

6. āsān şanur: āsāndır der D. // deryāya düşdi bildi kim: sevdāya düştü bildim ki D.
7. oldı o yārūñ vaşlına gönlüm müdām: oldu gönlüm vaşlına yārın velī D.
8. la‘ lüñi kimdür: vaşlına kimdir D.
9. yeg-durur: geyrekdir D.
10. selāmda dünyenüñ lezzātını: selāmı dünyanın lezzātına D. // ol: şol D.
11. Feridūn-ı dehr: Bījen ü Sührāb D. // ḳoma adın pehlevān ol: pehlivān olmaz adı hem D.

Her hünersiz himmet[i] süstün yiri meydān degül

13. Ey ki sultān olmak isterseñ faķır ol kim yakīn

Her ki sultān oldu dervīş olmadı sultān degül

14. Tutma şeytān-ı racīmūñ kavlini Raḥmān'a uy

Kim olan şeytāna tābi⁶ şanma kim şeytān degül

15. Ey diyen baña ki her dem bakma ḥūbuñ yüzine

⁶ Āşıkuñ āḥer gözi var ol kadar nādān degül

16. ⁶ Aql u cānı yokdur ol bī-ma⁶ rifet ḥayvānda kim

Ḥūblaruñ ⁶ aşkıında dā'im vālih ü ḥayrān degül

17. Ey Nesīmī çün yakīn imānmış imān yakīn

Her şehādet kim yakīnden taşradur imān degül

12. meydāne: meydān D.

13. her: kim D.

14. racīmūñ kavlini Raḥmān'a uy: cindir ta'bi-i Raḥmān degil D. // olan: uyan D. // tābi⁶ şanma kim şeytān degül: engüşt-i Süleymānī gerek D.

15. baña ki her dem: her dem baña kim D. // āḥir: aķar D.

16. u: ile D. // ḥūblaruñ ⁶ aşkıında: şūretiñ naķşında D.

17. çün yakīn imānmış imān yakīn: Ḥaķ katında çün yakīn imān imiş D.

Naşihat [u] Tenbîh-i Nev'î

(Mef' ülü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe' ülün)

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Bu 'aşk-ı mecāzuñ ğam-ı hicrānına la' net

Dünyāda vü 'uqbādaki hüsrānına la' net

Erbāb-ı ğamuñ nāliş ü efgānına la' net

Dilberlerinüñ va' de-i ihsānına la' net

Yok yirlere itdükleri peymānına la' net

Ol tã'ifenüñ gerçek ü yalanına la' net

Başdan bunı icād idenüñ cānına la' net

Ecdādına vü aşlına erkānına la' net

2. İl yāri çeker sīneye sen 'āşık-ı dīdār

Sen girye vü zār eylemede senden o bīzār

Sen 'arz-ı niyāz itseñ ider nāzını tekrār

Sen eyler iken çismüñi yolında güher-bār

Sen olmuş iken naqd-i vücūduñla ħarīdār

İl māyil olur vaşlına bī-dirhem ü dīnār

Bu şan' atı icād idenüñ cānına la' net

(78)

Nev'î D.

Tulum, Mertol-Ali Tanyeri, *Nev'î-Divân-Tenkidli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1977, s. 206.

2. nāzını: nāzın o D. / māyil: mālîk D.

Ecdādına vü aşlına erkânına la‘net

3. İrmez ayağın öpmege bir ‘âşık-ı maḥzûn
Eller ser-i zülfîn irişen Ehremen-i dūn
Sen eyle gerek nāleñi ney yaşıñı mey-gūn
‘Uşşāka cefā ğayra vefā bunlara ḳānūn
Gel olma şaḳın ādem iseñ bunlara meftūn
Mahremleri her müptezel ü nākes ü mel‘ūn
Başdan bunı icād idenūñ cānına la‘net
Ecdādına vü aşlına erkânına la‘net

4. Ey dilbere ‘âşık geçinen¹³⁵ ebleh ü nādān
Öldürse revādur seni tığ-ı ğam-ı hicrān
Sen ṭālib ü rāğıb aña senden o girizān
Ol mest-i tegāfūl sen aña vālih ü ḥayrān
İnşāf u zehī cehl ü zehī nekbet ü ḥüsrān
Hep oldı buña rağbet iden şoñra peşimān
Başdan bunı icād idenūñ cānına la‘net
Ecdādına vü aşlına erkânına la‘net

[33a]

5. Biñ ḥayf bizim çekdügümüz renc ü ‘anāya

3. Başdan bunı icād idenūñ cānına la‘net: Bu şan‘atı icād idenūñ cānına la‘net D.

¹³⁵ Nüshada “geçenün” yazılmasına rağmen, anlam gereği “geçinen” diye okunmuştur.

4. geçineñ: dirilen D. / rāğıb aña: cūyān D. / Başdan bunı icād idenūñ cānına la‘net: Bu şan‘atı icād idenūñ cānına la‘net D.

5. biñ: yüz D. / her: hep D. / dest urmayalar ‘aḳlı olanlar bu: tuş olmayalar ğaflet ile tığ-i D.

Her sa‘y-i belîğ itdügümüz gitdi hebāya
Nev‘î’den iriſşün bu naſihat zurefāya
Dil virmeyeler her ſanem-i māh-liķāya
Dest urmayalar ‘aqlı olanlar bu belāya
Āmīn diyeler hāzır olanlar bu du‘āya
Bu ſan‘atı icād idenüñ cānına la‘net
Ecdādına vü aſlına erkānına la‘net

79

‘İlm-i Hikmet-i Cinānī

(Mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün)

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Halkuñ ne ‘aceb hikmet olur ‘aķd ile ħalli

Her ħāle münāsib görünür cümle maħalli

Eyler kimisi fıkı-i terakķī vü te‘allī

Gelmiş kimine ‘ālem-i süflīde tesellī

Ĥallāk-ı cihān ‘āleme kılduķda tecellī

Her ſeyi birer ħāl ile kılmış mütesellī

2. Geymiş kimisi cāme-i zer-beft ü zer-endūd

Paſmağın giyer kimi gezer faķr-ile merdūd

(79)

Cinānī D.

Okuyucu, Cihan, *Cinānī (Hayatı, Eserleri, Dîvânı'nın Tenkidli Metni)*, Türk Dil Kurumu Yay., 2000, s. 95.

Divan'da ſiir sırası farklıdır: 2. ſiir-3; 3. ſiir-4; 4. ſiir ise 2. sıradadır.

2. paſmağın giyer: peſmine geyüp D. / ĥırmān-ıladur: ĥırmān-iledür D. / kiſi: biri D.

Hırmān-ıladur kimi kimi vāşıl-ı maqşūd
Hikmet bu ki her kişi yine hāline hoşnūd
Hallāk-ı cihān ‘āleme kılduğda tecellī
Her şeyi birer hāl ile kılmış mütesellī

3. Olmış kimisi mîr ü kimi şahne vü kâzî
Gavğası olur derd ü belā-yı mütekâzî
Şorsañ yine ahvālını müstaḳbel ü māzî
Her birisi hālinden olur şākir ü rāzî
Hallāk-ı cihān ‘āleme kılduğda tecellī
Her şeyi birer hāl ile kılmış mütesellī

[33b]

4. Olmış kimisi cümle cihān milkine sulṭān
Başında ğam-ı taṭṭana-i şevket-i dīvān
Ammā kiminūñ kudreti yok müflis-i devrān
Her birisi hālince yine hurrem ü handān
Hallāk-ı cihān ‘āleme kılduğda tecellī
Her şeyi birer hāl ile kılmış mütesellī
5. Erbāb-ı ğınā devlet ü iḳbāl ile mağrūr
Aşhāb-ı hüner faẓl u kemālāt-ıla mesrūr
Zühhāda Cinānī ḥarem-i cennet ile hūr

3. şorsañ yine ahvālını: likin şorar olsañ yine D.

4. müflis-i devrān: müflis ü ‘uryān D.

‘Uşşāka şadā-yı ney ü āvāze-i ʔanbūr

Ḥallāk-ı cihān ‘āleme kılduḡda tecellī

Her şeyi birer hāl ile kılmış mütesellī

80

Yahyā

(Fe‘ ilātün/ fe‘ ilātün / fe‘ ilātün / fe‘ ilün)

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. ʔaḡlar doldı tenüm vuşlata imkānum yok

Ḳaldum ayaḡda ḡara başuma dermānum yok

2. Beni nāḡār idüben gitdi raḡible nigār

Hey meded kūyını seyr eylemeḡe cānum yok

3. Aḡladuḡum bu-durur ḡülşen-i ‘ālemde benim

Gönlümi eglemeye bir ḡül-i ḡandānum yok

4. ‘Āşık olanları ḡulluḡa ḡabul itmeyici

Ben de bildüm ki o beg-zāde gibi ḡānum yok

(80)

Yahyā D.

Çavuşoḡlu, Mehmet, *Yahya Bey Dîvânı Tenkitli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1977, s. 411.

1. ʔaḡlar doldı: dāḡlar ʔoldı D.

2. nāḡār: bī-cān D. // raḡible nigār: raḡīb ile ḡabīb D.

3. eglemeye: eglemeḡe D.

5. Baña bayram yirini añma şaķın ey Yaħyā
Baña şalınmaĝa bir serv-i ħırāmānum yok

[34a]

81

Müderriş

(Fā^ˆ ilātün / fā^ˆ ilātün / fā^ˆ ilātün / fā^ˆ ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Her kimüñ kim cānına düşdi bugün sevdā-yı hū
Dutdı ħalbi ħānesin pür-na^ˆre-i ğavĝā-yı hū
2. Anda her zerrāt-ı cismi buldı hūdan lezzeti
Cism ü cānın kıldı ĝarķ ol arada deryā-yı hū
3. Hū didüĝin işidür ol demde cümle kā^ˆ ināt
Nice tıtmışdur hū gör her taĝı vü şaħrāyı hū
4. Ber-ķarār idüp yiri eflākı iden bī-ķarār
Sırr-ı hūdur añladuñsa himmet-i ^ˆulyā-yı hū
5. Zıkr-i hūdan fāriĝ olma bir dem ey hū ^ˆārifi
Menzil ider ^ˆārife çün cennetü'l-me^ˆ vā-yı hū

5. baña: bile D.

(81)

Gazel, **Müderriş** mahlaslı çalışmalarda bulunamamıştır.

6. ‘Āşık-ı hūnuñ dem-ā-dem fikri zikri hū-durur
Cānına kılmış-durur ol maqşadu’l-aqşā-yı hū
7. Sırr-ı hūdan keşf olur eşmār-ı esmā-yı Hudā
Didi ‘arifler anuñçün sırr-ı her esmā-yı hū
8. Ümmet iseñ ger Muḥammed ḥazretine hū diyüp
Vir şalavāt cān-ıla dolsun zīr ü bālā-yı hū
9. Hāy [u] hūdan ey Müderris ḥissedār ol gel bugün
Anda hū görmek dilerseñ aç gözin çün hā-yı hū

82

(Fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Biz Hudā’dan ğayra hergiz ‘arz-ı ḥācet itmezüz
Ḳāziü’l-ḥacātdan ğayra münācāt itmezüz
2. Bir ‘aba besdür bize fāḥir libāsı n’eylerüz
‘Ārifüz ehl-i dilüz biz meyl-i dārāt itmezüz

Nihānī

(Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Cübbe vü destārı n'eyler 'āşık-ı dīvāneler
Tekyegāhıdur bularuñ gūşe-i vīrāneler
2. Mest [ü] lā-ya' kııl 'aceb mi olsalar tā ḥaşr[e]dek
Sāķi-i bāķi elinden içdiler peymāneler
3. Görseler her ḳanda şem' i cān atar pervāneler
Ḥāşa'lillāh ğam yiye yanmağ-ıçun pervāneler
4. Şanma terk-i cān içün dünyāda 'āşık ğam yiye
Cān virür cān virmege her ḳandasa mestāneler
5. Olma vaşluñda Nihānī dilberüñ nevmid ne
Kim işi tā ḥāzret ola 'āķıbet bīgāneler

Hayretî

(Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Olmayan fûrkatde fark itmez vişalûñ kıymetin
Teşne dillerden şoruñ âb-ı zülâlûñ kıymetin
2. Duttılar bâzârını dehrûñ metâ' -ı kalb-ile
İtdiler kâsid-i fuḥḥaşlar ricâlûñ kıymetin
3. Egnüme aldum tecerrüd ḥırkasın fark itmezem
Çarḥ-ı aṭlasdan bu gün bir köhne şaluñ kıymetin
4. Ey birâder naḳd-i kāmildür zevâli yok kemâl
Kim berâber eylemişdür ḥâke mâluñ kıymetin
5. Mâzî vü müstaḳbeli terk idegör ey Hayretî
Bilmek istersen eger ' âlemde ḥâlûñ kıymetin

(84)

Hayretî D.

Çavuşoğlu, Mehmed - M.Ali Tanyeri, *Hayretî Dîvan Tenkidli Basım*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 2868, 1981, s. 345-346.

2. kâsid-i: kâsid D. / fuḥḥaşlar: muḥannesler D.

(Fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Benden artuḳ o baña ‘arż-ı muḥabbetler ider
 Hılelerle dil ü cān milkini ġāretler ider
 Gönlümi almada görseñ ne zārāfetler ider
 Gerçi ḥalḳ içre baña ‘arż-ı muḥabbetler ider
 Ğayra dil virme diyü baña naşihatler ider
 Dem olur ġamzeler-ile ne ihānetler ider
 Kimseler tāze cüvān sevmeye meyl eylesesün
 Tıfl-ı nev-reste seven vaşlına irsem dimesün
2. Dutalum şıve vü nāz-ıla helāk ide seni
 Düşmeye gerdānuma kākül-i ‘anber-şikenî
 Dem-i vuşlatda baña ḥāyil olur pîrehenî
 Ʋomaya sîneye şarmağa o nāzûk bedenî
 O maḥalde saña göstermege vech-i ḥasenî
 Ne benî Ʋoya anuñ ġamzesi ‘Ālî ne seni

(85)

‘Ālî D.,

Aksoyak, İsmail Hakkı, *Gelibolulu Mustafa Ali-Divânlar: I. Dîvân, II. Vâridâtü'l-Enika, III. Layihatü'l-Hakika, IV. Divan*, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2018, s. 451.

1. ‘arż-ı muḥabbetler: luṭf u ri‘āyetler D. / eylesesün: itmesün D.

2. dutalum: tütalum D. / nāz-ıla: nāz ile D. // düşmeye gerdānuma: düşmeye gerdenuñe D. / baña ḥāyil olur: girüp aramıza D. / Ʋomaya: Ʋoymaya D. / saña göstermege: baña yüz vermeye D. / benî: seni D. / seni: benî D. / ağlamazam: ağlamazın D. / ḥasenî: şanemî D. / bağlamazam: bağlamazın D.

Yine hiç cevri ü cefâsından anuñ ağılamazam
Terk idüp ol haseni gayrıya bel bağlamazam

[35b]

86

Yahyâ Efendim İlâhî¹³⁶

Medîne-i Münevvere Üzerine

(Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ey meh-i burc-ı risâlet v'ey şeh-i 'âlem meṭâ'
Kaṭre-i şebnem gibi mihrüñle bulduḡ irtifâ'
'Ayn-ı 'uşşâka gelürken nûr-ı zâtuñdan şu' â'
Ḥaylî müşkildür firâḡ u infîşâl u inkıṭâ'
Geldi rûz-ı fûrḡat oldu kûs-ı riḥlet istimâ'
El-vedâ' vü el-vedâ' vü el-vedâ' vü el-vedâ'
2. Toḡmış-iken başuma sāyeñde devlet günleri
Gül gibi göñlüm açarken mäh-ı raḥmet günleri
Nāgehān irdi kıyāmet gibi ḥayret günleri
Ayrılık eyyāmı hicrân vaḡtı fûrḡat günleri
Yâ Resûlallāh bizi yaḡdı bu ḥasret günleri

¹³⁶ Dīvân'da 7 benti bulunmaktadır.

(86)

Yahyâ D.

Çavuşoğlu, Mehmet, *Yahya Bey Dîvânı Tenkitli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1977, s. 183.

El-vedā‘ vü el-vedā‘ vü el-vedā‘ vü el-vedā‘

3. Cennet-i kūyuñ olupdur ehl-i dünyādan ırak
Varamazlardı kapuña olmasa ‘aşquñ burak
Yolumuz şahrā-yı ğam dil pür-elem menzil ırak
Toymak olmaz görmege gitmez gönülden iştiyāk
El-firāk [u] el-firāk [u] el-firāk [u] el-firāk
El-vedā‘ vü el-vedā‘ vü el-vedā‘ vü el-vedā‘

4. Milk-i dünyā pādişāhı āhret sulţānısın
On sekiz biñ ‘ālemüñ bir şāh-ı ‘ālī şānısın
Ümmetüñ ‘aybına Hakk’uñ noқта-i ğufrānısın
Başına dermānı yok bī-çäreler Loqmānısın
Mihr-i devlet āsumānısın şefā‘ at kānısın
El-vedā‘ vü el-vedā‘ vü el-vedā‘ vü el-vedā‘

İlāhī

(Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ehl-i taḥkīka iriş Ḥaḳḳ'ı muḥaḳḳaḳ görmege
 Hālet-i Manşūr'a baḳ rāz-ı ene'l-Ḥaḳ görmege
 Şayḳal it mir'āt-ı cānı sırr-ı muḡlaḳ görmege
 Mūnkir-i rū'yet degülseñ şūret-i Ḥaḳ görmege
 Baḳduḡınca her nazarda 'ayn-ı zātu'llāhı gör
2. Zıkr-i illa'llāh ile virdünse cāna revnaḳı
 Nefs ḡulmātın ḳoyup bulduñsa nūr-ı muṭlaḳı
 Seyr idüp mi' rāc-ı rūḡānide gördünse Ḥaḳ'ı
 Levh-i iḡlāş eyledünse gönlüñi ey mütteḳī
 Kürsī-i Raḡmān'a aḡduñ anda 'arşu'llāhı gör
3. Rāzī ol *naḡnū ḳasemnāda*¹³⁸ yazılan ḳısmuña
 Yoḳluḳ erḳāmını çek 'ālemde ism ü resmüñe

¹³⁷ Sayfanın sol tarafında Arapça bir şiir vardır.

[Dünyâ için yaratılmışlara boyun eğme, bu senin dinin için bir zayıflık sebebidir. Allāh, Kâf ve nûn (Kün) arasındaki hazinesinden sana rızık verecektir. Yeryüzündeki her miskin, her şeyini O'ndan bekler ve umut eder. Din ve dünya için güzel olan şey ikisinin de bir arada olmasıdır. Allāh, din olmadan dünyayı mübarek etmez.]

(87)

Uşûlî D.

Haz., İsen, Mustafa, *Uşûlî Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Tıpkıbasım)*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yay., 2020, s. 135.

Dîvân'da 9 beyti bulunmaktadır.

1. cānı: ḳalbi D.

¹³⁸ "biz taksim ettik" Zuhurf, 32.

Tā tecellī eyleye sırr-ı müsemmā ismüñe

Ölmedin nefis öldürürseñ nice tola cismüñe

Nefḥa-i rūḥü'l-ḳudsden maḥẓ-ı rūḥu'llāhı gör

4. Ey Uşulī remz-i mā evḥāyı¹³⁹ bilmez her le'ım
Kim kelāmu'llāh sırrın anlamaz dīv-i racīm
Ḥōş buyurmuşdur sipeh-sālār-ı rāh-ı müstaḳīm
‘İlm-i ḥikmetden bilürseñ gel berü gel ey ḥakīm
Sen Nesīmī mantıḳından diñle faẓlu'llāhı gör

[36b]

88

Sultān Aḥmed Ḥān [Aḥmed Beg]¹⁴⁰

(Meḥ ülü / meḥā' ilü / meḥā' ilü / fe' ülün)

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Her kim bize ta' n eyler ise cins-i beşerden
Ḥaḳ şaḳlasun 'ālemde anı ḥavf [u] ḥaṭardan
2. Zemm eyleyüben 'aybumuzı ḥalka diyeli
Maḥşerde emīn ide Ḥudā şūr-ıla şerden

¹³⁹ “vahyettiğini.” Necm, 10.

¹⁴⁰ Dükakinzade Aḥmed Beg'e ait olan şiirin başlığı, nüshada yanlışlıkla Sultān Aḥmed Ḥān olarak yazılmıştır. (88)

Aḥmed Beg D.

Süzen, Hüseyin, *Dükakinzade Ahmed Beg Dîvanı (İnceleme-Tenkidli Metin)*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE., 1994, s. 397.

2. diyeli: diyeni D. // şūr-ıla: şūr ile D.

3. Her kim ki bizi zem̃ ile teŃnĩ⁶ ider olsa
Yā Rabb pür it ağızını anuñ Ńehd ü Ńekerden
4. Sögmekde ne var döğse helāl eylerüz anı
İncinmeyüben hātırumuz dağı beterden
5. Kibr-ile bize kīn idene Bārī te⁶ ālā
Ńefkat idüben rah̃met ide sürmeye derden
6. Maḥbüb sever dirler ise hātırumuz hōŃ
Kimdür çıkar̃an göz göre ol nūr-ı başardan
7. İnkārı kıo bağı aḥsen-i takvīme emīrüm
Dil āyīnesi rüşen olur Ńāfi nazardan
8. Her Ńeyde bizüm gördüğümüz nūr-ı Hūdā'dur
Ger pīr ü cüvān olsa vü ger gonca püserden
9. Siz her nice zem̃ eyleseñüz añla emīrüm
DilŃād oluruz gūŃ idicek işbu haberden

3. bizi zem̃ ile teŃnĩ⁶ ider olsa: bizüm ⁶ aybumızı ḥalka ki diye D.

6. maḥbüb: maḥbūbı D.

8. cüvān olsa: civān ola D.

9. işbu: uşbu D.

10. Her yerde Hâk'ı birlemeyen egri nazarlar

Qurtarımadı gerdânını tîğ u teberden

11. Kâfir dir iseñ biz degülüz mülhidi añma

Tevhîde iren kendüyi pāk itdi bulardan

12. Vaḥdet deñizi baḥrîsidür Aḥmed'i gör gel

Tevhîdi qomaz kendü geçer cān-ıla serden

[37a]

89

[‘Ulvî]

(Mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün)

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Te‘ āla’llāh yed-i ḳudret ne demde urdı bünyāduñ

Nedendür bilsem eyā āb u ḥāk [u] āteş u bāduñ

Ne bāguñ bāgbānı beslemişdür ḳadd-i şimşāduñ

Ne şaḥn¹⁴¹-ı dil-güşāda çekdi ḳāmet serv-i āzāduñ

Efendim saña kim dirler ne yirdensüñ nedür aduñ

10. nazarlar: nazarlu D.

12. gör gel: gel gör D. // cān-ıla: cān ile D.

(89)

‘Ulvî D.

Çetin, İsmail, *Derzi-zāde Ulvî (Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi SBE., 1993, s. 198.

1. serv-i: serv D. / efendim: efendi D. / be: a D.

¹⁴¹ Nüshada “şaḥt” yazılmasına rağmen, anlam gereği “şaḥn” olarak değiştirildi.

Cefâyı kimden öğrendüñ be zālīm kimdür üstāduñ

2. Ne gūlzāruñ nesīmidür hevā-yı ‘unşur-ı pākūñ
Ne şem‘üñ şu‘lesidür nār-ı ruḥsār-ı ‘araḳ-nākūñ
Ne nehrūñ şuyıdur ābuñ ne yir toprağıdur ḥākūñ
Ne ḥılḳatsin ki kıyarsın yoḳ-durur kimseden ḳorḳuñ
Efendim saña kim dirler ne yirdensüñ nedür aduñ
Cefâyı kimden öğrendüñ be zālīm kimdür üstāduñ

3. Ruḥuñ ‘arż it bize ey milk-i ḥüsnüñ māhı luṭf eyle
Żiyā-baḥş olsun āfāḳa cemālūñ māhı luṭf eyle
Cefā vü cevriñe ḳāyil olduğı gāhı luṭf eyle
Kerem ḳıl şorduğum ‘ayb olmasun bi’llāhı luṭf eyle
Efendim saña kim dirler ne yirdensüñ nedür aduñ
Cefâyı kimden öğrendüñ be zālīm kimdür üstāduñ

4. Kimüñ ta‘līmine düşdüñ eyā ey ḡonca-leb mazḥar
Cefā fennini ḳıldıñ nā-resīde tıfl iken ezber
Zihı iz‘ān-ı pāk ü ‘aḳl-ı evvel ṭab‘-ı nāzūk-ter
Saña virmiş bu deñlü ḳābiliyyet Ḳādir ü Ekber
Efendim saña kim dirler ne yirdensüñ nedür aduñ

2. nār-ı: tāb-ı D. / ḥılḳatsin ki kıyarsın yoḳ-durur kimseden ḳorḳuñ: milletsün ki kırsañ ḥalkı yoḳdur kimseden bākūñ D. / efendim: efendi D. / be: a D.

3. māhı: şāhı D. / żiyā: şafā D. / cevriñe ḳāyil olduğı: cevre gāhı ḳāyil olduḳ D. / kerem ḳıl: ḥabībüm D. / efendim: efendi D. / be: a D.

4. eyā: ‘aceb D. / fennini: fendini D. / Ḳādir: Şāni‘ D. / efendim: efendi D. / be: a D.

Cefâyı kimden öğrendüñ be zālīm kimdür üstāduñ

5. Müjeñ ğaddāre sen bir merdüm-i ğaddāra beñzersin

Niçe başlar keser qanlar döker ħun-ħāra beñzersin

Göñüller qapmada māhir büt-i ‘ ayyāra beñzersin

Dil-i ‘Ulvī’ye raḥm itmez vefāsız yāre beñzersin

Efendim saña kim dirler ne yirdensün nedür aduñ

Cefâyı kimden öğrendüñ be zālīm kimdür üstāduñ

[37b]

90

Sā‘ī

(Fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Yār māyil aña aġyār olduġıyçun n’eylesün

Gül taġılur yanında ħār olduġıyçun n’eylesün

‘Aşk qātil-i cān-ı bīmār olduġıyçun n’eylesün

Dost bī-pervā [vü] dil zār olduġıyçun n’eylesün

Baḥt uyanmaz çeşm bīdār olduġıyçun n’eylesün

5. ğaddāre sen: ğaddāresin D. / göñüller: dil ü cān D. / büt-i: teb-i D. / efendim: efendi D. / be: a D.

(90)

Sā‘ī SK.

Mecmuada bulunmayan son mısra: *Ṭali ‘üm yār olmadı yār olduġıçün n’eylesün.*

Özel, Songül, *Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü 3424 Numaradaki Mecmu’a-i Kasa’id (261b-299a Varakları Arası) İnceleme-Metin*, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi SBE., 2016, s. 242.

1. taġılur yanında: taġılur yanına SK. / qātil-i: qātil SK. / dost: düst-ı SK. / uyanmaz çeşm: uyur bu dide SK.

2. Kūyına varam o māhı görmek içün bir nazar
Hāk-i rāhından ziyā bir zerre göstermez eşer
Gice kılsam ışığı taşına yaşdamsam eger
Hāb girmez ‘aynuma hicrān-ıla şeb-tā-seher
Baht uyanmaz çeşm bīdār olduğuyçun n’eylesün
3. Ben kıyās eylerdüm ol meh mihribān ola baña
Hem-dem-i hicrān-ıla yār dil-sitān ola baña
Vaşf-ı la‘l rūz u şeb vird-i zebān ola baña
Kim dir idi dil alup aşüb-ı cān ola baña
Baht uyanmaz çeşm bīdār olduğuyçun n’eylesün
4. Kılmağa şah-ı cemende cūyveş geşt ü güzār
Eyledi ben bendesiyle ol perī kavlı ü qarār
Yollar üzre kıldı nergis gibi çeşmüm intizār
Gelmedi beñzer ki hāb-ı nāza varmış ol nigār
Baht uyanmaz çeşm bīdār olduğuyçun n’eylesün
5. Cevr iden şanma ki yār-i dil-sitānumdur benüm
Zulm iden Sā‘ī’ye şah-ı kāmranımdur benüm
Yār olan baña bu cism-i nā-tüvānumdur benüm

2. varam: varsam SK. / hāk-i: hāk SK. / ziyā: şabā SK. / ‘aynuma: gözüne SK. / uyanmaz çeşm: uyur bu dīde SK.

3. dem-i hicrān-ıla yār: dem ü hem-zār yār-ı SK. / uyanmaz çeşm: uyur bu dīde SK.

4. kılmağa: kalmağa SK. / eyledi ben bendesiyle ol perī: eyledük ol mäh-simā ile dün SK. / yollar üzre kıldı: yollarında kaldı SK. / çeşmüm: çeşm-i SK. / uyanmaz çeşm: uyur bu dīde SK.

5. uyanmaz çeşm: uyur bu dīde SK.

Dā'imā bu şîr-i ter vird-i zebānumdur benüm

Baht uyanmaz çeşm bîdār olduğıyçun n'eylesün

[38a]¹⁴²

91

İlāhî

(Mefā' ilün / mefā' ilün)

. - - - / . - - -

1. Esîr-i nefis-i bed-kāram

Şefā' at yā Resûlallāh

Ben ol 'āşî günāhkāram

Şefā' at yā Resûlallāh

2. Bu nefis-i zālîme uydum

Beni ben tāmuya kıydum

'Ömür naqdin pula şaydum

Şefā' at yā Resûlallāh

3. Risālet tahtının māhı

¹⁴² Sayfanın sol tarafında Arapça bir şiir bulunmaktadır.

[*Ta'limu'l-Müteallem* kitabında Hazret-i Peygamber'in şöyle dediğı yazılıdır: Nice amel vardır ki dünya ameli gibi görüldüğü halde iyi niyet sayesinde ahiret ameli olur. Nice amel de vardır ki ahiret ameli gibi görüldüğü halde kötü niyetten dolayı dünya ameli olur.]

(91)

Derviş 'Osmān D.

Düşünmez, Aynur, *Derviş Osman'ın Edebi Kişiliğı ve Şiirleri Üzerine Bir Tahlil Denemesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi SBE., 2004, s. 138.

2. 'ömür: 'ömr-i D. / pula: yoğa D.

3. māhı: şāhı D. / ayı: māhı D.

Sa‘ādet burcınıñ ayı

Yola toğrut bu gümrāhı

Şefā‘at yā Resūlallāh

4. Kāpuñdur mesned-i a‘lā

Tapuñdur maqşad-ı aqşā

Habīb-i Hazret-i Mevlā

Şefā‘at yā Resūlallāh

5. Cemī‘-i enbiyā hānı

Şefā‘at bahırınıñ kānı

Esirge Derviş ‘Oşmān’ı

Şefā‘at yā Resūlallāh

[38b]

92

İlāhī-i Hüdāyī

Hece vezni: 4+4

1. Nefs-i şeytāna uyarsın

Ya nic’olur hālūñ senūñ

4. mesned-i a‘lā: maqşad-ı aqşā D. / maqşad-ı aqşā: mesned-i a‘lā D.

5. cemī‘-i enbiyā hānı: çü sensin enbiyā cānı D.

(92)

Hüdāyī D.

Tatçı, Mustafa-Musa Yıldız, *Azîz Mahmud Hüdâyî Dîvân-ı İlâhîyât (Tıpkıbasım ve Çevrimyazı)*, Üsküdar Belediye Başkanlığı Yay., 2005, s. 455.

1. ya nic’olur hālūñ senūñ: nic’olur hālîñ ey gāfil D.

Bir gün olur kim tıyarsın

Ya nic'olur hālūñ senūñ

2. Fikrūñden dūnyā gitmez mi

Hak kelāmın işitmez mi

Olanlar ʿibret yetmez mi

Ya nic'olur hālūñ senūñ

3. Gidenleri görmez misün

Yir altına girmez misün

Hak katına varmaz misün

Ya nic'olur hālūñ senūñ

4. Tāʿat kapusın kaparsın

Toğrı yoluñdan şaparsın

Niçe bir mālā taparsın

Ya nic'olur hālūñ senūñ

5. Māsivādan firār eyle

Bāb-ı Hak'da qarār eyle

Tāʿatı ihtiyār eyle

2. olanlar: ölenler D. / ya nic'olur hālūñ senūñ: nic'olur hālīñ ey gāfil D.

3. ya nic'olur hālūñ senūñ: nic'olur hālīñ ey gāfil D.

4. ya nic'olur hālūñ senūñ: nic'olur hālīñ ey gāfil D.

5. ya nic'olur hālūñ senūñ: nic'olur hālīñ ey gāfil D.

Ya nic' olur hālūñ senūñ

6. Aç gözin ğafletden uyan

Nādim olur nefse uyan

Bāṭılı ko ḥaḫḫa ṭayan

Ya nic' olur hālūñ senūñ

7. Māsivādan yumup gözūñ

Ḳādir Allāh'a ṭut yüzūñ

Hüdāyī'den gūş it sözūñ

Ya nic' olur hālūñ senūñ

[39a]¹⁴³

93

Ḥamdī

(Fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ḳapuña geldüm ḳabūl it Ḥaḫḫ bizi redd eyleme

Azmış-idüm yola döndüm saña Ḥaḫḫ redd eyleme

6. ko ḥaḫḫa ṭayan: kor Ḥaḫḫ'ı duyan D. / ya nic' olur hālūñ senūñ: nic' olur hālīñ ey ğāfil D.

7. ya nic' olur hālūñ senūñ: nic' olur hālīñ ey ğāfil D.

¹⁴³ Sayfanın sol tarafında Arapça şiir bulunmaktadır.

[Kâinât bir denizdir, yaratılmışlar da bir gemidir, o denizde yüzerler, senin kemâlin de bir denizcidir. Yeryüzü, ehlini yansıtan camdan bir lambadır, senin güzelliğin de bir kandildir.]

(93)

Ḥamdī TKMFE.

İlknur Bacak, *Türk Dil Kurumu Kütüphanesi A 358/1 Numaralı Mecmû'a-i Fevâ'id İlâhiyât ve Eş'âr (İnceleme-Metin)*, Kırıkkale Üniversitesi SBE., YL. Tezi, Kırıkkale, 2018, s. 214

1. yola: yolumı TKMFE. // Ḥaḫḫ: - TKMFE.

2. Sen şırâṭ-ı müstaḳîmî rūzî kı l her dem bize
Ḥıdmetüñ Mevlâ naşib it ḳuluñı redd eyleme
3. Bencileyin çok günâh itmiş cihāna gelmedi
İmdi istiğfāra geldüm tevbemi redd eyleme
4. Kı l hidāyet ben zelile dilerem derviş olam
Ḥôr olam bu ḥalk içinde ḥācetüm redd eyleme
5. Sevgiñi ḳalbümde muḥkem eyle her dem yā ḥabīb
Ḳamu mü'min ḳullaruñ maḳşūduñı redd eyleme
6. Ḥamdî'nüñ senden temennā ḳılduğıdur dā'imā
Luṭf idüp zevḳın 'aṭā kı l fazluñı redd eyleme

2. Mevlâ: eyle TKMFE. // it: ben TKMFE.

3. imdi: şimdi TKMFE.

4. olam: olmayam TKMFE.

5. mü'min ḳullaruñ: mü'minlerüñ TKMFE.

6. temennā ḳılduğıdur: temennâsı budurur TKMFE. // zevḳın: 'aşḳuñ TKMFE.

Sultān Süleymān [Aḥmed Beg]¹⁴⁴

(Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Bilmeyen cān Yūsuf'ın Ken'ān'ı bilmez қандадур

Öz vucūdı Mısr'ına sultānı bilmez қандадур

2. Mübtelā-yı 'aşq oluban bilmeyen cānānını

Derd ile devrān ider devrānı bilmez қандадур

3. İçmeyen cennet şarābın yār elinden her zamān

Ol ki geh mähīye kim 'ummānı bilmez қандадур

4. Bilmeyen 'ilm-i ledünnī dört kitābı oқısa

Zāhiren 'ālimdür ol Qur'ān'ı bilmez қандадур

5. Cān kulağıyla işit Aḥmed Muḥammed nuṭqıdur

Kendü nefsin bilmeyen Raḥmān'ı bilmez қандадур

(94)

Aḥmed Beg D.

Süzen, Hüseyin, *Dükakinzade Ahmed Beg Dîvanı (İnceleme-Tenkidli Metin)*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE., 1994, s. 244.

¹⁴⁴ Nüshada yanlışlıkla "Sultān Süleymān"a ait olduğu yazılmıştır.

Dîvân'da 8 beyti bulunmaktadır.

1. bilmeyen: görmeyen D.

2. 'aşq oluban bilmeyen cānānını: 'ışq olup cānānesini bilmeyen D. // devrān ider devrānı: dermāndadur dermānı D.

3. cennet: vuşlat D. // ol ki geh: beñzer ol D.

4. Bu beyit Dîvân'da yoktur.

5. Aḥmed: Muḥibbî M.

Ġafūrī

(Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün)

- . - - / - . - - / - . -

1. Dilde ġālib oldı Hakk'a māsivā
Gelmedi inşāfa nefsi-i pūr hevā
Rabbenā yā Rabbenā fa'ğfir lenā
Rabbenā yā Rabbenā fa'ğfir lenā
2. Bulalum tevḥīd-ile nūr-ı vişāl
İdelüm tadrīc-ile kesb-i kemāl
Diller olsun mazḥar-ı nūr-ı cemāl
Rabbenā yā Rabbenā fa'ğfir lenā
3. Ey 'aṭāsı vü luṭfı çok perverdigār
Raḥmetün deryāsına yokdur kenār
Hep 'uşāta mağfired itseñ ne var
Rabbenā yā Rabbenā fa'ğfir lenā
4. Açılup dillerde gülzār-ı nedem
İtsün 'āşıklar gül-i gufrānı şem

‘Afv [u] ihsānuñla eyle muğtenem

Rabbenā yā Rabbenā fa’ğfir lenā

5. Ey Ğafūrî hāb-ı gafletden uyan

Nūr-ı Hakk’ı görmek isterseñ ‘ayān

Ol Raḥīm’e böyle yalvar her zamān

Rabbenā yā Rabbenā fa’ğfir lenā

[40a]¹⁴⁵

96

Hüdāyî

(Müstef’ ilün / müstef’ ilün)

- - . - / - - . -

1. Ey pādişāh-ı bî-vezîr

İhsān cenābuñdan senüñ

Ey bî-şebîh [ü] bî-naẓîr

İhsān cenābuñdan senüñ

2. Her şeye sen virdüñ vücūd

Cümle saña eyler sücūd

¹⁴⁵ Sayfanın sol ve aşağı kısmında Arapça şiirler verilmiştir.

[Kadınlarda vefa yoktur fakat onların erkeklere cefaları eski adettir. Kadınların hilelerinden asla emin olmayın, Yüce Allāh “onların hileleri büyüktür” demiştir.

Evlendim ve bilmeden büyük bir hata işledim. Evlenmeden önce bana hiç sıkıntı uğramazdı.

Allah’a yemin olsun ki evli olanlara ağladığım kadar yeryüzündeki kimseye ağlamam.]

(96)

Hüdāyî D.

Tatçı, Mustafa-Musa Yıldız, *Azîz Mahmud Hüdāyî Dîvân-ı İlâhîyât (Tıpkıbasım ve Çevrimyazı)*, Üsküdar Belediye Başkanlığı Yay., 2005, s. 23.

Cānum seni kılsun şühūd

İhsān cenābuñdan senüñ

3. Kapuñdaki bî-çāreler

Koyup ya kanda varalar

Ayruk kime yalvaralar

İhsān cenābuñdan senüñ

4. Her emri tedbîr eyleyen

Esrāra te'sîr eyleyen

Cān u teni bir eyleyen

İhsān cenābuñdan senüñ

5. Saña Hüdāyî ey Kerîm

İster şîrât-ı müstaķîm

Sensin çü Raḥmān u Raḥîm

İhsān cenābuñdan senüñ

Hüdâyî

(Müstef' ilün / müstef' ilün)

- - . - / - - . -

1. Kıldan saña lâyıķ n'ola
‘ Āşık seni kıanda bula
Meger senden ihsân ola
Yâ Rabbenâ yâ Rabbenâ
Senden kerem senden ‘aṭâ

2. Nefse bizi ısmarlama
Çignetme derd-ile ğama
İrgür saña yolda kıoma
Yâ Rabbenâ yâ Rabbenâ
[Senden kerem senden ‘aṭâ]

3. Şuğrâ senün kübrâ senün
Ūlâ senün uğrâ senün
Dünyâ senün ‘uķbâ senün

¹⁴⁶ Sayfanın sağ tarafında Arapça bir şiir vardır.

[Hz. Peygamber şöyle buyurdu: Nefsizinle açlık ve susuzlukla cihat edin. Bu cihadın sevabı Allâh yolunda savaşmak gibidir, Allâh’a en hoş gelen amel budur. bu amel oruçtur.]

(97)

Hüdâyî D.

Tatçı, Mustafa-Musa Yıldız, *Azîz Mahmud Hüdâyî Dîvân-ı İlâhîyât (Tıpkıbasım ve Çevrimyazı)*, Üsküdar Belediye Başkanlığı Yay., 2005, s. 71.

Yā Rabbenā yā Rabbenā

[Senden kerem senden ‘aṭā]

4. Ey lā-yezāl [ü] lem-yezel

Qanı saña lāyık ‘amel

‘Abdüñ işi sehv ü zeel

Yā Rabbenā yā Rabbenā

[Senden kerem senden ‘aṭā]

5. Qoma Hüdāyī’yi ġarīb

Vaşluñ baña eyle naşīb

Yitür murādı yā Mucīb

Yā Rabbenā yā Rabbenā

Senden kerem senden ‘aṭā

5. vaşluñ baña: vaşluñ aña D. / yitür murādı: Yessir merāmī D.

1. Buyruğın tut Rahmân'ıñ

Tevhîde gel tevhîde

Tâzelensün imānuñ

Tevhîde gel tevhîde

2. Yaban yerlere bakma

Cānuñ odlara yakma

Her gördüğine aqma

Tevhîde gel tevhîde

3. Māsivādan gözüñ yum

Ne umarsañ Hâq'dan um

Gitsün gönlüñden hümüm

Tevhîde gel tevhîde

4. Zāhirde kalan kişi

Güç itme āsān işi

Gider ğayrı teşvîşi

Tevhîde gel tevhîde

5. Şirki başdan şavarsañ

Hakk bilmege iversen

Yaradanı şorarsañ

Tevhîde gel tevhîde

6. Emri yirine getür

Erkenden işün bitür

Şıdķ-ıla imān getür

Tevhîde gel tevhîde

7. Uyanığör ğafletden

Geç bu fānī lezzetden

İç kevşer-i vahdetden

Tevhîde gel tevhîde

8. Hüdāyī'yi gūş eyle

Şevķe gelüp cūş eyle

Bu kevşerden nūş eyle

Tevhîde gel tevhîde

5. şorarsañ: severseñ D.

6. erkenden işün bitür: ihmāli ķo iş bitir D.

(Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Bil ki imān altıdur evvel Hudā'ya i' tiķād
Hem kitāba hem Resūl'e haşr u neşre i' timād
2. Hayr u şer Haķķ'ıñ işidür anı taķķıķ eylegil
Hem melekler hidmetinde ķullarıdur eyle bil
3. Pes Hudā beş nesneyi İslāma ķılmışdur binā
Hacc u tevķid ü zekāt ü şavm beş vaķtı ķıla

[41b]

Hüdāyī

(Müstef' ilün / müstef' ilün)

- - . - / - - . -

1. Ey tālib-i dünyā olan
Taķşil idüp n'itseñ gerek
Olsan eger şāh-ı cihān

(100)

Hüdāyī D.

Tatçı, Mustafa-Musa Yıldız, *Azîz Mahmud Hüdāyî Dîvân-ı İlâhîyât (Tıpkıbasım ve Çevrimyazı)*, Üsküdar Belediye Başkanlığı Yay., 2005, s. 281.

Bir gün koyup gitseñ gerek

2. Çekseñ niçe yıllar ta‘ ab
Dünyā senüñ farz eyle hep
Qabri añar mısun ‘ aceb
Toprak olup yatsañ gerek

3. Bî-çāre talup ğaflete
İhmāl idersin tã‘ ate
‘Ömrüñ irerse ğāyete
Emri kaçan tutsañ gerek

4. Bildüñ mi nefis aḥvālını
Duyduñ mı mekrüñ alını
Görüp kıyāmet ḥālını
Her zevkı unutsañ gerek

5. ‘Ādet idinme toḳluğı
Vaḥdetde ol қо çoḳluğı
Yoldaş idersen yoḳluğı
Dost iline yitseñ gerek

2. dünyā senüñ farz eyle hep: olsa seniñ Şām u Haleb D. / yatsañ: batsañ D.
3. talup: dalıp D.
4. mı mekrüñ: mu mekr ü D.

[Nesîmî]

(Fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Çünkü bildün mü 'minün kalbinde beytu'llâh var

N'îçün 'izzet itmedün ol evde kim Allâh var

2. Her ne var âdemde var âdemden iste sen Hâk'ı

Olma İblîs ey şakî Âdem'de sırru'llâh var

3. Şūfinün ger var ise dilinde zıkr-i lâ-ilâh

'Âşık-ı şâdıklarun kalbinde illa'llâh var

4. Pehlevân ol kişidür kim nefsi katl eyleye

Hem erenler meclisinde aña eyva'llâh var

5. Yıkma gönlün kimsenün Hâk haremîdür bilmiş ol

Sâkin ol vahdet evinde hasbetenli'llâh var

(101)

Nesîmî, SNY.M.Fatih Köksal, "Seyyid Nesîmî'nin Yayınlanmamış Şiirleri", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 50, s. 77-135.

agm.'de gazelin 11 beyti verilmektedir.

1. 'izzet: 'arz SNY. // evde kim: dem ki evvel SNY.

2. âdemde var: âdemdedür SNY. / sen Hâk'ı: Hâk [ı] sen SNY. // İblîs ey: İblîs-i SNY. // sırru'llâh: seddullâh SNY.

3. ger var ise dilinde: kalbinde eger varsa SNY.

4. ol kişidür kim nefsi katl eyleye: öldür ki cehde hırş-ı nefsi [i] katl ide SNY. // aña: anlara SNY.

5. agm.'de bu beyit yoktur.

6. Kenz-i maḥfidür ḥaḳīḳat ey Nesīmī bilmiş ol
Sen seni fāş eyleme yolda niçe gümrāh var

[42a]

102

Der-Beyān-ı Ādem ü Ḥavvā

(Mefāʿ ilün / mefāʿ ilün / feʿ ülün)

. - - - / . - - - / . - -

1. İlāhī ḳorḳulardan eyle āzād
İlāhī eyle irşād eylegil şād
2. Ḥaberde vārid oldı bir ʿaceb söz
Kim ol sözden cigerlerde yanar sūz
3. Çü çıḳdı Ādem ü Ḥavvā vü şeyṭān
Gelüp yir yüzine tutdılar evṭān
4. Göricek anı Mīkāʿil ü Cibrīl
Şu deñlü ağladılar kʿeydemez dil
5. Ḥiṭāb irdi ki niçün ağlaşursız
Bu āh ü derd-ile maḥzūn olursız

6. Kenz-i: Çünkü SNY. / bilmiş ol: söyleme SNY. // sen seni: epsem ol SNY. // eyleme: itme kim SNY.

6. Didiler korkaruz mekründen ey Hakk
Kim idevüz hilâf emründen ey Hakk
7. Cevâbında buyurdi Hakk te‘âlâ
Emîn olmañ benim mekrümden aşlâ
8. Niçün korkmaya Hakk’dan ehl-i imân
Ki Hakk’dan korkmayan olmaz Müselmân
9. Bize yetmez mi bu ‘ibret kim Âdem
Hak anı itmiş-iken bunca ekrem
10. Ki tâ hattâ aña irişdi ikrâm
Melekler secde kıldı itdi i‘zâm
11. Aña bir hâşş kulı tapmaduğıçün
Ki bir kez sözini tutmaduğıçün
12. Pes ol hâşş kulını çün kıldı merdūd
Anuñçün tâ ebed pes qaldı matrūd
13. Şu deñlü eylemişken aña i‘zâz
Maqâm-ı ‘âlîde itmişken ifrâz

14. Girü bir dāne içün hāzretinden
Şoñ uci sürdi çıkardı katından
15. Ma‘a hāzā şağīre işlemişdi
Ki zīrā nehy-i tenzih eylemişdi
16. Pes ey ‘aql ıssı kāmīl ma‘rifetde
Ne dirsın ol keremle bu şıfatda
17. ‘Aceb bildün mi āhır mertebet ne
Ne milkedür sefer ya menzilet ne
18. İştüdün mi didi şāhib-kemāli
Ki kimse bilmedi āhır me‘ālī
19. Çü bilinmez niçün dehşet gerekmez
Çü haşyet yok niçün haşyet gerekmez
20. Efendi bulmak istersen kemāli
‘Amel itlik itme iktisālī
21. Şakın terk-i ‘amelden key hāzer kııl
Kimün buyruğunu şorsan nāzar kııl

22. Alup mışr-ı ta‘ allümden şekerler
‘Aķıdeñ pāk idegör ey birāder
23. Kiřinüñ i‘ tiķādı fāsıd olsa
‘Amel esvāķı daķı kāsıd olsa
24. Ba‘ id olur Ĥudā’nuñ raķmetinden
Kaķan ĥaẓẓ ala cennet ni‘ metinden
25. Gel evvel i‘ tiķāduñ pāk idegör
‘Ulūmı diñle ĥōř idrāk idegör
26. Pes andan lāẓım olsun ĥüsn-i ṭā‘ at
Yüzüñ aķ ola tā rūz-ı kıyāmet
- [43a]
27. Ne ĥāl üzre olursa kişi bunda
Anuñla ķopısar yarınki günde
28. Bu ķuluñ řıdķına ey ehl-i ‘ıffet
İder *te ’tūne efvācen*¹⁴⁷ řehādet
29. Resūlullāh’a řorıldı bu āyet
O sultān itdi tafşili be-ġāyet

¹⁴⁷ “bu sūra üfürüleceęi gün gerķekleřir ve siz bölük bölük gelirsiniz.” Nebe, 18.

30. Ki ba' zı ümmetümden rûz-ı maḥşer
Yaqîn on dürlü şüretde geliser
31. Birinüñ şekli maymûn biri ḥınzîr
Biri başı aşâğı sürinür dir
32. Biri gözsüz biri dilsiz kulaqsız
Dilin çiyner biridür hem ayaksız
33. Biri maşlûb biri mintandur ey cān
Birinüñ olısar kaftānı kaṭrān
34. Gel imdi diñlegil bunları kimdür
Ki bilmek kişiyē gāyet mühimdür
35. Buyurmışdur yine ol fāḥr-ı 'ālem
Ki oldur seyyid-i evlād-ı Ādem
36. Bugün bunda olan fettān u nemmām
Olur maymûn gibi yarın bed endām
37. Şular kim dā'imā seḥt ü ḥarām yir
Olur yarın olar şüretde ḥınzîr

38. Ribā mālını yerse bunda bir er

Qıyāmetde yüzi üzre sürerler

39. Dağı cevr eylese hükminde hâkim

Qopar gözsüz kıyāmetde o zālīm

[43b]

40. Şulardur *şumm u būkm*¹⁴⁸ olan efendi

Görüp a' mālını aña tayıandı

41. Şu kim aqvāli ef' āline uymaz

Dilini çiyneyüp ol kişi tuymaz

42. Ola şol kimse kim mevzi-i cīrān

Qopar elsüz ayaqsuz rüz-ı mīzān

43. Şunuñ kim sa' y-ıla ğamz ola işi

Cüzū' -ı nāra aşılır o kişi

44. Uyup şehvāta men' ide zekātı

Cifeden qoqısı bed ola qatı

45. Şunuñ kim kibr ü faħr ola hevāsı

¹⁴⁸ “sağır ve dilsizdirler.” Bakara, 18.

Olur atrāndan anuñ bil libāı

46. Begüm ma‘ lūmuñ oldıysa bu avāl

Gerekdür kişide pes üsn-i a‘ māl

47. ‘ Amel daı iki ısm oldı ey dost

Birisi mağz olupdur birisi post

48. Ki ya‘ nī biri bāın biri zāhir

İkisin daı cem‘ it olma āşır

49. İki cānib açan kim ola ma‘mūr

Dinilür lā-cerem *nūrun* ‘ *alā nūr*¹⁴⁹

50. Şerī‘ at ükmini eyle ri‘ āyet

Yirine vara tā farz ile sūnnet

51. Ola merzī hem e‘ āl ü şıfātuñ

Müzeyyen ola envār-ile zātuñ

52. İdegör zāhir ü bāın ri‘ āyet

Bulasın tā ki cennet içre cennet

[44a]

¹⁴⁹ “nur üstüne nur.” Nur, 35.

53. İkisine dahı iqdām-ı tām̄m it
Velī bātında artuḡ ihtimām it
54. Ki zīrā bātınuñdur manẓar-ı Hāḡ
Taşuñ maḥlūḡa manẓar oldu ancak
55. Çalış imdi bunu iste Hudā'dan
Derūnuñ pāk ola řirk-i sivādan
56. Kiřinūñ tāhir ola çūn ki ḡalbi
Olur ol maḡzen-i esrār-ı ḡaybī
57. Egerçi çoḡ-durur mebnā-yı imān
Velīkin aşl-ı küll ‘irfān-ı Ḳur’ān
58. Geliser aḡsen-i řūretde Ḳur’ān
Toḡısar enver-i ṡal‘atda Furḡān
59. Diyeler maḡřer ehli kim nebīdür
Gider Hāḡḡ’ına Hāḡḡ’ı maṡlabıdur
60. Gözedeler gözedür gibi ayı
Geçe gide kaçan kim enbiyāyı

61. Diyeler pes kerāmetlū melikmiş
Ne gökçek yüzlü kāmētlū melikmiş

62. Göreler kimseden itmez hāzer ol
Meleklerden dahı ider güzē ol

63. Bileler anı kim Qur'an imiş ol
Gönüller derdine dermān imiş ol

64. Turup hāzretde pes ide şefā' at
Bu resme eyleye sözde şecā' at

65. Nebī kim okudı tutdı İlāh'ı
Bağışla pes bağışla yā ilāhī

[44b]

66. Hıṭāb ide kemāl-i kudretinden
Cevāb ide cenāb-ı hāzretinden

67. Şu kim dünyāda Hāḫḫ'un bilmiş idi
Okıyup saña 'izzet kılmış idi

68. Elin tut bugün aña dest-gır ol
Ki tā olmaya bugün dār-gır ol

69. Bulısar anları pes anda ümmet
Kim itmişdi okıyup aña hürmet
70. Elin tuta gele dergāhına rāst
Tažarru‘ ide şehler şāhına rāst
71. Hiṭāb ide o sultānü’s-selāṭīn
Telatṭuf birle Rabbü’l-mā’ ve’t-ṭīn
72. Ne dilersen bugün dergāhumuzdan
Diye kim isterem Allāh’umuzdan
73. Koyasun başına tāc-ı vaḳārı
Ki tā selb ide ‘izzet ihtikārı
74. Pes aña buyura biñ tācı Allāh
Muraşşa‘ atlas u dībācı Allāh
75. Ne dirse sözini tervīc ide Hakk
Aña biñ hūrīyi tezvīc ide Hakk
76. Anı atlanduralar bir Burāk’a
Ki nūrı iriše biñ yıl ıraḳa

77. Bu kez Hakk eyde qaldı mı murāduñ

Ne kim isterseñ oldı mı murāduñ

78. Bu kez eyde murādum girü sen vir

Resülün qonşuluğında vağan vir

[45a]

79. Buyura anı firdevs uçmağına

Gide havrā-yı ‘azrā quçmağına

80. Ne isterseñ diye dağı o sulţān

Girü dile gele ol demde Qur’ān

81. Ki yā Rabb hācetüm itdün revāsın

Gönüller derdine kılduñ devāsın

82. Ne istedüm ise virdün temāmet

Velī bu quluña qanı kerāmet

83. Pes aña buyura yüz biñ medāyin

Ki her birisi yirden giñ medāyin

84. Bu şehrüñ ba‘zısı yāqūt-ı aḥmer

Zebercedden kimisi nūr-ı aḥzar

85. Dağı her şehriñ ola biñ kuşurı

Ola her kaşır içinde niçe hürî

86. Eger bu söze isterlerse burhân

Delîlümüz buña âyât-ı Qur'ân

[Arapça]¹⁵⁰

[45b]¹⁵¹

[46a]¹⁵²

87. ‘Akîde kişide şâf olmayınca

Olımaz lezzet-i imâna vâşıl

Qalellahu'l-Meliku'l-Mennânu'l-Vehhâb: إِنَّمَا يُوفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ “Sabredenlere mükafatları elbette hesapsız olarak verilir.” Zümer, 10.

¹⁵⁰ Burada 4 beyitlik Arapça bir ilahi bulunmaktadır.

[1. Allah'ım! Yaptıklarından dolayı tövbe ettim, günahlarımı ört ve beni bağışla.

2. Bana lütfunla muamele et ve beni günahlarımdan dolayı yargılama.

3. Kıyamet gününde bana yardımcı ol ve senin hakkındaki hüsn-i zannıma göre bana muamele et.

4. Ben, seni Cemil olarak biliyorum, sen de benim bu güzel zannıma göre bana güzel muamelede bulun.]

Devamında: Câmî-i Mısri'ye ait aşağıdaki beyit bulunmaktadır:

‘Alâ’îkden derûnın itmeyen şâf

Ne lâyıkdur haķâ’îkden ura lâf

Câmî-i Mısri C.R.

Mahmut Öztürk, *Câmî-i Rûmî'nin Saâdet-Nâme Adlı Eseri (Metin-Sözlük) [50b-100a]*, On Dokuz Mayıs Üniversitesi SBE., YL. Tezi, Samsun, 2014, s. 90.

¹⁵¹ Sayfada Arapça mensur kısım bulunmaktadır.

[Hazret-i Enes, Hazret-i Peygamberin şöyle dediğini aktarmıştır: Allâh'ı seven Kur'ân'ı sever, Kur'ân'ı seven beni sever. Muhakkak ki Kur'ân benden faziletlidir. Çünkü Kur'ân Allâh'ın ezeli sözüdür ve yaratılmamıştır ben ise yaratılmışım, o benim önderimdir, ben ona uyarım. Ben ancak bana vahyedilene uyarım ve rabbime isyan edip Kıyamette azap görmekten korkarım.

Hazret-i Enes, Hazret-i Peygamberin şöyle dediğini aktarmıştır: Benden sonra hadisler çoğalacak, benden bir hadis rivayet edilirse onu Allah'ın kitabına arzedin, uyuyorsa kabul edin, bilin ki o bendendir. Allah'ın kitabına uymuyorsa reddedin.

Buhârî'de Akâîd bölümündeki bir hadiste şöyle denmiştir: Hz. Âdem su ile toprak arasında iken ben nebi idim. Bu hadisi onaylıyoruz ve diyoruz ki bir peygamber bütün evlialardan hayırlıdır.]

¹⁵² Sayfanın üst kısmında Arapça mensur kısım mevcuttur.

[Buhârî, Müslim ve diğer sahih hadis kitaplarında bulunan hadiste Abdullah b. Amr (radiyallâhu anhumâ) Hazret-i Peygamberin şöyle dediğini söylemiştir: İsrail oğullarının başına gelen benim ümmetimin de başına gelecektir. Öyle ki onlardan birisi alenî olarak annesine gelmek istese (zina etse) benim ümmetimden de bunu yapan olacaktır. İsrail oğulları 72 fırkaya bölündü. Benim ümmetim 73 fırkaya bölünecektir. Onlardan biri hariç hepsi ateştedir. Dediler ki; O tek kurtulan millet kimdir? Ben ve ashabımın bulundukları şey üzerine olanlardır.]

88. Esāsı olmayıcağ bir binānuñ

Harāb eyler anı āhir zelāzil

89. Fe-ḥezā'n-naẓmü fi-‘ilmi’l ‘aḳā’id

Celīlū’l-ḳadri maḳbūlü’l-ferā’id

90. Yanuñdan gitmesün naẓm-ı ‘aḳā’id

Ki vardur bunda çok dürlü fevā’id

[46b]

*Ḳāla’līlāhu te‘ālā rubbemā yeveddü’llezīne keferū lev kānū müslimīn*¹⁵³

91. Didi bir ṭā’ife maḥbūs olısar

Bu ümmetden şırāṭ üzre ḳalısar

92. Resūlullāh diyiser Cebra’ıl’e

Ki niçün ḳaldı bunlar Cebra’ıl’e

93. Diye Allāh bilür kim oldur a‘lā

Pes emr idiser aña Ḥaḳḳ te‘ālā

94. Buyura bunları cümle süreler

Ṭamunuñ Mālik’ine irgüreler

¹⁵³ “İnkar edenler, “Keşke müslüman olsaydık” diye çok arzu edeceklerdir.” Hicr, 2.

95. Diye ya eşkiyānuñ ma‘şerisiz
Ya siz kimsüz kimüñ siz ma‘şerisiz

96. Diyeler biz ki şol milletden idük
Ki Qur‘ān okıyan ümmetden idük

97. Oruç tutup iderdük hacc ğazā biz
Zekātumuz iderdük hem edā biz

98. Yetīm olanlara ikrām iderdük
Faķır olanlara in‘ām iderdük

99. Kılanlardan idük beş vaķt namāzı
İdenlerden idük Hāķķ’a niyāzı

100. Bu kez Mālik diye yā ehl-i ‘işıyān
Niçün men‘ itmemişdi sizi Qur‘ān

[47a]

101. Bu sözdeyken nidā ide münādī
Buyura Mālik’e Allāh u Hādī

102. Ki yā Mālik buları odlara şal
Yuķaru ķapusından eyle işāl

103. Diye Mālik işitdünüz mi kıālī
Ne didi añladunuz mı maķālī
104. Diyeler kim işitdük ol kelāmı
Ne dinildiyse fehmi itdük tamāmı
105. Velī luṭf eyle bir sâ‘at amān vir
Ki vāfir ağlayalum bir zamān vir
106. Ki tā biz ağlaşalum cānumuzçün
Atar oda bizi sulṭānumuzçün
107. Diye Mālik amān gelmez elümden
Yarım lahza zamān gelmez elümden
108. Nidā irişe Raḥmānī ṭarafdan
Ki mühlet ire Sübhānī ṭarafdan
109. Seçile bir ṭarafda ehl-i Kıur‘ān
Döke gözler yaşını kııla efgān
110. Seçile bir ṭarafda ḥacc idenler
Ḥarām mālı döküp ḥacca gidenler

111. Seçile bir taraf oruç tutanlar
Harām aşı boğazına itenler

112. Seçile bir taraf viren zekātı
Kim isterdi harām ile necātı

[47b]

113. Seçile bir taraf gāzī olanlar
İşi Allāh degül dünyā olanlar

114. Seçile bir taraf kılan namāzı
Riyāydı yāhū yañlışdı niyāzı

115. Seçile bir tarafda hem havātīn
Hazān ırmış şola düşmiş bisātīn

116. Seçile şaff şaff eşnāf ide zārı
Ki şoldı ‘ömr ilinüñ lālezārı

Bu da burada tamām oldı gine, anla imdi ne söylerüz biz gine

117. Cehennemden çıka çün ehl-i İslām
Bu hāli ideler küffāra i‘lām

118. Diyeler kim dirīgā kim n’olaydı

Bizim de dīnümüz İslām olaydı

119. Nite bula mu‘āvenet ehl-i āfāt

Çü fırsat zāyi‘ oldı fāte mā-fāt

120. Dimişdür şeyḥ Ġazālī meğer kim

Zünüb ehli ne kim var ise her kim

121. Ki biñ yılda çıkısar önce çıkan

Yedi biñ yılda çıkar soñca çıkan

[48a]

Getürmişdür vücūda kā’ınātı

122. Mükevvendür cemī‘ -i mümkinātı

Getürmişdür vücūda kā’ınātı

123. Kelām-ıla şerī‘ at oldı zāhir

Kelāmu’llāh-durur bir nūr-ı bāhir

124. Kelāmın selb ide her kim Ḥudā’nuñ

Ki lām ide Ḥudā kıddini anuñ

125. Odur ḥalk eyleyen itme gümānı

Şıfāt-ı heşt-ile heft āsumānı

126. Niçe heft āsumān belki kamu şey

Anuñ zāt u şıfātıyla olur hayy

127. Şıfāt-ı heşt-ile halk itdi zātı

Havās-ı hams-ile bu şeş cihātı

128. Velikin şeş cihetden ol münezzeh

Anuñ muhtācıdur her kûb [u] her şeh

129. Vücūdınuñ çü yokdur mübtedāsı

Bulınmaz zātınuñ hîç muntehāsı

130. Vücūdı *lā-yezāl*¹⁵⁴ ve *lem-yezel*¹⁵⁵dür

Kim añlarsa hilāfın mübtezeldür

131. Şebîhi vü nazîri yokdur anuñ

Vekîli vü vezîri yokdur anuñ

132. Veledden zātı olmışdur müberrā

Qulıdur dağı maḥlûkı Mesîḥā

¹⁵⁴ “varlığının başlangıcı olmayan.” Hadid, 3.

¹⁵⁵ “varlığının sonu bulunmayan.” Hadid, 3.

133. Peder yoğ-ısa ‘İsā’da birāder
Ne eb var idi Ādem’de ne māder

134. Çün itdi nāḳayı peydā ḥacerden
Pedersiz n’ola ḥalḳ itse beşerden

[48b]

135. Ḳulıdur ḥazret-i ‘İsā mükerrerem
Ḳaravaş [u] ḥalā’iḳ içre Meryem

136. Çü ifrāt-ıla tefrīt itdi zāhir
Yehūdīyle Naşārī oldı kāfir

137. Ne cevherdür ne cism ü ne ‘arazdur
Muḥālif söyleyen şāhib-ğarazdur

138. Temekkün yoḳdur anda bir mekānda
Daḫı aña mürür itmez zamānda

139. O ḥalḳ itdi mekānı vü zamānı
İkisinden müberrā aḅla anı

140. Teba‘‘uzdan tecezziden berīdür
Taşavvurdan berī dirsem berīdür

141. Mu‘arra keyf ü kemden zāt-ı Bārī
Dağı māhiyyet olmaz anda cārī
142. Muḥaṣṣal her ne var āṣār-ı imkân
Berīdür zāt-ı vācib eyle iz‘ân
143. Neḳā’işden neḳā’izden müberrā
Ḥavādişden ‘avārizden mu‘arrā
144. Kemālātiyla mevşūf oldu zātı
Cüdā olmadı zātından şifātı
145. Zehī Ḥayy kim özindendür vücūdı
Ḳamu mevcūd aña eyler sücūdı
146. Cihān fānī vü bākī zātıdur pes
Zehī varlık te‘ālā vü teḳaddes
147. Ki küllī ḥalkı yokdan var iden ol
Yiri sākin gögi devvār iden ol
- [49a]
148. Refī‘ ol eyledi tāk-ı sipihri
Münir oldur kılan ḳandīl-i mihri

149. Mehi ki   p ider evc-i   v  da
Geh   zevrak   lur ba  r-ı sem  da
150. Se  b   ki   lur sa  a v     all  c
Hevay   g  h ider r  zg  r u ness  c
151.     g  stermek diler   un   indan     ar
  lur bezz  z b     b  d      at   ar
152. G  l  n d  d  r  n   z  b     ılan ol
A  a b  lb  lleri   eyd     ılan ol
153. Bit  r  r   ullara e    ardan    t
Vir  r   ara   acerden l     l   y    t
154.    A  ıdur   a  radan ol m    -i     f  
Yaradur n    den ol hem n    -ı     f  
155. Cem    -i k    n  ta     l  k oldur
  amuya r  z  ı viren r  z  k oldur
156. Eger  i b  -ni    yed  r    at  s  
Gir   meml   k  n  z-ı kibriy  s  

157. Anı kim ol bilür bilmez kimesne
Anı kim ol kıılır kıılmaz kimesne

158. Şeriki yok-durur pinhân u zâhir
Odur her fi'le fâ'il evvel âhir

159. Bilür ol ser-te-ser eşyâ kemâhî
Kim oldur pâdişâhlar pâdişâhı

İrişdi vaqti maqşûda şürû' it

[49b]

160. Nice olmağ gerek gûş it 'ağâ'id
Ki cennet cânibine ola kâ'id

161. Ki nazm üzre beyân olunsa ey cân
Olur hıfz-ıla iz'ân itmek âsân

162. Budur vâcib kula kim ide evvel
Vücûd-ı vâcibi taşdıq-i ekmel

163. Ki oldur yaradan milk-i cihânı
Tamâmet âşikâre vü nihânî

164. Aḥaddır olmaz aña 'add de kâbil

O vāhid şanma ki işneyne muķābil

165. O ba' ş itdi Resūl-i müctebāyı

O rehber kıldı halka Muştafa'yı

166. Hem indürdi aña Furķān [u] Qur'ān

Aña tābi' olalar ins-ile cānn

167. Dağı her ne haber virdi Hudā'dan

Ne kim işitdiler hep Muştafa'dan

168. Ki itdiler şikāt anı rivāyet

Resūlu'llāh'dan itdiler hikāyet

169. Qamusın eyleye kalb-ile taşdıķ

Delille eyleye ikrār u taḥķik

170. Budur imān-ı icmālī muḥaşşal

Ki taşdıķ ide Qur'ān'ı mufaşşal

171. Ki imān vācib olan cümle erkān

Kelāmu'llāh içinde oldu tibyān

172. Anuñcün aña imān oldu kāfī

K'odur emrāz-ı cehl ü şekke şāfi

173. 'Ulūmuñ cümlesin ol oldı cāmi'

Qamu 'ālimler oldı aña sāmī'

[50a]

Vücūd-ı vācibüñdür bu maqāle

174. Anuñ kim ola 'aql u fikri şāfi

Vücūd-ı vācibe itmez hılāfi

175. Olanlar 'ālem-i imkāna nāzır

Bilürler vācibi her şeye qādir

176. Cihānda mümkinе yoq şanma gāyet

Bulur vācibde elbet de nihāyet

177. Naẓar da eylesen im'ān u tedkīk

Beyān eyler bunı burhān taṭbīk

178. Nizāmḥāne-i dünyā müretteb

Delīl oldı vücūd-ı vācibe hep

179. Yapılmaz ḥāne bānī olmayınca

Yazılmaz naqş Mānī olmayınca

180. Fenā dārında cüz'î beyt-i ma' mūr

Olur mı olmasa mi' mār-ı mezdūr

181. Ya buna kubbe-i çarḥ-ı mu' allā

Hîç olur mı ola bî-şun' -ı Mevlā

182. Vücūda gelmez idi bunca eşyā

Ger ol Kayyūm [u] Hayy itmese ihyā

183. Ya ' anḳā dem urur mıydı ' ademden

Aña feyz ırmese Ḳāf-ı ḳademden

184. Cihānda cümle a' rāz u cevāhir

Ḥudā'nuñ ḥalkı ile oldu zāhir

185. Velī anuñ vücūd-ı tāb-nāki

Olupdur muḳteżā-yı zāt-ı pāki

[50b]

186. Ne cevher zātı anuñ ne ' arāzdur

Ḳamu eşyāda fī' li bî-ğaraždur

187. Ḳamunuñ mebdē' i vü merce' idür

Buña şāhid kelām-ı *irci'î*¹⁵⁶dür

188. Şu dā'imdür ki olmadı dīger-gün

*Te'ālā zātühü 'ammā yeķūlūn*¹⁵⁷

Kelām-ı vaḥdet-i zāt-ı ilāhī

189. İşit kim vaḥdeti ol pāk zātuñ

Sebebdür keşretine kā'inātuñ

190. Girü baķsañ cihānuñ keşretine

Delīl olmışdur anuñ vaḥdetine

191. Delīl-i vaḥdet ile olma gümrāh

Oķı iḥlāş-ıla bil *ķul'hüvallāh*¹⁵⁸

192. İder birliğine şehler tevāzu'

Delīl oldı çü burhān *temānū'*¹⁵⁹

193. Eger bilmek dilerseñ anuñ aşlın

Gel evvel diñle bu bürhānuñ aşlın

¹⁵⁶ “bana dönün.” Fecri, 28.

¹⁵⁷ “Allah, onların söylediklerinden yücedir.” İsra, 43.

¹⁵⁸ “O, Allah'tır, bir tektir.” İhlas, 1.

¹⁵⁹ Enbiya suresinde belirtildiği gibi “Dünyada Allah'tan başka ilahlar olsaydı, ya her iki ilahın söylediği olacaktı, ya da hiç birinin söylediği olmayacaktı ve böylece tüm kainatın düzeni bozulurdu.” Enbiya, 22.

194. İläheyn olsa ger arz u semāda

Varurdu zîr ü bālā hep fesāda

195. Vücūdı itmek ister biri itmām

Murād idinse farzā biri i‘ dām

196. Muḥāl oldu murādeyn ey birāder

Biri olursa lāzım ‘aciz āḫir

[51a]

197. Bilürsin ‘āciz olmaz vācib olan

Bunı bilmekdür evvel vācib olan

198. Olur ‘āciz olan muḥtāc ḡayra

Ḥaḡ’uñ yok iḥtiyācı şerr ü ḡayra

199. Anuñ muḥtācıdur hep zîr ü bālā

Münezzehdür ‘acizden Ḥaḡ te‘ ālā

200. Naẓar kıl ‘ayn-ı ‘ibretle tamāmı

İkilik gör nice bozar niẓāmı

¹⁶⁰ “Eğer yerde ve gökde Allah’tan başka ilahlar olsaydı kesinlikle ikisinin de düzeni bozulurdu.” Enbiya, 22.

201. Ȧarāb olur vilāyet iki ŗehden
İki serdāra feth olmaz sipehden
202. Ŗabīye renc ü miĥnetdür erībeyn
Sebebdür merg-i bīmāra řabībeyn

Ŗıfāt-ı vācibūñ diñle beyānı

203. Ŗıfāt-ı fā'ıķa zātında mevcūd
Nu'ūt-ı lāyıķa řānında maķşūd
204. Bu tertīb-i bedī' -i kā'inātuñ
Bu üslūb-ı 'acīb-i mūmkinātuñ
205. Delil oldu ki bunu ĥalk iden Ĥaķķ
Bu evřāf-ıla mevřūf oldu muřlaķ
206. Olan 'ilm ü kelām iķinde māhir
Didi bu bi'l-bedāhe oldu zāhir
207. Anuñ esmāsınuñ yoķdur ĥisābı
Muĥıř olmadı küttābuñ kitābı

208. Velî toḡsan toḡzudur olan esmā
Ki dinildi aña esmā-yı ḡüsna

209. Velî bunlarda ḡaşr olmaz ol ey cān
Buña iriṡdi ancak ‘aḡl-ı insān

[51b]

210. Anuñ yoḡdur ṡıfātına nihāyet
Bulamaz ‘aḡl-ı mümkün aña ḡāyet

211. ṡıfātından sekizi oldu ṡāḡir
Ki anı iḡtizā itdi mezāḡir

212. Ḳadīmīdür ḡamusı lā-yezālī
Bulardan ṡāt-ı Ḳaḡ olmadı ḡālī

213. Ne ṡātuñ ḡayrıdur bunlar ne ‘aynı
ṡu kim ḡayrı göre aḡveldür ‘aynı

214. Getürelim anı bir bir beyāna
Varur anları fehmi den cināna

Ḳayāt-ıla ṡōzi iḡyā idelüm

215. Egerḡi vācibüñ çoḡdur ṡıfātı

216. Ḥayāt olmasa olmaz ‘ilm-i ḳudret
Ḥayāt olmasa gelmez ḳola ḳuvvet

217. Ḥayātı olmasa anuñ vesile
Daḥı ḥayy olmaz idi bir ḳabīle

218. Degüldür rūḥ nefis-ile ḥayātı
Anuñ zātıyladur cümle şıfātı

Beyān-ı ‘ilm içündür bu maḳāle

219. Şıfātuñ biri daḥı ‘ilm-i Ḥaḳ’dur
Ḳamu erbāb-ı ‘ilme bu sebaḳdur

220. Bunuñla oldı ma‘lūmātı meḳşūf
Bunuñla oldı meknūnātı ma‘rūf

[52a]

221. Bilüpdür cümle kā’ınātı kāmīl
Hem oldı ‘ilmi cüz’iyyāta şāmil

222. Ne deñlü ḳaṭredür deryā-yı ‘ummān
Muḥīṭ olmışdur anı ‘ilm-i Raḥmān

223. Dağı her zerre kim pinhân [u] peydâ

Anuñ ‘ilminde gün gibi hüveydâ

224. Dağı a‘ dâd-ı evrâķ-ı dırahtân

Anuñ ‘ilmindedür olsun ķo lertzân

225. Dağı bil kim rimâl-i cümle şahrâ

Hak’uñ ma‘ lûmıdur berren ü bahren

226. Ne ki deryâda hayvân u cevâhir

Kime maḥfiyse aña cümle zâhir

227. Muḥaşşal her ne var mevcûd u ma‘ düm

Olupdur cümlesi Allâh’a ma‘ lûm

İşit kudret şıfâtın kâdirüñ sen

228. Biri dağı şıfâtıñ oldu kudret

Anı vaşf idelüm yitdükçe kuvvet

229. Kâdimî bir şıfatdur kudret-i Hakk

Ki kâ’im oldu zâtıyla muḥakkak

230. Vücūda gelmesine kā'inātuñ
Sebebdür kudreti ol pāk zātuñ

231. Muḳarrer cümle maḳdūrāt-ı imkān
Alur Ḥaḳḳ kudretinden feyz-i iḥsān

232. Bedīhīdür bu kim bu şun' -ı bāhir
Olımaz şāni' i olmasa ḳādir

[52b]

233. Kelām-ı i' tizālūñ kuvveti yok
Ki dirler ḳādir ammā kudreti yok

234. Diyeydi yüzlerine gör midādı
Olur mu esved olmadan sevādı

Ve hüve 'alā külli şey'in ḳādir

235. Şümül-i kudretine naşş-ı Ḳur'ān
Delīl oldı yeter bize bu bürhān

İrādetdür murād olan burada

236. İrādetdür şıfātlardan biri de
Beyān eyle murād iden mürīde

237. Bilürsin kudretüñ vardur şümülü
Ne vaqt olursa mümkindür huşülü
238. Vücūd-ı mümkinе bir vaḳti ta‘yīn
İrādetdür iden ey ehl-i temkīn
239. Muḳarrer şāhib-i ‘arş-ı mecīd ol
Daḫı fa‘āl-i *külle mā-yürīd*¹⁶¹ ol
240. Degüldür mūcib-i bi‘z-zāt Bārī
Ḳamu işleri işler ihtiyārī
241. Gelüpdür *yef‘alüllah mā-yeṣā*¹⁶² naşş
*Ve yaḥküm mā-yürīddür*¹⁶³ aña muhtaşş
242. Dirilse ḫalk-ı ‘ālem bir arada
Bir işde itmege zerre ziyāde
243. Murādu’llāha olmasa muvāfıḳ
Degül mümkün diyen sözinde şādıḳ

[53a]

¹⁶¹ “Allah dilediği herşeyi yapar.” Hac, 14.

¹⁶² “Allah dilediğini yapar.” İbrahim, 27.

¹⁶³ “Allah istediği hükmü verir.” Māide, 1.

244. Yahūd cem‘ olsa cümle halk-ı ‘ālem

Başarmaz itmege bir nesneyi kem

245. Kılı kırk yarsalar da eylemez sūd

İrādet Hāk’dan olmayınca mevcūd

246. Ne kim zāhir ola arz u semāda

Gelen bu ‘ālem-i kevn ü fesāda

247. İrādī ola ger çün fi‘l-i insān

Ya ṭab‘ ı ola çün meyl-i dıraḥtān

248. Olur cümle meşīyyet muḳtezāsı

İrādetdür ḳamunuñ mübtenāsı

249. İrādetsiz ilişmez kimseye ḥār

Meşīyyetsiz murādāt olmaz ey yār

İşit gör vaşf-ı sem‘ -ile başardan

250. Şıfāt içinde ol ki mu‘ teberdür

Birisi sem‘ ü birisi başardur

251. Birine oldı mesmū‘ āt mazḥar

Birine mebsarāt olmışdı manzar

252. Selefden böyle dimişdür ekābir

Şıfātlardur bular ‘ ilme muğāyir

253. Semī‘ ammā münezzeh gūş u serden

Başīr ammā berī ‘ ayn [u] nazardan

254. Ne deñlü sırr-ıla olsa münācāt

İşidür ol qabūl idici hācāt

255. Eger farzā ki qa‘ r-ı yemde bir mūr

Olaydı şaḥra-ı şammāda mestūr

[53b]

256. Görür cünbiş iderse qanķı pāyı

Nitekim leyle-i bedr olsa ayı

257. İşidür hem anuñ şavt-ı debībin

Nitekim ra‘ dıñ ol şavt-ı ‘ acībin

258. İşidildi görildi hep mufaşşal

Semī‘ oldur başīr oldur muḥaşşal

259. İşit söyleyelüm vaşf-ı kelāmı
Şerī‘ at buldı anuñla nızāmı
260. Qadīmī vaşfidur ħayy-ı qadīmüñ
Budur ma‘ nāsı Qur‘ān-ı ‘ azīmüñ
261. Degül cins-i ħurūf u cins-i ařvāt
Menāfidür sükütı irmez āfāt
262. Kelāmına süküt olmadı lāyık
Dağı ħāmūř olmadı muvāfiq
263. Tekellüm eyleyüp bunuñla bir bir
Olupdur āmir ü nāhī vü muĥbir
264. Kelāmı fehmi ider olan kelāmī
Bunı selb eylemez olmayan ‘ āmī
265. Dimez olanlar imān-ıla mesbūk
Kelāmu’llāh olan Qur‘ān’a maĥlūk

İşit tekvīn ey merd-i mükevven

266. Şıfâtın biri dağı oldu tekvîn
Vücûdı bu ider her şeye ta' yîn

267. 'Ademden mümkinî itmege iğrâc
Vesîle bu şıfatdur gözlerün aç

[54a]

268. Şıfât u fî' li çün taḥlîk ü terzîk
Kamu tekvîne râci' oldu taḥkîk

269. Bu tekvîn olmadı 'aynı mükevven
Muğâyir fî' le mef' ūli mu' ayyen

Gör imdi ru'yet-i bârî kelâmın

270. Didi şol fırka kim olmışdur âgâh
Ki 'aqlen câ'iz oldu rü'yetu'llâh

271. Dağı naql-ile vâcib oldu muḥkem
Kitâb u sünnet ü icmâ' -ıla hem

272. Girerler cennete bîdâr olanlar
Görürler lâyıq-ı dîdâr olanlar

273. Buyurmuşdur bunı maḥbûb-ı Vehhâb

Rivāyet eylediler hayli aşhāb

274. Ki cennetde görürsüz siz Hudā'yı

Nitekim leyle-i bedr olsa ayı

275. Hilāfı vardur ehl-i i' tizālūñ

Velikin aşlı yok ol kıl u kālūñ

276. İştildiler cevāb-ı *len terānī*¹⁶⁴

Şanur te'bīd [ü] nefy içündür anı

277. Muqarrerdür bu nefy ey tab' -ı çālāk

Ki ebşār idemez dünyāda idrāk

278. Su'al-i hāzret-i Mūsā muhaqqāk

Cevāb-ı *len terānī*¹⁶⁵ didügi Hāk

279. Olupdur rü'yetūñ imkānına dāl

Bunı faẓl ehli añlar itmez ihmāl

[54b]

280. Mesāfe vü mekān kurb [u] cevānib

Degüldür rü'yet-i Hākḳ'a münāsib

¹⁶⁴ “beni asla göremezsın.” A'raf, 143.

¹⁶⁵ “beni asla göremezsın.” A'raf, 143.

281. Bilürsin ğā'ibe 'ālemde şāhid
Kıyās olınmağ olur haylī fāsīd

Söz irdi ħalk-ı ef'āl-i 'ibāda

282. Ne kim var ise ef'āl-i 'ibāduñ
Hudā ħalk eyler olmasun 'ināduñ

283. Kamu ef'āl-i 'abduñ küfr ü imān
Şavāb u hem ħaṭā vü ħayr [u] 'işyān

284. Hudā ħalk itmese olmazdı zāhir
Vücūda gelmez idi bu mezāhir

285. Kuluñ fi'li eger ħayr u eger şerr
İrādetden zuhūr eyler muḳarrer

286. Dağı ħükmi Hudā taḳdīr-i Bārī
Ḳazā-y-ıla olur her fi'l-i cārī

287. Hılāfı vardur ehl-i i'tizālūñ
Güzel fehm eyle var ise kemālūñ

288. Didiler kim ſürür-ile kabā'ih
Dağı kul her ne iſlerse fezā'ih
289. İrādet bunlara itmez ta'alluḡ
Bu söze bunlara itme temelluḡ
290. Ki zīrā var bu iſlerde kabāḥat
Kabih olur buları pes irādet
291. Münezzehdür Hudā vaſf-ı beſerden
Niçün tenzih olunmaz kubḥ u ſerden
292. Cevābı oldu ehl-i 'ilme lāyih
Kabih olmaz murād itmek kabā'ih

[55a]

293. Kabāḥat bundadır kim fi'l-i insān
Ola zıdd-ı irādet vire noḡſān
294. Kabāḥat kesbidür 'abd-i le'imün
İrādet-i ḥalḡ feyyāz-ı kerīmün
295. Murād ider veli yokdur rızası
Olur küfrün ḥilāf-ı muḡtezāsı

296. Elünde kodı cüz'î ihtiyârı
Neye şarf itsen ider anı Bârî

297. Şalâha şarf iden bulur şevâbı
Çeker kesb-i füsûk iden 'azâbı

298. Bu vecd-ile cevâb olsa kim olmaz
Anuñcün ehl-i sünnet mülzem olmaz

Su'âl-i müsteşâb

299. Didi erbâb-ı 'ilmüñ ihtiyârı
Ki var her kulda fi'l-i ihtiyârî

300. Menât u menşe-i teklîf odur hem
Anuñcün hayr olupdur medh ü şerr zemm

301. Meşâb olur anuñla ehl-i imân
Mu'âkıb olur ehl-i küfr ü 'işyân

302. Didi Cebriyye mezheb bu mağalda
Ki 'abduñ dahli yok aşlâ 'amelde

303. Ne cünbiş kim ider idüp 'ibādât

Şan eyler bād taḥrīk-i cemādāt

304. Bu söz gāyet de bātıldur muḳarrer

Fesādı bunıñ oldı günden eḫhar

305. İder fark ol ki var ‘aql-ı me‘āşī

Görüp cünbişi baṭşivār te‘āşī

306. Muḳarrer oldı ol cüz’i ihtiyārī

Nitekim oldı şānī iztirārī

[55b]

307. Burada bir su’āl eyledi sā’il

Qavī didi anı bil niçe qā’il

308. Budur ol çünki fi‘l-i ihtiyārī

Bula icād ‘abd ile qarārı

309. Çü mūcid ‘abd ola ey merd-i āzād

Ḥudā’nuñ olmaz anda ḥalq u icād

310. Ki dirler vāḥid-i şahşı cumhūr

Olımaz kudreteyn ile o maḳdūr

311. Eger bu söze dirseñ ki bu ḥaḳdur

Muḳarrer bu ḥilāf-ı mā-sebāḳdur

312. Ki bundan evvel olındı bu taḥḳīḳ

Didi bürhānını erbāb-ı tedḳīḳ

313. ‘İbāduñ cümle ef’ālinde icād

Ḥaḳ’ındur müstaḳīl ey ehl-i irṣād

Cevāb-ı şavāb

314. Didi bu söze aşḥāb-ı diyānet

Vürūdında bunuñ vardur metānet

315. Cevābın böyle virdi ehl-i inṣāf

Ḳabūl eyle ta‘aşṣubdan olan şaff

316. Çü şābit oldı burhān-ıla aḥvāl

Ki Ḥaḳ’dur ḥālīḳ-ı mecmū‘-ı ef’āl

317. Bu daḥı bi’z-zarūret oldı rūṣen

Ki fi‘l-i ihtiyārī var mu‘ayyen

318. ‘İbāduñ ḳudretinüñ medḥali var

Bedīhīdūr buña olınmaz inkār

319. Bu emri bunda taḥkīḳ itmek için

Bu iki sözi taṭbīḳ itmek için

320. Didiler kim ta‘ aşşubdan ne aşşı

Gerekdür bu maẓīḳe bir taḳaṣṣī

[56a]

103

İlāhī

Hece vezni: 4+4

1. Mecnūn’am Leylā’dan geçdüm

Ben Mevlā’nuñ ‘āşığıyam

‘Aşkuñ şerbetini içdüm

Ben Mevlā’nuñ ‘āşığıyam

2. Dünyā ḥālin fīkr iderek

‘Aşku’llāḥ oldı giderek

Her rüz [u] şeb zikr iderek

Ben Mevlā’nuñ ‘āşığıyam

3. Gözyaşı dök eyle firāk

Düşince yārinden ırāk

Cāna kār itdi iřtiyāk

Ben Mevlā’nuñ ‘āşıkıyam

4. Hāzret-i cināna girsem

Güllerin koķlasam dursam

Hākķ’uñ cemālini görsem

Ben Mevlā’nuñ ‘āşıkıyam

5. Dervīř Aķmed fānī dünyā

Geldi baña andan ğinā

Dost araram yana yana

Ben Mevlā’nuñ ‘āşıkıyam

(Fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün)

- . - - / - . - - / - . -

1. Sen ilāhü'l-^ç ālemīnsin bī-sücūd

Kullara maḥşūs-durur künc-i sücūd

Dilde dā'im tesbiḥümüz yā Vedūd

2. Her yirde her demde mevcūdsın İlāh

Cümleñ ma' būd[1] sensin pādişāh

3. Lā-şerīksin lā-mekānsın ḥayy ebed

Zikr-i ins cin *Ḳulhüve'llāhü eḥad*¹⁶⁶Dilde ikrārumuz *Allāhü'ş-şamed*¹⁶⁷4. Kullara iḥsānı bī-ḥadd lā-^ç adedAña maḥşūş *lem-yelid ve lem-yūled*¹⁶⁸*Ve lem-yekün lehū küfüven eḥad*¹⁶⁹¹⁶⁶ “O, Allah'tır, bir tektir.” İhlas, 1.¹⁶⁷ “Allah Samed'dir. (Her şey O'na muhtaçtır, o, hiçbir şeye muhtaç değildir.)” İhlas, 2.¹⁶⁸ “Ondan çocuk olmamıştır (Kimsenin babası değildir). Kendisi de doğmamıştır (kimsenin çocuğu değildir).” İhlas, 3.¹⁶⁹ “Hiçbir şey O'na denk ve benzer değildir.” İhlas, 4.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SEÇME SÖZLÜK

A

‘abd (Ar.)	: kul, köle, bende
āfitāb (Fars.)	: güneş
‘aḥmer (Ar.)	: kırmızı, kızıl
‘aḥzar (Ar.)	: yeşil, yemyeşil
‘aḳā’id (Ar.)	: itikatlar, inanışlar
‘aḳd (Ar.)	: bağlama, düğümlenme, sözleşme
‘alā’iḳ (Ar.)	: alakalar, ilgiler, bağlar
ālūde (Fars.)	: kirli, bulaşmış, dolu
āmed (Fars.)	: gelme, geliş
‘andelīb (Ar.)	: bülbül
‘arāḳ-nāk (Fars.)	: terli, terlemiş
‘arş (Ar.)	: âlem tasavvurunda en yüksek nokta, taht, en yüksek gök katı
‘arz (Ar.)	: dünya, yeryüzü
aşlah (Ar.)	: çok iyi, uygun
āsumān (Fars.)	: gökyüzü, sema
aşvāt (Ar.)	: sesler, sadalar
‘atā (Ar.)	: cömertçe verme, bağış, ihsan
‘avn (Ar.)	: yardım etme

B

ba'īd (Ar.)	: uzak, ırak
bedīhī (Ar.)	: ispat gerektirmeyecek kadar açık, aşıkâr
bekā (Ar.)	: bâkîlik, ölmezlik, ebediyet
bezl (Ar.)	: esirgemenen bol bol verme, harcama, sarfetme
bīm (Fars.)	: korku
bīmār (Fars.)	: hasta

C

cānib (Ar.)	: yan, taraf, yön, cihet
cāvidān (Fars.)	: ebedi, kalıcı
cebel (Ar.)	: dağ
cedel (Ar.)	: ağız dalaşı, tartışma
cenāh (Ar.)	: kanat
cīrān (Ar.)	: komşular
cūd (Ar.)	: el açıklığı, cömertlik, lutufta, ihsanda bulunma
cüdā (Fars.)	: ayrı düşmüş, uzak kalmış
cünbiş (Fars.)	: hareket etme, kımıldama, eğlence
cüz'ıyyāt (Ar.)	: ana ilimlerden ayrı olan ve ikinci derece sayılan ilimler, değersiz, önemsiz

Ç

çāk (Fars.)	: yırtık, yarık
çevgān (Fars.)	: ucu eğri sopa, at üzerinde oynanan oyun

D

dānā (Fars.)	: âlim, bilgin
defʿ (Ar.)	: öteye itme, savma, savuşturma
destār (Fars.)	: sarık
devvār (Ar.)	: çok dönen, daima dönen

E

ebrār (Ar.)	: faziletli kimseler
ebşār (Ar.)	: gözler
ednā (Ar.)	: çok aşağı, adi, en az, en küçük, cüzî'
efġān (Fars.)	: bağırma, haykırma
eġibbā (Ar.)	: dostlar, ahbaplar, tanıdıklar, bildikler
ekābir (Ar.)	: büyük adamlar, ileri gelenler, yüksek mevkide bulunanlar
eḳall (Ar.)	: çok az
ekmel (Ar.)	: çok kamil, kusursuz, noksansız
elem (Ar.)	: gam, keder, ızdırıp, hüzn, melal
elīm (Ar.)	: çok ızdırıp veren, çok acıklı, üzücü
emmāre (Ar.)	: emreden, emredici
emṭār (Ar.)	: yağmurlar
en'ām (Ar.)	: Kur'ân-ı Kerîm'in altıncı suresinin adı
enāniyyet (Ar.)	: gurur, kibir
enīs (Ar.)	: dost, arkadaş, hemdem
erba' in (Ar.)	: kırk, kırkıncı

erḥām (Ar.)	: çok merhametli
esved (Ar.)	: siyah, kara
eṣcār (Ar.)	: ağaçlar
eşref (Ar.)	: çok şerefli
evc (Ar.)	: en yüksek nokta, doruk
evşāf (Ar.)	: nitelikler, vasıflar
evṭān (Ar.)	: vatanlar
eyyām (Ar.)	: günler
eẓhar (Ar.)	: çiçekler

F

fāḥir (Ar.)	: övünen, iftihar eden
fāriḡ (Ar.)	: vazgeçmiş, terketmiş
feḥm (Ar.)	: anlama, idrak
felāḥ (Ar.)	: kurtuluş, selamet, bahtiyarlık, mutluluk
ferā'id (Ar.)	: çok değerli nadir inciler, seçkin kimseler
fettān (Ar.)	: kendine hayran eden, cilveli (kimse), cazibeli, gönlü kendine çeken
fevā'id (Ar.)	: faydalar, menfaatler
feyyāz (Ar.)	: çok verimli, bereketli
feẓā'ih (Ar.)	: rezillikler, edepsizlikler, alçaklıklar

G

gedā (Fars.)	: dilenci, yoksul, fakir

gencīne (Fars.)	: hazine
gūr-ḥāne (Fars.)	: türbe
gūrisne (Fars.)	: aç
güzāf (Fars.)	: boş söz, manasız laf

H

ḥacer (Ar.)	: taş
ḥalel (Ar.)	: eksiklik, bozukluk
ḥandān (Fars.)	: gülen, şen, neşeli
ḥarīdār (Fars.)	: alıcı, müşteri
ḥāristān (Fars.)	: dikenlik, çalılık
ḥasen (Ar.)	: güzel
ḥaşr (Ar.)	: toplama, bir araya getirme
ḥaşyet (Ar.)	: saygıyla karışık korku, yürekte duyulan ürperme
ḥaṭar (Ar.)	: tehlike, güvensizlik
ḥavātır (Ar.)	: fikirler, düşünceler
ḥavf (Ar.)	: korku
ḥayl (Ar.)	: at sürüsü
hebā (Ar.)	: boşa gitme, ziyan olma
hem-zānū (Fars.)	: diz dize, yan yana
ḥōd (Fars.)	: kendi, bizzat, dahi
ḥōd-bīn (Fars.)	: mağrur, kibirli
ḥūb (Ar.)	: güzel, sevgi, tutku
ḥun-ḥār (Fars.)	: kana susamış, zalim

hüveydā (Fars.)	: apaçık, aşıkâr, zahir
hüviyyet (Ar.)	: kimlik, mahiyet, hakikat

İ

iḥsān (Ar.)	: bağışlama
iḥtikār (Ar.)	: hor görme, hakaretle bakma
iḥtimām (Ar.)	: dikkatle çalışma, özen, özenme
iḥyā (Ar.)	: diriltmek, yeniden canlılık kazandırmak, ortaya çıkarma
iḳdām (Ar.)	: gayretle çalışma, sürekli çaba gösterme
iḳtizā (Ar.)	: gerekme, lüzum, ihtiyaç, gerek
‘ināyet (Ar.)	: lütuf, ihsan, iyilik
infiṣāl (Ar.)	: ayrılma, azledilme, terkedip gitme
inḳıṭā‘ (Ar.)	: tükenme, kesilme, son bulma
irfān (Ar.)	: görgü ve seziden gelen ruh uyanıklığı, bilme, anlayış, kültür
irtifā‘ (Ar.)	: yükseklik, yükselme
iṣāl (Ar.)	: ulaştırma, eriştirme
iṣneyn (Ar.)	: iki, ikinci
istifā (Ar.)	: tamamıyla alma, tam olarak alınma
istiḡfār (Ar.)	: tövbe etme, Allah’tan günahlarının bağışlanmasını isteme
istimā‘ (Ar.)	: kulak verme, dinleme
istimdād (Ar.)	: yardım isteme, imdada çağırma
i‘tiḳād (Ar.)	: inanma, inanç
i‘timād (Ar.)	: güvenme, emniyet etme
i‘tinā (Ar.)	: özenme, dikkat, ihtimam

i‘tizāl (Ar.)	: uzlet etme, cemaatten ayrılma
itmām (Ar.)	: bitirme, tamamlama
ittişāf (Ar.)	: bir sıfatla sıfatlanma
ittişāl (Ar.)	: bitişme, ulaşma
i‘zām (Ar.)	: büyükler, seçkin kimseler
iz‘ān (Ar.)	: anlayış, kavrayış
i‘zāz (Ar.)	: ikram etme, saygı gösterme
izlāl (Ar.)	: alçaltma, küçük görme
iztirārī (Ar.)	: mecbûri
‘izzet (Ar.)	: hürmet, saygı, ikram

J

jeng (Fars.)	: pas, küf

K

ķabāyih (Ar.)	: kabahatler, uygunsuz davranışlar
ķabih (Ar.)	: çirkin, yakışksız, ayıp, kötü
ķabz (Ar.)	: teslim alma, tutma, bir kimsenin ruhunu teslim alma
ķāl (Ar.)	: söz, laf, dedikodu
ķallāblık (Ar.)	: kalpazanlık
ķārbān (Fars.)	: “kervān” kelimesinin eski metinlerdeki yazım şekli
ķarīn (Ar.)	: bir durumla nitelenen, bir şeye eren, sahip olan
ķatarāt (Ar.)	: katreler, damlalar
ķatre (Ar.)	: damla

ķavī (Ar.)	: gūĉlū, kuvvetli
ķavl (Ar.)	: sōz, kelam
kehel (Ar.)	: tembel
kemāhī (Ar.)	: olduğu gibi
kemter (Fars.)	: ĉok değersiz, ĉok aŗaęı, en hakir
kenz (Ar.)	: hazine, define
keslān (Ar.)	: tembel, yorgun, bitkin
keŗret (Ar.)	: ĉokluk, bolluk, fazlalık, ziyadelik
kevkeb (Ar.)	: yıldız
kibriyā (Ar.)	: bűyűklűk, ululuk
kilāb (Ar.)	: kōpekler
ķulzűm (Ar.)	: deniz
ķurb (Ar.)	: yakınlık, yakın
kűbrā (Ar.)	: daha bűyűk, ulu
kűffār (Ar.)	: kafirler
kűnűz (Ar.)	: hazineler

L

laŗza (Ar.)	: an, ānında, derhal
lāmi' (Ar.)	: parlayan, parıldayan
lā-yezāl (Ar.)	: zeval bulmaz, bitmez, ebedī
le'āl (Ar.)	: inciler
ledűnnī (Ar.)	: Tanrı ilmine ait, sır dolu, ilahī
le'īm (Ar.)	: aŗaęılık, alĉak (kimse)

lem-yezel (Ar.)	: zeval bulmaz, bâkî, daimi
lerzân (Fars.)	: titrek, titreyen
lezâ'iz (Ar.)	: hoşâ gidecek, zevk alınacak şeyler
lücce (Ar.)	: engin deniz, umman

M

mā' (Ar.)	: su
ma' dūm (Ar.)	: var olmayan, mevcut olmayan
mā-fāt (Ar.)	: elden çıkan, kaybolan bir şey
mağfîret (Ar.)	: Allah'ın lütuf ederek kullarını bağışlaması, affetmesi
maḥfūz (Ar.)	: saklanmış, gizlenmiş
maḥmūr (Ar.)	: yarı uykulu, kendinden geçecek duruma gelen (kimse)
maḥzūn (Ar.)	: üzüntülü
maḥdūrāt (Ar.)	: elden gelen işler, güçler, kuvvetler
ma' mūr (Ar.)	: gelişip güzelleşmiş, işlenmiş, bakımlı
mānend (Fars.)	: benzer, eş
māni' (Ar.)	: engel
ma' rūf (Ar.)	: bilinen, belli
ma' şiyet (Ar.)	: günah, itaatsizlik, asilik
maşlūb (Ar.)	: asılmış, idam edilmiş
maṭlab (Ar.)	: istenilen, talep edilen şey, meram, istek
maṭrūd (Ar.)	: kovulmuş, terkedilmiş
māye (Fars.)	: öz, asıl, yaratılış, cevher
ma' yūb (Ar.)	: ayıplanan, ayıplanmış

māzīk (Ar.)	: darlık
me'āl (Ar.)	: anlam, mana
me' āṣī (Ar.)	: günahlar, isyanlar
mebnā (Ar.)	: temel, bina, yapı
medāyin (Ar.)	: şehirler
medḥal (Ar.)	: giriş yeri, giriş
meh-likā (Fars.)	: ay yüzlü güzel kadın
mekkār (Ar.)	: hilekar, düzenbaz
meknūnāt (Ar.)	: gizli, saklı şeyler
mekşūf (Ar.)	: açık, aşikar
memlū (Ar.)	: dolmuş, dolu
merdūd (Ar.)	: kovulmuş, defedilmiş, boşa çıkarılmış
merdūm (Fars.)	: adam, insan, göz bebeği
mesbūk (Ar.)	: geçilmiş, daha önce geçmiş, arkada bırakılmış
mesmū' āt (Ar.)	: kulağa gelen haberler, duyulan şeyler
mesned (Ar.)	: dayanak, destek alınan şey, makam, rütbe
mesrūr (Ar.)	: sevinçli, memnun
meşāmm (Ar.)	: burun
meşīb (Ar.)	: saç ve sakalın ağarması, yaşlılık
meşīyyet (Ar.)	: dilek, istek, arzu, dileme
me'vā (Ar.)	: yurt, makam, sığınacak yer
mevrik (Ar.)	: eğerin ön kısmı
mevşūf (Ar.)	: nitelenen, tamlanan
mevt (Ar.)	: ölüm

mevzi (Ar.)	: mekan, mahal, yer
miḥnet (Ar.)	: sıkıntı, zorluk, bela, üzüntü, elem, ızdırıp
milel (Ar.)	: milletler, uluslar
mintan (Fars.)	: yakasız, uzun kollu bir çeşit erkek gömleği, kollu yelek
mir'āt (Ar.)	: ayna, gözgü
miskīn (Ar.)	: aciz, zavallı (kimse)
mizān (Ar.)	: terazi, ölçü, tartı, mikyas
mu'ākıb (Ar.)	: cezalandıran kimse, ceza veren
mu' allā (Ar.)	: yüce, yüksek, bülent
mu' ārra (Ar.)	: soyunmuş, temizlenmiş, arınmış
mu' atṭar (Ar.)	: güzel kokulu
mufaṣṣal (Ar.)	: ayrıntılı, tafsilatlı
muḡāyir (Ar.)	: uymayan, aykırı, zıt
muḡtenem (Ar.)	: zahmetsizce elde edilmiş ganimet
muḥāl (Ar.)	: yapılması mümkün olmayan, imkansız
muḥālif (Ar.)	: uygun olmayan, benzemeyen
muḥaṣṣal (Ar.)	: elde edilen, sonuç, kazanılan
muḫarrer (Ar.)	: kararlaştırılmış
mūnis (Ar.)	: sıcakkanlı, cana yakın
muraṣṣa' (Ar.)	: kıymetli taşlarla süslenmiş, mücevherle bezenmiş
muṣtehā (Ar.)	: istenilen, arzu edilen
mu' tād (Ar.)	: alışkanlık haline gelmiş, alışılmış, adet edinilmiş şey
muttaṣıl (Ar.)	: bitişik
mu' terif (Ar.)	: itiraf eden, açıkça söyleyen

müberrā (Ar.)	: ilgisi, alakası kalmamış, arındırılmış
mübtedā (Ar.)	: başlangıç, baş taraf
mücellā (Ar.)	: cilalanmış, parlatılmış
mücrim (Ar.)	: suç işlemiş, kabahatli (kimse)
müctebā (Ar.)	: seçilmiş, seçkin
müdām (Ar.)	: şarap, mey/ devamlı olarak
mühmel (Ar.)	: ihmal edilmiş, dikkat gösterilmemiş, gelişigüzel
müje (Fars.)	: kirpik
mükevven (Ar.)	: yaratılmış
mümtāz (Ar.)	: seçilmiş, seçkin
münādī (Ar.)	: tellal, bir haberi ilan eden kimse, davetçi
münāfiḳ (Ar.)	: iki yüzlü, ara bozucu (kimse)
münezzeh (Ar.)	: eksiklik, noksanlık, insanlara mahsus her türlü zaaf, noksanlıktan uzak, hiçbir şeye ihtiyacı bulunmayan
münir (Ar.)	: aydınlatan, ışık veren, ışıklı, parlak
münkir (Ar.)	: reddeden, kabul etmeyen
müntehā (Ar.)	: bir şeyin varabileceği son nokta, nihayet
müptezel (Ar.)	: değersiz, itibarsız, aşağılık
müretteb (Ar.)	: sıralanmış, sıralı
mürür (Ar.)	: geçiş, geçme
mürüvvet (Ar.)	: yiğitlik, mertlik, insanlık, cömertlik
müsāvi (Ar.)	: eşit
müstakīm (Ar.)	: doğru, düz, gerçek, hak
mütesellī (Ar.)	: avunan, teselli bulan

müttekī (Ar.)	: dayanan, dayanmış
müzekkā (Ar.)	: temizlenmiş, arındırılmış

N

nāgehān (Fars.)	: birdenbire, ansızın
nāhī (Ar.)	: önleyen, yasaklayan, meneden
na‘īm (Ar.)	: bolluk, ferah içinde yaşama, nimete eren (kimse)
nāḳa (Ar.)	: dişi deve
nāliš (Fars.)	: inleme, inilti, feryat
na‘ra (Ar.)	: duyguların coşması, yüksek sesle bağırma, haykırma
nāṣī (Ar.)	: ileri gelen, neşet eden
naẓīr (Ar.)	: benzer, eş
nebāt (Ar.)	: bitki
nedīm (Ar.)	: meclislerde bulunan sohbet arkadaşı, sohbet eden (kimse)
nefy (Ar.)	: sürgün etme, sürme, sürgüne gönderme
nehy (Ar.)	: menetme, engelleme
neḳā’iş (Ar.)	: eksiklikler, noksanlıklar
neḳā‘iz (Ar.)	: birbirine zıt, birbiri ile çelişen şeyler
nekbet (Ar.)	: bahtsızlık, talihsizlik
nemmām (Ar.)	: laf taşıyıcı, ara bozucu kimse
nessāc (Ar.)	: dokumacı, çulha
neşr (Ar.)	: saçma, dağıtma, yayma
nevāl (Ar.)	: ihsan, bağış, talih, kismet
nez‘ (Ar.)	: can çekişme, ihtizar

nihānī (Fars.)	: gizli, gizlice
nīk (Fars.)	: iyi, hoş, güzel
niḳāb (Ar.)	: yüz örtüsü, peçe
nīrān (Ar.)	: ateş, cehennem

P

pertev (Fars.)	: ı ışık, parlaklık
pinhān (Fars.)	: gizli
pīrehen (Fars.)	: gömlek, iç gömleği
pīrezen (Fars.)	: yaşlı, ihtiyar kadın
pīşvā (Fars.)	: önder, başkan
pūte (Fars.)	: pota, içinde maden eritilen kap
pūyān (Fars.)	: koşan, geçip giden
pūser (Fars.)	: erkek evlat, oğul

R

rāci (Ar.)	: rücu eden, dönen
ra‘ d (Ar.)	: gök gürlemesi, gök gürültüsü
rām (Fars.)	: itaat eden, boyun eğen
rāst (Fars.)	: doğru, müstakim, sağ, gerçek
ravza (Ar.)	: cennet, çayır çimen, suyu bol yer, bahçe
rāz (Fars.)	: sır, gizlenen şey
ref (Ar.)	: yukarı kaldırma, yükseltme
reft (Fars.)	: gitme, gidiş

reşha (Ar.)	: sızma, sızıntı, damla
revnağ (Ar.)	: göz alıcı güzellik, parlaklık
ribā (Ar.)	: fazlalık, faiz
rif' at (Ar.)	: yücelik, yükseklik
rihlet (Ar.)	: göç, sefer, ölmek
rimāl (Ar.)	: kumlar
rızā (Ar.)	: hoşnutluk, memnunluk

S

şafha (Ar.)	: ince, yassı ve düz tabaka, bir şeyin düz yüzü, görülen düz yüzeyi
şağîr (Ar.)	: küçük, ufak
şahbā (Ar.)	: şarap, al, kırmızı
sakḳā (Ar.)	: saka, su taşıyan ve satan kimse
sālūs (Fars.)	: ikiyüzlü, riyakar
şāni' (Ar.)	: yapan, yapıcı kimse
şarşar (Ar.)	: şiddetli ve soğuk esen rüzgar
şavt (Ar.)	: ses, seda
şaykal (Fars.)	: cila, cilacı
sebak (Ar.)	: ders
sebel (Ar.)	: dumanlı ve bulanık görme hastalığı
sebāt (Ar.)	: kararlılık, azim, sözünden dönmeme
sefid (Fars.)	: ak, beyaz
selb (Ar.)	: zorla alma, menfi hale getirme, yok edilme

seng (Fars.)	: taş
ser-ā-pā (Fars.)	: tamamen, baştan başa
serīr (Ar.)	: taht
serkeş (Fars.)	: dik başlı
sermed (Fars.)	: sonsuz, ebedî, sonsuz olma
ser-te-ser (Fars.)	: baştan başa, hepsi
seyyi'āt (Ar.)	: kötülükler, fenalıklar
sifle (Ar.)	: adi, sefil kimse
şikāt (Ar.)	: inanılır, güvenilir, emin kimseler
sirişk (Fars.)	: gözyaşı
sivā (Ar.)	: başka, gayrı, Allah'tan başka varlıklar
şı-	: kırmak, bozmak
şinā'at (Ar.)	: zanaat, meslek
şıyt (Ar.)	: ses, seda
sūzān (Fars.)	: yakan, yakıcı, yanan
sūci	: şarap
sūflī (Ar.)	: adi, bayağı, değersiz, alçakta bulunan
sūhen (Fars.)	: söz, lakırdı, kelam
süst (Fars.)	: güçsüz, zayıf, gevşek

Ş

şebāb (Ar.)	: gençlik
şebīh (Ar.)	: benzer, eş
şecā'at (Ar.)	: yiğitlik, yüreklilik

şedā'id (Ar.)	: eziyetli, zahmetli
şekāvet (Ar.)	: eşkiyalık, yol kesicilik
şenā'at (Ar.)	: kötülük, fenalık
şeyb (Ar.)	: ihtiyarlık, saç sakalın ağarması
şeytān-ı racīm (Ar.)	: taşlanmış, Allah'ın huzurundan kovulmuş olan şeytan
şirk (Ar.)	: Allah'a eş ve ortak koşma
şivekār (Fars.)	: nazlı, cilveli, edālı
şūrīde (Fars.)	: perişan, karışık

T

tafsīl (Ar.)	: bir şeyi bütün ayrıntıları ile açıklama
taḥayyūr (Ar.)	: hayrete düşme, şaşma
taḥrīk (Ar.)	: harekete getirmek, hareket ettirmek, kımıldatma, oynatma
tāk (Ar.)	: süslü kemer, kubbe, kümbet
taḫaṣṣī (Ar.)	: bir şeyin aslını, esasını araştırma
ṭal'at (Ar.)	: yüz, çehre, güzel yüz
tālī' (Ar.)	: baht, talih
ṭa'n (Ar.)	: ayıplama, kınama
ta' mīm (Ar.)	: genel duruma getirme
ṭarrār (Ar.)	: yankesici, dolandırıcı
taẓarru' (Ar.)	: yalvarma, yakarma
te'bīd (Ar.)	: uzaklaştırma
tecellī (Ar.)	: görünür olma, zuhur etme
tecezzī (Ar.)	: küçük parçalara ayrılma, bölünme

tefrīṭ (Ar.)	: gereğinden daha aşağıda olma durumu
teğāfūl (Ar.)	: anlamazlıktan gelme
tehī (Fars.)	: boş
teḫaddes (Ar.)	: mübarek ve yüce olsun.
tekrīm (Ar.)	: saygı gösterme, yüceltme
tekvīn (Ar.)	: var etme, yaratma
telatṭuf (Ar.)	: nazik davranma, lütuf ve incelikle muamele etme
temekkūn (Ar.)	: mekan tutma, yerleşme
terakḳī (Ar.)	: ileri gitme, gelişme, artma
tervīc (Ar.)	: destekleme, tuttuğunu belirtme, değerini arttırma
terzīḳ (Fars.)	: anlamsız, saçma sapan söz
teṣnī (Ar.)	: ayıplama, kötü görme
tevāzu (Ar.)	: alçakgönüllülük, kibirli olmama
tezvīc (Ar.)	: evlendirme
tıfl (Ar.)	: küçük çocuk, tecrübesiz kimse
tibyān (Ar.)	: açıkça anlatma, bildirme
türāb (Ar.)	: toprak

U

‘ummān (Ar.)	: çok büyük deniz, okyanus

V

vaḥdet (Ar.)	: yalnızlık, uzlet, inziva
vaḳār (Ar.)	: haysiyetli ve şerefli olma

vech (Ar.)	: yüz, çehre
vecel (Ar.)	: ürkme, korkma
verd (Ar.)	: gül
vezān (Fars.)	: esen, esici

Z

zāyid (Ar.)	: fazla, artık
zebūn (Fars.)	: güçsüz, zayıf, âciz
zehī (Fars.)	: ne güzel, ne hoş
zelel (Ar.)	: yanılma, sürçme
zenb (Ar.)	: günah, kabahat, suç
zerbeft (Fars.)	: sırmalı (kumaş)
zerk (Ar.)	: riya, hile
zeyn (Ar.)	: süs, bezek
zībā (Fars.)	: güzel, süslü
zūhd (Ar.)	: takva
zūhhād (Ar.)	: zahitler, kaba sofular
zūnūb (Ar.)	: günahlar

ALTINCI BÖLÜM

Mecmuanın Mestap'a Göre Tasnifi

Yer Nu.: M. Fatih Köksal Özel Ktp. Nu. Mec. 108							
Yp. nu.	Mahlas	Matla' beyti / bendi	Makta' beyti / bendi	Nazım şekli / birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
1a	–	–	–	–	–	–	Bu sayfada Arapça şiirler bulunmaktadır.
1b	–	–	–	–	–	–	Bu sayfada “Hz. Muhammed’in Şeceresi” bulunmaktadır.

2a	Nürî	‘Aṭāya lāyık olmaḳ ḳul ne mümkin A sulṭānum ḫemān iḥsān senüñdür Neye ḳādir ola bir ‘abd-i miskīn A sulṭānum ḫemān iḥsān senüñdür	Esirge Nürî’yi ey Rabb-i Ğaffār Faḳīrüñdür yoluñda ḳaldı bî-zār O miskīnüñ saña lāyık nesi var A sulṭānum ḫemān iḥsān senüñdür	Şarkı/5 bend	Tevhid	.---/.---/..--	Başlıḡı: İlāhî-i Nürî
2a	—	İns ü cinn emrüñe rām olsa Süleymān- mānend Dükeli dūrri[ni] baḡş itse saña ḳulzüm-i heft	Şakın aldanma ğurūr itme beḳāsı yoḡdur Bu fenā milki-durur her ne ki var āmed ü reft	Kıt‘a/3 beyit		..--/..--/..-- /..-	Başlık yoktur.
2b	Nürî	Ey ‘ālem-i süflīde mekān eyleyen insān İnsān dime kendüñe bil özüñi sen ḫayvān	Ef‘āl-i ḳabāyiḡden eger olur iseñ zūr Olduñ dü cihān içre Nürî ‘abd-i cihān-bān	Gazel/ 10beyit		--/.--/.-- /..--	Başlıḡı: Şi‘r-i Nürî
3a	‘Ubeydî	Şafḫa-yı ‘ālemi zeyn itdi cemāl-i luṭfuñ Dāstān oldı ḳamu ḫalka kemāl-i luṭfuñ	Niçe bir şā’im ‘āciz olsa ‘Ubeydî umarın İrgüre ‘id-i murādına hilāl-i luṭfuñ	Gazel/7 beyit		..--/..--/..-- /..-	Başlıḡı: İlāhî-i ‘Ubeydî
3a	Vişālî	Nebiler şāhı sulṭānı çün ayuñ vaşl-ı sübhānî İrişdür derde dermānı içür āb-ı zülāluñdan	Vişālî ‘āleme vardum cemālüñ cevherin aldum Fenā dünyādan el yudum içüp āb-ı zülāluñdan	Kıt‘a/5 beyit		.---/.---/.--- /..---	Başlıḡı: İlāhî-i Vişālî

3b	Hüdāyī	İstemez gönlüm fānī dünyāyı Sensin ey Mevlā maṭlab-ı a‘lā N’eylesün ‘āşık ğayrı sevdāyı Sensin ey Mevlā maṭlab-ı a‘lā	Bu Hüdāyī’de şabra ṭāḳat yok Ṭapuña lāyık bir ‘ibādet yok Sen bilürsin ḥōd ‘arza ḥācet yok Sensin ey Mevlā maṭlab-ı a‘lā	Şarkı/5 bend		.-/--/.-/--	Başlığı: İlāhī-i Hüdāyī
4a	Hüdāyī	İsteyen yarın ḥāk ider varın Bulsa dīdārın şaḳlar esrārın	Gel Hüdāyī’den al ḥaber erken Haḳḳ’ı isteyen ḳosun inkārın	Gazel/7 beyit		.-/--/.-/--	Başlığı: İlāhī-i Hüdāyī
4a	‘Ulvī	Şu deñlü müşkil işdür ‘āşıka cānandan ayrılmaḳ Aña nisbet ḥayāt-ı sermedīdür cāndan ayrılmaḳ	Ḥalāş it ‘Ulvīyā dāmānuñı dest-i ‘alā’ıḳden Bilürsin ḥaylī müşkildir bu ḥāristāndan ayrılmaḳ	Gazel/5 beyit		./---/./--- ./---	Başlığı: ‘Ulvī
4b	Nūrī	İdüp ‘āşıklara in‘am-ı külli Tecellī eyle sulṭānum tecellī Bula her biri ‘aşḳuñda tesellī Tecellī eyle sulṭānum tecellī	Neḳā’izden münezzeh zātuñ içün Cenābuñdan gelen āyātuñ içün Kerem ḳıl Nūrī’ye ey ferd-i bī-çün Tecellī eyle sulṭānum tecellī	Murabba /5bend	Münaca at	./---/./---	Başlığı: İlāhī-i Nūrī
5a	Hüdāyī	Luṭf eyleyüp bir kez naẓar	Ola Hüdāyī’ye ‘aṭā	Şarkı/5		--./--.-	Başlığı:

		Eylerse ger sultānumuz Kürsî degül ‘arşdan dağı ‘Ālî ola ‘unvānumuz	Cān sem‘ine ire nidā Derdin veren kâdir Hüdā Bir gün vire dermānumuz	bend			Hüdāyî. Sayfada Arapça bir şiir bulunmakta dır.
5b	Hüdāyî	Bizi insān iden sensin Şükür yā Rabbi yā Rabbi Kemāl ihsān iden sensin Şükür yā Rabbi yā Rabbi	Hüdāyî’ye hüdā geldi Cenābuñdan ‘aṭā geldi Muḥabbetden şafā geldi Şükür yā Rabbi yā Rabbi	Şarkı/6 bend	Tevhid	.---/ .---	Başlığı: Hüdāyî
6a	Hüdāyî	Allāhümme yā Hādî Āsān eyle yolumuz Sehhil ‘ubūre’l-vādî Tîz geçür tut elümüz	Hüdāyî dir yā Mevlā Ente’l-Kerîmü’l-Mevlā Gencîne-i ev-ednā Olsun re’s-i mālumuz	Şarkı/6 bend		Hece vezni: 4+3	Başlığı: Hüdāyî
6a	‘Afvî	Açılaldan ravza-ı dil ol gül-i ḥandān-ıla Şevke geldi bülbül-i cān nağme-i sūzān-ıla	Bu vücūdı zenb-ile bîgāne şanma ‘Afvîyā ‘Āşinādur tā ezelden ḥazret-i Raḥmān-ıla	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/-.-- / -.--	Başlığı: ‘Afvî

6b	Hüdāyī	Olmayıcak senden ‘aṭā Ḳul n’eylesün yā Rabbenā Dā’im işi sehv ü ḥaṭā Ḳul n’eylesün yā Rabbenā	Uçsa kafesden ‘andelīb Ḳoma Hüdāyī’yi ġarīb İt gülşen-i vaşluñ naşīb Ḳul n’eylesün yā Rabbenā	Murabba /7 bend	Münaca at	--.- / --.-	Başlığı: Hüdāyī
7a	Hüdāyī	Be hey bülbül nedür feryād Var eyle Ḥaḳ’dan istimdād Ḥudā’yı yād it olma yad Ḳul ol kim olasın āzād	Hüdāyī yalvar Allāh’a Yüz ur ol ‘ālī dergāha İren bu ḳalb-i āgāha Bulur maṭlūba istiḳrār	Murabba /5 bend		.--- / .---	Başlığı: Hüdāyī
7b	Hüdāyī	Cāhidū fī’llāhi yā ehle’s-ṣalāḥ İnne ‘umre’l-mer’i yemdī ke’r-riyāḥ	Ey Hüdāyī’den naşīḥat isteyen Ḥaḳḳ’a ḳul ol ister iseñ sen felāḥ	Gazel/5 beyit	Pend- name	-.--/-.--/-.--	Başlığı: Hüdāyī
7b	Hüdāyī	Çünki maḳsūdumuz sensin Ġayrın sevdāsını ḳaldur Pāk eyle gönül ḥānesin Kendi ‘aşḳuñ ile ṭoldur	Gör Hüdāyī-i derd-mendi Senün faẓluña ṭayandı Luṭf it esirge efendi Raḥmet ü ġufrānuñ boldur	Şarkı/5 bend		Hece vezni: 4+4	Başlığı: Hüdāyī
8a	Medḥī	Yā Rab ol dem ḳanı kim ‘azm-i reh-i Batha	Yanmışam ‘aşḳuñla ma‘zūram eger Medḥī	Gazel/8		-.--/-.--/-.--	Başlığı:

		idem Tā şafā ile tavāf-ı Ka‘be’-i ‘ulyā idem	gibi ‘Āleme her demde ‘aşquñ nāmesin ifşā idem	beyit		/ -.-	Medhī
8b	[Zeynī]	Sözümü dinle kardaşum Unutma hālet-i nez‘i Gidersen yola yoldaşum Unutma hālet-i nez‘i	Gider Qudsī hevā fikrin Düşür kalbe Hudā fikrin Bu derde kıl devā fikrin Unutma hālet-i nez‘i	Şarkı/5 bend		.--- / .---	Başlığı: Yanlışlıkla ‘Qudsī’ yazılmıştır.
8b	[Bākī]	Bu cihān iç[inde] hiç kurtarmadı bir cān ecel Ğāfil olma hay diyince irişür el-ān eccl	Bākī oldur Hāq’dan artuğ kimse kalmaz tā ebed Cümle cānı kabz ider insān eger hayvān eccl	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/-.-- /-.-	Başlık yoktur.
9a	Bākī	Müje haylin dizer ol gamze-i fettān şaf şaf Güyyā cenge turur nīze-güzārān şaf şaf	Qadrüñi seng-i muşallāda bilüp ey Bākī Durup el bağlayalar karşıña yārān şaf şaf	Gazel/9 beyit		..--/..--/..-- /..-	Başlığı: Bākī
9a	[Bākī]	Açılsa gonca mānend-i leb-i lā‘l-i nigār olsa Saçılsa hurde-i pīrūze şahrā sebzēār olsa	Piyāle dönse ey Bākī yine gül devrini görsek Kenār-ı cūda ‘ayş itdükçe dilber der-kenār olsa	Gazel/5 beyit		.---/.---/.--- /..---	Başlık yoktur.
9b	Bākī	Cāme-i şihhat Hudā’dan hālka bir hil‘at gibi	Menzil-i āsāyiş-i ‘uqbāya isterseñ vuşul	Tahmis/5		-.--/-.--/-.--	Başlığı:

		Bir libās-ı fāhır olmaz cisme bir hıl‘ at gibi Var iken baht u sa‘ ādet kuvvet ü kudret gibi Halk içinde mu‘teber bir nesne yok devlet gibi Olmaya devlet cihānda bir nefes şihhat gibi	Hubb-ı dünyādan ferāgat gibi olmaz doğru yol Şādmān erbāb-ı uzletdür hemān Bākī melul Ger huzur itmek dilerseñ ey Muhibbī fāriğ ol Olmaya vahdet maķāmı gūşe-i uzlet gibi	bend		/ -.-	[Bākī] Taḥmīs-i Sultān Süleymān
10a	‘ Āşık Yūnus	Bir ġarībsin bu fenāda Gülme gülme ağla gönül Derdün dağı çokdur senün Gülme gülme ağla gönül	‘ Āşık Yūnus söyler sözün Hemān toprak bilür özin Eger yazın eger güzin Gülme gülme ağla gönül	Şarkı/6 bend	Nasihat	Hece vezni: 4+4	Başlığı: İlāhī-i Yūnus
10b	—	Bir kula kim raḥm eylese cümle günāhı ‘afv olur Bir kulı kim redd eylese aşşı eylemez çok ‘amel	—	Müfred		--./--./-- .- /--.-	Başlık yoktur. Bu sayfada Arapça şiiirler bulunmakta dır.

11a	Nūrī	Ṭarīkat sırrını ‘aynı beyān it Kerem it kullara yā Ḥayy u Ḳayyūm Ḥaḳīkat ḥālini keşf ü beyān it Kerem kıl kullara yā Ḥayy u Ḳayyūm	Esirge Nūrī miskīni İlah’ā Anuñ gönlünü yap luṭfuñla şāhā Faḳīrūndür kapuñda pādişāhā Kerem it kullara yā Ḥayy u Ḳayyūm	Şarkı/5 bend		.---/.---/..--	Başlığı: Nūrī. Sayfada Arapça bir şiir bulunmakta dır.
11b	Rūhī-i Bağdādī	Şanma ey ḥāce ki senden zer ü sīm isterler Yevme lā-yenfa‘ u’da ḳalb-i selīm isterler	Ezber it ḳışsa-i erbāb-ı dili ey Rūhī Ḥāzır ol bezm-i ilāhīde nedīm isterler	Gazel/13 beyit	Nasihat	..--/..--/..-- /..-	Başlığı: Rūhī-i Bağdādī
12a	Hüdāyī	Bahār oldı yine açıldı güller Murāda bülbül irdügi zamāndur Şafā buldı feraḥnāk oldı diller Şanasun tağlar u bāğlar cināndur	Hüdāyī luṭf-ı Ḥaḳḳ’ı fīkr idegör Kemāl-i fazlına hem şükr idegör Ḥudā’yı cān u dilden zıkr idegör Ki zıkr-i Ḥaḳḳ ḥayāt-ı cāvidāndur	Şarkı/3 bend		.---/.---/..--	Başlığı: Hüdāyī
12b	Es‘ ad	İlāhī ḳullaruñ sensin penāhı Ne deñlü itseler cürm ü günāhı Ağardur raḥmetūñ rüy-ı siyāhı	Ḥabībünden umar Es‘ ad şefā‘ at Egerçi eylemiş bunca şenā‘ at Yoluñda cān virüp öldügi sâ‘ at	Murabba /5 bend	Münaca at	.---/.---/..--	Başlığı: İlāhī-i Es‘ ad. Sayfada

		Bizi imān-ıla hıatm it İlāhī	Bizi imān-ıla hıatm it İlāhī				Arapça şiir bulunmakta dır.
13a	Hüdāyī	Bizi varlık hicābından hālāş it Meded ey pādişāhlar pādişāhı Kerem kıl bāde-nūş-ı bezmini hāşş it Meded ey pādişāhlar pādişāhı	Ki maḥz-ı faḫluḥa senūñ ṭayandı Sarāy-ı vaḥdete irgür efendi Esirge bu Hüdāyī derdmendi Meded ey pādişāhlar pādişāhı	Şarkı/5 bend	Münaca at	.---/.---/..--	Başlığı: Hüdāyī. Sayfada Arapça şiir bulunmakta dır.
13b	Nūrī	İlāhī n'eylesün n'itsün Göñül sensiz qarār itmez Eger ṭursun eger gitsün Göñül sensiz qarār itmez	Çü sensin Nūrī'nüñ yāri N'ider ol ğayrı efkārı Sevindür sen o nāçārı Göñül sensiz qarār itmez	Şarkı/5 bend	Münaca at	.---/.---	Başlığı: Nūrī
13b	‘Āşık Yūnus	‘Aşkuñ ile ‘āşıklar yansun yā Resūlallāh İçüp ‘aşkuñ şarābın kıansun yā Resūlallāh	‘Āşık Yūnus’uñ cānı ‘ilm ü şefā‘at kānı İki cihān sulṭānı sensin yā Resūlallāh	Gazel/5 beyit	Na’t	Hece vezni: 7+7	Başlığı: Yūnus. Sayfada Arapça şiir bulunmakta

							dır.
14a	[Mehmed Efendî]	Ġâfil olma hâzır ol ey ṯalibūn Cāhil olma ‘ākıl ol ey sālīkūn	‘Ākıl oldur hışşe aldı kışşadan Cāhil oldur hālī olmaz guşşadan	Mesnevi/ 4 beyit	Pend- name	-.--/-.--/-.-	Başlık yoktur.
14a	[Mehmed Efendî]	Ķılmadum ben ‘ömrüm içre Ĥaĳĳ’a lāyık bir ‘amel Gice gündüz vird [ü] zikrüm fikret-i ṯul-ı emel	Luṯf [u] fażluñdan Ĥudāyā ‘ārif it esrāruña Fetẖ ola tā sırr-ı ‘ālem ĳalmaya gözde sebel	Gazel/20 beyit		-.--/-.--/-.-- / -. -	Başlığı: Yanlışlıkla ‘İlāhī-i Fażlī’ yazılmıştır.
14b	[Mehmed Efendî]	Şular kim lezzet-i dünyāya cāndan i‘tibār eyler Muĳarrer bil olar yarın yirini cümle nār eyler	Şular kim ‘aşĳa münkirdür ider ‘uşşāĳa ta‘n eyler Eger zāhid eger şūfī riyāsın āşīkār eyler	Noksan Gazel/3 beyit		.---/.---/.--- /.---	Başlığı: Yanlışlıkla ‘İlāhī-i Fażlī’ yazılmıştır.
15a	Yūnus	‘Azāb melekleri ĳabre gelicek Namāz ile nedür hālūñ diyeler Ķurtılam mı şanduñ hemān ölicecek Bize de emr olan budur diyeler	Yūnus saña günāh işlemek ‘ayıb Yanup nāra yanmayacaĳuñ ĳayıb Allāh’uñ bir adı Settārü’l-‘uyūb Gine ‘afv itmege ĳādir diyeler	Şarkı/5 bend		Hece vezni: 6+5	Başlığı: Yūnus

15a	[Nūrī]	‘Aşkuñla yaqup cānı Gülāneye döndürdüñ Sevdāñ ile sen anı Divāneye döndürdüñ	Nūrī’yi Hudāvendā ‘Aşkuñla idüp yağma Zāhid sözini aña Efsāneye döndürdüñ	Şarkı/6 bend		--. / .---	Başlık yoktur.
15b	Rūmī	N’olısar-ısa tā ki olsun n’olısar hey vāy Tek gönül Allāh’ı bulsun n’olısar hey vāy	Dünyenüñ manşıblarını cāhını hey vāy Rūmī qodı alan alsun n’olısar hey vāy	Mesnevi/ 6 beyit		-.--/-.-/-.- / -.-	Başlığı: Rūmī
15b	Yūnuş	İlāhī cennet evine Gidenlerden eyle bizi Yarın anda dīdāruñı Görenlerden eyle bizi	Mü’minlere raḥmet ola Münāfıqlar maḥrūm qala Yūnus eydür toğru yola Gidenlerden eyle bizi	Şarkı/5 bend		Hece vezni: 4+4	Başlığı: Yūnus
16a	Hüdāyī	Tecellī-i cemāl ister Gönül eglenmez eglenmez Tesellī-i vişāl ister Gönül eglenmez eglenmez	Eger dünyā eger ‘uqbā Vişāluñsız quru sevdā Hüdāyī n’itsün ey Mevlā Gönül eglenmez eglenmez	Şarkı/7 bend		.---/.---	Başlığı: Hüdāyī.
16b	Hüdāyī	Yeter tapduñ māl u cāha	Māsivā ḥubbından kesil	Şarkı/7		Hece	Başlığı:

		Gel Allāh’a gel Allāh’a İriş bir ulu dergāha Gel Allāh’a gel Allāh’a	Qo her ne dirse disün il Hüdāyī’nün sözün haqq bil Gel Allāh’a gel Allāh’a	bend		vezni: 4+4	Hüdāyī. Sayfada Arapça bir beyitlik şiir bulunmakta dır.
17a	Hüdāyī	Derūnūn ‘aşq-ıla her laḥza ṭolsun Dil ü cān maṭlab-ı a‘ lāyı bulsun Vücūduñ milki qo Allāh’uñ olsun Serīr-i şadruña mihmān ola Ḥaqq	Hüdāyī maḥzar-ı envār-ı Ḥaqq ol Qo ğayrı tālib-i dīdār-ı Ḥaqq ol Yüri var maḥzen-i esrār-ı Ḥaqq ol Senüñ her derdine dermān ola Ḥaqq	Murabba /5 bend		.---/.---/..--	Başlığı: Hüdāyī. Sayfada Arapça bir şiir bulunmakta dır.
17b	Hüdāyī	Ḥāb-ı ğafletden uyar uyanayım Māsivādan cümleten uşanayım Fūrkatüñle niçe bir dīvāneyem Şerbet-i vaşluñ içür uşlanayım	Qoma yā Rabb Hüdāyī’yi yirine Bağma noqşanın biñinden birine Ger irādet vārid ise birine Kevşer-i vaḥdetden içür qanayım	Murabba /5 bend		-.--/-.--/-.--	Başlığı: Hüdāyī
18a	Hüdāyī	Ḥüdāyā cümle ‘ālemler	Hüdāyī’ye irüp ḥālāt	Şarkı/9		.---/.---	Başlığı:

		Saňa ‘āşık seni özler Melek cinn ü benî Âdem Saňa ‘āşık seni özler	Vişālünden bula lezzāt Efendi cümle mevcūdāt Saňa ‘āşık seni özler	bend			Hüdāyî
18b	[Sa‘ dî]	Dar olupdur bize bu dār-ı fenā İnhidām içün yapılmış bu binā ‘Ākıl olan itmez aña i‘ tinā Rabbenā eşlihlenā a‘ mālenā	Eyleme maḥlūka ‘arz-ı ihtiyāç Kalmadı ehl-i tevekkül hergiz aç Eylemez maḥşerde assı taht u tāt Rabbenā eşlihlenā a‘ mālenā	Murabba /5 bend		-.--/-.--/-.--	Başlığı: İlāhî Sayfada Arapça bir dörtlük bulunmakta dır.
19a	[Nesîmî]	Fazluña bil bağladum yā vāhid ü ferd ü eḥad Cümleden ma‘būdı sensin dā’imā ḥayy u ebed	Sa‘ di’nün gönlünde dā’im senden özge kimse yok Ol ḥaḳirün hem dilinde dā’ima Ḥayy u ebed	Gazel/7 beyit	Tevhid	-.--/-.--/-.-- /-.--	Başlığı: İlāhî
19a	Lāmi‘î	‘Āşık-ı dil-ḥastaya rûy-ı dilārā gerek Dide-i Mecnûn içün tal‘at-ı Leylā gerek	Lāmi‘î’ye itme lāf çünki sözündür güzāf ‘Aşka nişan istenür da‘vāya ma‘nā gerek	Gazel/7 beyit		-.--/-.--/-.-- .-	Başlığı: Lāmi‘î
19b	Kemāl Ümmî	Ey gönül sen bu cihāndan vāy ki hiç uşanmaduñ	Ḳo Kemāl Ümmî bārî kārbandan kalmasun Çünkü sen gāfil yatarsın uyğudan	Gazel/13 beyit	Nasihat	-.--/-.--/-.-- /-.--	Başlığı: İlāhî

		Dirligün ğafletde geçdi ölümünü şanmadun	uyanmadun				
20a	Kemāl Ümmī	Dirīga nefsümüz oldı ħarāmī Helālden tatlırağ yirüz ħarāmı	Kerem kı l bize ey Fettāh [u] Rezzāk Helālinden naşib it her ta‘āmı	Gazel/11 beyit	İlāhī	.---/.---/--	Başlığı: İlāhī
20b	Ahmed Beg	‘Ārif ol mürşide ir zātuñi ‘irfān ideğör Baş koyup eşigüne cānuñi kurbān ideğör Kaṭresin baḥre iriş kendüñi ‘ummān ideğör Kul iken var özüñi ‘āleme sulṭān ideğör Ġāfil olma gözün aç sen seni insān ideğör Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān ideğör	Ḥamd u şükr eyle Ḥudā’ya virilen ni‘mete bağ Seni tekrīm idüben eyledügi ‘izzete bağ Ol Ḥakīmün kerem ü luṭfını gör ḥikmete bağ ‘Ākıl-iseñ berü gel saña gelen devlete bağ Ġāfil olma gözün aç sen seni insān ideğör Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān ideğör	Müsedde s/5 bend		..--/..--/..-- /..-	Başlığı: Yanlışlıkla’ Müseddes-i Sulṭān Ahmed Ḥān İlāhī’ yazılmıştır.
21a	[Mehmed Efendī	‘Āşī baña cān u tenüm Bilmem n’ola ḥālüm benüm Nefsüm hevāsıdur şanum Bilmem n’ola ḥālüm benüm	Ḳatl itmedüm ol kelbümü Pāk itmedüm hīç ḳalbümü Fehm itmedüm ben Rabbümü Bilmem n’ola ḥālüm benüm	Murabba /9 bend		--.- / --.-	Başlığı: İlāhī
21b	—	—	—	—		—	Yazmada bu sayfalar

-22a							yoktur.
22b	–	–	–	–		–	Bu sayfada Arapça şiirler vardır.
23a	Nesîmî	Bülbülem gülşende ben gülzâra yokdur minnetüm Dostlar minnet Hüdâ'ya hâra yokdur minnetüm	Vâhid oldum yâr ile yârum bugün minnet-i Hâk Ey Nesîmî zerrece ağıyâra yokdur minnetüm	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/-.-- / -.-	Başlığı: Nesîmî Tevekkül
23a	Nesîmî	Dilberâ ben senden ayru ‘ömr ü cānı n’eylerem Tâc u taht milk ü mâlî hânümânı n’eylerem	Dilber eydür ey Nesîmî şabr kıl itme figân Şimdi figân itmeyüp yârdan figânı n’eylerem	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/-.-- / -.-	Başlığı: Nesîmî
23b	Nesîmî	Hîdmete bel bağladum sulţânı gözler gözlerüm Derdine duş olmışam dermânı gözler gözlerüm	Bu Nesîmî hastanun derdine dermân olmağa Dîn ü imân tevbe vü Qur’ân’ı gözler gözlerüm	Gazel/6 beyit		-.--/-.--/-.-- / -.-	Başlığı: Nesîmî Tevhîd
23b	Nesîmî	Yine dil şehrini virdi harâba şol kemân-ebrû Vücûdum milkini bîmâr çü kıldı şol kemân-	Firâkuñla bu Nesîmî ki ireydi vişâlüne	Gazel/6 beyit		.---/.---/.--- / .---	Başlığı: Nesîmî

		ebrū	Seni şeydāyī kılmışdur hayālī ol kemān-ebrū				
24a	Nesīmī	Fūrkatūñ derdinden ey cān yüregüm kan oldu gel Gözlerüm yaşı cihānı dutdı tūfān oldu gel	Yār cevr itmiş Nesīmī'ye revādur ger aña Ol nigārından cüdā zencir ü zindān oldu gel	Gazel/9 beyit		-.--/-.--/-.-- / -.-	Başlığı: Nesīmī
24b	Nesīmī	Çün zağal bāzārı dildür girmezem bāzārına Gerçek olmaz egri dil inanmazam ikrārına	Çün Nesīmī'nün ğamından Fażl-ı Hāḡ vākıf- durur Ġam degül ger kimse olmaz muṭṭalī ^ç esrārına	Gazel/9 beyit		-.--/-.--/-.-- /-.-	Başlığı: Nesīmī
24b	‘Ubeydī	‘Ālemi tutdı şadāsı sīne-i şad-pārenūñ Daḡı raḡm itmez misün ḡāline ben bī- çārenūñ	Tek ‘Ubeydī bende bir dest öpsün ayaḡuñ senūñ Ḥaddi mi var işigünde baş açup yalvaranuñ	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/-.-- /-.-	Başlığı: ‘Ubeydī
25a	Nesīmī	‘Ahde vefā eyledi yār-i vefādārumuz Yār ile gör kim nice düşdi ‘aceb kārumuz	Gerçi Nesīmī sözüñ dādını virdi velī Dada getürsün anı lafz-ı şeker-bārumuz	Gazel/9 beyit		-.--/-.--/-.--/ -.-	Başlığı: Nesīmī
25a	Uşulī	‘Ālemde mey-i ‘aşḡ-ıla mestānelerüz biz Ṭa‘n eyleme zāhid bize dīvānelerüz biz	‘Aşḡ ateşine yanıcı pervāne degülsek Billāh Uşulī baña di ya nelerüz biz	Gazel/5 beyit		--./--./--. /.--	Başlığı: Uşulī
25b	Nesīmī	Devleti yokdur anuñ ‘ālemde kim bī-yār ola	Žāyi‘ itme ‘ömrünü ‘ārifleri eyle refiḡ	Gazel/5		-.--/-.--/-.--	Başlığı: Va‘ āz-ı

		Cehd idüp bir meh-liķāya dil vire dildār ola	Ey Nesīmī ‘ izzet anuñ hem-demi ebrār ola	beyit		/.-	Nesīmī
25b	[Şehzade Muştafā]	Rif at isterseñ eger mihr-i cihān-ārā gibi Sür yüzüñ her gün yire eyle tenezzül mā gibi	Kaṭreden yegdür vücūduñ Vecdīyā ammā ‘ aceb Naẓm idüp dūrler döker ṭab‘ uñ senüñ deryā gibi	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/-.-- /.-	Başlığı: Yanışlılıkla ‘Vecdī’ yazılmıştır.
26a	Zākirī	‘ İzzetüñ haḳḳı ey Ma‘ būd ‘ Aşḳuñdan ayırma bizi Evvel āḫir budur maḳṣūd ‘ Aşḳuñdan ayırma bizi	Zākirī hūy u hā ile Sür ‘ ömri ‘ ömre sa‘ y ile Şafā ile devrān-ıla ‘ Aşḳuñdan ayırma bizi	Şarkı/5 bend		Hece vezni: 4+4	Başlığı: Zākirī
26a	[Hüdāyī]	Ḳoyup Sidre vü Ṭübāyı Göñlüm seni özler seni Gerekmez ğayrı sevdāyı Göñlüm seni özler seni	Ġayra baḳmaz ‘ āşık gözi Saña toĝrulmuşdur özi Budur Hüdāyī’nüñ sözi Cānum seni özler seni	Şarkı/5 bend		Hece vezni: 4+4	Başlık yoktur.
26b	Zākirī	Gele ey cānumuñ cānı Gel zıkr idelüm Allāh’ı	Zākirī zıkr eyle bunda Yaluñuz ḳalursın sінде	Murabba /5 bend		Hece vezni: 4+4	Başlığı: Zākirī

		Vücūduñ olmadan fānī Gel zıkr idelüm Allāh'ı	Çardaş ister iseñ anda Gel zıkr idelüm Allāh'ı				
26b	—	Yā ilāhī faẓluñ ile kıl meded Cürm [ü] ' işyānuma yoq ħadd ü ' aded Ey mürüvvet ma' deni kāmı Aħad Kıl meded derdüme Allāh'um meded	Bir bölük ' āşilerüz yanmışlaruz Nefs [ü] hevā elinden ' ācizlerüz Cem' olup tevĥide dā'im aġlaruz Kıl meded derdüme Allāh'um meded	Murabba /4 bend		..--/..--/..-- /..-	Başlık yoktur.
27a	[‘Ubeydī]	Ne ' aceb alçaq olur bu felek-i bed-āyīn Toķınur ehline dā'im ider ol zār ħazīn	Çünkü bu ' ālem-i fānī saña bākī qalmaz Erlik it pīre-zen-i dehre yakın olma şaķın	Gazel/9 beyit		..--/..--/..-- /..-	Başlık yoktur.
27a	—	İki cāhil bir yire gelse hemān ġavġā olur İki söz söyleseler üçüncisi da' vā olur	İki kāmīl bir yire gelse olurlar müttefīķ Sözleri dürr ü cevāhir dilleri deryā olur	Nazım/3 beyit		..--/..--/..-- /..-	Başlık yoktur.
27b -28a	[Kemāl Ümmī]	Ĥudāvendā ġunahkāram Ki nefis elinden evġāram Ža' ifem ' ācizem zāram Ne kılam çāre nā-çāram	Eger faẓl eyleye Ĥālīķ Oluram raĥmete lāyīķ Eger ' adl eyleye rāzīķ Ŧamuya key sezāvāram	Murabba /26 bend		/....	Başlığı: Yanlışlıkla 'Ebyāt-ı Behiştī' yazılmıştır.
29a	—	—	—	—	—	—	Sayfada,

							Harfû'l- Kur'ân başlığı altında Arapça harflerin sayı listelenmişti r
29b	Şemsî Efendi	Zevk idenler lezzet-i dünyâyı bildi dadı yok Kârı ğamdur ğuşşadur bir lahza anuñ şadı yok Zâhire baksañ anuñ ta' mîr ider üstâdı yok Bir 'imâretdür cihân kim resmi var bünyâdı yok	Bir iki günlük müsâfirdür kamu halk-ı cihân Ya niye ta' mîr iderler ki bular 'âlî mekân Şemsî'nün haqdur sözi va'llâhi bi'llâhi inan Bir 'imâretdür cihân kim resmi var bünyâdı yok	Murabba /5 bend	Nasihat	-.--/-.-/-.- /-.-	Başlığı: Naşihat-ı Va' z-ı Şemsî Efendi
30a	Zâkirî	Ġâfilen bir gün ölürsem ' Aceb n'ola hâlüm benüm İtdüklerümi bulursam	Zâkirî sen bu vîrânı Ebed milküm şanduñ anı Hiç dimedüñ maşşer günü	Şarkı/7 bend		Hece vezni:4+4	Başlığı: Zâkirî

		‘ Aceb n’ola hālüm benüm	‘ Aceb n’ola hālüm benüm				
30a	Hüdāyī	Tevhīd ile olur her derde dermān Hakḳ’a tevḥīd ile irmiş erenler Tevhīd ile olur her müşkil āsān Hakḳ’a tevḥīd ile irmiş erenler	Bulmak ister iseñ eger Hudā’yı Ehl-i tevḥīde ḥidmet it Hüdāyī Yola çeken oldur bay u gedāyı Hakḳ’a tevḥīd ile irmiş erenler	Şarkı/5 bend		Hece vezni: 6+5	Başlığı: Hüdāyī
30b	Zākiri	Felek bizi şol gurbete Şaldı elümden ne gelür Döne döne çok cefālar Kıldı elümden ne gelür	Zākiri eyleme zārı Şükür kıl Hakḳ’a yalvarı Açılmış ‘ömrüm baḥārı Şoldı elümden ne gelür	Şarkı/6 bend		Hece vezni:4+4	Başlığı: Zākiri
30b	Şadāyī	Nesīm-i luṭfuñı yā Rabb bu bāğ-ı dilde pūyān it Murādum goncasını aḥsen-i vech-ile ḥandān it	Şadāyī bī-kesün ol dest-giri bend-i miḥnetden Ḥalāş idüp aña kıl merḥamet luṭf eyle iḥsān it	Gazel/9 beyit		.---/.---/.--- /---	Başlığı: Şadāyī
31a	Fevri	Kendü miḳdārından ey dil herkesi a‘lā gözet Zerreyi mihr-i münevver ḳatreyi deryā gözet	‘Aşḳ içinde genc-i lā-yefnā dilerseñ Fevriyā Her neye olsa ḳanā‘at eyle istiḡnā gözet	Gazel/5 beyit	Nasihat	-.--/-.--/-.-- /-.-	Başlığı: Va‘z-ı Naṣīhat-ı

							Fevrî İlâhî
31a	Nihânî	Biz sākin-i meyḥāne-i peymāne-keṣānuz Biz ser-zede-i ḥāk-i reh-i pîr-i muḡānuz	Öñ soñ irerüz menzil-i maḳṣûda Nihânî Çün rāh-ı muḥabbetde bugün rāh revānuz	Gazel/5 beyit		--./--./--./ .--	Başlığı: Nihânî
31b	Nesîmî	Gerçi ‘aynūmden nigārā şūretūñ pinhān degül Fūrḳatūñden yandı baḡrum vaşluña hemyān degül	Ey Nesîmî çün yaḳîn îmānmış îmān yaḳîn Her şehādet kim yaḳînden taşradur îmān degül	Gazel/17 beyit		-.--/-.--/-.-- /-.-	Başlığı: Va‘ z-ı Nesîmî
32b	Nev‘î	Bu ‘aşḳ-ı mecāzuñ ḡam-ı hicrānına la‘net Dünyāda vü ‘uḳbādaki ḥüsrānına la‘net Erbāb-ı ḡamuñ nālîş ü efḡānına la‘net Dilberlerinūñ va‘de-i iḥsānına la‘net Yok yirlere itdükleri peymānına la‘net Ol ṯā’ifenūñ gerçek ü yalanına la‘net Başdan bunı icād idenūñ cānına la‘net	Biñ ḡayf bizim çekdügümüz renc ü ‘anāya Her sa‘y-i belîḡ itdügümüz gitdi hebāya Nev‘î’den iriṣṣün bu naṣîhat zurefāya Dil virme-yeler her şanem-i mäh-liḳāya Dest urmayalar ‘aḳlı olanlar bu belāya Āmîn diyeler ḡāzır olanlar bu du‘āya Bu şan‘atı icād idenūñ cānına la‘net	Müsemm en/5 bend	Nasihat		Başlığı: Naṣîhat [u] Tenbîh-i Nev‘î

		Ecdādına vü aşlına erkânına la‘ net	Ecdādına vü aşlına erkânına la‘ net				
33a	Cinānī	Ḥalkuñ ne ‘aceb ḥikmet olur ‘aḳd ile ḥalli Her ḥāle münāsib görünür cümle maḥalli Eyler kimisi fikr-i teraḳḳī vü te‘allī Gelmiş kimine ‘ālem-i süflīde tesellī Ḥallāḳ-ı cihān ‘āleme kılduḳda tecellī Her şeyi birer ḥāl ile kılmış mütesellī	Erbāb-ı ğınā devlet ü iḳbāl ile maḡrūr Aşḥāb-ı hüner faẓl u kemālāt-ıla mesrūr Zühhāda Cinānī ḥarem-i cennet-ile ḥūr ‘Uşşāḳa şadā-yı ney ü āvāze-i ṭanbūr Ḥallāḳ-ı cihān ‘āleme kılduḳda tecellī Her şeyi birer ḥāl ile kılmış mütesellī	Tesdis/5 bend		--./--./--./ ..--	Başlığı: ‘İlm-i Ḥikmet-i Cinānī
33b	Yaḥyā	Ṭağlar doldı tenüm vuşlata imkānum yok Ḳaldum ayaḳda ḳara başuma dermānum yok	Baṇa bayram yirini añma şaḳın ey Yaḥyā Baṇa şalınmaḡa bir serv-i ḥırāmānum yok	Gazel/5 beyit		..--/..--/..-- /..-	Başlığı: Yaḥyā
34a	Müderriş	Her kimüñ kim cānına düşdi bugün sevdā-yı hū Dutdı ḳalbi ḥānesin pür-na‘re-i ğavḡā-yı hū	Hāy [u] hūdan ey Müderriş ḥissedār ol gel bugün Anda hū görmek dilerseñ aç gözin çün hā-yı hū	Gazel/9 beyit		-.--/-.--/-.-- /-.-	Başlığı: Müderriş
34a	—	Biz Ḥudā’dan ğayra herġiz ‘arż-ı ḥācet itmezüz	Bir ‘aba besdür bize fāḥir libāsı n’eylerüz	Nazım/2 beyit		-.--/-.--/-.-- /-.-	Başlık yoktur.

		Ḳāziü'l-ḥacâtdan ğayra münâcât itmezüz	‘Ârifüz ehl-i dilüz biz meyl-i dârât itmezüz				
34b	Nihānî	Cübbe vü destârı n’eyler ‘âşık-ı dîvâneler Tekyegâhıdur bularuñ güşe-i vîrâneler	Olma vaşluñda Nihānî dilberuñ nevmîd ne Kim işi tâ ḥazret ola ‘âkıbet bigâneler	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/-.-- /-.-	Başlığı: Nihānî
34b	Ḥayretî	Olmayan fûrkatde fark itmez vişalüñ kıymetin Teşne dillerden şoruñ âb-ı zülâlüñ kıymetin	Mâzî vü müstaḳbeli terk idegör ey Ḥayretî Bilmek istersen eger ‘âlemde ḥâlüñ kıymetin	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/-.-- /-.-	Başlığı: Ḥayretî
35a	[‘Âlî]	Benden artuḳ o baña ‘arz-ı muḥabbetler ider Ḥilelerle dil ü cân milkini ğâretler ider Gönlümi almada görseñ ne zârâfetler ider Gerçi ḥalk içre baña ‘arz-ı muḥabbetler ider Ġayra dil virme diyü baña naşihatler ider Dem olur ğamzeler-ile ne ihânetler ider Kimseler tâze cüvân sevmeye meyl eylemesün Tıfl-ı nev-reste seven vaşlına irsem dimesün	Dutalum şive vü nâz-ıla helâk ide seni Düşmeye gerdânuma kâkül-i ‘anber-şikenî Dem-i vuşlatda baña ḥâyil olur pîrehenî Ḳomaya sîneye şarmağa o nâzûk bedenî O maḥalde saña göstermege vech-i ḥasenî Ne beni ḳoya anuñ ğamzesi ‘Âlî ne seni Yine hiç cevır ü cefâsından anuñ ağlamazam Terk idüp ol ḥasenî ğayrıya bel bağlamazam	Müsemm en/2 bend		-.--/-.--/-.-- /-.-	Başlık yoktur.

35b	Yahyā	Ey meh-i burc-ı risālet v'ey şeh-i 'ālem meṭā' Ḳaṭre-i şebnem gibi mihrüñle bulduḡ irtifā' 'Ayn-ı 'uşşāḳa gelürken nūr-ı zātuñdan şu'ā' Ḥaylī müşkildür firāk u infişāl u inḳıṭā' Geldi rüz-ı fūrḳat oldı kūs-ı riḥlet istimā' El-vedā' vü el-vedā' vü el-vedā' vü el-vedā'	Milk-i dünyā pādişāhı āḫiret sulṭānısın On sekiz biñ 'ālemün bir şāh-ı 'ālī şānısın Ümmetün 'aybına Ḥaḳḳ'ıñ noḳṭa-i ḡufrānısın Başına dermānı yoḳ bī-çāreler Loḳmānısın Mihr-i devlet āsumānısın şefā' at kānısın El-vedā' vü el-vedā' vü el-vedā' vü el-vedā'	Müsedde s /4 bend		-.--/-.--/-.-- /-.-	Başlıḡı: Yahyā Efendim İlāhī Medīne-i Münevvere Üzerine
36a	Uşulī	Ehl-i taḥḳīḳa iriş Ḥaḳḳ'ı muḥaḳḳaḳ görmege Ḥālet-i Mañşūr'a baḳ rāz-ı ene'l-Ḥaḳ görmege Şayḳal it mir'āt-ı cānı sırr-ı muḡlaḳ görmege Münkir-i rü'yet degülseñ şüret-i Ḥaḳ görmege Baḳduḡınca her nazarda 'ayn-ı zātu'llāhı gör	Ey Uşulī remz-i mā evḫāyı bilmez her le'īm Kim kelāmu'llāh sırrın anlamaz dīv-i racīm Ḥōş buyurmışdur sipeh-sālār-ı rāh-ı müstaḳīm 'İlm-i ḥikmetden bilürseñ gel berü gel ey ḥakīm Sen Nesīmī mantıḳından diñle faḫlu'llāhı gör	Tahmis/4 bend	İlahi	-.--/-.--/-.-- /-.-	Başlıḡı: İlāhī Sayfada Arapça şiir bulunmakta dır.

36b	[Aḥmed Beg]	Her kim bize ta‘n eyler ise cins-i beşerden Ḥaḳ şaḳlasun ‘ālemde anı ḥavf [u] ḥaṭardan	Vaḥdet deñizi baḥrīsidür Aḥmed’i gör gel Tevḥīdi ḳomaz kendü geçer cān-ıla serden	Gazel/12 beyit		--./--./--./ .--	Başlığı: Yanlışlıkla ‘Sultān Aḥmed Ḥān’ yazılmıştır.
37a	‘Ulvī	Te‘āla’llāh yed-i ḳudret ne demde urdı bünyāduñ Nedendür bilsem eyā āb u ḥāk [u] āteş u bāduñ Ne bāḡuñ bāḡbānı beslemişdür ḳadd-i şimşāduñ Ne şaḥn-ı dil-güşāda çekdi ḳāmet serv-i āzāduñ Efendim saña kim dirler ne yirdensün nedür aduñ Cefāyı kimden öğrendüñ be zālīm kimdür üstāduñ	Müjeñ ḡaddāre sen bir merdüm-i ḡaddāra beñzersin Niçe başlar keser ḳanlar döker ḥun-ḥāra beñzersin Gönüller ḳapmada māhir büt-i ‘ayyāra beñzersin Dil-i ‘Ulvī’ye raḥm itmez vefāsız yāre beñzersin Efendim saña kim dirler ne yirdensün nedür aduñ Cefāyı kimden öğrendüñ be zālīm kimdür üstāduñ	Müsedde s/5 bend		.---/.---/.--- /.---	Başlığı: ‘Ulvī

37b	Sā'ī	Yār māyıl aña ağıyār olduğıyçun n'eylesün Gül tağılur yanında hār olduğıyçun n'eylesün ‘Aşk kâtil-i cān-ı bīmār olduğıyçun n'eylesün Dost bī-pervā [vü] dil zār olduğıyçun n'eylesün Baht uyanmaz çeşm bīdār olduğıyçun n'eylesün	Cevr iden şanma ki yār-i dil-sitānumdur benüm Zulm iden Sā'ī'ye şāh-ı kāmranumdur benüm Yār olan baña bu cism-i nā-tüvānumdur benüm Dā'imā bu şi'r-i ter vird-i zebānumdur benüm Baht uyanmaz çeşm bīdār olduğıyçun n'eylesün	Muhammes/5 bend		-.--/-.-/-.- /-.-	Başlığı: Sā'ī
38a	Derviş ‘Osmān	Esir-i nefis-i bed-kāram Şefā'at yā Resūlallāh Ben ol ‘āşī günāhkāram Şefā'at yā Resūlallāh	Cemī' -i enbiyā hānı Şefā'at baħrının kānı Esirge Derviş ‘Osmān’ı Şefā'at yā Resūlallāh	Şarkı/5 bend	İlahi	.---/.---	Başlığı: İlāhī Sayfada Arapça bir şiir bulunmaktadır.
38b	Hüdāyī	Nefs-i şeytāna uyarısın	Māsivādan yumup gözün	Şarkı/7	İlahi	Hece	Başlığı: İlāhī-i

		Ya nic’olur hālūñ senūñ Bir gün olur kim tıyarsın Ya nic’olur hālūñ senūñ	Ḳādir Allāh’a tıt yüzūñ Hüdāyī’den gūş it sözūñ Ya nic’olur hālūñ senūñ	bend		vezni: 4+4	Hüdāyī
39a	Ḥamdī	Ḳapuña geldüm ḳabūl it Ḥaḳḳ bizi redd eyleme Az mış-idüm yola döndüm saña Ḥaḳḳ redd eyleme	Ḥamdī’nūñ senden temennā ḳılduğıdur dā’imā Luṭf idüp zevḳın ‘aṭā ḳıl faḫluñı redd eyleme	Gazel/6 beyit		-.--/-.--/-.-- /-.-	Başlığı: Ḥamdī Sayfada Arapça bir şiir bulunmakta dır.
39b	[Aḥmed Beg]	Bilmeyen cān Yūsuf’ın Ken‘ān’ı bilmez ḳandadır Öz vucūdı Mışr’ına sulṭānı bilmez ḳandadır	Cān kulağıyla işit Aḥmed Muḥammed nuṭḳıdur Kendü nefsin bilmeyen Raḥmān’ı bilmez ḳandadır	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/-.-- /-.-	Başlığı: Yanlışıklıkla ‘Sulṭān Süleymān’ yazılmıştır.
39b	Ġafūrī	Dilde ġālib oldı Ḥaḳḳ’a māsivā Gelmedi inşāfa nefs-i pür hevā Rabbenā yā Rabbenā fa’ğfir lenā	Ey Ġafūrī ḥāb-ı ġafletden uyan Nūr-ı Ḥaḳḳ’ı görmek isterseñ ‘ayān Ol Raḥīm’e böyle yalvar her zamān	Murabba /5 bend		-.--/-.--/-.-	Başlığı: Ġafūrī

		Rabbenā yā Rabbenā fa'ğfir lenā	Rabbenā yā Rabbenā fa'ğfir lenā				
40a	Hüdāyī	Ey pādīşāh-ı bī-vezīr İhsān cenābuñdan senüñ Ey bī-şebīh [ü] bī-naẓīr İhsān cenābuñdan senüñ	Saňa Hüdāyī ey Kerīm İster şırāt-ı müstaķīm Sensin çü Raḥmān u Raḥīm İhsān cenābuñdan senüñ	Şarkı/5 bend		--./--.-	Başlığı: Hüdāyī. Sayfada Arapça şiiirler bulunmakta dır.
40b	Hüdāyī	Ḳuldan saňa lāyık n'ola ‘Āşık seni ḳanda bula Meger senden ihsān ola Yā Rabbenā yā Rabbenā Senden kerem senden ‘aṭā	Ḳoma Hüdāyī’yi ġarīb Vaşluñ baňa eyle naşīb Yitür murādı yā Mücīb Yā Rabbenā yā Rabbenā Senden kerem senden ‘aṭā	Muham mes/5 bend		--./--.-	Başlığı: Hüdāyī Sayfada Arapça şiiir bulunmakta dır.
41a	Hüdāyī	Buyruġın tūt Raḥmān’uñ Tevḥīde gel tevḥīde Tāzelensün imānuñ	Hüdāyī’yi gūş eyle Şevḳe gelüp cūş eyle Bu kevşerden nūş eyle	Şarkı/8 bend		Hece vezni: 4+3	Başlığı: Hüdāyī

		Tevh�ide gel tev�ide	Tevh�ide gel tev�ide				
41a	–	Bil ki �im�an altıdur evvel �ud�a’ya i’ ti���� Hem kit�aba hem Res�ul’e ����r u ne��re i’ tim��d	Pes �ud�a be� nesneyi ��l�ama ��lmı��dur bin� ��cc u tev��id �� zek��t �� ��v�m be� v��ti ��la	Mesnevi/ 3 beyit		-.--/-.-/-.- /-.-	Ba�lık yoktur.
41b	H�ud�y�	Ey ��lib-i d�ny�a olan Ta���il id�p n’itse� gerek Olsan eger ��h-ı cih�n Bir g�n �oyup gitse� gerek	����det idinme �oklu�� Va�detde ol �o �oklu�� Yolda� idersen yoklu�� Dost iline yitse� gerek	��rk�/5 bend		--./--.-	Ba�lı��: H�ud�y�
41b	[Nes�m�]	��nki bild��n m� ’min��n �albinde beytu’���h var N’����n �� �zzet itmed��n ol evde kim All��h var	Kenz-i ma��f��d�r ������at ey Nes�m� bilmi� ol Sen seni f��� eyleme yolda ni�e g�mr��h var	Gazel/6 beyit		-.--/-.-/-.- /-.-	Ba�lık yoktur.
42a	–	����� �or�ulardan eyle ����d ����� eyle ir���d eylegil ���d	Didiler kim ta� a���ubdan ne a��� Gerekd�r bu ma����e bir ta������	Mesnevi/ 320 beyit		.---/.---/..--	Ba�lı��: Der-Bey�n-ı ��dem �� ��vv�
45b	–	–	–	–	–	–	Sayfada Arap�a

							mensur kısım bulunmakta dır.
46a	—	—	—	—	—	—	Sayfada Arapça mensur kısım bulunmakta dır.
56a	Dervîş Aḥmed	Mecnûn'am Leylâ'dan geçdüm Ben Mevlâ'nuñ 'âşıkıyam 'Aşkuñ şerbetini içdüm Ben Mevlâ'nuñ 'âşıkıyam	Dervîş Aḥmed fânî dünyâ Geldi baña andan ğınâ Dost araram yana yana Ben Mevlâ'nuñ 'âşıkıyam	Şarkı/5 bend	İlahi	Hece vezni: 4+4	Başlığı: İlāhî
56b	—	Sen ilāhü'l-'âlemînsin bî-sücûd Kullara maḥşûs-durur künc-i sücûd Dilde dâ'im tesbîhümüz yâ Vedûd	Kullara iḥsânı bî-ḥadd lâ-'aded Aña maḥşûş lem-yelid ve lem-yûled Ve lem-yekün lehü küfüven eḥad	Müselles /4 bend		-.--/-.--/-.--	Başlık yoktur.

SONUÇ

Bu tez, Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi'nde Mec. 108 numarada kayıtlı, 56 varaktan oluşan, müstensihî ve istinsah tarihi ile ilgili hiçbir bilgi bulunmayan bir şiir mecmuasındaki şiirlerin transkripsiyonlu metni, şekil ve muhteva yönünden incelenmesi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi'ne göre (MESTAP) tasnifinden oluşmaktadır.

XVII. yüzyılda istinsah edildiği düşünülen mecmuada, toplamda 104 şiir bulunmaktadır. Nüshada, XIV-XVII. yüzyıllar arasında yaşamış 37 şairin şiirlerinin yanı sıra, şairini tespit edemediğimiz, mahlassız yedi şiir de yer almaktadır. Mecmuada en fazla şiiri bulunan şair, Aziz Mahmud Hüdâyî'dir. Onu Nesimî ve Abdülehad Nûrî izler. Mecmuada şiirleri bulunan şairlerin çoğu XVI. yüzyılda yaşamıştır. Nüshadaki bazı şiirlerde başlık yerine şairin mahlası yazılmış, bazılarında ise şiir, ilahî, vaaz ve nasihat gibi başlıklar kullanılmıştır. Bunlar arasında en çok ilahî başlığının kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, mecmuadaki başlıklardan bazılarının müstensih tarafından yanlış yazıldığını da belirtmek gerekir. Zira bazı şiirlerin ait olduğu şairle, şiirin başlığında yazılmış olan mahlas birbiri ile örtüşmemektedir. Bunlar tezde düzeltilmiş ve ilgili dipnotlarda açıklanmıştır.

Mecmuada yer alan şiirlerin çoğu Türkçedir. Bunun yanı sıra, 21 adet Arapça şiir de bulunmaktadır. Türkçe olan şiirlerde dil sade ve açıktır. İmla kusurları fazla değildir. Ayrıca mecmuada Arapça kısa bir mensur kısım da bulunmaktadır.

Mecmuadaki şiirlerin çoğu aruz vezni ile yazılmıştır. Aruzun en çok kullanılan kalıbı Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün'dür. Onu Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ûlün ve Mefâ'ilün mefâ'ilün kalıbı izlemektedir. Mecmuada ayrıca hece ölçüsüyle yazılan şiirler de mevcuttur. Bunların da çoğu 8'li hece ölçüsü ile kaleme alınmıştır. Onu 7'li hece ölçüsü izler. Şiirlerde yer yer vezin ve kafiye kusurlarına rastlansa da, bunların sayısı fazla değildir.

Şiirlerin nazım şekillerine bakıldığında, en çok kullanılan nazım şeklinin gazel olduğu görülür. Bunu şarkı, murabba, mesnevi, müseddes nazım şekilleri izler. Gazel nazım şeklinde yazılmış şiirlerin çoğu 5 beyitten oluşmaktadır. Onu 9 beyitlik şiirler izlemektedir. Mecmuada bir noksan gazele de yer verilmiştir.

Çalışmada ayrıca *Der-Beyân-ı Âdem ü Havvâ* başlığı ile başlayan, toplam 320 beyitlik ve çeşitli ara başlıkları (*Getürmüşdür vücûda kâ'inâtı, İrişdi vakti maksûda şürû' it, Vücûdî vâcibindür bu makâle, Ve hüve 'alâ külli şey'in kadîr, İşit, gör, vasf-ı sem'ile basardan,*

Sifâtından kelâmın söyleyelüm, Su'âl-i müstetâb, Cevâb-ı savâb gibi) bulunan bir mesnevi de yer almaktadır.

Mecmuadaki şiirlerin esas konusu din ve tasavvufudur. Bu şiirler arasında tevhidler, münacatlar, na'lar ve ahlakî öğütler içeren manzumeler bulunmaktadır. Şiirlerin çoğu ilâhî türündedir. Bazı şiirlerde Müslümanlara farz olarak buyurulan ibadetler anlatılır; bazılarında nefse uymamak, ölümü hatırlamak ve kıskançlık, kibir, kin gibi kötü huylardan uzak durmak gerektiği nasihat edilir. Mecmuadaki şiirlerde Hz. Muhammed başta olmak üzere, peygamberlere ve mucizelerine de yer verilmiştir. Bunun yanı sıra, başta Hz. Muhammed'in en yakın arkadaşı Hz. Ebu Bekir ve Allah'ın aslanı olarak bilinen Hz. Ali (Murtaza) olmak üzere, dört büyük halifeden bahsedilmiştir. Ahiret ve kıyametle ilgili şiirlerde de dinî öğütler verilmiş ve cennet ve cehennemde insanları nelerin beklediği anlatılmıştır. Ayrıca çoğu şiirde ayet ve hadis iktibaslarına rastlanır. Bu durumda, mecmuayı derleyen kişinin, özellikle dinî muhtevalı şiirleri seçmeye gayret ettiği söylenebilir.

Mecmuada ayrıca tasavvufî içerikli şiirler de bulunmaktadır. Bunlarda insan-ı kamilden, kutublardan ve Allah yolunda gayret eden mutasavvıflardan bahsedilir. Âlem, bâkî ve fânî âlem olarak iki şekilde ele alınır, fânî âlem yani dünya için yaşayan insanların hayatlarını boşuna yaşadıkları vurgulanarak asıl âlemin bâkî âlem olduğu belirtilir.

Mecmuada sık olmasa da mezheplere de değinilmiştir. Bu şiirlerde, akılcı mezhep olan Mutezile mezhebi ve kadere inanın çok yüksek olduğu Cebriyye mezhebine yer verilmiştir.

Sonuç olarak, bu mecmuanın özellikle dinî ve tasavvufî şiirleri içeren, daha çok aruz vezniyle yazılmış şiirleri toplayan, bunun yanı sıra az da olsa hece vezniyle yazılmış şiirlere de yer veren bir mecmua olduğunu söyleyebiliriz. Bilindiği gibi mecmualar, hem edebiyat tarihi açısından, hem diğer kaynaklarda bulunmayan şiirlerin gün yüzüne çıkarılması bakımından, hem de devrin edebî zevkini göstermeleri açısından önem arz eden eserlerdir. Biz de bu çalışmaya konu olan mecmuayı yayımlayarak, hem Türk edebiyatı tarihine, hem MESTAP Projesi'ne katkı sağlamayı amaçladık. Eksiklikleri olmakla beraber, çalışmamızın mecmualarla ilgili diğer çalışmalara katkıda bulunmasını ümit etmekteyiz.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, Namık: **Riyazi Muhammed Efendi-Tezkiretü’ş-Şu’ara**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-191371/riyazi-riyazus-suaratezkiretus-suara.html>, 11 Kasım 2021.
- Ak, Coşkun: **Bağdatlı Ruhi Divanı-Karşılaştırmalı Metin**, C 1, Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları, 2001.
- Akbayar, Nuri: **Mehmed Süreyya-Sicill-i Osmânî**, C. 2, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.
- Akbayar, Nuri: **Mehmed Süreyya-Sicill-i Osmânî**, C. 4, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.
- Akbayar, Nuri: **Mehmed Süreyya-Sicill-i Osmânî**, C. 5, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.
- Akkaya, Hüseyin: “Nûrî, Abdülahad”, 2015, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nuri-abdulahad>, 11 Nisan 2021.
- Akkaya, Mehmet: **Şemsi Paşa Dîvânı (İnceleme-Edisyon Kritikli Metin)**, Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE., 1992.
- Aksoyak, İsmail Hakkı;
- Mustafa İsen: “Ali/Çeşmi, Gelibolulu Mustafa”, 2013, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ali-cesmi-gelibolulu-mustafa>, 16 Nisan 2021.
- Aksoyak, İsmail Hakkı: **Gelibolulu Mustafa Ali-Divanlar: I. Dîvân, II. Vâridâtü’l-Enika, III. Layihatü’l-Hakika, IV. Divan**, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2018, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-208602/gelibolulu-mustafa-ali-divani.html>, 10 Kasım 2021.

- Arslan, Ömer: **Ubeydî Dîvânı (Metin ve İnceleme)**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE., 2013.
- Artukoğlu, Merve: **Cinânî Dîvânı'nda Sosyal Hayat**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Fatih Üniversitesi SBE., 2012.
- Aslan, Mustafa: “18. Yüzyıl Olaylarına Düşülmüş Tarihler”, **Hikmet-Akademik Dergisi**, 2018, sayı: 8, s. 144-187.
- Ateş, Erdoğan: **Türk Din Musikisinde Hatip Zakiri Hasan Efendi'nin Hayatı ve Eserleri**, Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi SBE., 1999.
- Ayan, Gönül: “Lami’i Çelebi’nin Hayatı, Edebi Kişiliği ve Eserleri”, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 1994, sayı: 1, s. 43-65.
- Ayan, Hüseyin: “Kul Nesimi’ye Ait Olduğu Sanılan Şiirler”, **Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını Araştırma Dergisi**, sayı: 6, 1974, s. 20-33.
- Ayan, Hüseyin: **Nesimi-Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2014.
- Aydemir, Yaşar: **Behiştî Dîvânı**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2018, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-199899/vizeli-ramazan-behisti-divani.html>, 10 Kasım 2021.
- Aydın, Abdullah: “Hamdî, Şeyh Hamdi Efendi”, 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hamdi-seyh-hamdi-efendi>, 13 Nisan 2021.
- Bacak, İlknur: **Türk Dil Kurumu Kütüphanesi A358/1 Numaralı Mecmû'a-i Fevâ'id İlâhiyât ve Eş'âr (İnceleme-Metin)**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Kırıkkale Üniversitesi SBE., 2018.
- Baki, Zeynep Safiye: “Zakiri Hasan”, 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zakiri-hasan>, 16 Nisan 2021.

- Balbaba, Sefa: **Kemal Ümmî Dîvân'ı Tenkitli Metin-İndeks**, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi SBE., 2009.
- Balta, Sabri: **Aziz Mahmud Hüdâyî'nin Dîvân-ı İlâhîyat'ı ile Johann Wolfgang Von Goethe'nin doğu-batı dîvânı'nda tasavvuf**, Doktora Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi SBE., 2019.
- Başgöz, İlhan: **Yunus Emre (İnceleme)**, Çağdaş Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti., 1999.
- Baturay, Serkan: **Kelami'nin Sehername (Ravza) Adlı Mesnevisi (İnceleme-Metin)**, Yüksek Lisans Tezi, Artvin: Artvin Çoruh Üniversitesi SBE., 2017.
- Bayraktar, Nimet: “Şemsi Ahmed Paşa Hayatı ve Eserleri”, **Tarih Dergisi**, 1981, sayı:33, s. 99-114.
- Bayram, Yavuz: “Medhi, Ladikli Hacı Musa”, 2013, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/medhi-ladikli-haci-musa>, 20 Nisan 2021.
- Baz, İbrahim: **Abdülehad Nûrî-i Sivâsî'nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri**, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi SBE., 2004.
- Bellibaş, Ahmet: **Milli Kütüphane 06 Hk 319 No'lu Şiir Mecmuası (İnceleme Metin-dizin)**, Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi SBE., 2014.
- Benli, Şeyma: “Dukagin-zâde Ahmed Bey”, 2013, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/dukakinzade-ahmed-bey>, 17 Nisan 2021.
- Bilgin, A. Azmi: **Ümmî Sinan Dîvânı (İnceleme-Metin)**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-195646/ummi-sinan-divani.html>, 10 Kasım 2021.

- Burmaoğlu, Hamit Bilen: **Lāmi'î Çelebi Dîvânı (Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni)**, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Doktora Tezi, 1983.
- Canım, Rıdvan: **Latifi-Tezkiretü'ş-Şu'ara ve Tabsiratü'n-Nuzama (Tenkitli Metin)**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2018, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-216998/latifi-tezkiretus-suara-ve-tabsiratun-nuzama.html>, 10 Kasım 2021.
- Coşkun, Ali Osman: **Abdülahad Nûrî Dîvânı**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2001.
- Coşkun, Ali Osman: **Seyrek-zade Mehmet Asım-Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'ar**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2019, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-247201/zeyl-i-zubdetu39l-esar-seyrek-zade-mehmed-asim.html>, 10 Kasım 2021.
- Çakır, Adalet: “Bir Hüdâyî Şârihi Olarak Yâkûb ‘Afvî Efendi ve Lem‘a-i Nûrâniyye’si”, **İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2016, sayı: 34, s. 45-114.
- Çavuşoğlu, Mehmed& M.Ali Tanyeri: **Hayretî Dîvan Tenkidli Basım**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 2868, 1981.
- Çavuşoğlu, Mehmed: **Yahya Bey Dîvânı Tenkitli Basım**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1977.
- Çetin, İsmail: **Derzi-zâde Ulvî (Hayatı Edebi Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)**, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi SBE., 1993.
- Çifçi, Ömer: **Hâtimetü'l-Eş'âr (Fatin Tezkiresi)**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-195831/fatin-tezkiresi.html>, 10 Kasım 2021.

- Çınar, Bekir: “Niğdeli Visali ve Hamdullah Hamdi’nin Kıyafetnameleri Üzerine Bir İnceleme”, **Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks**, 2012, sayı:3, s. 299-308.
- Çınar, Fatih: “Abdülehad Nûrî-i Sivâsî ve “Risâle Fî Deverâni’s-Sûfiyye” Adlı Eseri”, **Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2017, sayı:1, s. 38.
- Devellioğlu, Ferit: **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat (Eski ve Yeni Harflerle)**, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2006.
- Durmuş, Tuba: “Hayreti”, 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hayreti>, 13 Nisan 2021.
- Düşünmez, Aynur: **Derviş Osman’ın Edebi Kişiliği ve Şiirleri Üzerine Bir Tahlil Denemesi**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE., 2004.
- Ed., Tavukçu,
- Orhan Kemal: **Yûnus Emre Kitabı**, Aksaray Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Kültür Yayınları, 2017.
- Eflatun, Muvaffak: “Hoca Saadeddin Efendi’nin Elif-Namesi”, **Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Ankara, 2017, sayı:30, s. 125-136.
- Ekinci, Ramazan: **Vekayi’u’l-Fuzala Şeyhi’nin Şaka’ik Zeyli (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)**, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, C. 1, İstanbul, 2018.
- Ekinci, Ramazan: **Vekayi’u’l-Fuzala Şeyhi’nin Şaka’ik Zeyli (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)**, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, C. 4, İstanbul, 2018.
- Ekinci, Ramazan: **Hafız Hüseyin Ayvansarayı- Vefeyât-ı Ayvansarâyî (İnceleme-Tenkitli Metin)**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017,

<https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194287/vefeyat-i-ayvansarayi.html>, 10 Kasım 2021.

- Eliaçık, Muhittin: “Edebiyat Tarihimize Işık Tutan Bir Eser: Atâ Tarihinin 4-5. Ciltleri”, **İlmi Araştırmalar Dergisi**, 2005, sayı: 20, s. 67-87.
- Erdemir, Avni: “Taşralı Bir Dîvân Şâiri: Mûsâ Medhî”, **Uluslararası Amasya Alimleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı –II**, Amasya, 2017, s. 148-156.
- Eren, Hulusi: “Hüdâyi, Aziz Mahmûd”, 2015, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hudayi-aziz-mahmud>, 11 Nisan 2021.
- Ergun, Sadeddin Nüzhet: “Türk Şairleri”, **Manisa Müradiye Kütüphanesi**, C. 4, 1945, s. 1150-1443.
- Eroğlu, Süleyman: “Mutasavvıf, Bestekar Bir Şair: Zakiri Hasan Efendi ve Yayınlanmamış Şiirleri”, **Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Ankara, 2014, sayı:12, s. 235-254.
- Erten, Saniye Rukiye: **Kayseri Raşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesi’ndeki Bağdatlı Rûhî Dîvânı Nüshası (Metin-İnceleme)**, Yüksek Lisans Tezi, Yozgat: Yozgat Bozok Üniversitesi SBE., 2018.
- Əhmədova, L.: **İmadəddin Nəsimi – 650 (metodik vəsait)**, Azərbaycan Milli Kitabxanası, Bakı, 2019.
- Genç, İlhan: **Tezkire-i Şu’ara-yı Mevleviyye (İnceleme-Metin)**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2018, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-206275/tezkire-i-suara-yi-mevleviyye.html>, 10 Kasım 2021.
- Gıynaş, Kamil Ali: **Pervane Bey Mecmuası**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194492/pervane-bey-mecmuasi.html>, 10 Kasım 2021.

- Gıynaş, Kamil Ali: “Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası”, **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, sayı: 25, 2011, s. 245-260.
- Gök, Selim: **Hayretî Dîvân’ı Sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük)**, Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE., 2017.
- Gündüz, Kezban: **Ravzatü’t-Tevhid Adli Mesnevinin İncelenmesi ve Tenkidli Metni**, Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi SBE., 2006.
- Güneş, Mustafa: “Eşrefoğlu Abdullah”, 2015, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/esrefoglu-abdullah>, 13 Nisan 2021.
- Güneş, Mustafa: **Eşrefoğlu Rumi ve Dîvânı (İnceleme-Metin)**, Doktora Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi SBE., 1994.
- Güler, Semra: **Şehzade Mustafa’nın Hayatı (1515-1553) ve Türbesi**, Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi SBE., 2011.
- Gülerer, Salih: **Bursalı Lami’i Çelebi ‘İbret-Nüma (İnceleme-Metin)**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE., 1988.
- Gürbüz, Mehmet: *Şiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi*, **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**, Turkuaz Yayınları, İstanbul, 2012, s. 97-113.
- İsen, Mustafa: **Kühü’l-Ahbar’ın Tezkire Kısmı**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194288/kunhul-ahbarin-tezkire-kismi.html>, 10 Kasım 2021.
- İsen, Mustafa: “Usûli”, 2013, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/usuli>, 16 Nisan 2021.
- İsen, Mustafa: **Usûli Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Tıpkıbasım)**, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2020.
- İslamoğlu, Abdülmecit: “Visâli Ali Çelebi ve Mevlid’i”, **Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Ankara, 2013, sayı:1, s. 1619-1739.

- Kaçar, Gülçin Y.: “Hatip Zâkirî Hasan Efendi’nin Nühüft Makamındaki İmam Hüseyin Mersiyesi”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi**, 2013, sayı: 66, s. 239-254.
- Kalpaklı, Mehmet: “Fevri Ahmed”, 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/fevri-ahmed> , 16 Nisan 2021.
- Kaplan, Hasan&
- Muhsin Macit: “Bâkî”, 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/baki>, 11 Nisan 2021.
- Kaplan, Yunus: “Sa’dî Şeyhülislam Hoca Sadeddin Efendi”, 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sadi-seyhulislam-hoca-sadeddin>, 25 Nisan 2021.
- Kaplan, Yunus: “Nihani (İbrahim Çelebi) ve Gazelleri”, **Turkish Studies/ International Periodical For The Languages, Literature And History of Turkish or Turkic**, 2010, sayı:4, s. 1271-1303.
- Kaplan, Yunus: “Câmi, Câmi-i Mısri”, 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cami-camii-misri>, 24 Nisan 2021.
- Kara, Zeynep: **Sefine-i Nefise-i Mevleviyan ve Mevleviler**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Kırıkkale Üniversitesi SBE., 2018.
- Karagöz, Duygu: **Mecmua-i Gazeliyat (Milli Kütüphane 06 Hk 319/1) Metin-İnceleme**, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE., 2013.
- Kardaş, Sedat: **Ali Nihanî’nin Manzum Hacı Bektaş-ı Veli Velayetnamesi (İnceleme-Metin-Sadeleştirme-Dizin)**, Ankara: Grafiker Yayınları, 2018.
- Kaya, Bayram Ali: “Yahya Bey, Taşlıcalı, Dukagin-zâde”, 2013, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/yahya-bey-dukaginzade>, 16 Nisan 2021.
- Kayabaşı, Bekir: **Kaf-zade Faiz’in Zübtedü’l-Eş’ar’ı**, Doktora Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi SBE., 1997.

Kayabaşı, Bekir&

Hasan Kavruk: “Antolojik Bir Tezkire Olarak Zübdetü’l-Eş’ar”, **Turkish Studies-Language and Literature**, 2020, sayı:3, s. 1319-1338.

Kesik, Beyhan&

Ramazan Sarıççek: “Kemâl Ümmî, İsmâîl”, 2013, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kemal-ummi-ismail>, 11 Nisan 2021.

Kesik, Beyhan: “Zeyni, Şeyh Mehmed Zeyni b. Mehmed Hamdullah Efendi”, 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zeyni-seyh-mehmed-zeyni-mehmed>, 18 Nisan 2021.

Kılıç, Filiz: “Sâî, Mehmed Sâî Efendi”, 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sai-mehmed-sai-efendi>, 18 Nisan 2021.

Kotan, H. Kavaklıçeşme: **Yunus Emre Divanı’nın Söz Dizimi**, Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi SBE., 2015.

Köksal, M. Fatih: “Bilinmeyen Bir Bektaşî Şairi: Derviş (Devriş) Ahmed ve Şiir Mecmuası”, 2. *Uluslararası Türk Kültür Evreninde Alevilik ve Bektaşılık Bilgi Şöleni Bildiri Kitabı*, Ankara: **Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi TÜRK HAMER**, 2007, s. 1260-1287.

Köksal, M. Fatih: **Edirneli Nazmi- Mecma’u’n-Neza’ir (İnceleme-Metin)**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-195954/mecmaun-nezair-edirneli-nazmi.html>, 10 Kasım 2021.

Köksal, M. Fatih: **Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori**, Şiir Mecmualarının Önemi ve “Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi” (MESTAP), İstanbul: Kesit Yayınları, 2017.

Köksal, M. Fatih: “Derviş Osman”, 2013, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/dervis-osman>, 13 Nisan 2021.

- Köksal, M. Fatih: “Seyyid Nesimi’nin Yayınlanmamış Şiirleri”, **Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, sayı: 50, 2009, s. 77-135.
- Köksal, M. Fatih&
Mücahit Kaçar&
Mevlüt İlhan: **Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu**, İstanbul: Kesit Yayınları, 2018.
- Kut, Günay: “Lami’i Çelebi Mahmud b. Osman”, 2015, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/lamii-celebi-mahmud-osman>, 17 Nisan 2021.
- Kut, Günay: “Mecmualar”, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler, İsimler, Eserler, Terimler)**, İstanbul: Dergah Yayınları, C. 6, 1986, s. 170-177.
- Küçük, Sabahattin: “Bâkî Dîvânı”, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10596,bakidivanisabahattinkucukpdf.pdf?0>, 11 Nisan 2021.
- Levend, Agah Sırrı: **Türk Edebiyatı Tarihi**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu: Türk Tarih Kurumu Yayınları, C. 1, 1988.
- Mengi, Mine: **Eski Türk Edebiyatı Tarihi (Edebiyat Tarihi-Metinler)**, Ankara: Akçağ Yayınları, 2019.
- Mermer, Ahmet: “Türki-i Basit’e Yeni Bir Bakış”, **Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, 2009, sayı:5, s. 262-278.
- Mete, Nevin: “Kanuni Sultan Süleyman’ın Şehzade Mustafa’ya Yazdığı Vasiyet-name”, **A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)**, Erzurum, 2014, sayı:52, s. 141-152.
- Nazik, Sıtkı: **Şemseddin Sami’nin Kamusu’l-A’lâm Adlı Eserinin V. ve VI. Cildinde Geçen Osmanlı Şairlerinin Biyografileri**, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi SBE., 2008.

- Oğraş, Rıza: **Esad Mehmed Efendi-Bağçe-i Safa-Enduz**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2018, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-212024/esad-mehmed-efendi-bagce-i-safa-enduz.html>, 10 Kasım 2021.
- Oğuz, Mehmet Öcal: “Yunus Emre, Yunus, Kul Yunus, Aşık Yunus, Yunus Emrem”, 2015, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/yunus-emre-yunus-kul-yunus-asik>, 12 Nisan 2021.
- Okuyucu, Cihan: **Cinânî (Hayatı, Eserleri, Dîvânı’nın Tenkidli Metni)**, Türk Dil Kurumu Yay., 2000.
- Olçay, Meryem: **Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 No’lu Şiir Mecmuası (Varak 170a-184b), (Metin-İnceleme-Nesre Çeviri)**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi SBE., 2018.
- Otyakmaz, Hilal: **Beşiktaşlı Yahya Efendi ve Divanı’nda Muhabbet Kavramı**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi SBE., 2019.
- Ördek, Şerife: “Muhlisi, Şehzade Mustafa b. Kânuni Sultan Süleyman”, 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/muhlisi-sehzade-mustafa-kanuni>, 17 Nisan 2021.
- Ördek, Şerife: “Şemsi, İsfendiyar-zade Şemsi Ahmed Paşa”, 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/semsi-isfendiyarzade-semsi-ahmed>, 22 Nisan 2021.
- Özay, Yeliz: “Ârif Mehmed Efendi”, 2015, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/arif-mehmed-efendi>, 15 Nisan 2021.
- Özdemir, Mehmet: “Mütercim ve Müellif Bir Şeyhülislam: Hocaşade Es’ad Efendi ve Eserleri”, **Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, 2011, sayı:2, s. 713-724.

- Özel, Songül: **Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü 3424 Numaradaki Mecmu'a-i Kasa'id (261b-299a Varakları Arası) İnceleme-Metin**, Yüksek Lisans Tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi SBE., 2016.
- Özkan, Mustafa: **Cinâni, Cilâu'l-Kulûb (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)**, İstanbul: Üniversitesi Basımevi ve Film Merkezi Yayınevi, 1990, s. 463-472.
- Özkul, Yavuz: **Lübbü'l-Lübab Manzum Mesnevi Tercümesi**, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi SBE., 2009.
- Öztoprak, Nihat: **Klasik Türk Edebiyatı'nda Manzum Yüz Hadisler**, Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 1993.
- Öztoprak, Nihat: "Klasik Türk Edebiyatında Yüz Hadesleri Hazırlayan Sebepler ve Manzum Yüz Hadisler", **Sakarya Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Sakarya Kitaplığı**, Sakarya, 2018, s. 283-341.
- Öztoprak, Nihat: "Rûhî, Bağdatlı", 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ruhi-bagdatli>, 12 Nisan 2021.
- Öztürk, Mahmut: **Câmî-i Rûmî'nin Saadet-Nâme adlı eseri (Metin-Sözlük) [50b-100a]**, Yüksek Lisans Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE., 2014.
- Saraç, M. A. Yekta: **Klasik Edebiyat Bilgisi-Biçim, Ölçü, Kafiye**, İstanbul: 3F Yayınevi, 2007.
- Sarıtepe, Musa: **Taşlıcalı Yahya'nın 30 Gazeli'nin (1-30) Şerhi**, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE., 2019.
- Saygın, Muhterem: **Usûli Dîvânı'nda Din Tasavvuf ve Cemiyet**, Yüksek Lisans Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi SBE., 2016.
- Sefercioğlu, M. Nejat: "Nev'i, Yahya", 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nevi-yahya>, 16 Nisan 2021.

- Solmaz, Süleyman: **Ahdi ve Gülşen-i Şuarâ'sı (İnceleme-Metin)**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2018, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-201251/ahdi-gulsen-i-suara.html>, 10 Kasım 2021.
- Sungurhan, Aysun: **Kınalızade Hasan Çelebi Tezkiretü's-Şu'ara**, T.C. Turizm ve Kültür Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194494/kinalizade-hasan-celebi-tezkiretus-s-uara.html>, 10 Kasım 2021.
- Süngü, Zeynep: “Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Yeni Çalışmalar Bibliyografyası ve MESTAP”, **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, sayı: 25, İstanbul, s. 917-1056.
- Süzen, Hüseyin: **Dükakinzade Ahmed Beg Divanı (İnceleme-Tenkidli Metin)**, Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE., 1994.
- Şahin, Esmâ: “Ulvi, Derzî-zâde Mehmed Ulvî Çelebi”, 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ulvi-terzizade-mehmed-ulvi-celebi>, 12 Nisan 2021.
- Şanlı, İsmet: “Ubeydî, Abdurrahman Çelebi”, 2014, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ubeydi-abdurrahman-celebi>, 11 Nisan 2021.
- Şenödeyici, Özer&
- Ahmet Akdağ: “Mecmualar ve Cönkler”, **Osmanlı Edebi Metinlerini Anlama Kılavuzu**, Kesit Yayınları, 2015.
- Tatçı, Mustafa&
- Musa Yıldız: **Azîz Mahmûd Hüdâyî Dîvân-ı İlâhîyât Tıpkıbasım ve Çeviriyazı**, Üsküdar Araştırmalar Merkezi Yayınları, 2005.
- Tatçı, Mustafa: **Yunus Emre Divanı (İnceleme-Metin)**, Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE., 1990.

- Telek, Serap: **Malkaralı Nev’i Yahya’nın “Keşfü’l-Hicab Min Vechi’l-Kitab” Adlı Eserinin Metin ve İncelemesi 1a-219 Yaprakları Arası**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE., 2010.
- Tombul, Enis: **Beşiktaşlı Yahya Efendi Divanı: Metin ve İnceleme**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi SBE., 2014.
- Tulum, Mertol& Ali Tanyeri: **Nev’i-Dîvân-Tenkidli Basım**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1977.
- Tulum, Mertol: **Sergüzeşt 16. Yüzyılda Bir Otobiyografi ve Ravzatü’t-Tevhid, Zeynilik Tarihine Işık Tutan Sembolik Bir Eser (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)**, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2014.
- Türer, Osman: “Visâli Ali Çelebi ve Tasavvufî Mevlidi”, **Türk Kültürü Araştırmaları (Prof. Dr. Şerif Baştav’a Armağan)**, Ankara, 1987, sayı:2, s. 168-183.
- Usluer, Fatih: “Nesimi, Şeyh İmadüddin Seyyid Nesimi”, 2013, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nesimi-seyh-imaduddin-seyyid-nesimi>, 17 Nisan 2021.
- Uzun, Kadir: **Câmi Dîvânı İnceleme-Metin-İndeks**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi SBE., 2019.
- Uzun, Mustafa İsmet: “Mecmua”, **İslam Ansiklopedisi**, C. 28, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2003, s. 265-268.
- Üçer, Müjgan: “Yunus İzinde Bir Şair Nurî-i Sivâsî (Abdulahad Nûrî)”, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, sayı: 69, Kongre ve Sempozyum Bildirileri Dizisi: 2, **Uluslararası Yunus Emre Sempozyumu Bildirileri**, Ankara, 7-10 Ekim, 1995, s. 312-328.
- Ünal, Mehmet: “Afvî Yâkub”, 2013, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/afvi-yakub>, 16 Nisan 2021.

- Ünlü, Osman: “Cinâni, Mustafa”, 2013, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cinani-mustafa>, 15 Nisan 2021.
- Ünlü, Şahabettin: **Ubeydî: Hayatı-Edebi Kişiliği ve Divan’ının Tenkitli Metni**, Doktora Tezi, İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi SBE., 1991.
- Yavuz, A. Fikri&
- İsmail Özen: **Bursalı Mehmed Tahir Efendi: Osmanlı Müellifleri**, C.1, Meral Yayınevi, İstanbul, 1972.
- Yavuzer, Hayati: **Kemal Ümmi Dîvân’ı**, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi SBE., 1997.
- Yılmaz, Adile: **Eşrefoğlu Rumi Dîvânı (İnceleme)**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi SBE., 1993.
- Yüksel, M. Ramazan: **Derviş Ahmed Gurbi’nin Risâle-i Münâcât (İnceleme-Metin)**, Yüksek Lisans Tezi, Çorum: Hitit Üniversitesi SBE., 2020.
- Yüksel, M. Ramazan: “Derviş Ahmed”, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/ İsimler/ Eserler/ Terimler**, C.1, İstanbul: Dergah Yayınları, 1977, s. 199.

EKLER

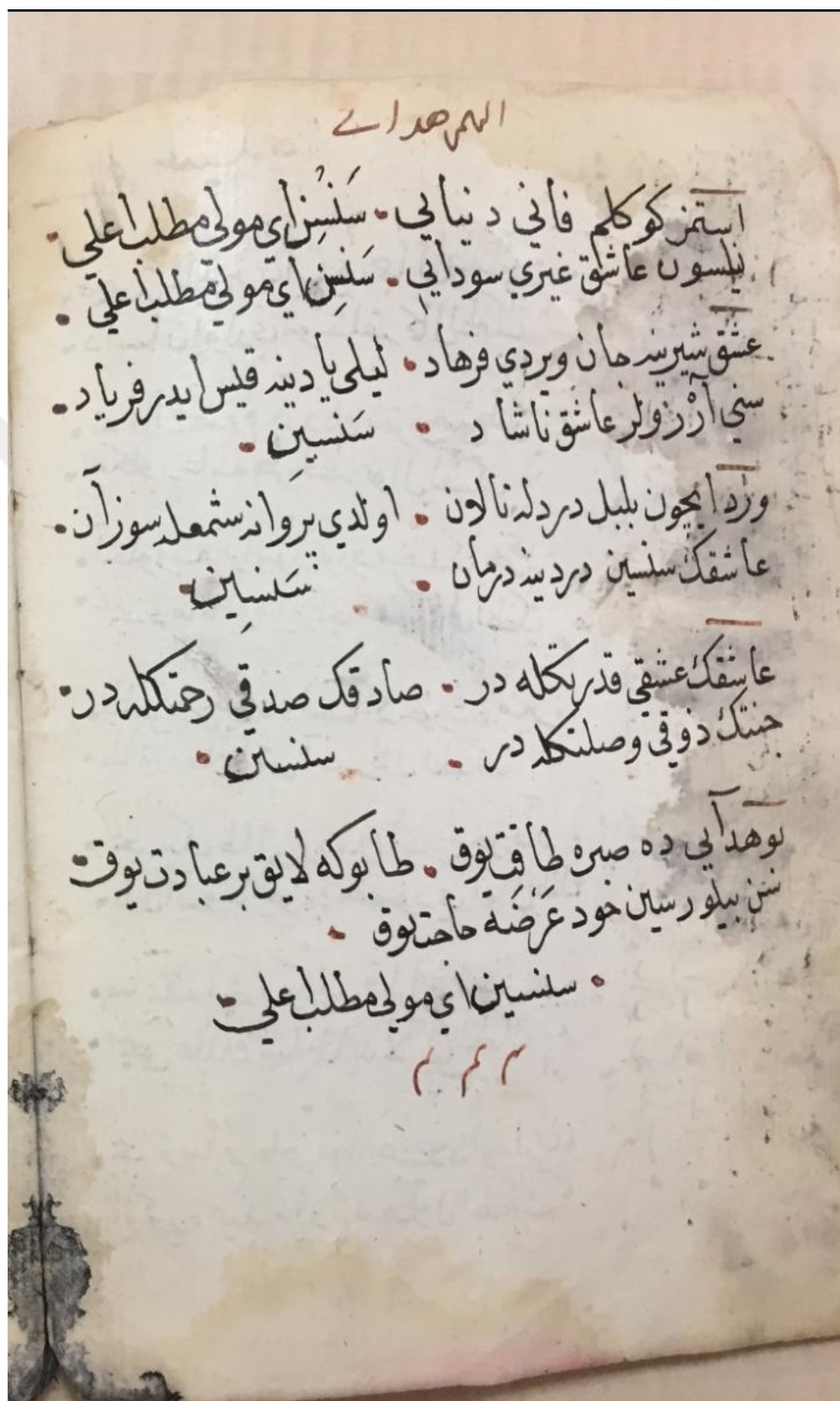

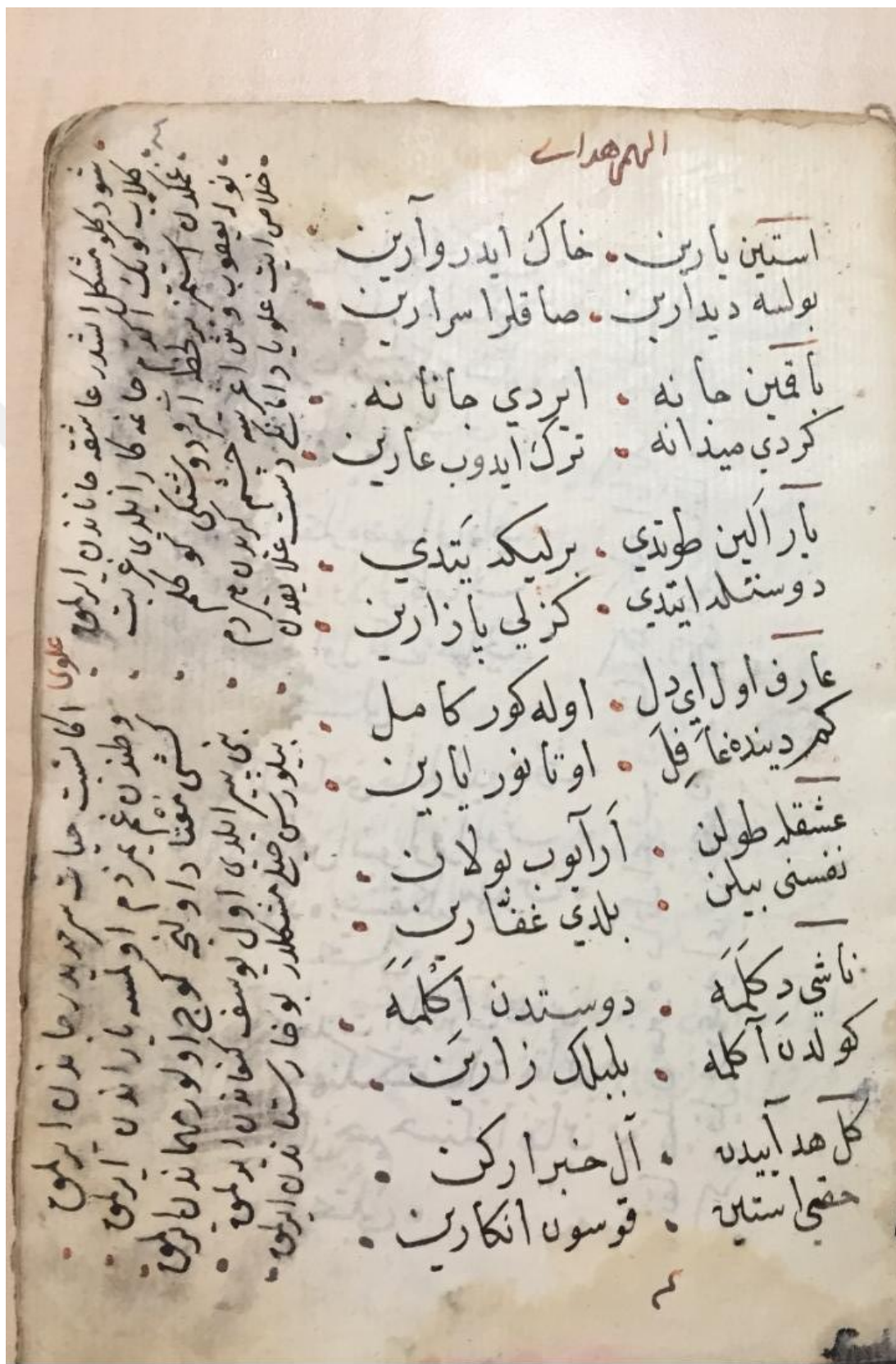
هذا شجرة النبوة سيد المرسلين جيب رب العالمين السلام
من رسول الله صلى الله عليه وسلم ولما لي أبي البشر آدم عليه الصلوة والسلام
 محمد بن عبد الله بن عبد المطلب بن هاشم بن عبد مناف بن قصي بن كلاب ^{عليه السلام}
 ابن مرة بن كعب بن لؤي بن غالب بن فهر بن مالك ابن نضر
 ابن كنانة بن خزيمة بن مدركة بن إلياس بن خندف بن مضر
 ابن نزار بن معد بن عدنان بن أدد بن الياسع بن الهلثع
 ابن سلیمان بن بنت بن شهابيل بن جميل بن قدار
 ابن اسمعيل بن ابراهيم بن تارخ بن تاخور بن سادوع
 ابن ارعوى بن غابر بن شالح بن ارفخشذ بن سام
 ابن لوح بن ملك بن مقوشلخ بن آدم بن اخنوخ بن يارد
 ابن مهلايل بن قينان بن انوش بن شيث بن آدم
 ابو البشر عليهم الصلوة والسلام

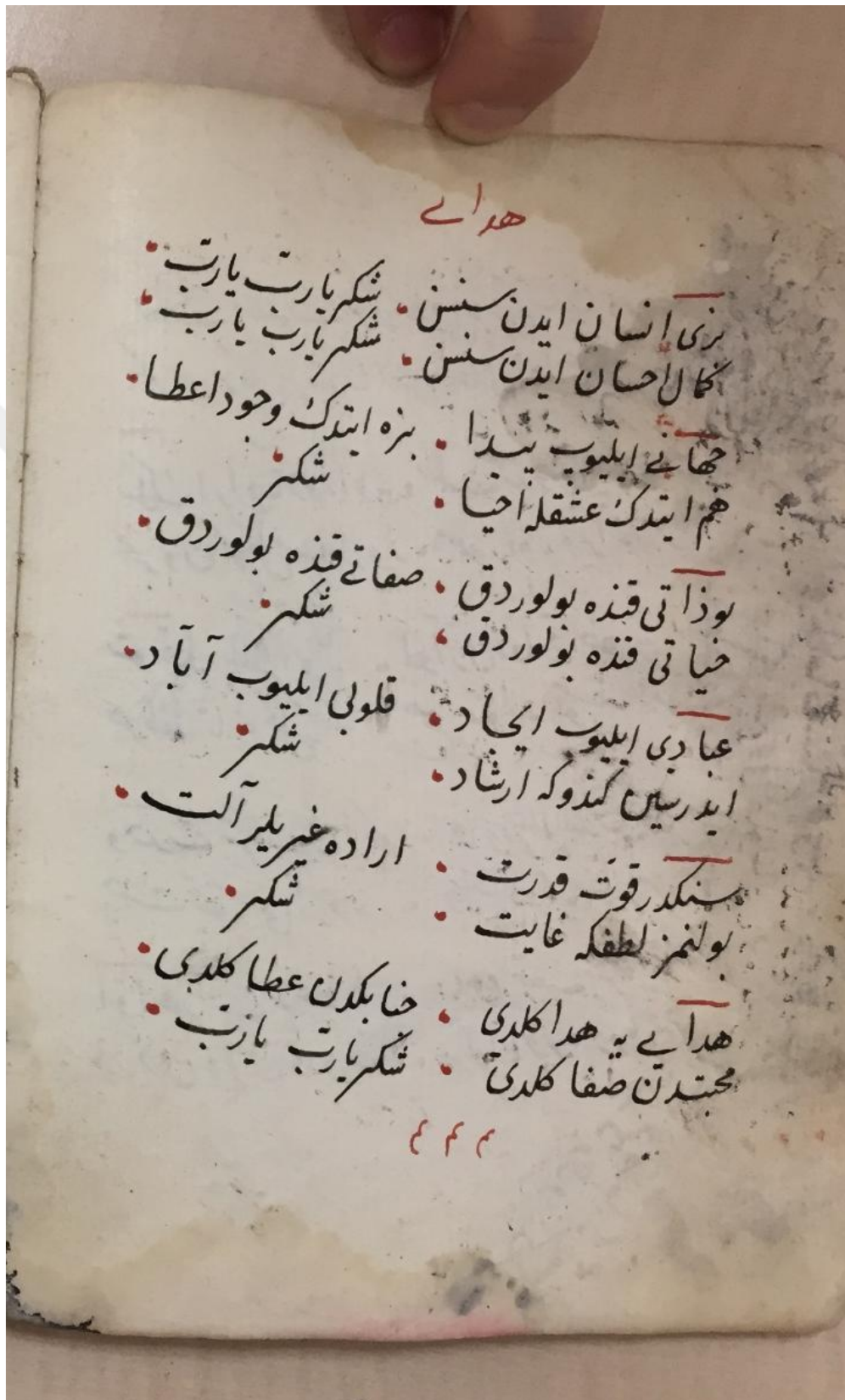
شعر نوری

ای عالم سفیده مکان اکن انسان
 انسان دیمه کند و که بل اوز کی سن حیوان
 بل لک ایلد عالم سفیده قالیسن
 فهم ایلوب قدر کی ای جاهل نادان
 سن اشرف مخلوق اکن عالمده سراپا
 لایقی سگامنزل اول سفیده امکان
 محفوظ اولد فلیکده قوم سخر خانی
 مخزون اولد هر گوشه ده کنج پنهان
 و انز اسک کنیز خدا کان کر ممد
 اول منزل یسن صانه که اولمش اولد ویران
 دنیا مثال استر سیک کند و که کل کور
 بل عالم گبر ای درونکده قل از عال
 ما هینکی عارف اسک ایلد تماشا
 آلوده و درد اولمدن ابت درد که دین

هست المومن جان و دلی ساقی دوران
 بل ناظر دید اوزک و اصل جانا
 غفلت هو سبب ترک ایدیه کور نرم فساد
 ر فخر ایلر سبب برده ننداری کوز کدن
 افعال قبا جیدن اگر اولور اسک دزد
 اولدک و جهات سبب نوری عبد جان

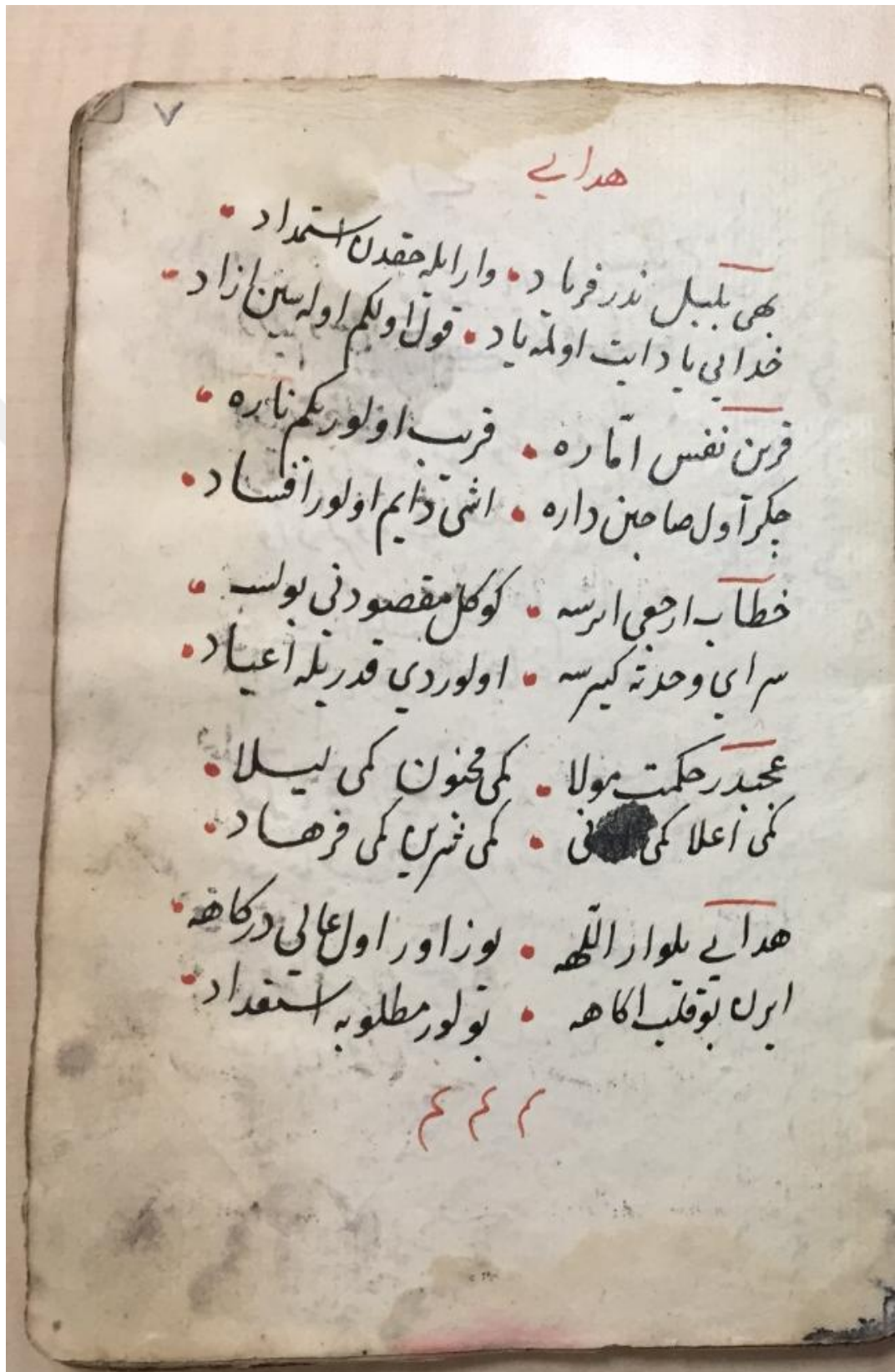

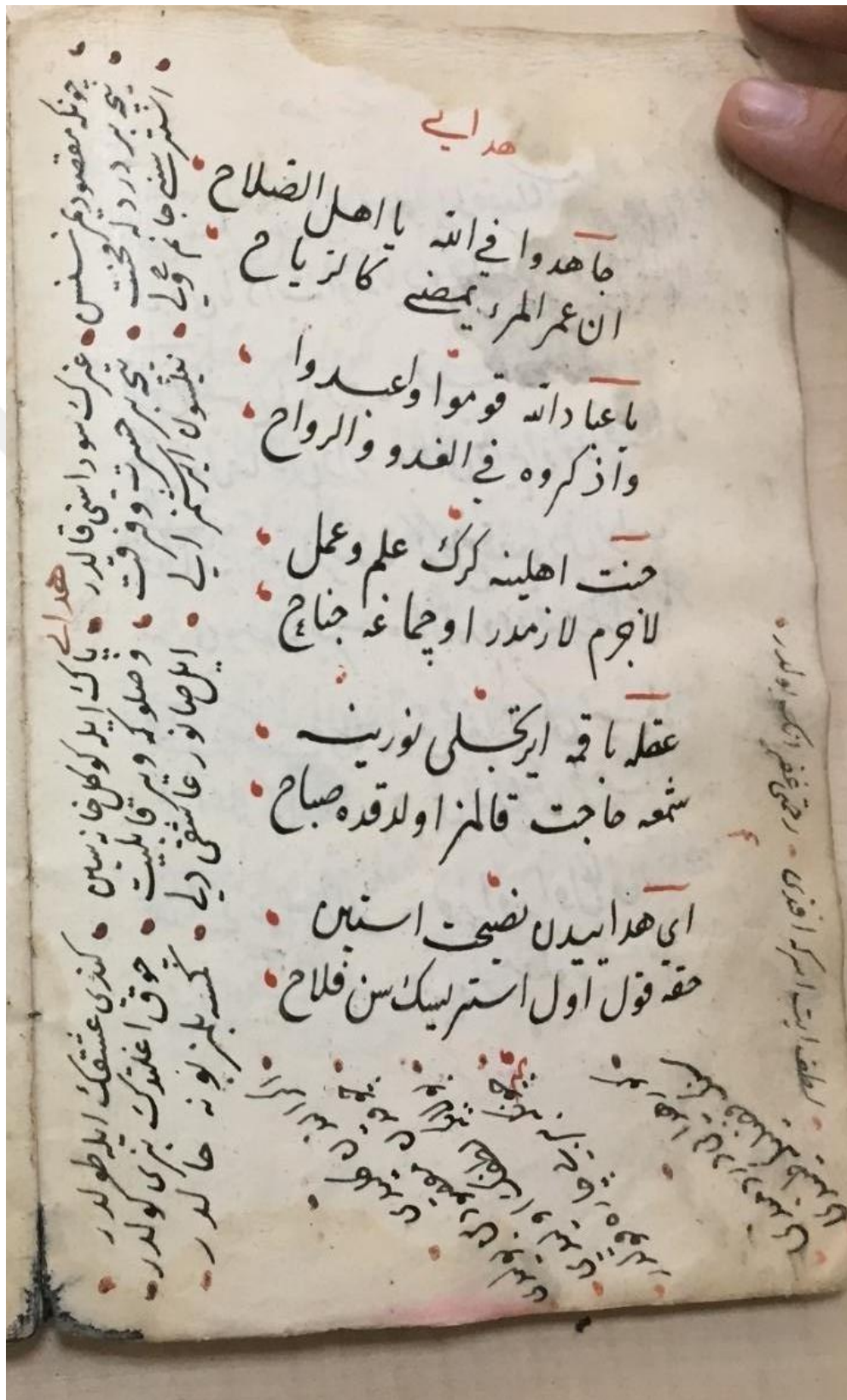

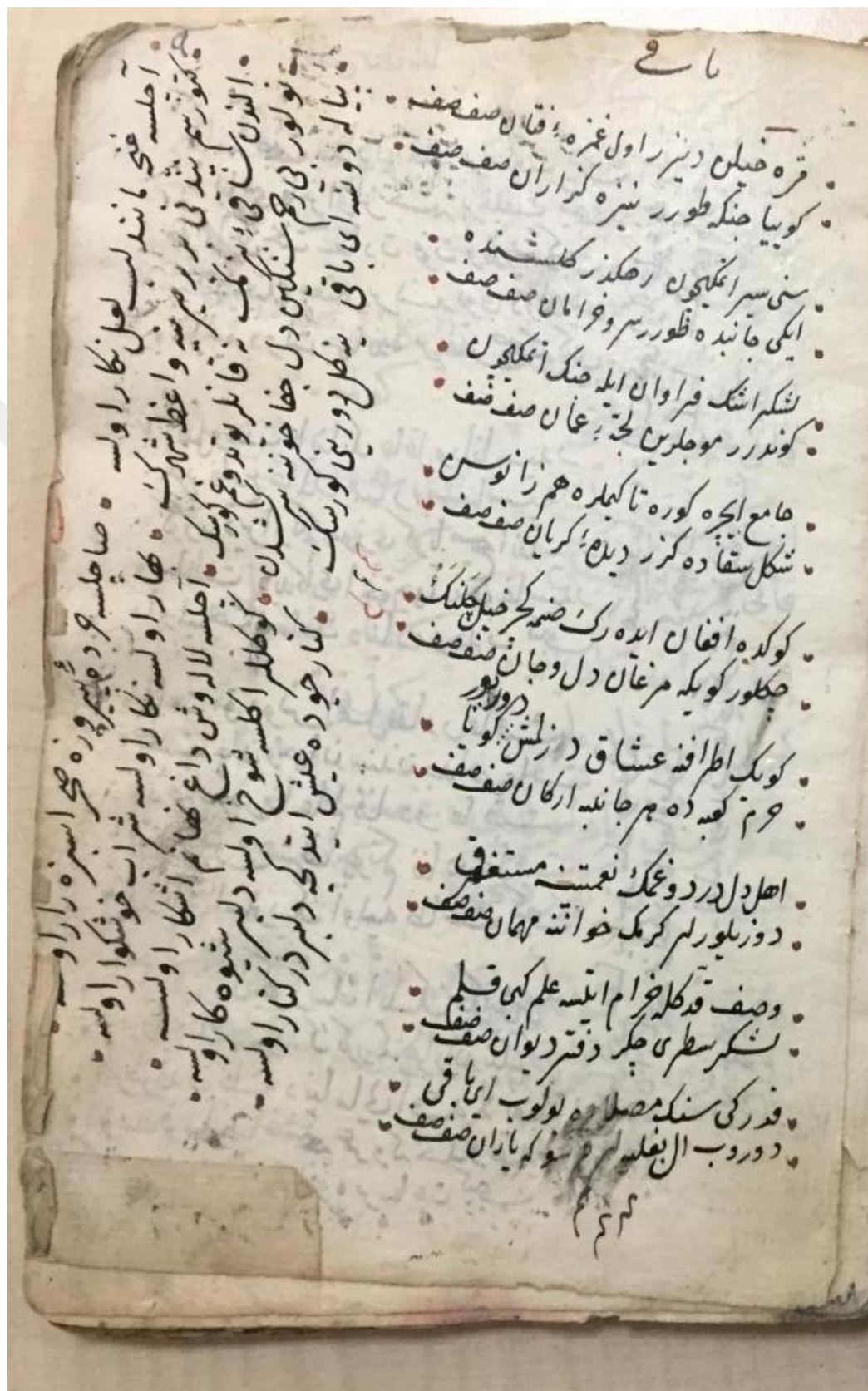
هداے

- اولما کی سندن عطا • قول نلسون مارینا •
 دایم آنشی سرہو خطا • قول نلسون مارینا •
 استر سنی جان بلیلی • لکن ایرشتر عقلی الی •
 کر آچی ویر فرسک نولی • قول •
 کیم غمہ کیم راحتہ • عالم بوکہ حیرتہ •
 ہیپ قبضہ قدرتہ • قول •
 کھکھ ازل دیدی بلی • اندن اراغ اولدی بلا •
 الله یفعل ما یشاء • قول •
 حق اخلق مرد الشدر • عقلہ صغیر نزد ایشدر •
 چون صانع فرد ایشدر • قول •
 انت الکرم المستعان • انت الرؤف کل ان •
 احسانک فالذق همان • قول •
 اوجہ قفسدن غنڈلیب • قومہ ہداے ہے غریب •
 اینت کلشن وصلک نصیب • قول •

۸
 مدح
 بارت اولدم قانی کیم غزم ره بطحا ایدم
 تا صفا بید طواف کعبه و علی ایدم
 گاه حرم مکه ده ساکن اولم که طیب ده
 گاه واروب قدسه طواف مسجد اقصا ایدم
 گاه مدینه جور کسند چهرم اوزره جوزنب
 اول مبارک مسجد کده خدمت مولا ایدم
 بارسول الله ایانک طبر اغنه وارمعف
 با که یول کوستر که اول یولده باشومی یاییم
 حنه الماوی سر این ایدن اتسون ارزو
 با که حنه اول یترکم ایشکک ماوی ایدم
 یوزم اوزره سورلوب منران حمت التنه
 آقروب کوز بایشین استغفاری استیفا ایدم
 گاه کنار زمزمه واروب اورب یوز زمزمه
 آب چشمه روان اول چشمه دریا ایدم
 بانمشم عشقکه معذورم اگر مدحی کبی

الحمد لله رب العالمين

حاصل سخن
 ۱. حاکم صحت خدادان خلق بر خلعت کبی
 ۲. بر لباسی فاخر و اولز جسمه بر خلعت کبی
 ۳. و اراکن بخت سعادت قوت و قدرت کبی
 ۴. خلق اینچند معتبر بر نشین بوق دولت کبی
 ۵. اولیه دولت جهانده بر نفس صحت کبی

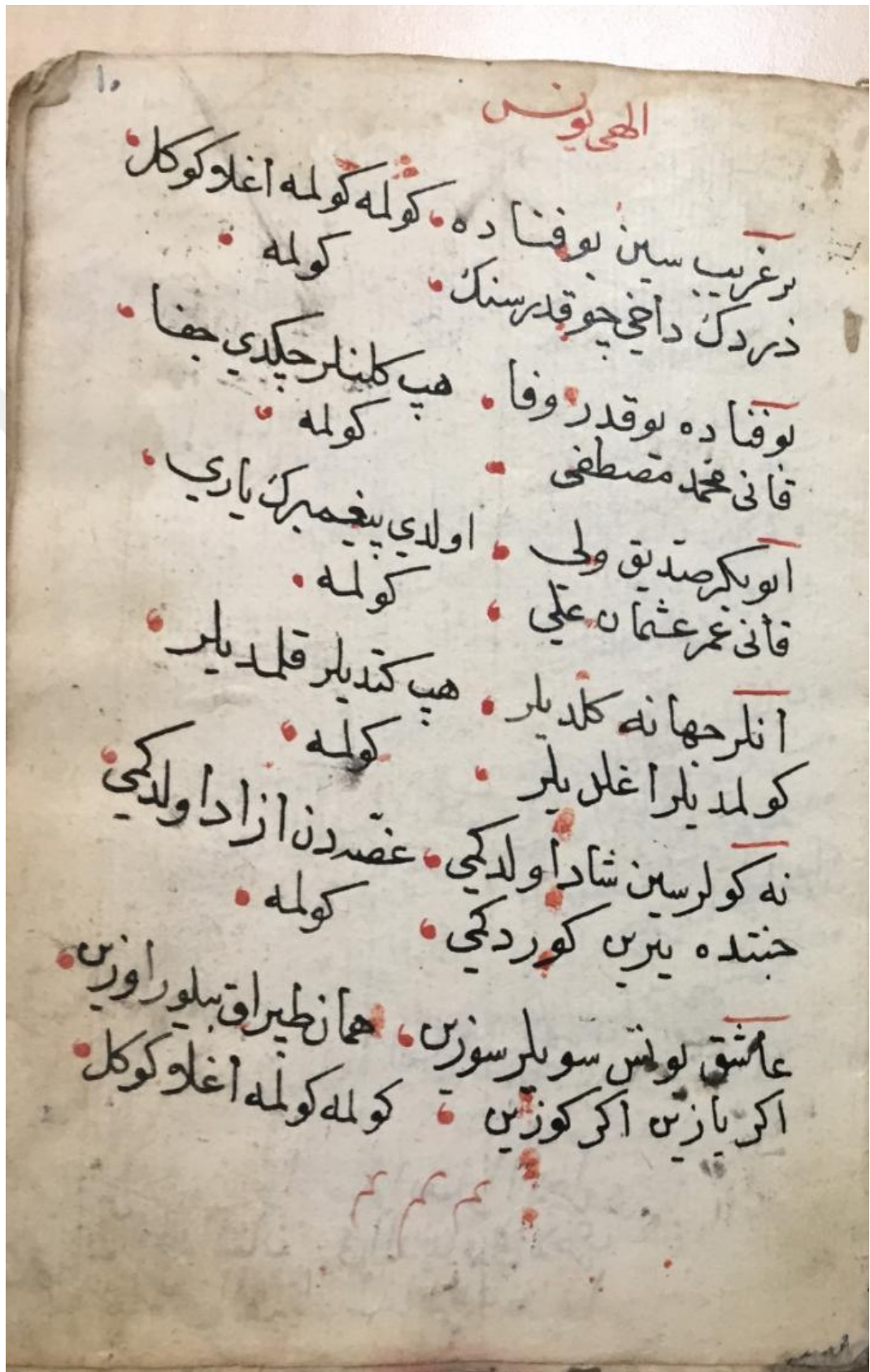
۱. اهل وحدت کایناتک عاقل و دانا سیدر
 ۲. مرد فارغ عالمک مبتاز و مستنا سیدر
 ۳. کورنه دیر اولکم سوزی کویا مسیح انقا سیدر
 ۴. سلطنت دیدکلری انحق جهان غوغا سیدر
 ۵. اولیه بخت سعادت دناده وحدت کیبی

طاعت حق مونس اهل بقادر عاقبت
صحت جان و جهان سندن جدا در عاقبت
باد صرصر در فنا عالم فنا در عاقبت
قوبو عیش و عشرتی چونک فنا در عاقبت
یار باقی استرسک اولیه طاعت کیبی

عالمی کوزدن کورسک آنلسک سیکیل صد
دور ایچنک طور مسک کورسک هواران نیک وید
هر طرفدن کلسه دنیا مالی آقسه لا بعد
اولسه قومار صا غشجه عمر و که حد و عدد
کلبه نوشیشده چرخ ایچره بر ساعت کیچی

• هیتاجودنیادان فخر
• کرم حضور انک
• ستر سک وصول
• در همان باقی مملول
• اولیبه وحدت مقایی گوشه بر غزلت کجی

نیک بد
جماع کنایه تحفه الزنا

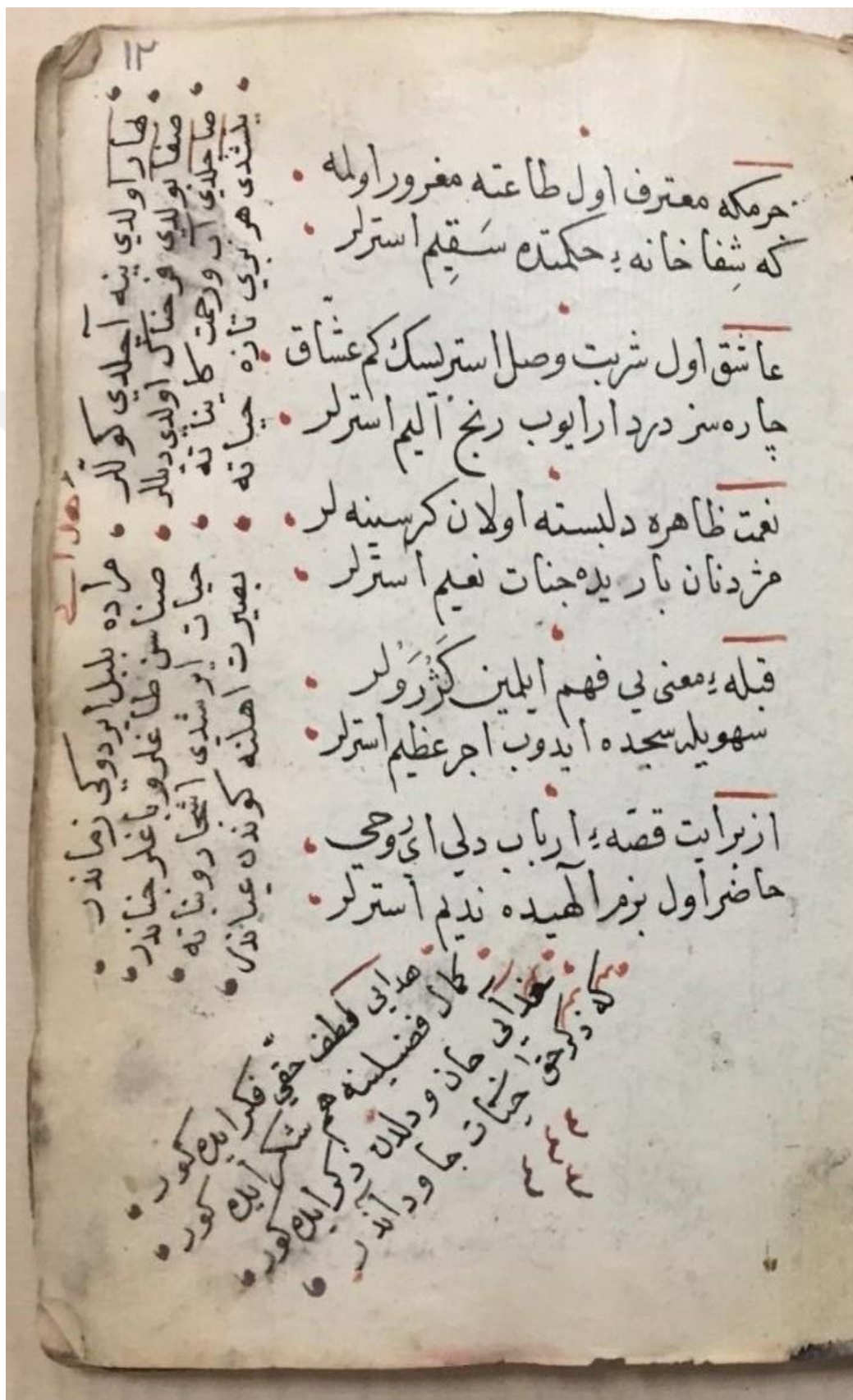

الحمد لله الذي سلطانه نعت الازل • الواحد الفرد الذي غفرانه يمح الذل
 رب تعالي شأنه غم الوري احسانه • لا يبتغي رضوانه الا باخلاص العمل
 صلوا على شمس الهدى • صلوا على نور الوري • اعني جيب المصطفى يدعوا الى خير الملائك
 سبحان الملك الخان يا مولاي
 سبحان الملك المنان يا اعلي
 سبحان الملك المنان الدنيا
 سبحان الملك الحي الذي
 لا ينام ولا يموت ولا يفوت
 يا كريم الله يا رحيم الله يا غفر الله
 انت قريب حبيب نسيب مجيد
 سبحان الذي اسرى بالجيب المصطفى
 ارسله بفضلته الى المطلب الاعلي
 ثم اوحى ما اوحى واجتبا به ورضي
 ارسله بالهدى الى كافة الوري
 صلى الله عليه وسلم واسليما
 سبحان الملك الخان المتان
 سبحان الديان الغفران
 المعروف بالاحسان والموصوف
 بالغفران حيا مرحبا مرحبا
 شهر رمضان مرحبا شهر غفران
 مرحبا
 علام من علام قدرا • صلوا بقلوبكم الاجرا
 بني لفظم الشان في الدنيا وفي الاخرى
 هادي النبي العبدنا طه اشرف القربا

روحی بغدادی

صنه ای خواجه که سندن ذرو سیم استرلر
 یوم لا ینفعن قلب سلیم استرلر
 برزن خوف و رجاردن کجه کورنا کام اول
 دم اچرده نه امید نه بیم استرلر
 او نودوب بلد و کلکی عارف ایسک نادان اول
 بزم وحدتک نه علم و نه علیم استرلر
 عالم بی مه و خورشید فلکده هرگز
 نه منجم نه مهندس نه حکیم استرلر
 حرم معینک بیکانیه یول و بر فرلر
 آشنای آری یار قدیم استرلر
 سالک و امربه تسلیم رضا اول دایم
 بر مراد اولغنه خدمتک مقیم استرلر
 عالم کشف معاینک چوغ اسرار اچلور
 وار و مراند غصوب آندک حلیم استرلر

نه سباهی نه سباهی نه سباهی نه سباهی

المحاسب

الهی قوللرک سنن بنا هی
 ند کلو اتلر جه کنا هی
 آغرد در جهنک روی سیا هی
 بزایمانله ختم ابته الهی
 کینک روحی جسمی یو و سنده
 همان بریلله بکر ر قفسنده
 فخر او حق دیر اخر نفسده
 بزای

بزمر معبود من الحق خدا در
 بنهر خود محمد مصطفی در
 بزه ایمان و قرآن پلشوا در
 بزری

مسترقل نزه دفع خواطر
صفای باطن اصلاح ظواهر
زمان احتضار اولادده حاضر

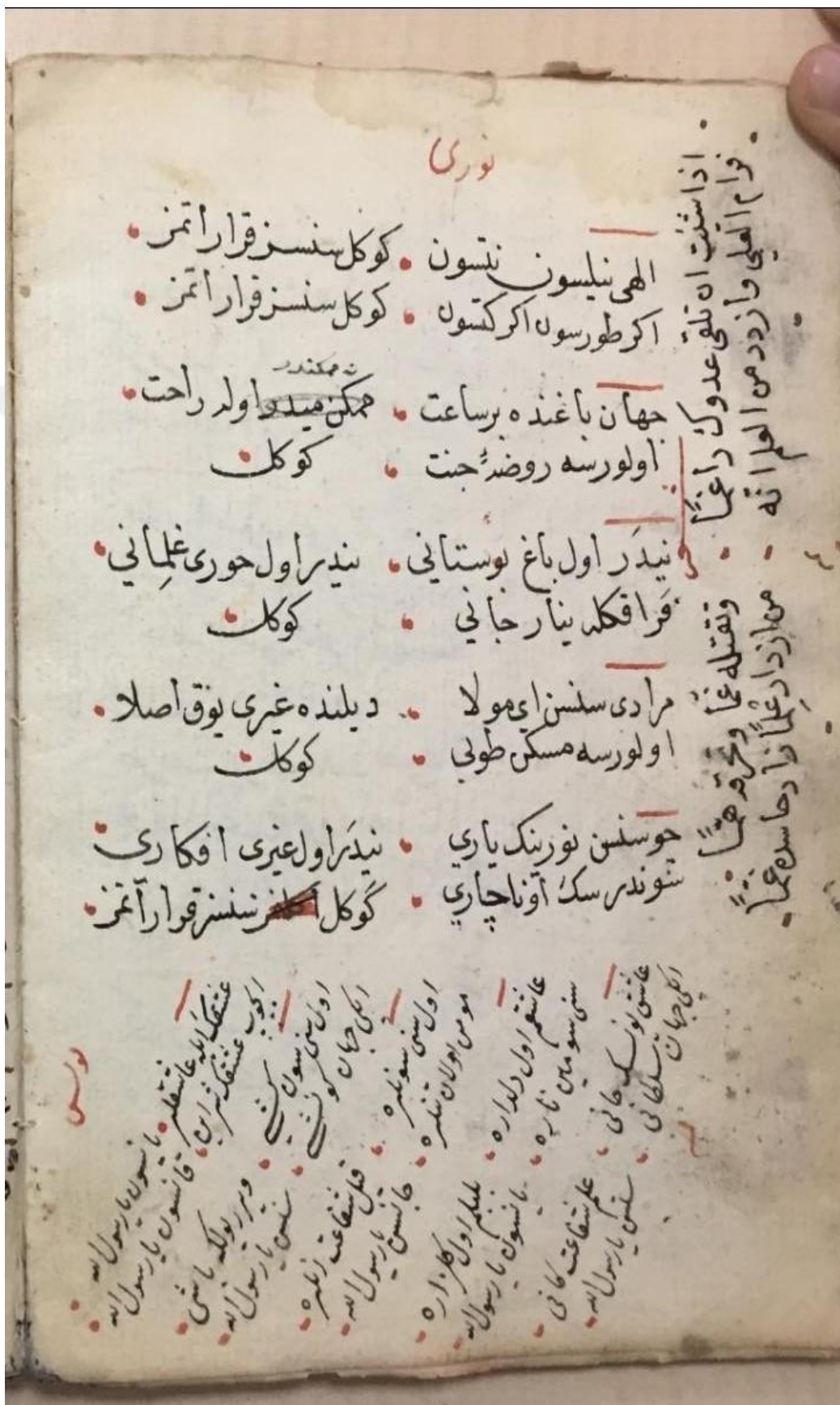
له ایلمس بوخه سناعت
بري يانله خماران له

جہنگل انت امر اسم شہنشاہت
بولو کہہ جان وروب اولدو ساعت

۱۰
 ۱۱
 ۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

أخذ اللواء المصطفى
الطف لنا وأعف عنا وأحسنا يا الله
لك الغر والعل لك اللطف والعطا

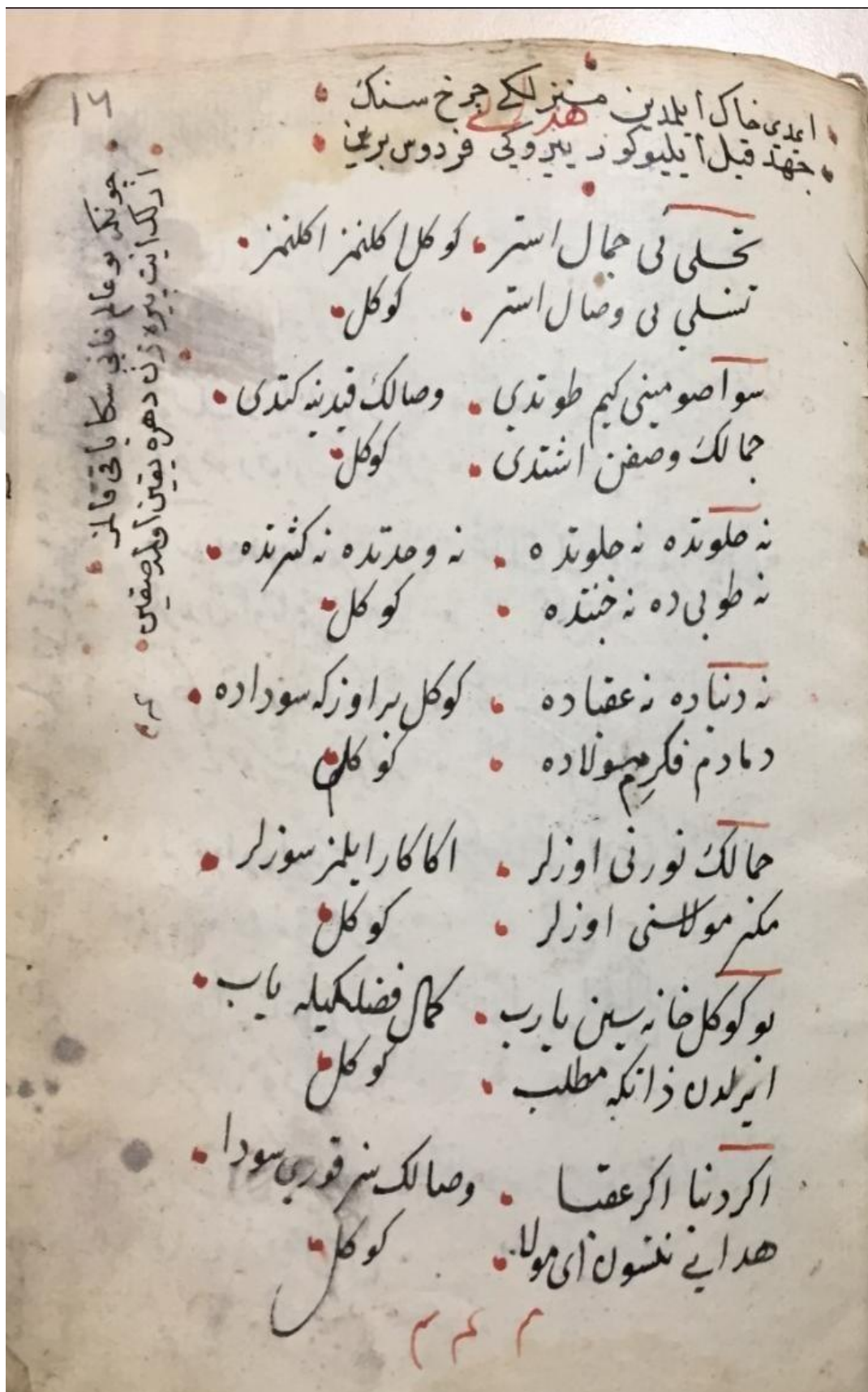
جہنگل انت امر اسم شہنشاہت
بولو کہہ جان وروب اولدو ساعت

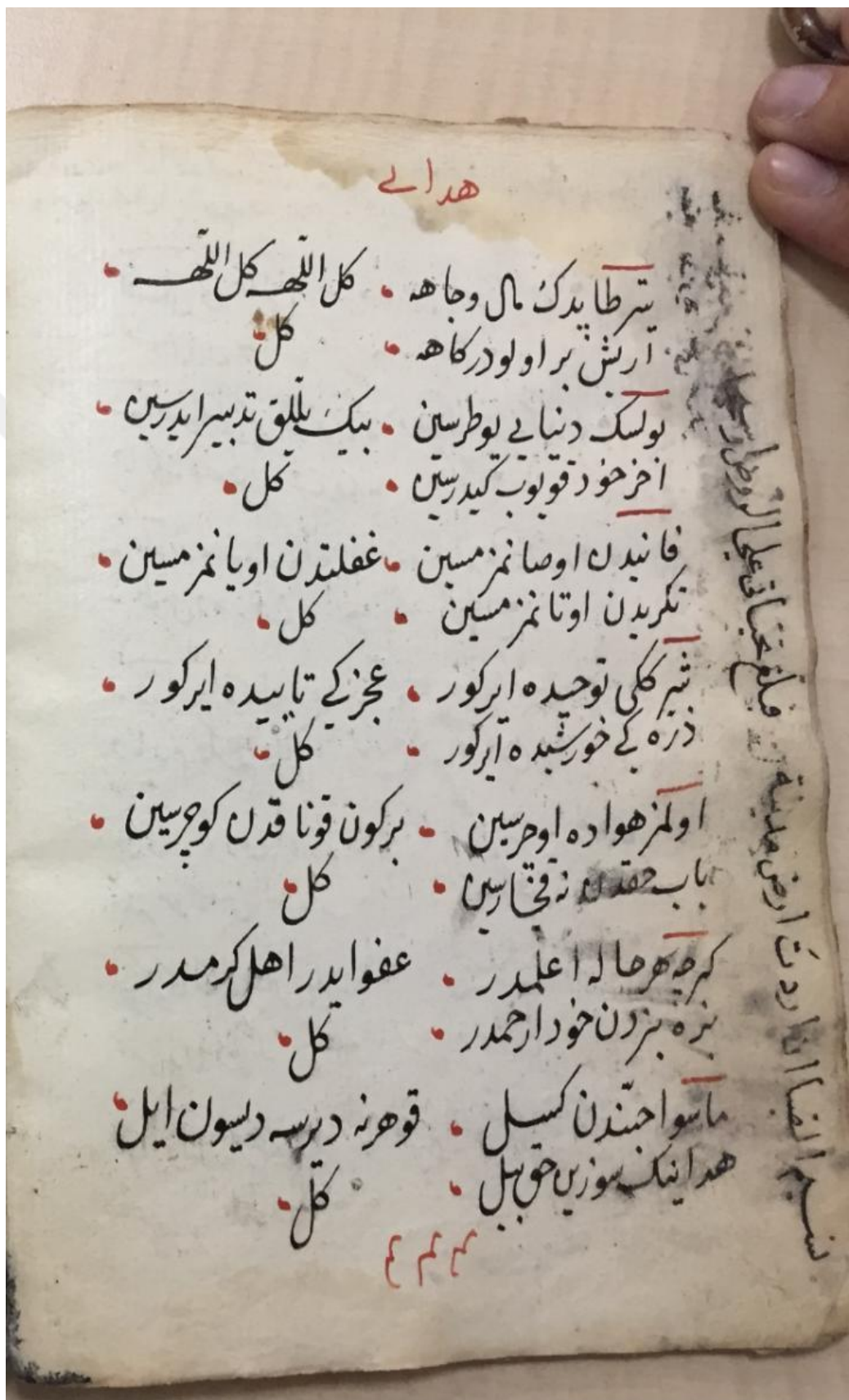

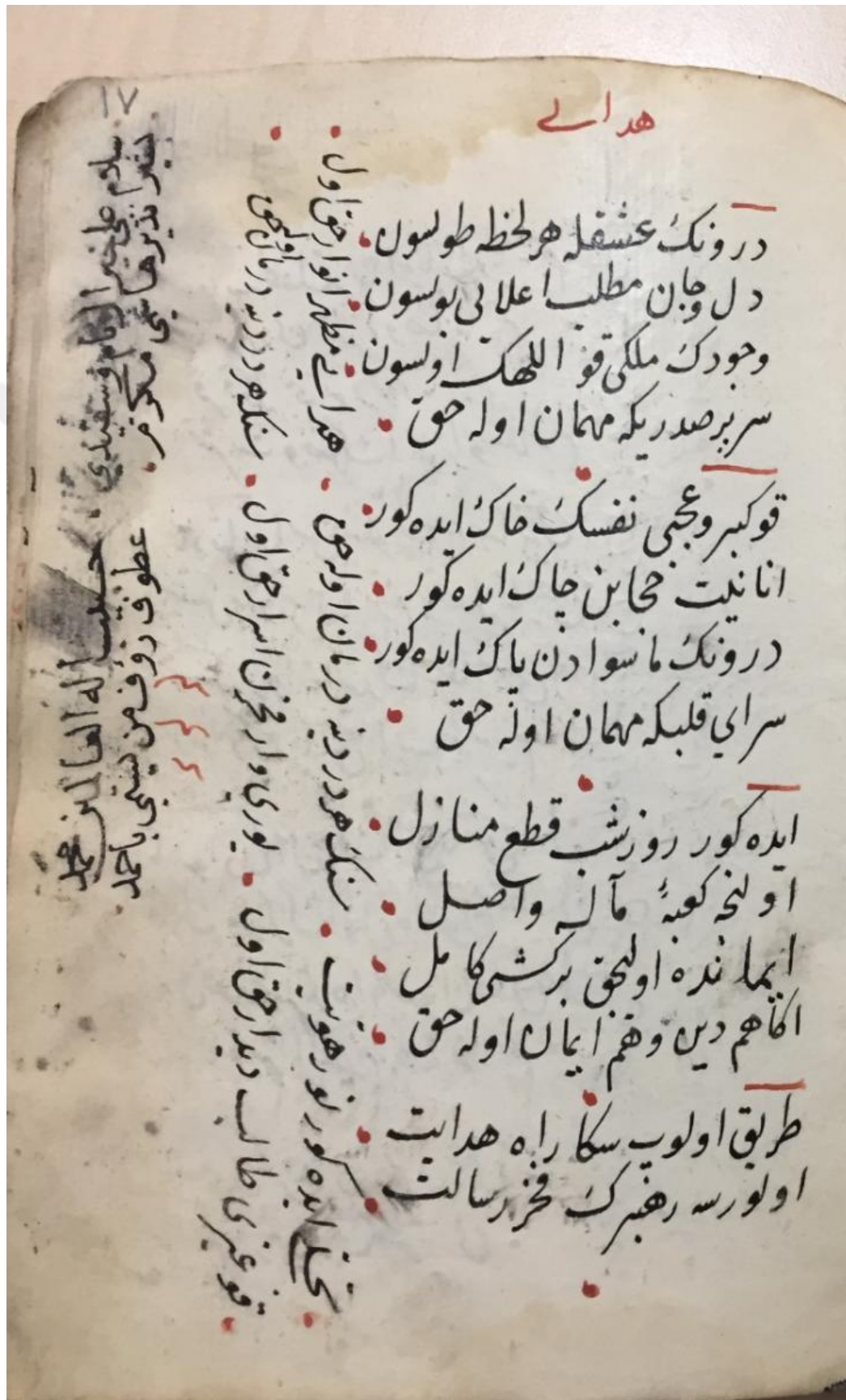
غافل اوله حاضر اولای طالبی . جا هل اوله عاقل اولای سا لکون .
 رهبر اوله سا که کر عون خدا . سوق ایدر بابی اله بی خدا .
 فتح اولوب بابی طریق مصطفی . کشف اولور سرتی رسول مرصی .
 عاقل اولدر حصه الدی قصه دین . جا هل اولدر خالی اولور غصه دین .
اله نعل
 قلم من عمر ایچره حقه لایق عمل . کجه کوند زورد ذکرم فکر تی طول امل .
 خلوتده مشتهای نفس فکر اتمک ایشم . جلوتده خود مساوی غیبت فکر وحیل .
 فکر دنیا ایلم غایت قویدر بو کوکل . طاعت اتمک قصد قلم بو قدر بندن کهل .
 کر صلوه کر صیام ایتمه ریاضه و سجده . قول فعلم هر ندم وار بر غرضه رطل .
 نفسه تابع اولوب اولر سمه عصیا ایشم . روز محشرده کلیه اعماله بندن اقل .
 نقد عمری معصیت یولنده هی قلم هیا . اولشم در هر عذاب شدته یارب محل .
 از روی نفسه شول دکلوسعی ند مکداش . کلدی عمر مرا خرا ولیدی بو قدر الله حاصل .
 انصافی معصیتلر بولشم بر حدی کم . بونجه مخلوق ایچره یارب بو قدر ناکه مثل .
 عدلک ایلی کر عذاب اتسک بکایوم الحرا . کر کوره حالم فرار ایدر یابندن هیل .
 فالشم یارب ضلالت ایچره هادی اولیکا . هر کیم سنده هدایت ابروی کا یوق و جل .

که ضیائی شمس خود ک' ابرمیه بن قلسم . ظلمتی عصبانده مانند اشتد درو حله .
 اولم فر تو مید یارب فیض فضلکده سنگ . نفس بدخویه معاصی کرو روی حد ذلک .
 خلق عالم فاعراولسه با مطیع اولسه قو . ذات پاکستند کلز نرآید یا خلک .
 هرکشتی که خیر کر شراستد راجع نفسنه . لبس لایقانه الوماسعی دیدک از ل .
 چونکه تعمیمی عطا ایدوب دیدک لانتظوا . آن حجتد مقرر بلکه حق ایرربلالت .
 رشتة رحمت عطا مومنینه پسدر . زمره مغفوردن اولمقدرر جایی بی بد .
 حرم وعاصیلر که جرم من قوعفو انلیوب . جنت دیدار ویرسک سا که کسده انمجدک .
 بحر رحمت فطره سی قرنند جمله محو ایدر . بومعاصینک کراولهر برسی بر جبل .
 با الهی سن خلوصایت بوسیله رنده گی . مکر و شطان هوای تفسدن قبل الاذل .
 لطف فضلکده خدا نا عارف ابتاسر ادک . فتح اوله لکتر عالم قلیه کورده سبک .

الفصل
 شوکم لذتی دنیایی جانندن اعتبار ایلر .
 مقرر بل اولر یارین نیرینی جمله نارا ایلر .
 شوکم طالابی حقد ر بو یولده واری ترک ایدوب .
 کجوب جمله لذایندن شداید اختیار ایلر .
 شوکم عشقه منکر در ایدر عشا قه طعن ایلر .
 اکوز اهدا کرمصوفی رایسن آشکارا ایلر .

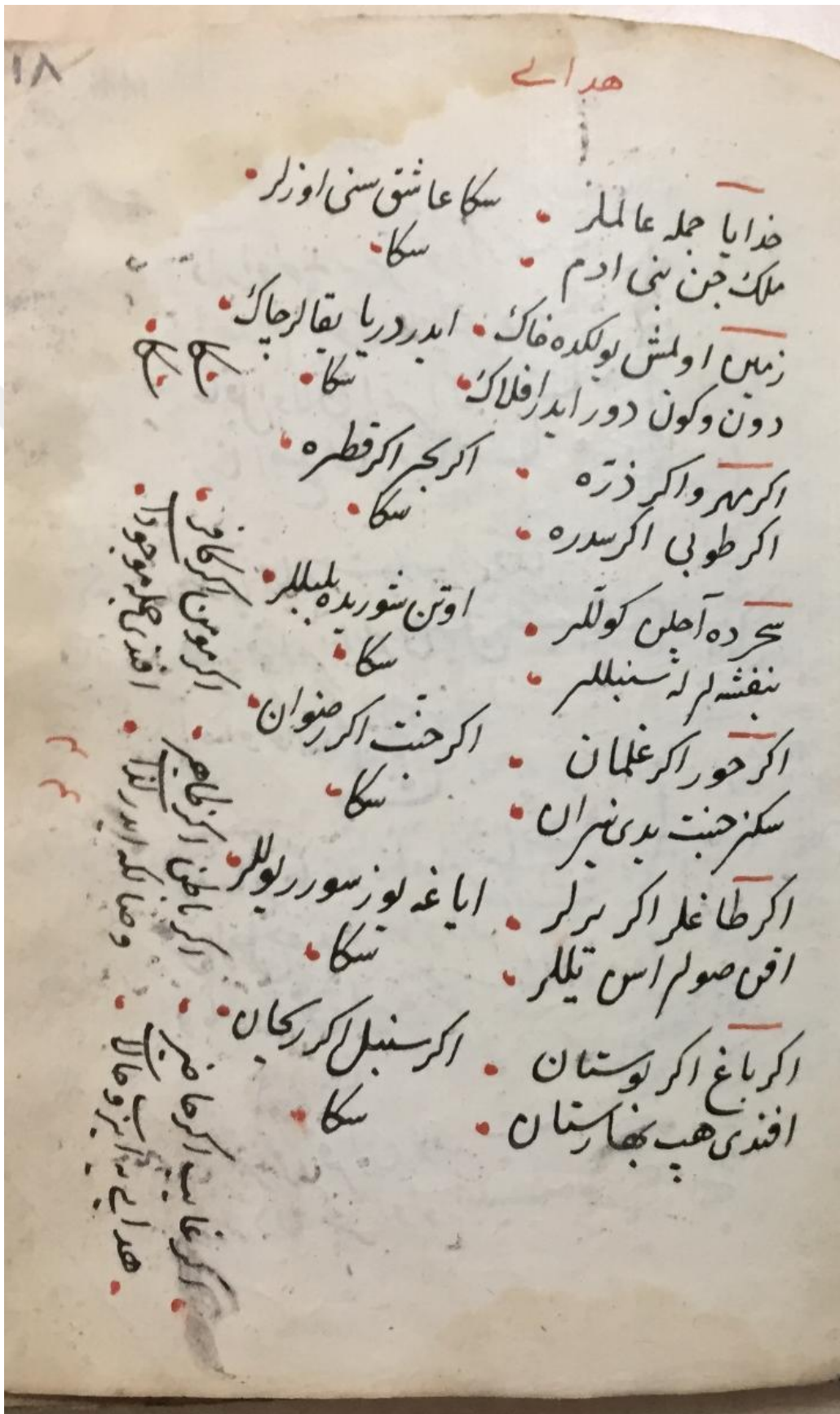

هد

فاب غفلت ن او بار او بانه يم
 ماسوادن جمله اوصانه يم
 فرقتك نيم بردوانه يم
 شربت و ضلک آيچو او صلانه يم
 بادشاها سن بلور سين صادقي
 شن بلور سين ترم وصله لايقي
 حسنك بروانه اتدك عاشقي
 گرم ادك يانق ايسه يانه يم
 ماسوادن ال حك اي عاشق كسل
 فكرك و ذكرك اول و تسون متصل
 اول قدر حسنه اولسون جان دل
 فنده باقرسم افندم صانه يم
 استيحه برفقري اول غني
 ايلر اشرار معارف مخزن

قومه يارب هدائي يارب
 كور و حديدان كور قانيم
 ظاهر كره براننا دانيم
 كرارت و اراديه برينه
 باطنم اتدي حقايق حرمي
 باقم نقصانك بكنون برينه

وحيث ان الله اتى على الضمير
 فاننا الى عيسى وانما الى عيسى
 صورت وكان الضمير في
 صاحب حق يحكم الله بديس
 دار اولو در بزه بود ارفا
 اخدام ايجون يانلش بونا
 عاقل اولان انما اكر اغنا
 ربا اصلح لنا اعمالنا
 كجدي ايام شباب ابردى
 هب قوامز ايلدى ميل نشب
 آه اوكونن كم ايره ولدانه نشب
 بوسا فرخانه ده اولم نشات
 حق اجل حقده بوردى لالت
 او ماروز حق ايدى محوسبات
 بى ايا ندم خست يانغيت
 قالمى اهل نوظل هرگز آج
 ربا اصلح لنا اعمالنا

اله

ای کوکل سن بوجها ندن وایکه هیچ اوسندک
 درلک غفلتده کجدي اولومکی صندک
 نیجه بر بوجهر کستاخ قانی الله قورقی
 بی حیا لک پیشک اولدی کسه دن اوتندک

هرکیجه سرخوش و غافل هر سرخر مجبور سن
 ای دروغا سن بو غفلت سو جسینه قندک
 چون تسکا اولدی صناعت بیک و ایچک حرام
 هیچ قناعت شربینه یار مغوفی بنمدک

باشکه اوش بخت دولت تاجی قاجن اورله
 نبلکه چون سن زهد خدمت فوشغن قوشندک
 چون تولد و زسرا و چرسن یولدن آرسک طاکدر
 اشل و کلاشی نیچون براولویه طندک

بو نیمه ماه و سال ایچنده حاصلک جرم کناه
 ندچا شندک کجدي عمرن بر عمل قازمندک
 دون کون هیچ صتار سن بو عمر سرمایه سن
 هی سنی الدادی دنیا صندکم الد نمدک

سن مکه کم نفسه اویدک خوروز انفا نندک
 رفس اهل سعادت زکات بویا نندک
 ای کوکل سن کی دلیسن کم هنوز اوصلفندک

عقله اوسیک طوره بیدک حقه قدر بر نندک
 هر زمانه فتن شقاوت اهلک هم زنجی سن
 نیجه کن اوردی صبحه سا که بوجرج فلک

موت بلی اسمزدن اوکدن تونه صونیدن یونب
 مسکنت طبرای ایمی عشق اودینه ینمدر
 توکال ایمی یی باری کارباندن قلسون
 چونکه سن غافل یا ترسن او بقوده اویندر
الم
 در نما نفسمزا اولدی هلامی
 حلالت طالتورق بیر زهرامی
 شو قوش کی دوشور داند اوزره
 کوز قمازیر اسنده کی دایمی
 کشتی بر شمه سر مطلق حلالی
 بولیا زکنت روم شایمی
 چو سچمزا عقل عالم کشتیلر
 نیجه فرق الیسونه جا هل یه عامی
 نیمه از ماسین اومسکین جماعت
 چوطشه کوره لر بولدن امانی
 او زنده دینم غیری یانکته
 کمال اتی ضعیف اشق کلومی
 کدم قیل بیره ای فلاح زاتی
 بولندن نصیب ایتیه کلامی
 هم

مهدی سلطان احمد خان الهی

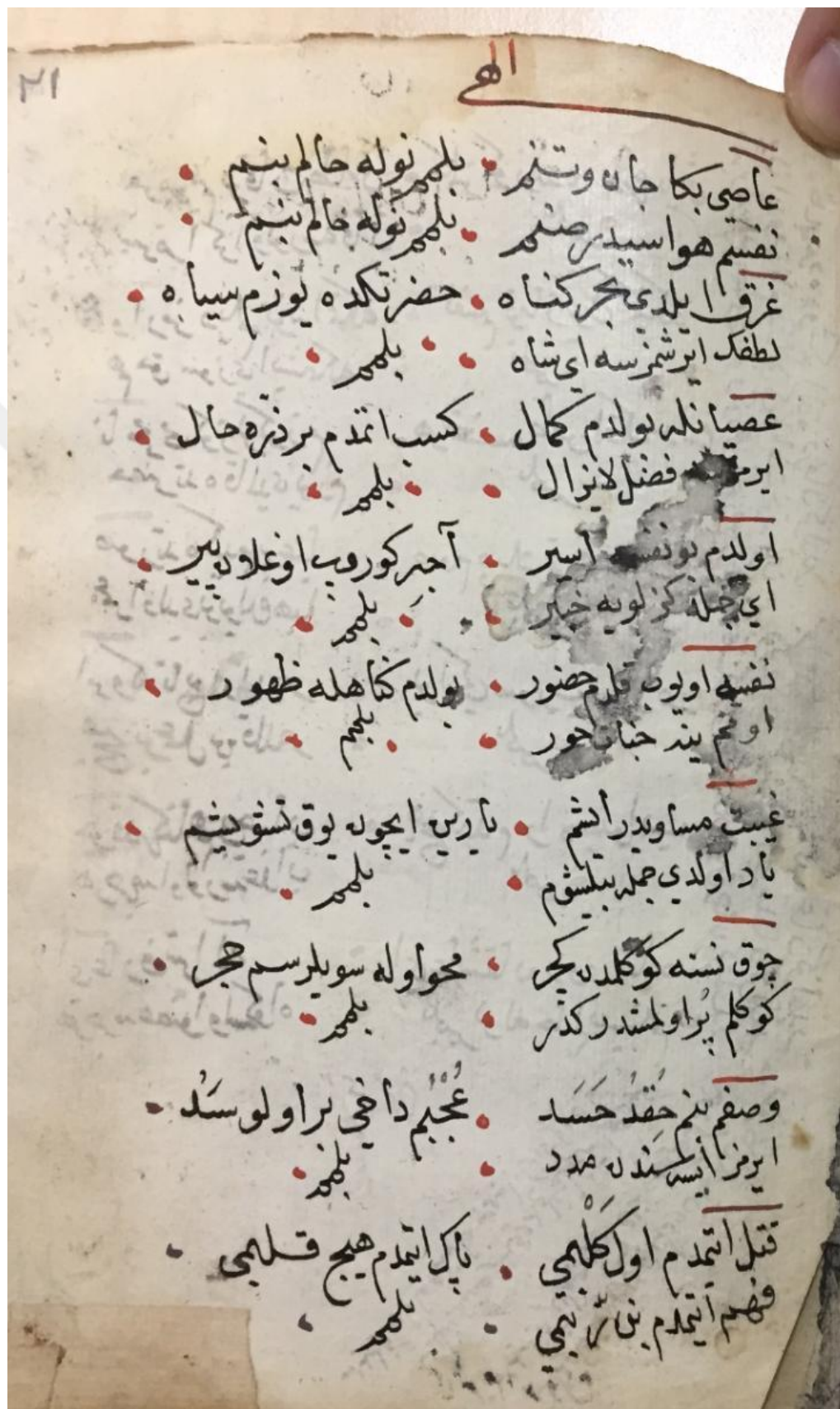
عارف اول مرشد ایر ذاتکی عرفان آیده کور •
 باش قویوب اشکنه جانکی قربان آیده کور •
 قطره سین بجره آبرش کندوی عمان آیده کور •
 قول یکن وار اوزوی عالمه سلطان آیده کور •
 غافل اولمه کوزک آج سن سنی انسان آیده کور •
 همد اهل دل اولوب تنکی جان آیده کور •

اینیا کندی اینین اوزلبو درگاه اولاش •
 اولیا زمره سی سرچشمه اولون شاه اولاش •
 من عرف سترنی دوی عارف بالله اولاش •
 نفسکی اکلہ محقق اولوب الله اولاش •
 غافل •

سن سنی صنیه طی عالم کبراسین سن •
 دنیه ده اشرف اولون مظهر اسماسین سن •
 معینه ادب مسک عرش مقلا سین سن •
 کجه کولک نکی وار جمله دن اعلا سین سن •
 غافل •

حمد و شکر الیه خدایه و برین نعمه بق •
 سنی تکریم ایدون الله و کفره بق

غافل

ما دبر ابراهيم للقاء خليل بن احمد
 اخذ العلم خدمة المستفيد • وادى درسه بفعل حميد •
 واذا ما حفظت شيئاً أعده • ثم أكدته غائتة التاكيد •
 ثم علقه كي تعود اليه • والى درسه على النابتيد •
 فاذا ما أمنت منه فواتاً • فانتدب لعدك لشيء جديد •
 مع تكرار ما تقدم منه • واقتناء لسان هذا المرند •
 ذاكر الناس بالعلوم للتحبي • لا تكن من اولي التمي بعبيد •
 ان كمت العلوم انست • حتى لا ترى غير جاهل وبليد •
 ثم الجمت في القيامة نارا • وتلحيت في العذاب الشديد •
 شيخ الاسلام • من تليم تعلم • مشغول املين
 اذ العلم اعلى رتبة في المراتب • ومن دونه غر العلي في المواكب •
 فذو العلم يبقى غزوة متضاغفا • وذو الجهل بعد الموت تحت النيارب •
 فهمها لا يبرجوا مداً من ارتقى • رقي ولي الملك والى الكنايب •
 ساء على عليكم بعض ما فيه فاسموا • فبي حصر عن ذكر كل المناقب •
 هو النور كل النور هدي عن العي • وذو الجهل من الدهر بين الغياهب •
 هو الذروة الشما يخفى من التما • اليها ويمشي آمناً في النوايب •
 به ينتجى والناس في غفلاتهم • به يرتجى والروح بين التراب •
 به ينشفع الانسا من راح عاصفا • الى درك النيران شر العواقب •
 فمن راحه رام المارب كلها • وخازه قد خاز كل المطالب •
 هو المنصب الكلي يا صاحبا لحي • اذا نلت هون بفوت المناصب •
 فان فاتك الدنيا وطيب نعيمها • فغض فان العلم خير المواهب •

نسی توکل

بلیلم کشتنده بن کلزاره یوقدر منتم
دوستلر منت خدایه خاره یوقدر منتم

جان و دیلر و بر مشم دلبر خیا لک خطنه
چون میسر قلای حق دلداره یوقدر منتم

نکری خفیجونه بکم باش اکروز نامرده کم
بن بکایا راوشتم اغیاره یوقدر منتم

بنده بند اولشتم زنجیر زلفک بندینه
منصورم میدانه کلام داره یوقدر منتم

واحد اولدم یار یله یارم بوکون منت حق
ای نسیمی ذروجه اغیاره یوقدر منتم

سم

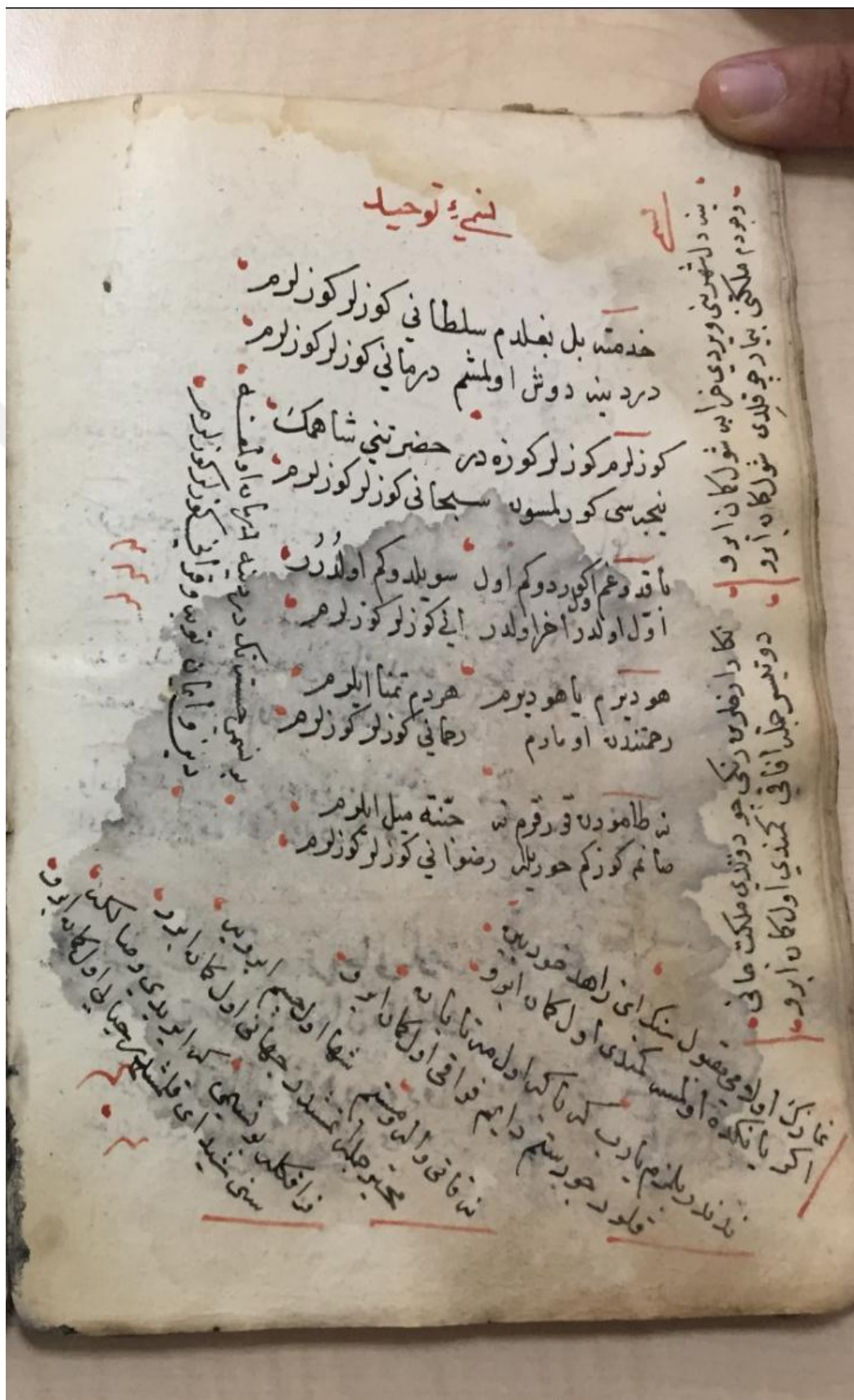
دلبران سندن آیر و عمر و جانی نیلرم

تاج و تخت ملک مالی خان مانی نیلرم

استرم وصل حالک تا قلم درده دوا

چون سنک بیمارکم اوز که تناری نیلرم

بنک یارده آیر و دوشدم بوجهانی نیلرم
چون مرادم حاصل اولم زده جانی نیلرم
شده قیفا نایبی یارده قیفا نیلرم
ای سلاطین بر یار یله خوشد جهان
چوق دعا لر قلتم بن خالک درگاهنه
دلبر ایدر ای نسیمی صبر قبل اندر فغان

نقش

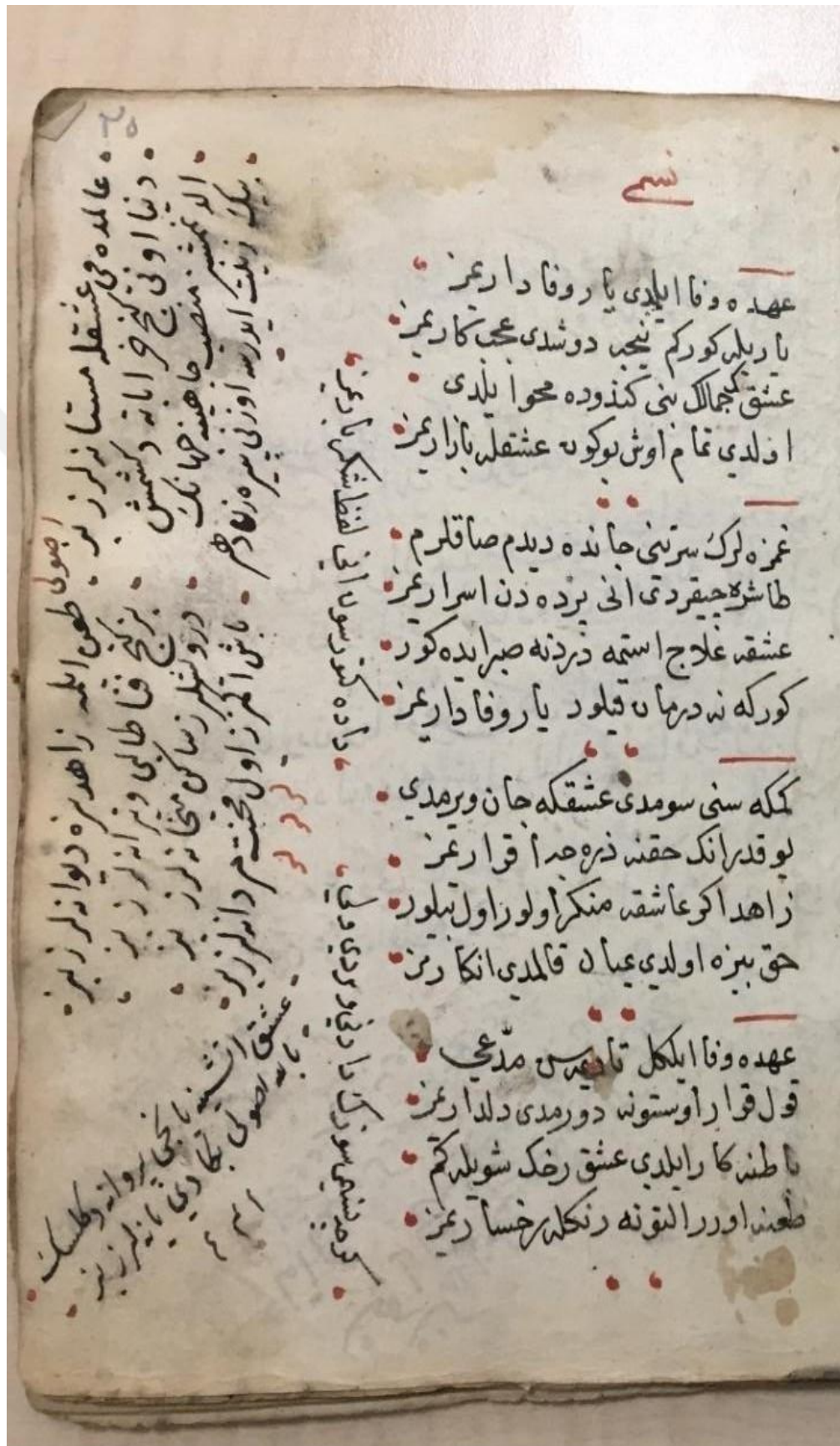
فرقتک درخندان ای جان یورکم قان اولدی کل
 کوزلوم یا شی جها فی دوتدی طوفان اولدی کل
 جانک وصلکله حقه انصای وارا یکت
 دولتم وصلدن ابرو دوشدی هجران اولدی کل

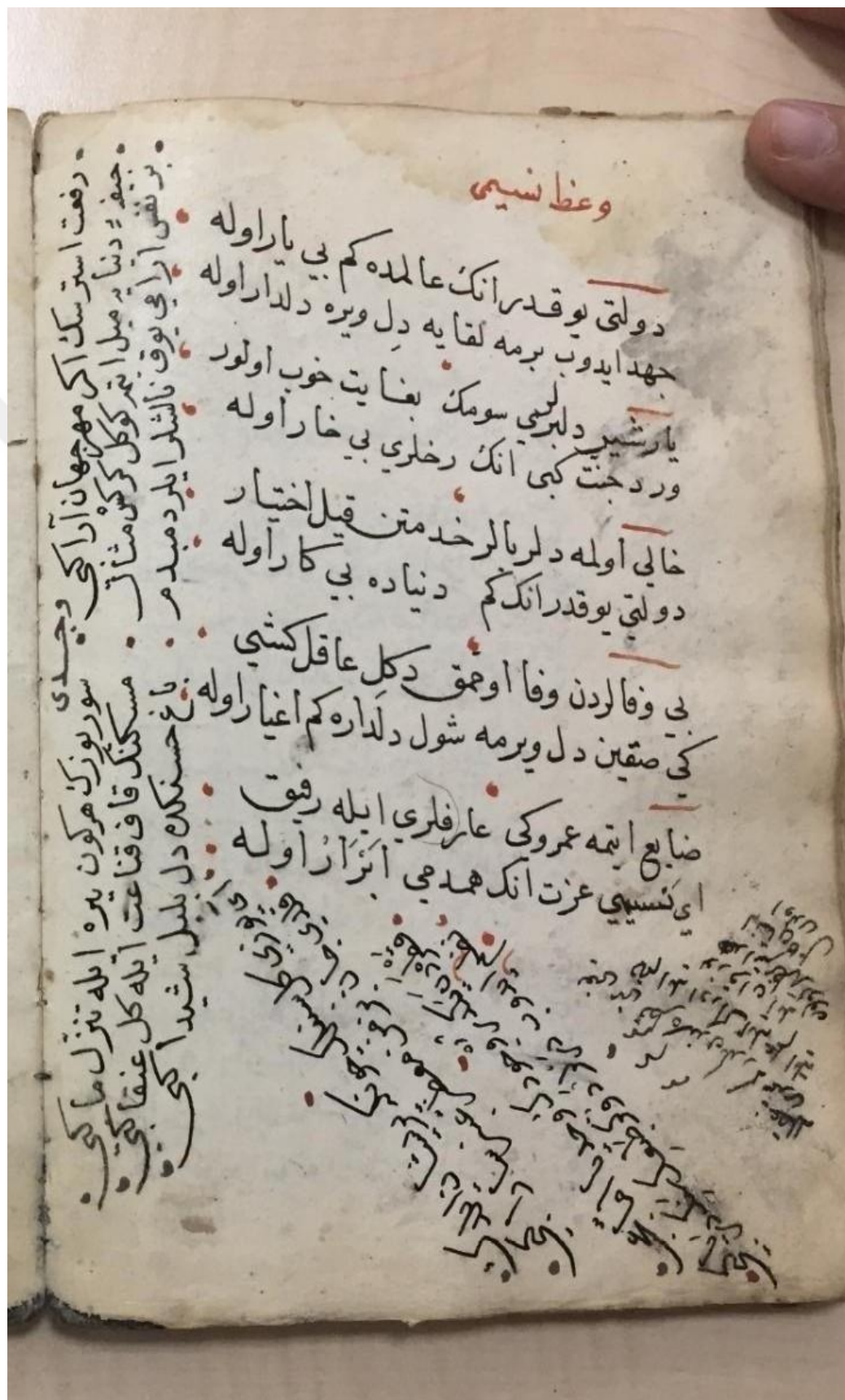
چکدی مسکین زلفکی آلوب المدن روزکار
 شول سبدن کولکومک خالی پریشان اولدی کل
 سندن ابرو دوشد وکم اغور احر دی بکا
 دولتک تر یا کرفتی وقت احسان اولدی کل

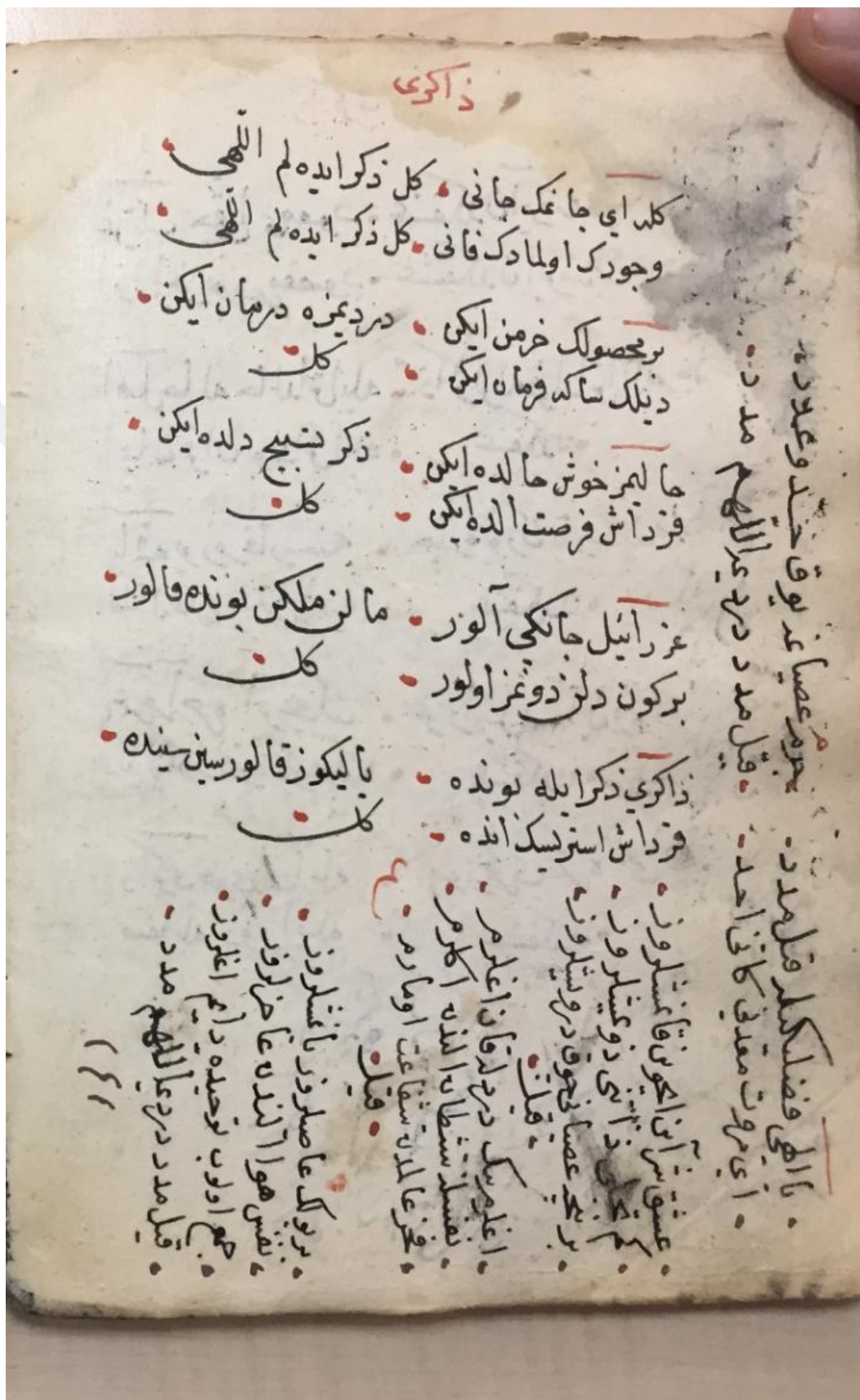
حضرا کر ظلمده استر چشمه حیوانی
 صوصامش مشتاقه لعلک اب حیوان اولدی کل
 کر چه خند اندر فرخدن اغزی اچلش کولک
 غند لبیک کوزلری کورکم نه کریان اولدی کل

فوتک شول درد ایش جانده هرگز کیمکم
 دوشدی فکرینا بودردین غفلت ابراه اولدی کل
 کر چیدند صور تک غایبدرای حور حنان
 صنمکم کوزده خیالک نقش پنهان اولدی کل

اولدینده جان زنجیر و زندان اولدی کل
 بارجه راعش شمسیدر ادا کر اکا

۲۷
 نه عجب الحق اولور بوفلک بد آیین
 طوقور آهینه دایم ایدر اول زار خیزین
 کیمی کاه و صلیله برکون ایدر شاد و خندان
 فرقت ایله ییجه یلار ایدر انی غمگین
 بر زمان شویله کولر نوز و که صا نرسین کیم
 ارنق اولمز غمده یله جینک بر حین
 برکون اما نینه بر اوت بر اغور جانکه کیم
 بیدی در یایی اقلسک انی اینتر لستکین
 بر توی نورینه کوند زکیور رجامه دذر
 تشب غمه سنی قور بر قره شال ایله هین
 سن صا نرسین که سکا حاه ایله مالک ایله
 خبرک یوق سنی اول چاهه صا لرای مسکین
 الک آلوی طوقالم شمدی جقاردی عرشه
 بر زمان اولاکه ایدک یروکی زیر زمین
 اعدی خاک ایله دین منزلی حق سنک
 جهد قیل ایلیو کور بیروکی فردوس برین
 چونکه بو عالم فانی سکا باقی قالمر
 ارک ایت پیره زنی دهره یقین اولمه صق

ای کیم وز سبیله لرا و جی عوی اولور
 ای کیم وز سبیله لرا و جی عوی اولور
 ای کیم وز سبیله لرا و جی عوی اولور
 ای کیم وز سبیله لرا و جی عوی اولور

ابیات الهستی

خداوند آکنه کارم • که نفس الذن او کارم •
 ضعیفم عاجز زارم • نه قیلم چاره ناچارم •
 دو کلی معصیت بند • بر قشدر بنی بند •
 که نفسه اولشتم بند • زیون اولدم گرفتارم •
 سوزم قاره اوزوم معیوب • سوزم هرزه کوزوم محجوب •
 آلمتمی دیلم مکذوب • همان بریاغ تار مارم •
 بولوم اوزاق ازو غم بوق • بیایم بوق یزوغم بوق •
 که قدمدن بومر ارتوق • عجب بن نیجه بول وازم •
 به صحبت صالحم ذاکر • به خلوت طالحم فاجر •
 به صورت عابد مرشاکر • به سیرت دیومکارم •
 همیشه حاصلم عصیان • المله ضربله طفیان •
 دایم غیبت و لهتان • قتی تمامر وغدا رزم •
 اگر چه اخروی آید • بنم کسلون دل خسته •
 ولیکن دنیوی آید • قتی جست هم عیارم •
 حجامم جود خواب اولدی • و مفتونم سراب اولدی •
 بقا ملکم خرایا اولدی • فنا ملکم معیارم •

بکار و نفس آمارم •
 کرم و صیدم علم •
 کرم و آزار نه جودم •
 کرم و آزار نه جودم •

بنم محروم محروم قول . که خیرم از شرم خود بول .
 نه باشد شرا باشد مشغول . ولی خیر باشد بیکارم .
 انجم قلب و طاشم صافی . اینم مهمل ادم صوفی .
 بنم اول عاصی و جانی . که هر دم بولد از ارم .
 که بر سالوس بر زرقم . را در یاسنه غرقم .
 رسالم صورتم خرقم . کورن صانور که دیندارم .
 شریعت بلدن محکم . حقیقتدن اورورم دم .
 قوری لاف اورورم دم . که بن دانای اسرارم .
 بنی بو خلق ابو صانور . یلون دعوامه اینا نور .
 نه بلسون زرقة الدانور . که بر عیار و طرارم .
 نیمه قلم قر و دعوی . که یوق دعومده بر معنی .
 کرامت سوبلرم لعلانی . که معنیدن خبر دارم .
 الهی جرمی بلد م . قو که یلوار ی کلدم .
 مقرر هر نه کم قلدم . که جرمه اهل آقرارم .
 اگر فضل ایلیه خالق . اولورم رحمتی یوق .
 اگر عدل ایلیه رازق . طوبی سکی سزاوارم .

٢٢

٣٢٢٦٧٠

٣٢٢٦٧٠

ا	ب	ت	ث	ج	ح
٤٨٨٧٢	١١٤١٨	١٠١٧٧	١٢٧٠	٣٢٧٣	٣٩٩٢
خ	د	ذ	ر	ز	س
٢٤١٦	٥٦٤٢	٤٦٩٦	١١٧٩٢	١٥٩٠	٥٨٧١
ش	ص	ض	ط	ظ	ع
٢٢٥٩	٢٠١٣	١٧٠٧	١٢٧٤	١٤٢	٩٢٢٠
غ	ف	ق	ك	ل	م
٢٢٠١	١٤٩٩	٦٨١٣	٩٥٠٠	٣٠٤٣٢	١٦١٣٥
ن	و	هـ	لا	ي	
٢٦٥٩٠	٢٥٥٣٦	٧٠٧٠	٤٧١٩	٢٥٩١٩	
وايات القرآن	كلمات القرآن				
٦٨٦٦	٧٧٤٣٧				
جزء	حزب	عشر			
٣٠	١٢٠	٤٨٠			

ذاکری

غافل بر کون اولورسم . عجب نوله حالم بنم .
 ابتد کرمی بو لورسم لمی عجب نوله حالم بنم .

صو کدم توفیقک ابرمزه . ذکرک دیله کلرزه .
 سندن هدایت اولمزه لمی عجب

هرم عصیان ایشم بوند . هیچ بر عمل بو قدر بند .
 واروب اول قرا کوشیده لمی عجب

یارین خلایق دریله . محشر برینه وار یله .
 عاصیلراوده سور یله لمی عجب

یا الهی سندن مدد . احسانک بو قدر عدد .
 امنم دیمزه احمد لمی عجب

حق با که سوال اندر . عقلم باشدن کیدر سه .
 قولوم بنچو ابتد کدیر لمی عجب

ذاکری سن نو ویرانی . ایدم لکم صاندک آنی .
 هیچ دیمدک محشر کوتانی . عجب نوله حالم بنم .

بسم الله الرحمن الرحیم
 یا محمدی یا محمدی
 یا محمدی یا محمدی

رسید ایدر او دهر درده دره . حقه نصیب ابرمزه اریلر .
 کوکله یا سکر سلک درلر . اکر حق سندن بولم دیلر .
 عالم عزت کو زیلر یا قنر . جراحی نور مولد نه تا قنر .
 الداندکی صفیه بو کائنات . بیخ اع و قواد به باق نور قنات .
 رسید ایدر او دهر درده دره . اکر حق سندن بولم دیلر .
 کوکله یا سکر سلک درلر . اکر حق سندن بولم دیلر .
 عالم عزت کو زیلر یا قنر . جراحی نور مولد نه تا قنر .
 الداندکی صفیه بو کائنات . بیخ اع و قواد به باق نور قنات .
 رسید ایدر او دهر درده دره . اکر حق سندن بولم دیلر .
 کوکله یا سکر سلک درلر . اکر حق سندن بولم دیلر .
 عالم عزت کو زیلر یا قنر . جراحی نور مولد نه تا قنر .
 الداندکی صفیه بو کائنات . بیخ اع و قواد به باق نور قنات .

داکوی

فلک بزی شول غوبته • صالدي المده نه کلور •
 دونه دونه جوق جفالو • قلدي المده نه کلور •
 فلک ابردي يارمي • آرتردي آه زارمي •
 ديلم ديلم جينگري • دلدي المده نه کلور •
 فلک ابردي المده • شاشردی کلی بيلدن •
 غايت تورتاردم اولومده • کلدي المده نه کلور •
 فلک فان اندی کوزوی • طبر اغد قودير نوزومي •
 ناکهان کورپه نوزوی • الدي المده نه کلور •
 کوسوی دوکدم طاشله • اريدی باغرم باشله •
 کوزلوم فانیلی باشله • طولدي المده نه کلور •
 ذاکوي ايله زاري • شکر قيل حقه يلاري •
 اجلش غم بهاري • صولدي المده نه کلور •
 معارف کللری اولسون **مهم** کرده باد لطفکله
 بنم بو قلب مخروم کرم قيل به کلستان ايت
 کز بر آن ايلوب دایم بنی جهان ناکسدن
 قریب زمره غرقان بعید شخص نادان ايت

فلک بزی شول غوبته • صالدي المده نه کلور •
 دونه دونه جوق جفالو • قلدي المده نه کلور •
 فلک ابردي يارمي • آرتردي آه زارمي •
 ديلم ديلم جينگري • دلدي المده نه کلور •
 فلک ابردي المده • شاشردی کلی بيلدن •
 غايت تورتاردم اولومده • کلدي المده نه کلور •
 فلک فان اندی کوزوی • طبر اغد قودير نوزومي •
 ناکهان کورپه نوزوی • الدي المده نه کلور •
 کوسوی دوکدم طاشله • اريدی باغرم باشله •
 کوزلوم فانیلی باشله • طولدي المده نه کلور •
 ذاکوي ايله زاري • شکر قيل حقه يلاري •
 اجلش غم بهاري • صولدي المده نه کلور •
 معارف کللری اولسون **مهم** کرده باد لطفکله
 بنم بو قلب مخروم کرم قيل به کلستان ايت
 کز بر آن ايلوب دایم بنی جهان ناکسدن
 قریب زمره غرقان بعید شخص نادان ايت

وعظ انسی

کچه عیندن نکارا صورتک پنهان دکل
 فرقتدن یاندي بغرم وصلکه هیان دکل
 ای کوکل نادان قتده زارکی فاش ایله
 اهل عرفاند ربورازک محرمی نادان دکل
 جهلکی رفع ایله ای زاهد الهی طانی کم
 خهل آیمش جهل اولمضدر قاتل درمان دکل
 حق سورجوبی نه معیندن بن آنی سومیر
 سومیم شول نشنه یم دیدی انسان دکل
 صورت عشق کسه نک کم قلیدی کوکلده کار
 شول کورن جسمنده کی معینده جان درمان دکل
 کچه آسان صابورای جان عشق کی هر بی خبر
 ککه شول دریا نه دوشدی بلدیم آسان دکل
 آرزومند اولدی اویارک وصلنه کوکل مدام
 بو بروغی تقدیره کچن حکمه فرمان دکل
 خضر یله عیسی نکارا بولدی وصلندن حیات
 اهلکی کدرین مرچشمه حیوان دکل

سن وفالوسن وفاقل کم جفا چندان دکل

کچه کلدی وفادن سندن ای دلبر جفا

ای کوکل دارالسلام ده دنیا نک لذت بی
صنمه کم اول بی ثباتک دوری جاودان دکل
 نفسی اولد مین کر فریدون دهر ایسه
 قومه ادین پهلوان اول رستم دستان دکل

عشقیله میدانه حکم ارکر کدر کم کیره
 هر هنر سز همت سنسنگ بری میدان دکل
 ای که سلطان اولوق استرسک فقیر اول کم یقین
 هر که سلطان اولدی درویش اولدی سلطان دکل

طومه شیطان رحیمک قولینی رحمانه اوی
 کم اولان شیطان تابع صنمه کم شیطان دکل
 ای دین یا که که مردم باقه حوتک یوزینه
 عاشقک آخر کوزی وار اولقدر نادان دکل

عقل و جانی یوقدر اول بی معرفت حیوانده کم
 حو بلرک عشقکه دایم و اله و حیران دکل
 ای نسیمی چون یقین ایمانش ایمان یقین
 هر شهادت کم یقیندن طشره در ایمان دکل

مهم کم

نصیحت تنبیه نوحی

• بوعشق مجازک عمر هجر آنته لعنت • دنیا ده وعقباده کی خسر آنته لعنت •
 • آریا بغمک نالش و افغانته لعنت • دلبر لرینک وعدۀ احسانته لعنت •
 • یوق یرره اندک لری پیا آنته لعنت • اول طایفه نک کرچک و بالانته لعنت •
 • باشند بونی ایجاد اید نک جانت لهنت • اجدادین و اصلین ارکانته لعنت •

• ایل یاری چکر سینه یه سن عاشق دیدار • سن کریم زار ایلده سنند او پیرار •
 • سن عرض نیاز آتک ایدر نازی تکرار • سن ایلر یکن جسمی بولنده کهر بار •
 • سن اولش یکن نقد وجود کله خریدار • ایل مایل اولور وصلنه بی درهم و دینار •
 • بوضعتی ایجاد اید نک جانت لهنت • اجدادین و اصلین ارکانته لعنت •

• ایرمز آناغن اویمکه بر عاشق حزون • آلر سر زلفن ایرش اهرمن دوش •
 • سن ایلد کرک ناتله کی یی یاشکی میگون • عشاق جفا غیره وفا بونلره قانوت •
 • کل اولمه صقین آدم ایسک بونلره مقنوت • محرم لری هر مبتدل و ناکس و ملعون •
 • باشند بونی ایجاد اید نک جانت لهنت • اجدادین و اصلین ارکانته لعنت •

• ای دلبره عاشق کچه نک ایل و نادان • اولدرسه زهر سنی تیغ عمر هجران •
 • سن طالب و واعب اکا سندن او کریان • اولمست قنافل سن اکا و ال و حیران •
 • انصاف زهی چهل وزهی نکبت و خسران • هپ اولدی بوکا رغبت ایدن صکره پشیمان •
 • باشند بونی ایجاد اید نک جانت لهنت • اجدادین و اصلین ارکانته لعنت •

۳۳

- یک حیف بر مرکب و کز رنج و غایب • هر سعی و بلیغ ایندو کز کندی هیا به
 • نوغیدن اینر ششون بو نصیحت طرفایب • دل و بر میله هر صنم ماه لستایه
 • دست اور میله لر عقلی اولنلر بولایب • امین دید لر حاضر اولنلر بولایب
 • بو صنعتی ایجاد ایله نکه ما ننه لغت
 • اخدا دینه و اصلنه ارکان ننه لغت

م م م

علم حکمت جنانی

- خلقک نجح حکمت اولور عقیده حللی • هر حال مناسب کورینور جمله محلی
 • ایله کسی فکر ترقی و تعللی • کلش کینه عالم سفلیده نسلی
 • خلق جهان عالمه قلده تحلی • هر شیء بر حاله قلش متسلی
 • کیمش کسی جامه زر رفعت و زرا اندود • پستغنی کیمش کیمش کیمش کیمش
 • خرمانله در کیمش کیمش و اصل مقصود • حکمت بولکه هر کیمش کیمش کیمش
 • خلق جهان عالمه قلده تحلی • هر شیء بر حاله قلش متسلی
 • اولش کیمش کیمش کیمش کیمش • غوغایی اولور درد و بلا و متقاضی
 • صور سکینه احوالنی مستقبل و ماضی • هر بر سعی حاله اولور شاکر و راضی
 • خلق جهان عالمه قلده تحلی • هر شیء بر حاله قلش متسلی

اولش کسی جمله جهان ملکین سلطان^ن باشد غم طنطنه شوک دیوان
 اما کینگ قدرتی یوق مفلس دوران هریرسی ما لبحر نیرم و خندان
 خلاق جهان عالمه قلاده بجلی هرشی بر رحا الله قلش مستلی

ارباب غنادولت و اقباله مغرور اصحاب هنر فضل و کماله مسرور
 زخاذه جنائی حرم خستله حور عشا فرصدای نی و آواز طنبور
 خلاق جهان عالمه قلاده بجلی هرشی بر رحا الله قلش مستلی

طاغرد ولدی تنم وصلته امکانم یوق
 قالدیم آقده قرا با شومه دره نام یوق
 بنی ناچار ایدوبن کدی رقیله نکار
 هی مدد کوینی سیر ایلکه جانم یوق

اغلو غم بود در کلش عالمه تنم
 کوکلی اکلینه بر کل خندانم یوق
 عاشق اولناری قول الوعد قول اتمیج
 بنده بلد مکه او بکراده کبی خانم یوق

بکا بیرام برینی آکه صقین ای حی
 نکا صا لطفه بر سر و خراما نم یوق

هر کیم کیم جانسه دوستی بکوه سودای هو . دوتدی قلی خانسی بر لغره غوغای هو .
 انده هوزرات جسمی بولدی هوده لذی . جسم و حائن قلدی غرق اول ارا ده دیر یا هو .
 هودید و کی اشتد راول دمدله جمل کائنات . نیم طوغت سدر هو کور هو طایغی و صحرای هو .
 برقرار ایدوب بری افلاکی ایدله بی قرار . سر هو در آکلا کسه همت علیای هو .
 ذکر هودنه فارغ اوله بر دم ای هو عاری . منزل ایدر عارفه جوله جنت الماوی هو .
 عاشق هونک دمدله فکری ذکر ی هو دره . جاننه قلشد ر راول مقصد الوضای هو .
 سر هودنه کشف اولور اثمار اسباب حلا . دیدی عارفه فلر انکونه سر هر اسباب هو .
 امتد اسبک کر جمل حضرتنه هودیدوب . و بر صلوات جاننه دوسون زبر و بالایی هو .
 های هودنه ای مدرس حصده راول کل نکه . آله هو کور مک دبلر سک آخ کو زک جون های هو .

نر خندان غوره هر کر عوض حاجات ایتمرز .
 قاضی الحاجات ندن غوره مناجات ایتمرز .

بر عبا جسدر بره فخر بلبایی نیلورز .
 غار فر اهل دبلر بر میل دارات ایتمرز .

لازم
 ۲۹۱۷ ۹۳
 ۸۵۰۰۰۰۰۰
 ۳

نمان

حبه دستاری نلر عاشق دیوانه لر
 تنگه کاهی در بولدرک کوشه ویرانه لر
 مست لا یعقل عجبی ولسه لرتا حشر درک
 ساقی باقی الذن ایچدیله پیمانه لر
 کورسه لره قنده شمع جان آترووانه لر
 حاشالله غمیه نیما عیجه پروانه لر
 صاعده ترک جان ایچوه دنا ده عاشق غمیه
 جان ویرر جان ویرمکه هرقنده سه مشانه لر
 اوله وصلکده نهانی دلیک نومیدنه
 کم ایشتی تا حضرت اوله عاقبت بیگانه لر
 حیرت م م م
 اولسه فرقه فرق اتیز وصالک قیمت
 تشنه دیلورده صورک آب زلاک قیمت
 دوتدیله یازارنی دهرک متاع قلبه
 ایتدیله کاسد فخر رجا ک قیمت

اقصی الامر ترک در خرقه سیه فرق انحر
 ای برادر نهاد کاهلدر زوایی توقو کمال
 ماضی و مستقبل ترک ایلدور ای حیرت

۳۵

بند آر تیق او بکا عرض مختلر ایدر
 خیله لرله دل و جان ملکینی غارتلر ایدر
 کوکلی آله ده کورسک نه ظرافلر ایدر
 کرچه خلق ایچه بکا عرض مختلر ایدر
 غیره دل و برمدیو با که نصیحتلر ایدر
 دم اولور غمزه لرله نه اها تملر ایدر
 کسسه لرتازه جوان سو مکه میل ایلسون
 طفل نورسته سون وصلنه ایرسم دیمسون

دوتد لوم شیوه و ناز لیه هلاک ایدر
 دوشمیه کزدانغه کا کل غنیر
 دم وصلنه بکا حایل اولور پرهنی
 قومیه سینه صماغه اونازک بدنی

او محله سکا کو سترمه و جحشی
 نه نی قند اند غمزه بی عالم نه سنی
 ترک ایدی اول حصی غیری به بل غلزم

محمی القدم الهی
مذیبتی منوره اوزرته

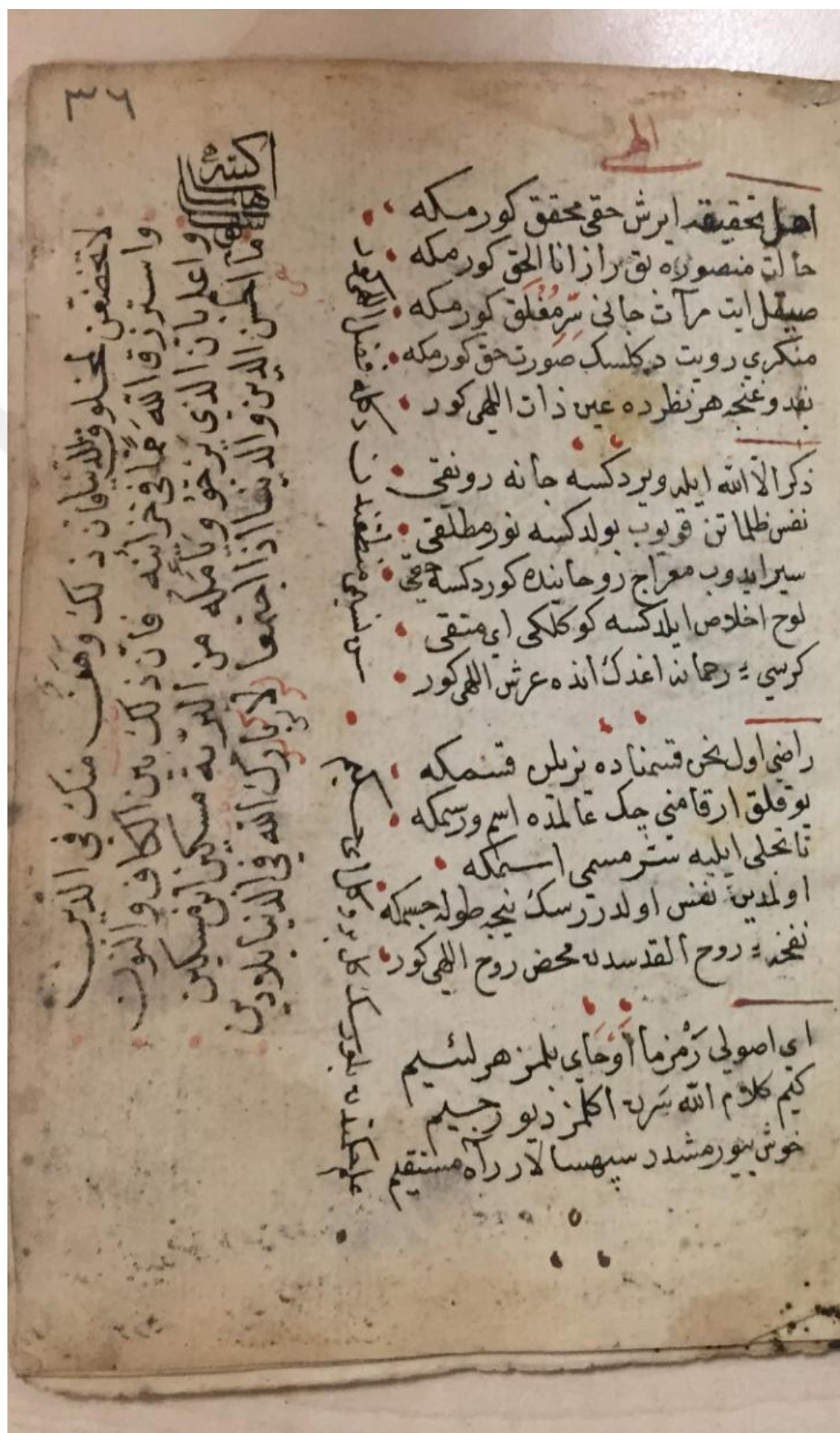
ای مه برج رسالت وی شه عالم مطاع
قطره شبنم کی مهرکله بولدق ارتفاع
عن عشاق کلورکن نور ذالکدن شعاع
خیل مشکدر فراق وانفضال وانقطاع
کلدی روز فرقت اولدی کوس رحلت استماع
الوداع والوداع والوداع والوداع
الوداع

طوغمشکن باشه سالیکن دولت کونلری
کل کی گوکلیم آجرکن ماه رحمت کونلری
ناکهان ابردی قیامت کی حیرت کونلری
ابرلیق آیاتی هجران وقتی فرقت کونلری
بارسول الله نری بقدی بو حسرت کونلری
الوداع

خت کوک اولیدراهل دنیا دن ابراق
واره مزلردی قیوکه اولسه عشقک براق
بولور صحرای غنودل برالم منزل ابراق
طویق اولز کورمه کفر کوکلدن اشتیاق
الفراق الفراق الفراق الفراق
الوداع

اون سکرته عالمک برشاه عالمی شانی کین
باشنه درهانی فوق بحایا رملر لغتانی کین
الوداع

مملک دنیا یار شاهی آخرت سلطانین
امتلک عینیه حقل نقطه غفرانی کین
مهر دولت اسمانی سن شفاعت کانی کین

سلطان احمد خان

۳۶۵

هرکیم بزه طعن ایلر سیه جنس لیستردن
 حق منقلاسون عالمده انی خوف خطر دن
 ذم ایلویون عیبری خلقه دیه لی
 محشرده امین آید خدای شوره شردن

هرکیمکه بزی ذمیله تشنیع آید ز اولسه
 یارت یرایت اغزی آنک شهد و شکر دن
 سوککده نه وار دوسه حلال ایلور زانی
 انجمنیون خاطریمز داغی بتر دن

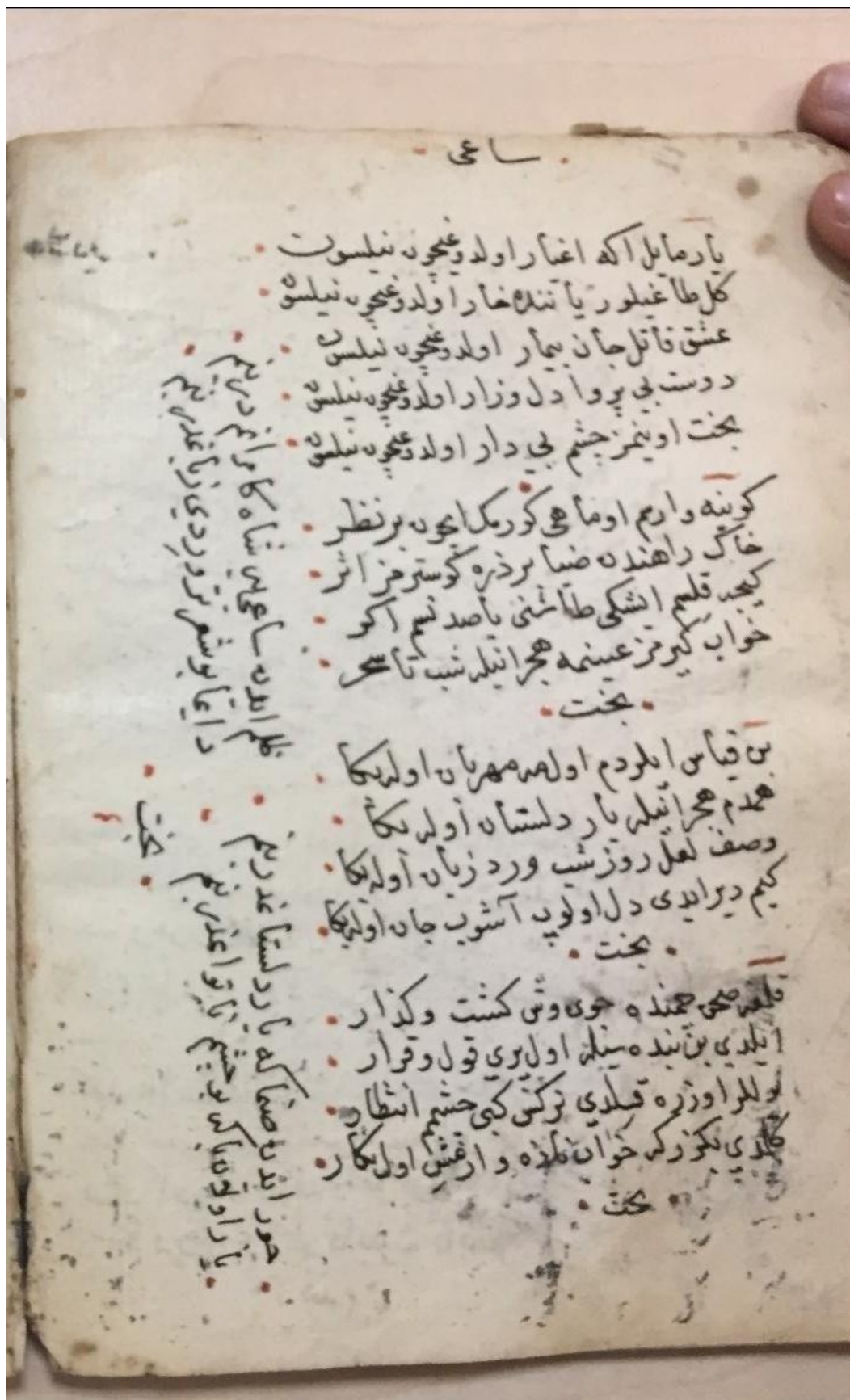
کریله بزه کیم آیده نه باری تعالی
 شفقت آیدوبن رحمت آید سور میبدن
 محبوب سور دیر لولایسه خاطریمز خوش
 کندر چقارن کوز کوزه اول نور ی بصر دن

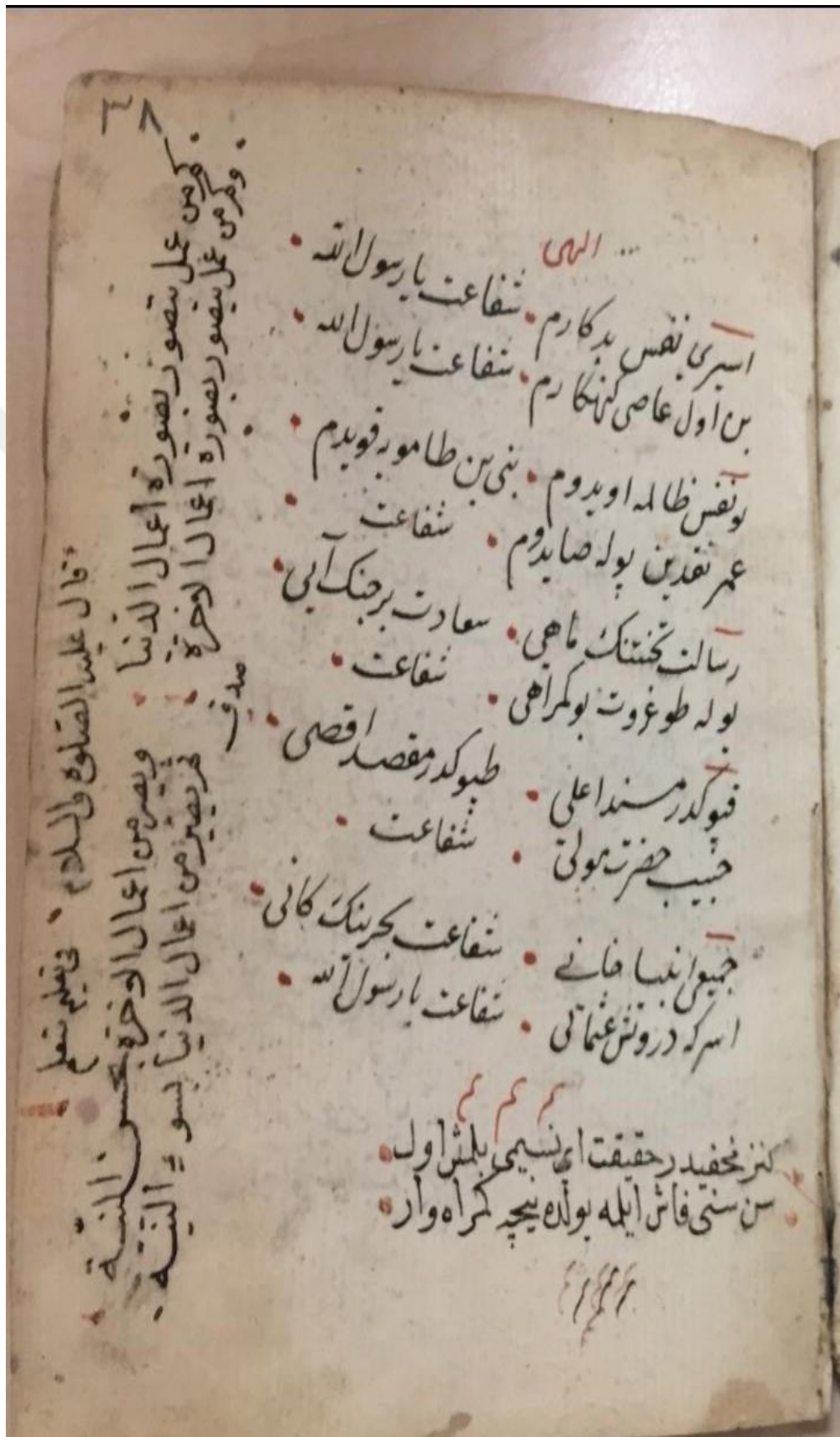
انکاری قوباق احسن تقویم امیرم
 دل آینه سی روشن اولور ضافی نظر دن
 هر شیدک بزوم کوردو کوز نور خدا در
 کر پیر و جوان اولسه و کر غنچه پسردن

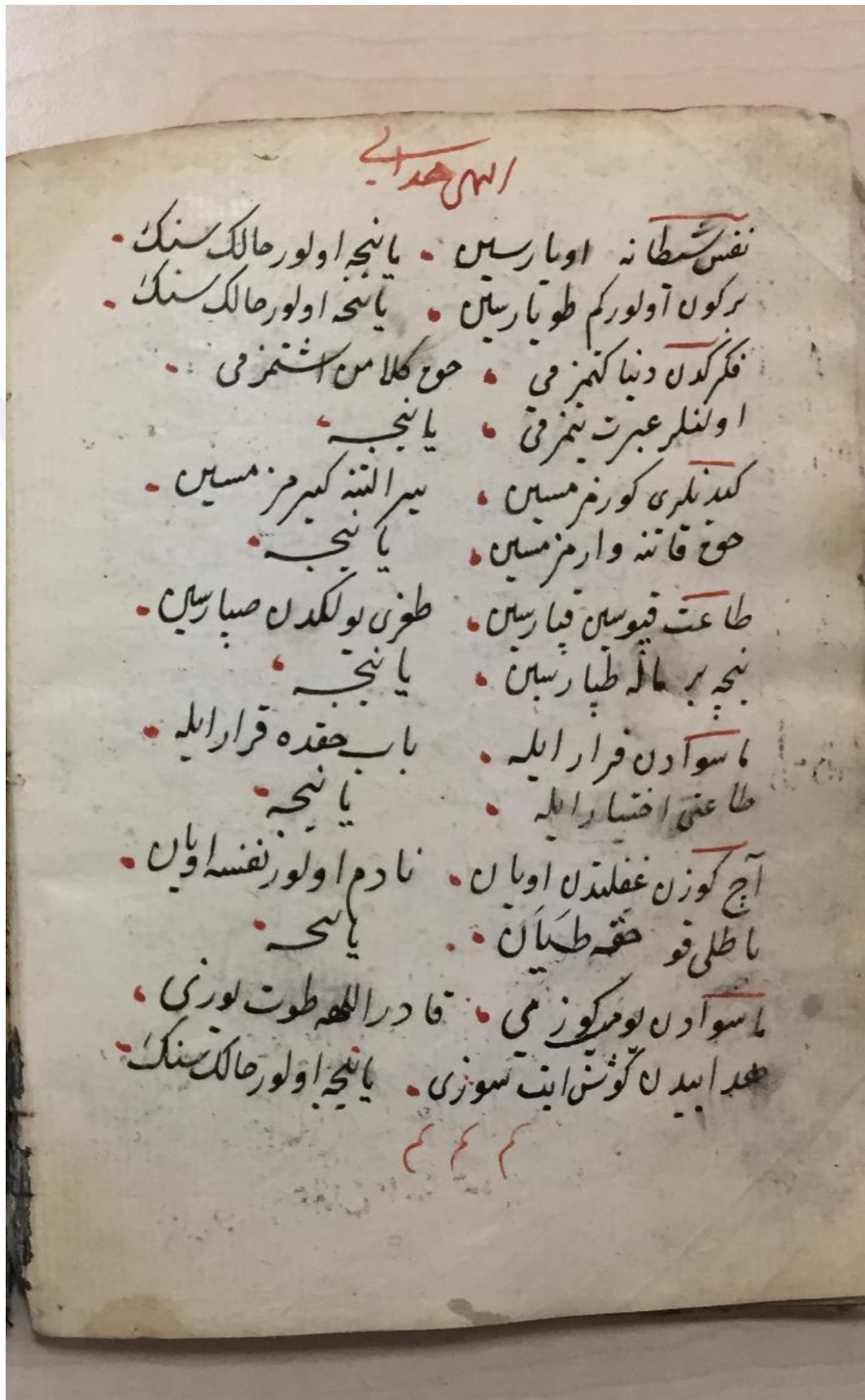
سزهر نیمه ذم ایلر کوز آکله امیرم
 دلشاد اولوروز کوش ایدیکد اشوبور دن

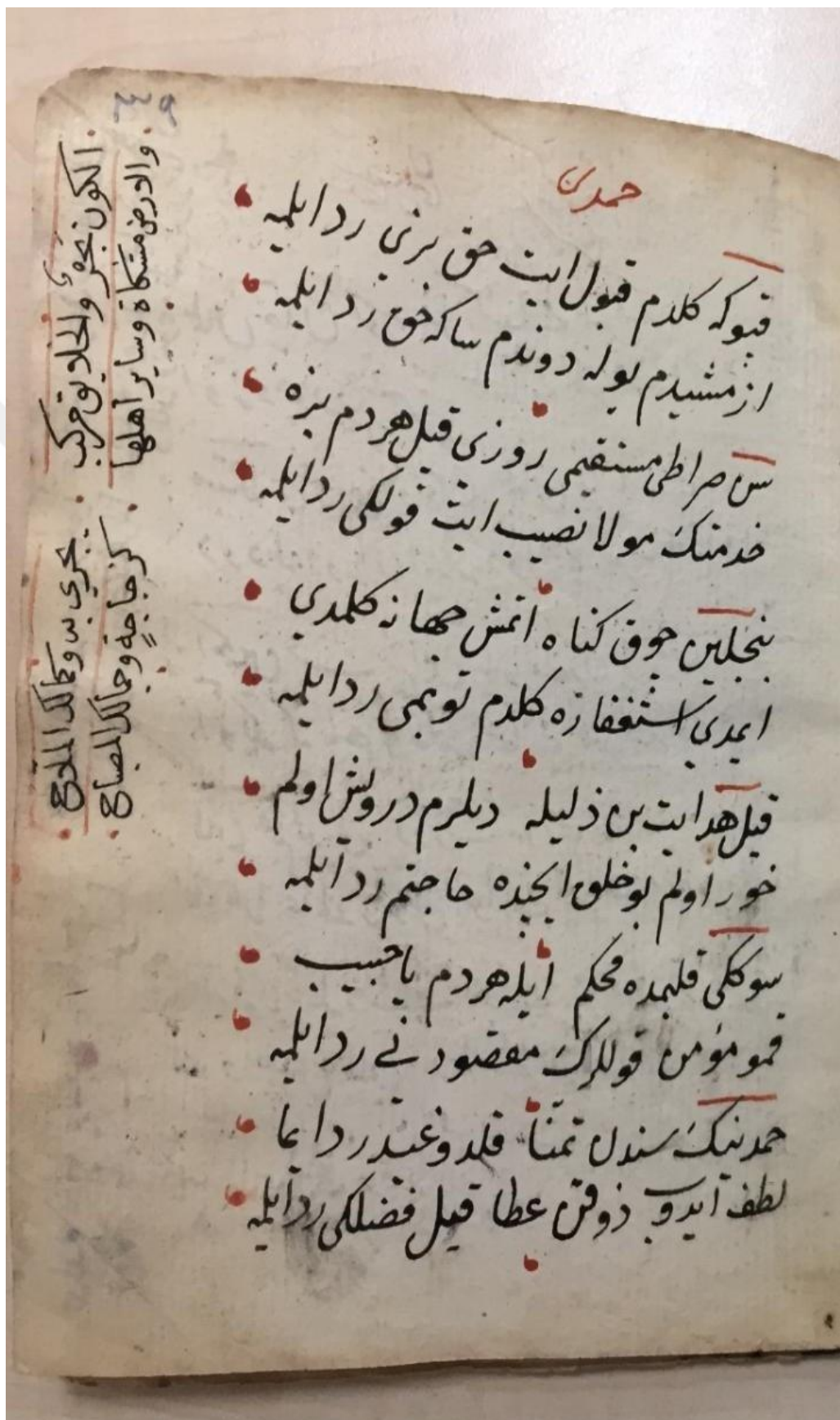
تور تاریدی کردانی بیغ و تر دن
 توحیده ایرن کندونی یال آندی قور دن
 توحیدی قور کند ویکر جانله سر دن

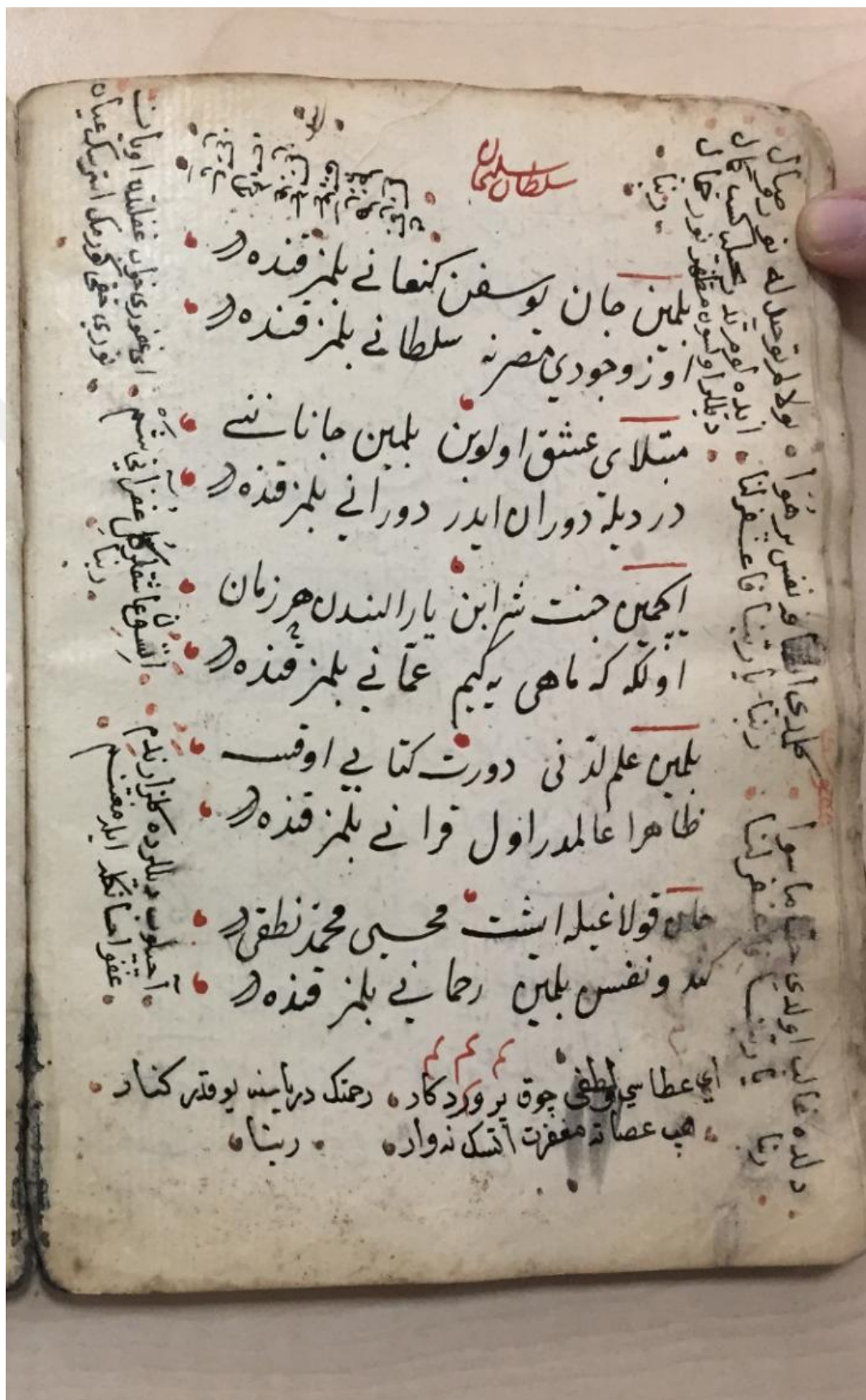
هریزده حقی برلین اکر ی نظر
 کافر دلسک بز کوز زحمت آید
 وحدت دکر ی بحر سیدر اعدای کور

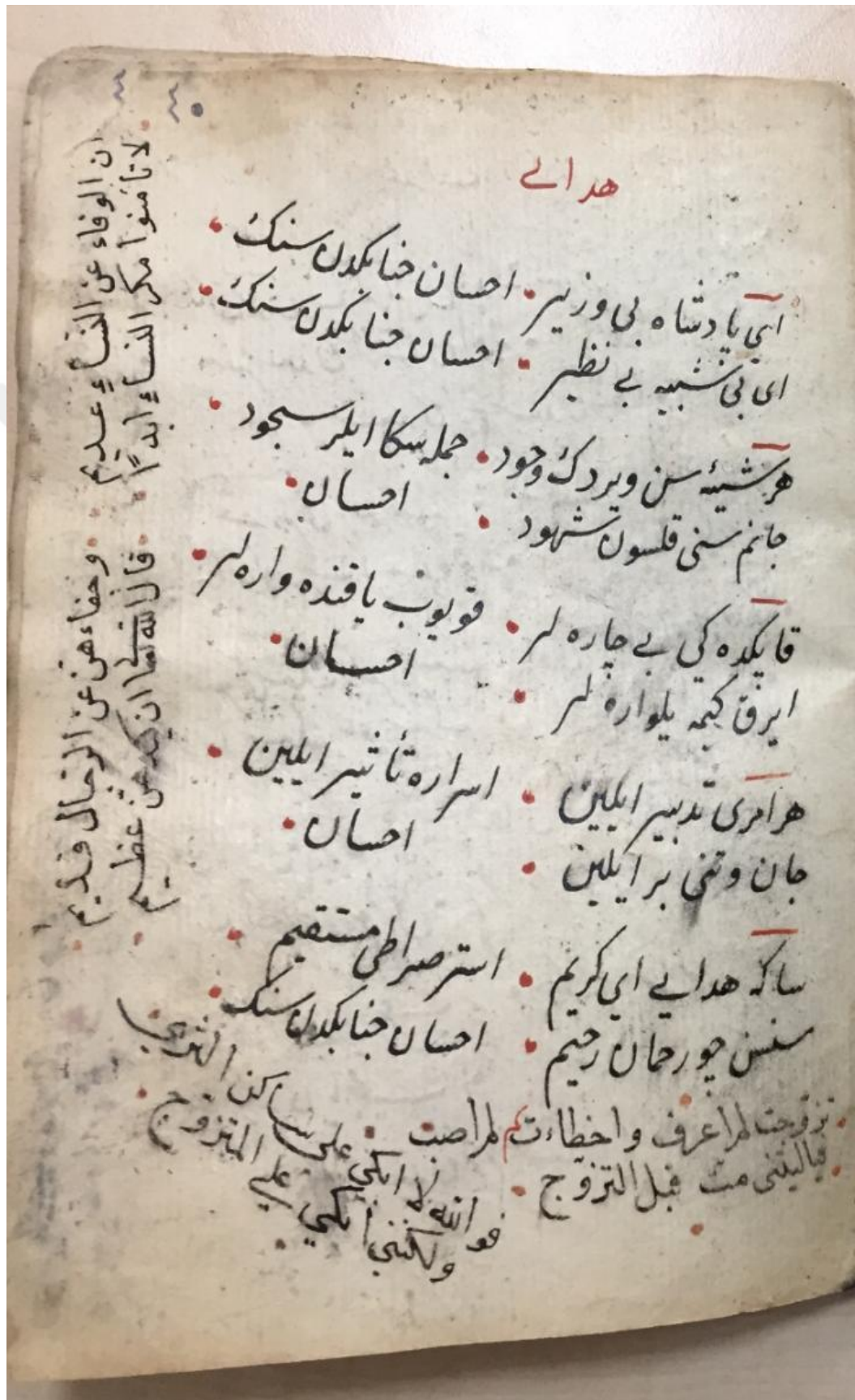

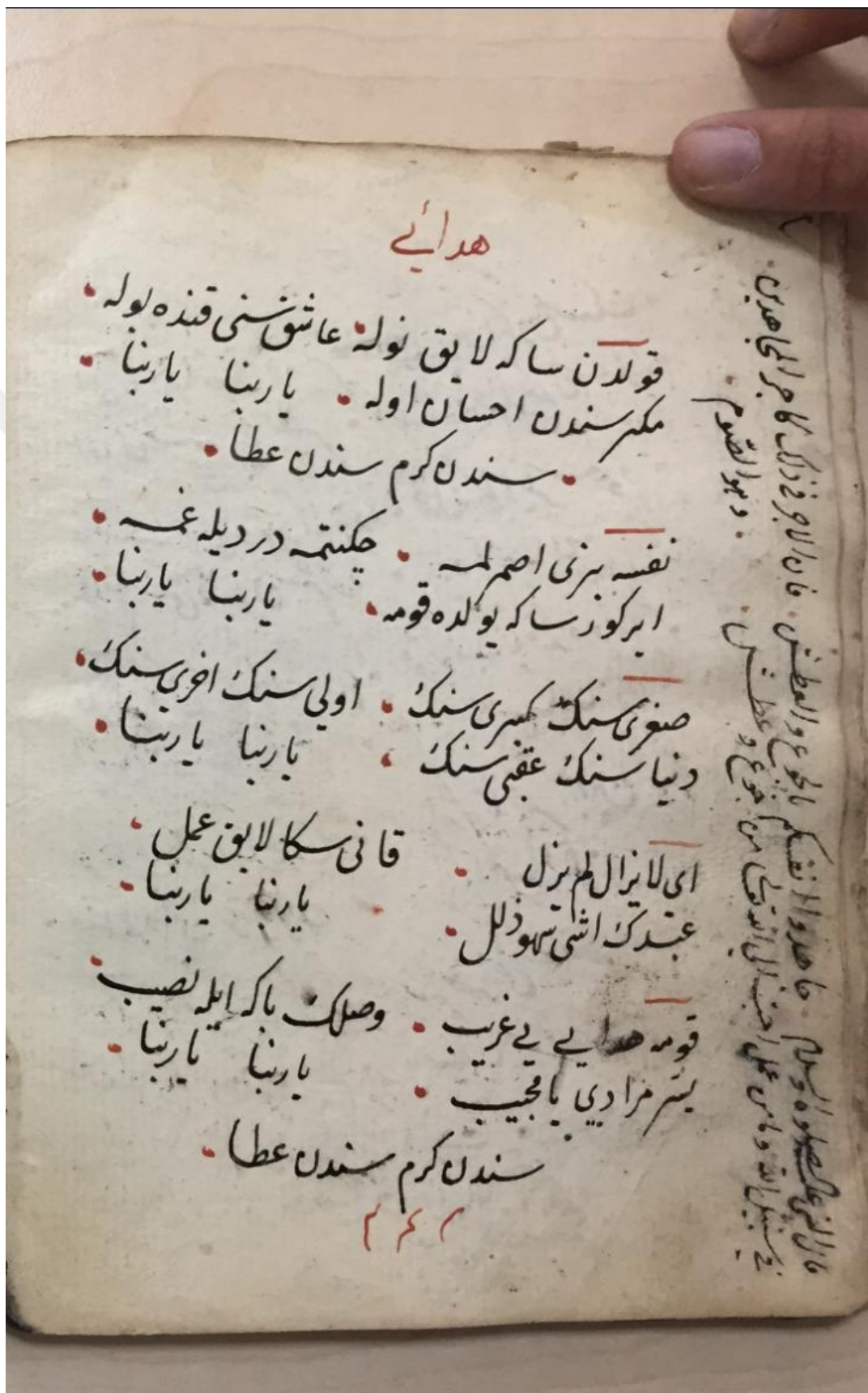

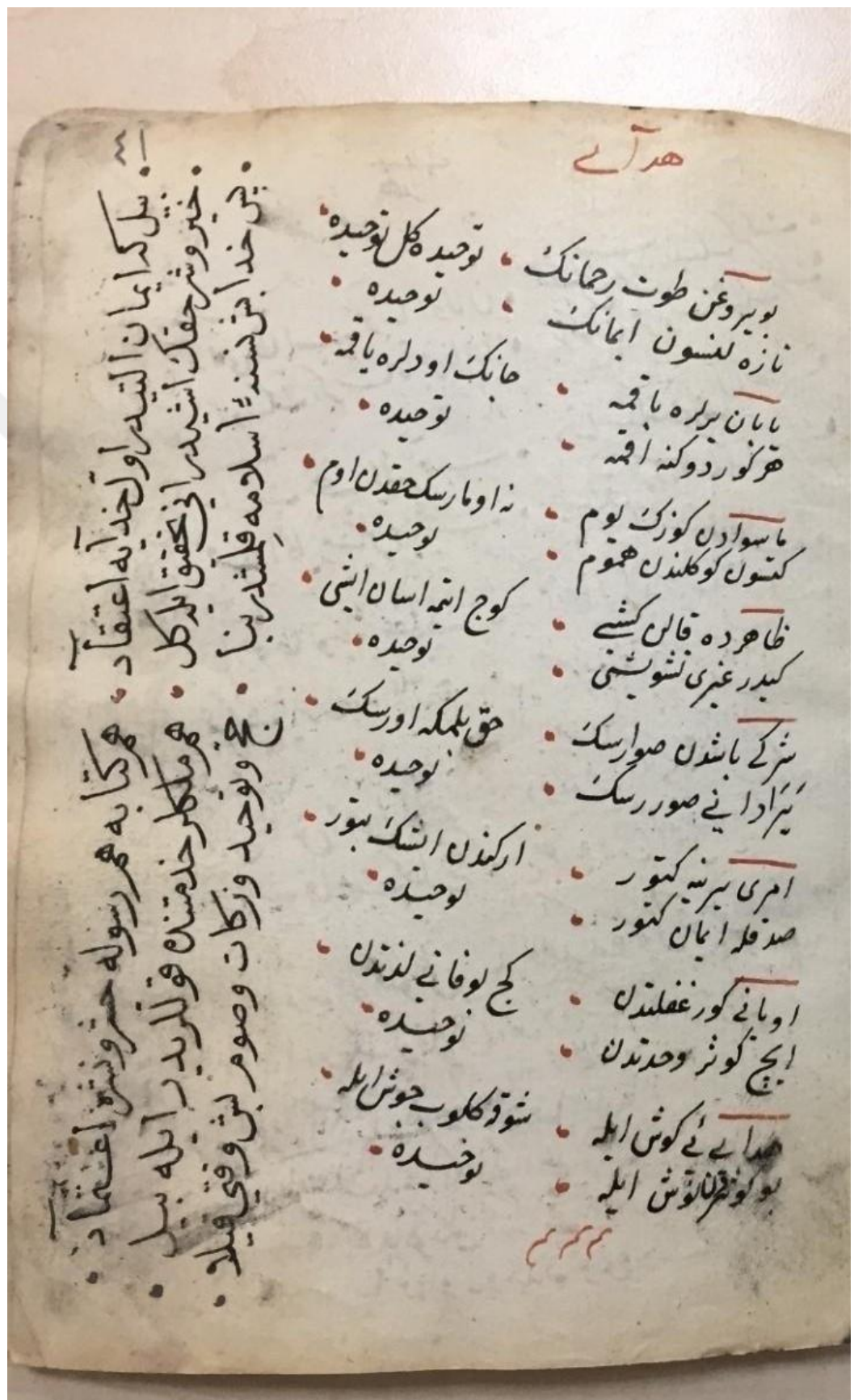

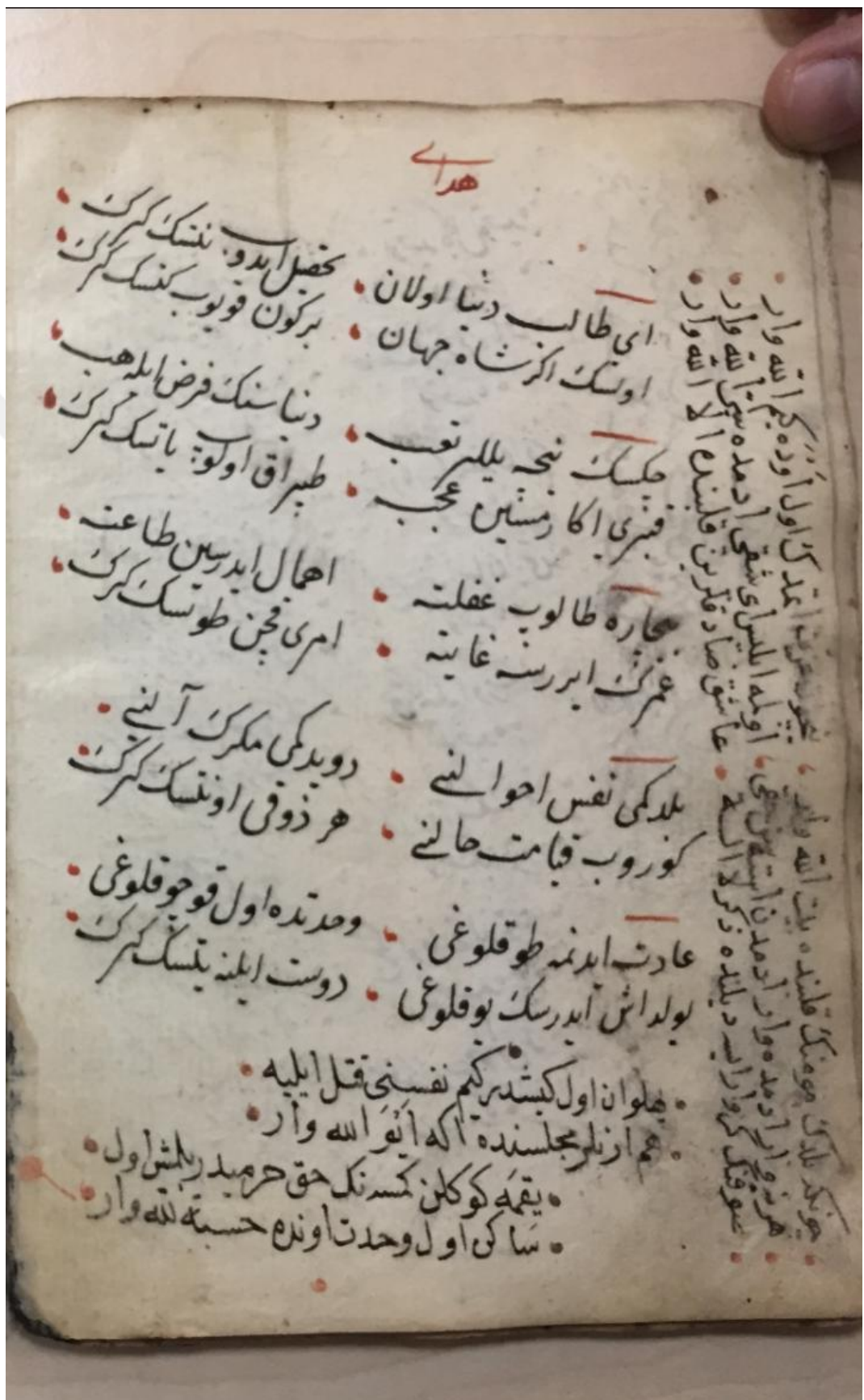

... و حوی ...
 ۴۲
 الهی نور قولردن ایلد از اذ . الهی ایلد ارشاد ایلکل شاد .
 خبرده وارد اولدی بر عجب سوز . کم اول سوزدن جگر لرده یئار سوز .
 چو حقدی ادم و حوی و شیطان . کلوب یرو زینه طو تدیلر او طان .
 کور یک انی میکائیل و جبریل . شود کلو اغل دیلم کایده فر دل .
 خطاب ایردیکه نیچون اغل سوز بوا . و در دیلم محزون اولور سوز .
 د دیلم نور قرز مکر کدن ای حق . کم ایدیه و ز خلاف امر کدن ای حق .
 جوانده سوردی حق تیج . امین اولمک نیم مکر کدن اصلا .
 نیچون نور قما به حقدن اهل ایما . که حقدن نور قما یی اولمز مسلمان .
 بزه نیمزنی بو عبرت کم آدم . حق انی انیشکین بو کج اکر کم .
 که تاحتی اکا ارشدی اکرام . ملکر سجده قلدی انیدی اعظام .
 اکا بر خاص قوتی طما دوغمون . که بر کز سوزنی طوما دوغمون .
 پس اول خاص قولنی مردود قلدی . انکون تا ابد مضر و دقلدی .
 شود کلو ایشکین اکه اغراز . مقام عالیده انیشکین اغراز .

کبر و بردانه اکنون حاضر شدن . صوک او می سوزد می میگردی قاتل شدن
 مع هذا صغیره تشلیشدی . که زبانی تنزی به آیلشدی .
 برای عقل اسی کمال معرفده . نه در سن اول کرمه بوصفده .
 عجب بلد کی اخر مرتبت نه . نه ملکه در سفر یا منزلت نه .
 استندگی دیدی صاحب کمالی . که مکسه بلدی اخر مائی .
 چوبلیقر بنچون دهشت کمر کمر . چو خشت یوق بنچون خشت کمر کمر
 افندی بولمق استرک کمالی . عمل ایت لیک انیمه آکشیالی .
 صفق نرک عملدن کی حذر قل . کجک سور غنی صرس نظر قل
 الوب مصر تعلدن شکر لر . عقیدک پاک ایده کورای برادر
 کشینک اعتقادین فاسد اولسه . عمل اسوائقی داخی کاسد اولسه
 بعید اولور خدائک رحمتدن . فحس خط آله جنت نعمتدن
 کل اول اعتقادک پاک ایده کور . علوم دکلہ خوش ادراک ایده کور
 پس اندن لازم اولسون حسن طاعت . یوزین اغ اوله تار و قیامت
 نه

۴۳

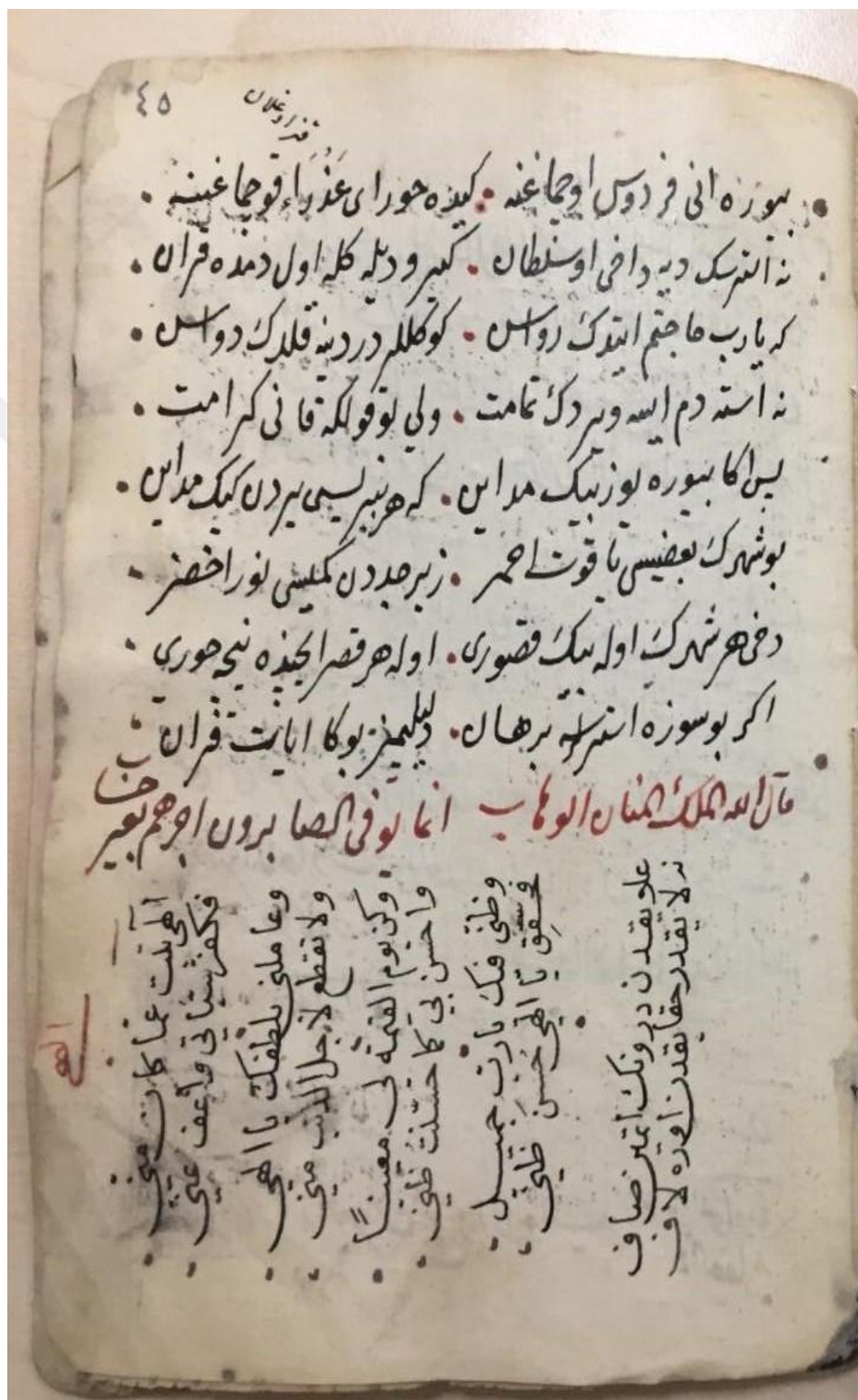
- نه حال اوزر ما و لورسه کیشی بونده . انکله قویسر یازنکی کونده .
- بو قولک صدقنه ای اهل عفت . ایدر تانول افواج شهادت .
- رسول الله صورلدی بوابت . او سلطان اندی تفصیل بغایت .
- که بعضی امتحدن روز خشر . بقاین اول در لوصورنده کلیمسر .
- برینک شکلی میمون بیر خشر نیر . بری باشی اشاغه سورینور دیر .
- بری کوزنر بری دلسنر قویلسنر . دلن حسینر بری درهم آقسنر .
- بری مصلوب بری منتن در اچان . برینک اولیسر قضا فی قطران .
- کل ابدی دکله کل بونلاری کیمدر . که ملک کیشی بغایت ممددر .
- سورمشدرینه اول فخر عالم . که اولدر سید اولاد آدم .
- بوکون بونده اولان قنان و غلام . اولور میمون کبی یارین بد اندام .
- شولر کم دایا سکت و حوام بیر . اولور یارین اولار صورنده خشر نیر .
- زبانی بیرسه بونده برار . قیامتده نوزی اوزره سورر لر .
- دخی جور ایلسه حکمنده حاکم . قویر کوزنر قیامتده او ظالم .

شور در صم و بکم اولان افندی. کور و اعمالنی اکا طیندی.
 شوکم اقوالی افعالینه اویمز. دیننی چینیو. اول کیشی طومیز.
 اوله شول کسم کم موزی حیران. قویر السنز اقیسنز روز میران.
 شو نک کم سحیل غمز اوله ایشی. جذوع ناره اسیلور او کیشی.
 اولوب شهواته منع ایده زکاتی. جیفه دن قوقسی بد اوله قاتی.
 شو نک کم کبر و فخر اوله هواسی. اولو قطر اندن انک بیل لباسی.
 بکم معلومک اولدسه لواحوال. کر کدر کیشده پس حسن اعمال.
 عمل داخی ایکی قسم اولدای دوست. بریسی مغز اولیدر بیرلسی پوست.
 که یعنی بری باطن بیر ظاهر. ایکسن داخی جمع ایت اوله قاصر.
 ایکی جانب فحکم اوله معور. دنیلور لاجرم نور علی نور.
 شریعت حکمی ایلر رعایت. یرینه واره تا فرض ایلر سنت.
 اوله مرضی هم افعال و صفاتک. مزین اوله انوار ایلر ذاتک.
 ایده کور ظاهر و باطن رعایت. بولاسن تا که جنت آیکره جنت.

الکس

ایکسینہ دخی اقدام نام ایست . ولی باطنده مار تق اهتمام ایست .
 کہ زیر باطنکہ منظر حق . طاشک فخلوق منظر اولی الحق .
 چالش ایدی لونی استہ خدا دن . درونک پاک اولہ شرک سوادن
 کشینک طاهر اولہ چونکہ قلبی . اولور اول محزن اسرار غیبی .
 اگر چه چوقدر ر مبنای ایمان . ولیکن اصل کل عرفان قران .
 کلیسہ حسن صورتہ قران . طوغیر انور طلعتہ فرقان .
 دیہ لر محشر اہلی کم نبیدر . کیدر حقینہ حق مطلبیدر .
 کوزہ دہلم کوزہ در کیسای . کیکیدہ قچن کم انبیای .
 دیہ لر س کمر املو ملک مش . نہ کوچک یوز لوقا املو ملک مش .
 کورہ لر کسہ دن اتمز خدر اول . ملکلر دن دخی ایدر کوزراول .
 بیلہ لرانی کم قران امش اول . کوکلر در دینہ درمان امش اول .
 طور حضرتہ پس ایدہ شفاعت . بورسمہ ایلہ سوزدہ شیاعت .
 بنی کم او قودی طودی الہی . نفسلہ پس نفسلہ یا الہی .

خطاب ایدہ کمال قدرتند • جواب ایدہ جناب حضرتند •
 شوکم دنیا دہ حق بکش ایدی • او قلوب سا کہ عزت قلمش ایدی •
 الن طوت بکون اکا دستگیر اول • کہ نا اولمہ بکون دار کمر اول •
 بولیسر انلری نیس انده امت • لم اتشیدی او قلوب اکا حرمت •
 الن طوتہ کلہ در کاهنہ راست • نفع ایدہ شہلر شاہنہ راست •
 خطاب ایدہ سلطان السلطان • تطف بر لہ رب کما وکطن •
 نہ دیلرس بکون در کاهنہ دل • دیمک استرم اللہمزد •
 قویاسین بکشنہ تاج وقاری • کہ تاسلب ایدہ عزت احقاری •
 پس اکا بیورہ بک تاجی اللہ • مرصع اطلس و دیباچی اللہ •
 نہ در سہ سوزنی تزویج ایدہ • اکا بک حوری تزویج ایدہ •
 انی آئلندورہ لہر بر اراق • کہ نوزی ابرشہ بک بیل اراق •
 بکوز حق ایدہ قالدی نمی مرادک • نہ کم استرسک اولدی نمی مرادک •
 بکوز ایدہ مادم کیر و سن ویر • رسولک توکشولغندہ وطن ویر •
 بیور

عن انس رضي الله عنه انه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
من احب الله احب الكفران ومن احب الكفران فقد احبني
القران افضل مني فانه كلام الله تقدم غير مخلوق واني
 مخلوق وهو امامي وانا به اتقدم ان اتبع الامام الوحي
 اليه اني اخاف ان عصيت ربي عذاب يوم عظيم
 ان مت فقد تركت فكل ما ان اعتصمتم به فلن تضلوا
 بعده ابدًا كتاب الله . ذكره السيوطي . والمفتاح .

وعن ابى هريره رضي الله عنه قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
 تنكروا الاحاديث من بعدى فاذا روي لكم عنى حديث
 فاعرضوه على كتاب الله فما وافقه فاقبلوه وما خالفه
 فردوه . رواه البخاري وغيره .

وفي الحديث كنت نبيا وادم بين الماء والطين . صدق
 ونقول نبى واحد خير من جميع الاولياء . في الطحاوي
 في الفوائد

٤٦

صحیح البخاری و مسلم و باقی الکتاب السنه . عن عبد الله
 ابن عمر رضی الله عنهما انه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
 لیأتین علی امتی کما اتی علی بنی اسرائیل حذو النعل بالنعل
 حتی ان کان منهم من اتی الله علانته لکان فی امتی من
 یضع ذلک وان بنی اسرائیل تفرقت علی اثنتین
 و سبعین ملة و ستفتقر امتی علی ثلث و سبعین
 ملة کلهم فی النار الا ملة واحدة قالوا من هی
 یا رسول الله قال ما انا علی و اصحابی
 صدق رسول الله .

عقیده کیشده صاف و یسجی • اولیم لذت ایمانه و اصل
 اساس او یسجی بر بنانک • خواب الیرانی اخو زلازل
 فخذ له النظم فی علم العقاید • جلیل القدر مقبول القرائد
 بانگدن کفسون نظم عقاید • که وارد ربوبه جوق در لو فواید

قال الله تعالى **زما تود الدين كغيره والوكا نوا مسلمين**
 دیدی بر طایفه محبوس و لیسیر. • بواشدن صراط اوزره فلسیر
 رسول الله دیدیسیر جبر نیله. • که بچون قالدی بونلر جبر نیله
 دیدی الله بیلورکم اولدر اعلی. • بس نام ایدیسیر اکا حق تیگی
 بیوره بونلری جمله سوده لمر. • طونک ما لینه ایتر کوره لمر
 دیدی یا اشقیا نیک معشری یسر. • به ستر مکسر حکمت نر معشری ستر
 دیدی لر یسر که شول مللن ایدک. • که قران اوقیان امتدن ایدک
 اوج طوتوب ایدردک حج غرا نر. • زکا تومن ایدردک هم ادا نر
 ینیم اولنلره اکرام ایدردک. • فقیر اولنلره انعام ایدردک
 قلنلردن ایدک بش وقت نازی. • ایدنلردن ایدک حقه نازی
 بوکرا لک دیدی یا اهل عصیان. • بچون منع انیمسدری ستر قرآن

۴۷
 بوسوزده انکین ندا ایده نیدی . بوسوزده لکه الله هادی .
 که بامالک بولاری اودلم صال . یوقاروقا بوسندن ایله ایضا
 دیه مالک شتدو کزغی قالی . نه دیدی اکلده و کزغی مقالی .
 دیه بولم شتدک اول کلامی . نه دنیلدسه فهم اندک تمامی .
 ولی لطف ایله بر ساعت امان میر . که وافر اغلیالم بر زمان ویر .
 که تابر اغلشالم جانمیر چون . آتیر اوده بیری سلطانمیر چون .
 دیه مالک امان کلمز المدن . یارم لحظه زمان کلمز المدن .
 ندا ایرشیه رحمانی طرفدن . که مهلت ایره کمانی طرفدن .
 سجده بر طرفده اهل قران . دوکه کوزلم ییشینی قیلد افغان .
 سجده بر طرفده حج ایدنلر . حرام مالی دوکوب حجه کیدنلر .
 سجده بر طرفده اوریج طوتنلر . حرام اشی بو غارنه اتنلر .
 سجده بر طرفده ویرن زکوتی . کم استردی حرام ایله نجباتی .

سجد بر طرف غازی اولندر . ششی لله دکل دنیا الاندر .
 سجد بر طرف قبلن نمازی . ریادی یا خود یکشدن نیاز .
 سجد بر طرفه هم خوانین . خزان ارش صوله دشمنش بساین .
 سجد صفصف اید زاری . که صولدی عمر النیک لاله زاری .
بُودَ بُوْرَادَه تَمَامْ اُولُوکَنه . اَنَلَا اَمَرِه نَه سُوْلَا دَر بَر کُیَنه .

جسدن بقد چون اهل السلام . بوسان ایدنه کفار ه علام .
 دیر لکم در نغاکم تولیدی . بنزد دین اسلام اولیدی .
 نه بول معاف اهل اوقات . جو فترت ضایع اولیدی .
 دیند رنج غزالی مکر کم . ذنوب اهل تکم باران سحر کم .
 که یک یله چلیندر کجبتن . یک یله چلیند صولدی چلین .

کتور مشدرو وجوده کایناتی

- مکون در جمع ممکناتی • کتور مشدرو وجوده کایناتی •
- کلامیله شریعت اولدی ظاهر • کلام الله در رب نور باهر •
- کلامن سلب ایده هر کتم خدا نک • کلام ایده خدا قدینی انک •
- او در خلق اولین اتیه کمانی • صفت هشتله هفت اسمانی •
- پنج هفت اسمان بلکه قوشی • انک ذات وصفاتیل اولور حی •
- صفات هشتله خلق اتیدی ذاتی • حواس خمسله بوشش حجاتی •
- ولیکن شش جسد اول منزه • انک محتاجید هر قطب هر شنه •
- وجود نیک چو یوقدر متداسی • بولمز ذاتنک هیچ منتها سی •
- وجودی لایزال ولم نزلدم • کم انکرسه خلاص مبتدلدر •
- شبیهی ونظیری یوقدر انک • وکیلی ووزیری یوقدر انک •
- ولدون ذاتی اولمشد وبقیرا • فولیدرد آخی مخلوقی مسیحا •
- پدر یوغنیسه عیسی ده برادر • نه اب واریدی ادمده نه مادر •
- چون اتیدی نافع پیداجبردن • پدر سز نوله خلق الله بشردن •

تولد حضرت عیسیٰ مکرّم . قراواشی خلایق اکبره مریم .
 چو افراطیله نفرط استی طاهر . یهودیله نصاری او لدی کافر .
 نه جوهر در نه جسم و نه عرضدر . مخالف سولین صاحب غرضدر .
 تمکن یو قدرانده بر مکانه . دخی اکامر و راتمر زمانده .
 او خلق ابتد مکانی وزمانی . ایکسندن مبرا اکلہ آنی .
 بتقصندن خیرندین بریدر . تصور دن بری دیرسم بریدر .
 معر الکیف و مکدن ذات باری . دافی ماهیت اولمز انده جاری .
 محصل هر نه وار اثار امکان . بریدر ذات واجب ایلد اذعان .
 تقایصدن نقایصدن مبرا . حوادثن عوارضدن معرا .
 کمالا نیله موصوف اولدی ذاتی . خدا اولمادی ذاتن صفاتی .
 زهی حی کم اوزندن در وجودی . فهو موجودا کما ایلمر سحودی .
 جهان فانی و باقی ذاتدر پس . زهی وارلق تعالی و تقدس .
 که کلی خلق یو قدن وار ایدن اول . بیهی کن کوکی دوار ایدن اول .

رفیع

۴۹

رفیع اول ایلدی طاق سپهری . منبر اولد قیلان قندیل مہری .
 محی کہ طوب ایدر اوج هوادہ . کھی زورق قیلور بکر سجادہ .
 سخابی کہ قیلور ستفا و حلاج . هوای کاہ ایدر روزگار و نساج .
 جو کو ستر نک دبلر صنعتل آثار . قیلور نر از باغی بادی عطار .
 کلک دیدارنی زیبا قیلان اول . اکا بلبللری کشید اقلیل اول .
 شورر قوللرہ اشعاردن قوت . ویر و رفارہ حجر دن لعل و باقوت .
 اقیدر صحرہ دن اول ماہ صافی . پیر آدر نکشدن اول ہم نوش شافی .
 جمیع کایناتہ خالق اولدر . قویہ رزقی ویرن رازق اولدر .
 اکرم بیخایہ در عطا سی . کبر و علو کنوز کبریا سی .
 انکم اول بلور بلز کمسنہ . انکم اول قیلور قلزم کمسنہ .
 شیر کی یوقد سینه با و طاهر . اودر هر فعلہ فاعل اول آخر .
 بلور اول ستر شمشیا کاہی . کہ اولدر بادشاہلر پادشاہی .
 ایرشدی وقتی مقصودہ شروع ایت

نی اولیٰ کرک کوشا است عفاید . که حجت جا نبینه اولای فایده .
 که نظم اوزره بیان اولنسه ای جان . اولو حقیقله ازغان انکاسان
 بودر که واجب قوله کم ابدہ اول . وجود واجب تصدیق اکمل .
 که اولدر یاردن ملک جهانی . تمامت اشکاره و مخانی .
 اهدر اولمز اکا عدده قابل . او واحد صنفه که اثیننه مقابل .
 او بعث ابتدٰی رسول مجتبیٰ . او هم قلدی خلقه مصطفیٰ .
 هم اندر دی اکافر قان قرآن . اکا تابع اولایر اسله جان .
 دخی هورنه خبر و نردی قدادن . نه کم ایستدیلر مصطفیٰ ران .
 که ایستدیلر ثقات آنی روایت . رسول الله دن اندیلر حکایت .
 قوسین انله قلسله تصدیق . دلیلله یلله افرار و کفصوح .
 بودر ایمان امانی محصل . که تصدیق ابدہ قرانی مفصل .
 که ایمان واجب اولیٰ جمله ارکان . کلام الله ابجده اولدی تبیان .
 انکون که ایمان اولدی کافی . که او در ام اض چهل و شکر شافی .
 علونک جمله سیه اولای و لدی جامع . قوعا ملر اولدی که سامع .

انک

وجود واجب در بمقاله

انکم اولاً عقل و فکری صفا . وجود واجب امر خلاقی .
 اولاً انکرم عالم امکانه ناظر . بلور لم واجب هر شئی قادر .
 جهانده ممکنه فوق صنم غایت . اولور واجب الیه نهایت .
 نظرده ایلک امعا و تدقیق . بنان ایلر لونی برهان تطبیق .
 نظام خانه دنیا مرتب . دلیل اولدی وجود واجب حجت .
 یا بلر خانه بانی اولمیشی . یا بلر نقش مانع اولمیشی .
 فنا دارنده خری بت معور . اولور می اولمسه تعار مزدور .
 یا بونه قته ^{بیشتر} بخرج مقلی . هیچ اولور می اوله بی صنع مولی .
 وجوده کلز ایدی بوج کلثیا . کمر اول قوم حق اتا سه احیاء .
 یا غنقا دم اورر میدی عدل . اکه فیض امر مسنه قش قدمدن .
 جهانده جمله اعراض و جواهر . خدا نک خلق ایلک اولدی طاهر .
 ولی انک وجودت نابناکی . اولور مقتضای ذات پاککی .

نه جوهر ذاتی انک نه عرض در قیویشیاده فعلی بی عرض در
 قیونک مبتدائی و مرجعی در • بوکا شاهد کلام ارجعی در •
 شود ایتم در که اولمادی گر کون • ثعلبی ذاته عما یقولون •

کلام وحدت ذات الهی

اشتمک وحدتی اولیا که ذاتک • سبدر کثرتنه کابیناتک •
 کبر و با قسک جهاتک کثرتنه • دلیل اولمشدر انک وحدتیه •
 دلیل وحدت ایله اولمه کمراه • اوقی اخلاصه بل قل هو الله •
 ایدر بر لیکنه شهلر تواضع • دلیل اولدی چو برهان تمناع •
 اگر یلک دیر سک انک اصلن • کل اوّل دکه نو برهانک اصلن •
 لوکان قهها الهه **الا الله لفسدتا**

الهیین اولسه کراض و سجاد • وارردی نیر و بالاهیت سجاد •
 وجودی انک استبریری انعام • مراد ایدسه قرضابیری اعدام •
 محال اولدی هر آدین ای برادر • بری اولور سه لازم عجز اخر •

سلسلوی عاجز اولم و واجب اولان . نونی بیکسدر اول و حجاب اولان .
 اوتور عاجز اولان محتاج غیزه . حقک یوق احتیاجی شر و خیر .
 انک محتاجید رهب زیر و بالا . منتهدر عجزدن حوصلی .
 نظر قیل عین عبرتله تمامی . ایلکک کورنی نوز نظامی .
 خراب اولور ولایت ایلک شدن . ایلک سر داره فتح اولم سپیدن .
 صبی بیرنج و مختدر ادرین . تسدیرمک بیمار طبعین .
صفات واجبک **کلمه نبیین**
 صفات فایقه داننده موجود . نفوت لائقه شاننده مقصود .
 بوترنیب بدیع کایناتک . بوسلوب عجیب ممکناتک .
 دلیل اولدیکه بونی خلوق بدن حوص . بواوصافیل موصوف اولدی مطلق .
 اولان علم کلام اکیذه ماهر . دیدی بوبالبداه اولدی طاهر .
 انک اسماسنک یوقدر حسابی . محیط اولمادی کتابک کتابی .
 ولی طفسان طقوزدر اولان شنا . که دینلدی اکا اسماء حسنی .
 ولی بونلرده حصر اولماز اولی . بواکایرشدی ایچ عقل انسان .

انک یوقدر صفاتنه نهایت • بولمز عقل ممکن اکا غایت •
 صفاتندن سیکری اولدی ظاهر • که انی اقتضا اندی مظاهر •
 قیسی در قوسی لایزالی • بولردن ذات حق اولمادی خالی •
 نه ذاتک غیریدر بولر نه عینی • شوم غیری کوره احولد رعینی •
 کتوره لم انی بر بر بیانه • وار رانلاری فهم ایدن جنانه •
حیاتیله سوزی احیا ایده لوم

اگرچه واحک چوقدر صفاتی • قونک پیشوا سیدر حیاتی •
 حیات اولماسه اولمز علم قدرت • حیات اولماسه کلمه قولا قوت •
 حیاتی اولسه انک وسیله • ذخی حی اولمزیدی بر قبیل •
 دکلد روح نفیسه حیاتی • انک ذاتیله در جمله صفاتی •
بیان علم ایچوندر • لومقاله

صفاتک بیری دافی علم حقد • قموار باب علمه بوسبقدر •
 بونکله اولدی معلوماتی مکشف • بونکله اولدی مکنوناتی معروف •

سلوید جمله کلیاتی کامل . هم اولدی علمی خریات شتامل .
 ندکلو قطره در دریای عمان . محط اولمشدرانی علم رحمان .
 دخی هر ذره کبر پنهان پیدا . انک علمنده کون کیسی هویدا .
 دخی اعداد او راق درختان . انک علمنده در اونسوز قولر زان .
 دخی بلکم مال جمله صحرا . حقک معلوم در ترأ و کجرا .
 نه که در یاده حیوان و جواهر . که مخفیست اکا جمله ظاهر .
 محصل هر نه وار موجود معدوم . اولویدر جمله سی الله معلوم .
اشت قدرت صفاتی قادر ک شمس
 بری دافی صفاتک اولدی . انی وصف اید لوم تید که قوت .
 فدعی بر صفت ز قدرت حق . که قایم اولدی ذاتیله محقق .
 وجوده کلمسینه کایناتک . سیدر قدرتی اول یاک ذاتک .
 مقرر جمله مقدورات امکان . الیورحق قدرتند فیض احسان .
 بدیگی در بوم بوضوح باهر . اولیم رضای او لما سه قادر .

کلام اعظم الک قوتی یوق . که دیر لقا در اما قدرتی یوق .
 دیدی بوزلم نه کورمدادی . اولور می آشود اولمادین سوادین
و هو علی کل شیء قدیر
 شمول قدرینه بضقران . دلیل اولدی بتر بزه بو برهان

ارادت در مراد اولان براده

ارادت در صفیله دن بریده . بیان ایله مراد ایدن مریده .
 بلورین قدر تک وارد شمولی . نه وقت اولورسه ممکنه حصولی
 و خود ممکنه بروقتی تعیین . ارادت در ایدن اهل تمکین
 مقرر صاحب عرش مجید اول . دخی فعال کل تا بیرید اول
 دکلد رواج بالذاتاری . قمو اشلری اشلر اختیاری
 کلو بد ریفعل الله ما یشاء نض . و حکم یا بیرید در اکا مختص
 در لیس خلق عالم بر اراده . بر ایشده اتیمکه ذره زیاده
 مراد الله اولماسه موافق . دکل ممکن دین سوزنده صادق

۵۳
 با خود جمع اوله خلق عالم . بشر من انیمه بر نشه و کم .
 فلی قرق یار سه لرده ایلمر سود . ارادت حقن اولمجه موجود .
 نه کم ظاهر اوله ارض و سماده . کلن بو عالم کون و فسادده .
 ارادی اوله کر خون فعل انسان . باطبعی اوله چون میل درختان .
 اولور جمله مشیت مقتضای . ارادت در قنوک مبتناسی .
 ارادت سر ایلمر کسیه خار . مشیت سر مراد اولمزای یار .
است کور و صف سمعیه بصر در
 صفات اکیده اوله معسر در . بر لسی سمع و بیری بصر در .
 برینه اولدی سموع منظر . برینه مبصر اولمشدی منظر .
 سلفدن بویله دشدر اکابر . صفندر در بولر علمه مغایر .
 سمیع اما منزه کوش و سر در . بصیر اما بری عین نظر در .
 نه دکلوسیر له اوله مناجات . اشدر اول قبول ایدکی حاجات .
 اگر فرضا که قهریم ده بر نور . اولیدی صخره صماده مستور .
 بویله در کورده
 در بنده
 معالیه قره طاش

کور جنبش ایدر سه فقی یا بی . نته کم لیله ایدر اولسه آیی .
 اشیدره انک صوت دیتین . نته کم رعدک اول صوت عجیب
 اشیدله لدی کورلدی هفت فصل . سبع اولد بصر اولد محصل

صفاتند کلامن **سویلیا لم**

ایشت سویلیا لم وصف کلامی . شریعت بولدی انکله نظامی
 قدیمی وصفیدرحی قدمک . نودر معناسی قران عظیمک
 دکل جنبش و وف جنبش صوت . منافی در سکونی ایرض آفات
 کلامینه سکوت اولمادی لایق . دخی خاموش اولمادی موافق
 تکلم ایلوب بونکله بربر . اولوبدر آمز و ناهی و مخیر
 کلامی فهم ایدر اولان کلامی . لونی سلب الیمز اولماس عامی
 دیشر اولنلر ایمانیه مسبوق . کلام الله اولان قرانه مخلوق
 ایشت تکوینی **ای مرد مکون**
 صفاتن بری دخی اولدی کن . وجودی بوااید هر شیه تعین
 عددن ممکن ایتکه افواج . وسيله بوصفد رکوز لک اچ

۵۴
 صفات فعلی چون تخلیق و تزریق . تمویکونه راجع اولدی تحقیق .
 بونکوس اولدی عین بکون . مغایر فعله مفعولی معین .
 کور آمدنی روئے **باری کلام**
 دیدی شول فرقه اولمشدر اکاه . که عقلاً جایز اولدی روئے الله .
 دخی تقلید واجب اولدی محکم . کتاب سنت و اجماعه هم .
 کمر لر جنبه بی دار اولنلر . کور لر لایق دیدار اولنلر .
 بوی مشدر بونی محبوب و هاب . روایت ایلدیلر خیل اصحاب .
 که جنبه کور ر ستر ستر خدایی . نه کم لیله بدر اولسه آبی .
 خلافتی وارد اهل اعتزالک . ولیکن اصلی یوق اول قیل و فالک .
 اشتدیلر جواب لن ترانی . صنورتا بید نفی اکوند رانی .
 مفرد در یونفیی ای طبع جالاک . که ابصار ایده مزدشاده ادراک .
 سوال حضرت موسی محقق . جواب لن ترانی دیدوکی حق .
 اولیدر رویتک مکانه دال . بونی فضل اهل الکرا بنمرا هال .

مسافه و مکان قرب جوانب . دکلدر روتہ حقہ مناسب .
 بلورین غایبہ عالمہ شاہد . قیاس و تنق اولور خلی فاسد
سوز ایز دی خلق افعال عبادہ
 نہ کم و اراہ افعال عبادک . خدا خلق ایلمر اولمسنو عبادک
 نمو افعال عبدک کفر و ایمان . صواب و ہم خطا و خیر و عیبان
 خدا خلق انمشہ اولمزدی ظاہر . وجودہ کلمز ایدی بو منطاهر
 قولک فعلی اگر خیر و اگر شر . ارادتدن ظہور ایلمر مقرر
 دخی حکم خدا تقدیر باری . قضا یلہ اولور ہر فعلی جاری
 خلاقی وارد در اہل اغنہ الک . کوزل فہم ایلہ و اراہہ کما لک
 دیدیلیم کم شوریلہ قباہ . دخی قولہرنہ اشلر سہ فضائک
 ارادت بونلہ انمزلعلق . بوسوزہ بونلہ انمزلعلق
 کہ زیم اوار بواشلردہ قباہ . قبیح اولور بولاری پس ارادت
 منتر ہدر خدا وصف بشردن . نیچون تنریہ اولمزدی قبیح و شر دن
 جوانی اولدی اہل علمہ لایح . قبیح اولمزدی ادا نیک قباہ

قبا

قناعت نونده در کم فعل انسان . اولاً ضد ارادت و بره نقصان .
 قناعت کسبید ر عبد لئیمک . او ا دت خلق فیاض کریمک .
 مراد ایدر ولی تو قدر رضاسی . اولور کفرک خلاف مقتضاسی .
 الکده قودی جزئی اختیاری . نه صرف اینسک ایدرانی باری .
 صلاح صرف ایدن بولور توانی . حکم کسب فسوق ایدن غذا بی .
 بو وجهله جواب اولسم اولمز . انکچون اهل سنت ملزم اولمز .

سوال مستطاب

دیدی ارباب علمک اختیاری . که وار هر قوله فعل اختیاری .
 مناط و منشأ تکلیف اودر هم . انکچون خیر اولویدر مدح و شتر ذم .
 مناسبت اولور انکله اهل ایمان . معاقبت اولور اهل کفر و عیسان .
 دیدی جبریه مطرهب بو محله . که عبدک دخلی لوق اصلا عملده .
 نه جنبش کم ایدر ایدوب عبادت . صن اینلر باد تخریک جمادات .
 بوسوز غائبه باطلد مقرر . فساد دی بونک اولدی کوندن اظهر .
 ایدر فرق اولکه واعقل معاش . کورب جنبشی بطشی و از تعاشی .
 مقرر اولدی اول اختیاری . نه کم اولدی ثانی اضطراری .

بوراده بر سوال ایله ییایل . قوی دیدی انی بیل نیچ قایل
 بودر اول چونکه فعل اختیاری . بوله ایجا د عبد ایله قمراری
 خو موجد عبد اولای هر داراد . خدا نک اولمز انده خلق و ایجا د
 که دیر لر و اخذ شخصی قهرور . اولمز قدرین ایله او قدرور
 اگر یو کوفه دیر که بو قدر . مقرر بو خلاف ماسبقدر
 که بوندن اول اولندی بو کھنق . دیدی برهانش ارباب تدفیع
 عبادک جمله افعالنده ایجا د . **جواب** **صواب** حقه مستقل ای اهل ارشاد
 دیدی بوسوزه اصحا دیانت . ورودنده بونک وار درمناست
 چو این بوبله ویردی اهل انصاف . قبول ایله تعصیدن اولان صاف
 چو نایت اولدی بر باینکه احوال . که هقد خالق مجموع افعال
 بود ای با بضر و زه اولدی روشن . که فعل اختیاری وار معین
 عبادک قدر تنیک مدخلی وار . بدیهی در تو که اولمز انکار
 بو امری بونده کھنق اتمک اکون . بو ابکی سوزی تطبیق اتمک اکون
 دیدی لکم تعصیدن نه اقی . که کدر بو مضیق بر تقصی
 بو

